

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı

**UNESCO YARATICI KENTLER KAPSAMINDA ERIŞİLEBİLİRLİK VE
ANKARA İÇİN MEKANSAL ÖNERİLER**

Fulya ERTUĞ

Doktora Tezi

Ankara, 2023

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı

UNESCO YARATICI KENTLER KAPSAMINDA ERİŞİLEBİLİRLİK VE
ANKARA İÇİN MEKANSAL ÖNERİLER

Fulya ERTUĞ

Doktora Tezi

Ankara, 2023

UNESCO YARATICI KENTLER KAPSAMINDA ERİŞİLEBİLİRLİK VE ANKARA İÇİN MEKANSAL ÖNERİLER

Danışman: Prof. Dr. Pelin YILDIZ

Yazar: Fulya ERTUĞ

ÖZ

Tez çalışmasında UNESCO’nun misyonu ve Yaratıcı şehirler ağı olarak adlandırılan programı çerçevesinde Birleşmiş Milletler ‘in tüm dünyayı kapsayan ciddi ve büyük ölçekli 2030 küresel gelişim planı kullanılarak, bu özellikler ve sistemler çerçevesinde Türkiye’nin başkenti Ankara şehrinin bir örnek tasarım kenti olabilmesi kıstaslarından “erişilebilirlik” kapsamında yenilikçi mekânsal öneriler sunulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda yaratıcı şehirler ağına girmiş başkentlerden dünya lideri durumunda olan Singapur, Ankara ile kent planlamasında benzer ve zıt özellikleri bulunan kent Berlin ve Türkiye’de bir tasarım kenti olan İstanbul’un analizi ve özelliklerinin incelenmesi sonucunda toplanan nitel ve nicel verinin metodolojik olarak ayrılarak ve kategorize edilerek Ankara şehri ile ilişkilendirilmesi ve yapılan literatür taraması ile çalışma derlenerek Ankara için mekânsal erişim önerileri üretilmesine önem verilmiştir. Cumhuriyetin ilanı sonrasında şehirlerimizin gelişiminde lider olma görev ve konumunda görülen Ankara kentinin inceleme ve araştırması içeriğinde erişilebilirlikte sorun görülen alanın “herkes için tasarımın” olduğu yaşanan olumsuzlukların kaynağının ise sadece fiziksel olmadığı belirtilmiştir. Yaratıcı kentlerde erişilebilirlik kriterinin kentlerde kamusal alanı kullanan bireyler açısından değerlendirildiğinde bir “reform” olduğu ve kamusal açık alanlara her türlü erişimin sağlanmasının sadece iyileşme ve uygulama dönemleri değerlendirildiğinde değil, uzun vadede düşünüldüğünde toplumsal kültür için gerekli bulunduğu anlaşılmıştır. Ağa dahil olmak için kentlerin kültürel- tarihsel- yerel olma özelliklerinin UNESCO’nun stratejileri arasında tanımlandığı ve bu özelliklerin sürdürülebilir olması gereği bilinmektedir. Çalışmada ağın yaratılması ve Ankara’ya olabilecek faydalarına da yer verilmiştir. Ankara’nın Yaratıcı Kentler Ağına dahil

olabilmesi için bir sorun olarak görülen erişilebilirlik, anahtar olarak seçilen Kızılay’da Güven Anıtı ile başlayan Atatürk Bulvarı ile Dikmen yolu arasında bakanlık binaları ile devam eden ve yüksek bir noktada TBMM binası ile tanımlı üçgen alan olan “Devlet Mahallesi”nde” günümüzde yaşanan olumlu olumsuz özellikler incelenerek “evrensel tasarım” kriterlerine göre mekansal öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: UNESCO, Yaratıcı Şehir, Erişilebilirlik, Ankara’da Kentsel Planlama Tarihi ve Gelişimi, Yaratıcılık Endeksi.

ACCESSIBILITY IN UNESCO CREATIVE CITIES AND SPATIAL PROPOSITIONS FOR ANKARA

Supervisor: Prof. Dr. Pelin YILDIZ

Author: Fulya ERTUĞ

ABSTRACT

In the thesis study, the framework of UNESCO's mission and program called Creative Cities Network, the United Nations' large-scale 2030 global development plan covering the whole world has been used for the study of these features and systems in order to scope and apply on Turkey's capital city of Ankara, and can be an exemplary design city. This thesis is aimed to present innovative spatial suggestions within the scope of accessibility. For this purpose, the world leader among the capitals that entered the network of creative cities, Singapore, the city with similar and opposite features in urban planning to the thesis topic, Berlin, and Istanbul, a design city in Türkiye, will be researched and as a result of the analysis and examination of the characteristics of the qualitative and quantitative data collected, methodologically separated and analyzed used as a basis for Ankara. This thesis implies the importance to categorize and associate data gathered with the city of Ankara, and to produce spatial accessibility suggestions for Ankara by compiling the study with the literature review. With the founding of the Republic of Türkiye, Ankara has taken up the role of being the leader and example city and it has been stated that the area where the problem of accessibility is found in the scope of the examination and research of the city of Ankara proves the claim of "design for everyone" and the source of the negativities is not only physical. When the accessibility criteria in creative cities is evaluated in terms of individuals using the public space in cities, a "reform" and providing all kinds of access to public open spaces is necessary for social culture, not only when implementation periods are evaluated, but also considered in the long term. In order to be included in the UCCN. Network, it is known that the cultural-historical-local characteristics of the cities are defined among the strategies of UNESCO and that these features must be sustainable. In the study, the creation of the network and its possible benefits for Ankara are also included. Accessibility, which is seen as a problem for Ankara is to be included in the Creative Cities Network, is located in the "State District", which is a triangular area defined by the Parliament building at a high point, between Atatürk Boulevard and Dikmen road, which starts with the Monument of Güven in Kızılay, which was chosen as the key and by examining the positive and negative features experienced today, suggestions are presented according to the "universal design" criteria.

Keywords : UNESCO, Creative City, Accessibility, Urban Planning History and Progress in Ankara, Creativity Index.

TEŞEKKÜRLER...

Öncelikle, Ülkemizde çağdaş Türk kadınının olması gerektiği yere taşıyan, Bilim ve sanatın her alanında yer almasını sağlayan, Kadınlarımızın ufkunu açan Ulu Önder Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'e,

UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı Kapsamında Erişilebilirlik ve Ankara için Mekânsal Öneriler tezinin kapsamında; Berlin-Singapur-İstanbul - Ankara Şehirlerinin UNESCO misyonuna göre erişilebilirlik bağlamında incelenmesi ve Ankara için Mekânsal öneriler geliştirilmesi konusunu içeren Doktora Tezimin konu seçimi, yapılanması aşamalarında ve tez aşamasında beni bilgi ve pozitif enerjisi ile yönlendiren, Akademik yolda yürüme şevki kazandıran, her zaman teşvik eden Tez Danışmanım, Sevgili Hocam Prof. Dr. Pelin YILDIZ 'a,

Bu süreç içerisinde beni yalnız bırakmayan, emeklerini esirgemeyen Tez hocalarım Ankara Kent Konseyi Gönüllü üyesi ve UNESCO ile ilgili çalışmalar yürüten Prof. Dr. Savaş Zafer ŞAHİN 'e, Manevi destek, teşvik ve bilgisi ile çalışmalarımı yönlendiren Doç. Dr. Nur Emine OZANÖZ'e

İlk başvurumda beni yüreklendiren Üniversite Enstitü görevlileri ve öğrencilerine,

İlk okuma ve çalışma alışkanlığımı kazandıran Dedem Mehmet Gayyuri ŞENERLER'e Özellikle öğretim yıllarımda emeğini ve çalışma teşvikini üzerimde hissettiğim ve hep yanımda olan, Anneannem Kadriye ŞENERLER'e

Hayatım boyunca eğitim ve özgürlüğüm adına beni destekleyen rahmetli Babam Ertekin ERTUĞ ve duaları ile yanımda olan annem Sevinç ERTUĞ'a,

Desteğini hiçbir zaman esirgemeyen ve teknolojik olarak yardımlarda bulunan oğullarım Ertuğ ve Göktuğ'a,

Erişim Uzmanı Prohes Firması Yetkilisi Mehtap YILMAZ'a,

Ankara Belediyesi Çalışanlarına,

Berlin şehri özelinde bilgilenmeme katkı sağlayan Alman Büyükelçiliği Kültür Ataşeliğine, Araştırma ve Kaynak konusunda ciddi farkındalık yaşıtan GOETHE enstitüsüne,

Sevgili Okulum Hacettepe Üniversitesi yönetici ve çalışanları ile Hacettepe ve Bilkent Üniversitesi Kütüphanelerinin yönetici ve çalışanlarına özellikle de Gözde TORUN'a,

Erişilebilirlikte dünyaca lider olan Singapur özelinde bilgi erişimine olanak sağlamayan, ancak, UNESCO Türkiye birimine yönlendiren Singapur Büyükelçiliği yetkililerine,

Tüm bu çalışmaların odağında bulunan ancak veri paylaşımı konusunda son derece cimri davranan UNESCO/Türkiye yetkililerine,

Süreç içerisinde, varlıklarıyla yanımda durmalarıyla bana güç ve çalışma azmi veren kurumuma ve oradaki sevgili çalışma arkadaşlarıma, özellikle Vahide CANOĞLU ve Mehmet TÜRKER'e,

Ve Öncelikle, Oğlum 'un lisans mezuniyeti ve işe başlaması ile diğer oğlumun son sınıfa geçtiği aynı zaman dilimi içerisinde geçirdiğim sıkıntılı günlere karşın Doktora Tezi hazırlama cesareti ve azmi gösteren KENDİME teşekkür ediyorum...

31/Mayıs/2023

Fulya ERTUĞ

100. Yılında Cumhuriyetin Başkenti Ankara'ya...

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	iii
TEŞEKKÜR.....	vi-vii
İTHAF.....	viii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	ix-x
TABLolar DİZİNİ	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii-xv
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xvi
1. BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
2. BÖLÜM: UNESCO YARATICI ŞEHİRLER AĞI VE TASARIM KRİTERLERİ.....	9
2.1. YARATICI ŞEHİRLER VE SINIFLANDIRMALARI.....	13
2.2. YARATICI ŞEHİRLER AĞI KAPSAMINDA BULUNABİLMEK İÇİN GEREKEN KRİTERLER.....	21
2.3. YARATICI ŞEHİRLER AĞINDA TASARIM KRİTERLERİ.....	24
2.4. YARATICI ŞEHİRLER AĞINDA YAPILI ÇEVRE, TASARIM VE ERİŞİLEBİLİRLİK İLİŞKİSİ.....	46
2.4.1. YAPILI ÇEVREDE VE KENTSEL ALANLARDA EVRENSEL YAŞAM İÇİN TASARIM.....	54
2.5. ÖRNEK ŞEHİRLERDE YARATICI ŞEHİRLER AĞI, TASARIM VE ERİŞİLEBİLİRLİK.....	56
2.5.1. ERİŞİLEBİLİRLİK VE EVRENSEL TASARIM.....	59
2.5.2. AVRUPA BİRLİĞİNDE ERİŞİM.....	78
2.5.2.1. BERLİN İNCELEMESİ.....	82
2.5.3. DÜNYADA ERİŞİLEBİLİRLİK.....	93
2.5.3.1. SİNGAPUR İNCELEMESİ.....	99
2.5.4. TÜRKİYE’DE ERİŞİLEBİLİRLİK.....	112

2.5.4.1. İSTANBUL İNCELEMESİ.....	123
3. BÖLÜM: ANKARA İÇİN ÖNERİLER VE SONUÇ.....	130
3.1. YARATICI ŞEHİRLER AĞI TASARIM ŞEHRİ KRİTERLERİ KAPSAMINDA ANKARA İNCELEMESİ.....	132
3.1.1. MODEL OLARAK SEÇİLEN ÇALIŞMA ALANI (DEVLET MAHALLESİ).....	147
3.1.1.1.ALAN ÇALIŞMASINDA KULLANILAN MATERYAL VE METOT.....	150
3.1.1.2.ARAŞTIRMA ALANI İLE İLGİLİ YAPILAN GÖZLEM VE TESPİTLER.....	151
3.1.2.1.ÇALIŞMA ALANI İLE İLGİLİ SONUÇ VE ÖNERİLER	179
3.2. ANKARA BAŞKENTİ NASIL YARATICI ŞEHİR OLABİLİR.....	184
3.3. ANKARA BAŞKENTİNİN YARATICI ŞEHİRLER AĞI İÇİNDE BULUNMASINI İÇİN GEREKENLER VE ANKARA İÇİN BEKLENEN ETKİLERİ.....	193
3.3.1. ÖRNEK ŞEHİRLERDEVE ANKARA’DA ERİŞİLEBİLİRLİK.....	194
3.1.2. ANKARADA YEREL YÖNETİMİN ERİŞİLEBİLİRLİĞE BAKIŞI	202
4. BÖLÜM: SONUÇ.....	207
KAYNAKLAR.....	214
EK-1: ERİŞİLEBİLİRLİK TANIMLARI VE STANDARTLAR.....	223
EK-2: BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN 17 SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ.....	237

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Tez çalışmasının yapısı.....	7
Tablo 2. Başkent olan UCCN şehirleri.....	41
Tablo 3. Yaratıcı Şehirler Ağında Kamusal ve Erişilebilirlik İlkesi.....	49
Tablo 4. Florida'nın 3T Endeksi.....	58
Tablo 5. Evrensel Tasarım İlkeleri.....	66
Tablo 6. Evrensel Tasarımın 7 İlkesi ve Açıklamaları.....	67
Tablo 7. Engelsiz Mekân için Belirlenen Tasarım Kriterleri ile Açıklamaları.....	68
Tablo 8. Evrensel Tasarımı Oluşturan Bileşenler.....	70
Tablo 9. Türkiye'de Engellilik Hakları ve Düzenlemelerinin Yasal Hükümleri.....	74
Tablo 10. Berlin Şehrini UNESCO Yaratıcı Şehir Değerlendirmesi İncelemesi.....	92
Tablo 11. Singapur Şehrini UNESCO Yaratıcı Şehir Değerlendirmesi İncelemesi.....	111
Tablo 12. İstanbul Şehrini UNESCO Yaratıcı Şehir Değerlendirmesi İncelemesi.....	129
Tablo 13. Yaratıcı Şehirler Ağı kriterleri ile Ankara Değerlendirmesi ve UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı Temel İlkesi Olarak Ankara'da Erişilebilirlik İlişkisi.....	131
Tablo 14. Ankara Şehrini UNESCO Yaratıcı Şehir Değerlendirmelerine Göre İncelemesi.....	145
Tablo 15. Yaratıcı Şehirlerde Kültürel Coşkunluk Karşılaştırması.....	186
Tablo 16. Yaratıcı Şehirlerde Yaratıcı Ekonomi.....	188
Tablo 17. Yaratıcı Şehirlerde İmkân Sağlayan Çevre.....	189
Tablo 18. Yaratıcı Endüstri ve Kültür Ekonomisi.....	190
Tablo 19. Ankara İçin Beklenen Sonuçlar.....	194
Tablo 20. Ankara Atatürk Bulvarı Sıhhiye-TBMM Arası Cephe İyileştirme ve Kentsel Tasarım Projesi Hizmet Alım İş Halihazır	206

GÖRSEL DİZİNİ

Görsel 1. UNESCO Logosu.....	10
Görsel 2. UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı.....	13
Görsel 3. UNESCO Sürdürülebilir Küresel Gelişim Planı ve Bu Planın 17 Hedefinin Listesi.....	16
Görsel 4. UNESCO Sürdürülebilir Gelişim Logosu.....	17
Görsel 5. Yaratıcı Şehirler Ağı Haritası.....	25
Görsel 6. Bulgaristan Plovdiv şehrinde, Kardeş Şehirleri Gösteren Tabela.....	28
Görsel 7. Burhaniye'nin Kardeş Şehirlerini Gösteren Tabela.....	28
Görsel 8. Ankara Şehrinin Kardeş Şehirlerini Gösteren Heykel.....	29
Görsel 9. Kültürel Ve Tasarım Şehirleri Araştırma Kriterleri.....	32
Görsel 10. Berlin'de Bir Engelli Rekreatif Amaçlı Fotoğraf Çekerken.....	50
Görsel 11. Türkiye'de Bir Şiddet Mağduru Kadın Engellinin Eğitime Erişiminin Sağlanmaması.....	50
Görsel 12. Alman Parlamento Binası Önünde Piknik.....	51
Görsel 13. Ankara TBMM'de Erişimin Güvenlik Amaçlı Engellenmesi.....	51
Görsel 14. Engelli Bireylerin Kimseye İhtiyaç Duymadan İhtiyaçlarını Gidermesi.....	52
Görsel 15. Engelli Bireylerin Tek Başına Erişim Sağlayamaması, Belediye Hizmeti Sunumu ile Erişim.....	52
Görsel 16. Hasköy Yahudi Mezarlığı'nda Mezar Taşlarının Kırılması.....	53
Görsel 17. Berlin Merkezinde Yahudi Mezarlığı.....	53
Görsel 18. Ronald Mace.....	62
Görsel 19. Evrensel Tasarım Kapsamı.....	65
Görsel 20. Evrensel Tasarım Olarak Tanınan Erişebilirlik Sembolü.....	69
Görsel 21. Erişilebilir Mekanda Eğitim Uygulaması.....	71
Görsel 22. Tek Seferde Katedilebilen Mesele ve Sahanlık Gereksinimi....	73
Görsel 23. Dönüştürülmüş Rampalarda Genişlik ve Uyarıcı Şeritlerin Uygulanması.....	73
Görsel 24. Berlin Reichstag Kubbesi.....	84
Görsel 25. Yaratıcı Şehir Berlin Logosu.....	86
Görsel 26. Berliner Fernsehturm Berlin TV Kulesi, Berlin'in Mimari Sembollerinden Sayılmaktadır.....	88
Görsel 27. Erişilebilir Berlin.....	89
Görsel 28. Berlin'de Toplu Taşımaya Erişim.....	90
Görsel 29. Berlin Şehrinin Otobüs Haritası.....	91
Görsel 30. Berlin Şehrinin Metro Haritası.....	91
Görsel 31. Singapur Adasının Haritası.....	100
Görsel 32. Singapur Adasının Tren Sistemi Haritası.....	101
Görsel 33. Tasarım Şehri Singapur'un UCCN Logosu.....	103
Görsel 34. Singapur ve Marina Bay Sands Yapısının Görseli.....	104
Görsel 35. Design Singapore.....	107
Görsel 36. Sürdürülebilir Singapur Şehri Tasarımı.....	108
Görsel 37. Singapur'un Erişilebilir Metro Örneği.....	109
Görsel 38. T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Logosu.....	118
Görsel 39. İstanbul Boğazı.....	123
Görsel 40. Kültürel Geçmişi Zengin Olan İstanbul Şehri ve	

Süleymaniye Camii.....	125
Görsel 41. İstanbul UCCN Ağı İçerisinde 2021 Yaratıcı Şehirler Ağının Yıllık Buluşmasının Ev Sahibi Olarak Yer Almıştır.....	126
Görsel 42. Ankara Şehrini, Ankara Büyükşehir Belediyesinin de Sembolü Olan Atakule'yi İçine Alan Fotoğrafı.....	133
Görsel 43. Lörcher Ankara Planı.....	136
Görsel 44. Jansen Ankara Planı.....	138
Görsel 45. Yücel – Uybadin Ankara Planı.....	140
Görsel 46. Nazım Ankara Planı.....	141
Görsel 47. 2015 Ankara Planı.....	142
Görsel 48. 2025 Ankara Planı.....	143
Görsel 49. Başkent Ankara'nın Atatürk Bulvarı Boyunca Gelişmiş Kent Aksı.....	147
Görsel 50. Cumhuriyetin göstergelerini taşıyan Devlet Mahallesinin Hava Fotoğrafı.....	149
Görsel 51. Devlet Mahallesindeki aks bölünmüş ve yaya erişimi trafik yolu ile kesilmiştir.....	152
Görsel 52. Merdiven sağ ve sol tarafından tırabzan bulunmamaktadır....	153
Görsel 53. Cadde kaldırım birleşimindeki kaldırım rampası bitiminde rögar kapağı bulunmaktadır.....	153
Görsel 54. Atatürk Bulvarında rampa, merdiven ve hissedilebilir yürüme yüzeyleri standartlara uygun değildir.....	154
Görsel 55. Rampa, merdiven, küpeşte, korkuluk ve yağmur suyu oluğu uygulamasında hatalar bulunmaktadır.....	155
Görsel 56. Ana Ulaşım Aksındaki yaya kaldırımında Rampa Uygulamasında eğimin fazla olması nedeni ile kullanımı zor bir rampadır.....	155
Görsel 57.) Ankara Şehrini seçilen bölgesinde yeşil alan ve parklarda rampa ve merdiven uygulamasında eğim ve dönüş problemleri bulunmaktadır.....	156
Görsel 58. Yaya yollarının başlangıç ve bitişleri algılanamamaktadır....	157
Görsel 59. Yol Cebindeki 1,3 cm'lik yükseklik ve ızgara derinliği bisiklet ve engelli ulaşımına sorun çıkarabilmektedir.....	157
Görsel 60. Bulvar üzerinde yapılan üst geçitler ile yayaların yürüyerek bir yere erişimleri güçleşmiştir.	158
Görsel 61. Bulvar yaya aksında dış mekân da üst geçitte engeliler için yapılan asansör kullanımında sorunlar bulunmaktadır.....	158
Görsel 62. Atatürk Bulvarından Milli Müdafaa caddesine ulaşan yaya yolundaki seyyar satıcılar, çiçekçiler, ayakkabı tamircileri derme çatma mekanlarda hizmet vermektedir.....	159
Görsel 63. Önceliğin yaya olması gereken kent merkezinde motorlu taşıtların hareketlerine öncelik veren çözümler üretilmiştir.....	160
Görsel 64. Dış mekânda kullanılan ağaç ve benzeri bitkilerin heykellerin önünü kapatmayacak şekilde budanması gerekir.....	161
Görsel 65. Her geçen gün artan güvenlik nedenleri ile bitkiler, teller ile aniden kesilen yürüme yolları kamu binalarına erişimi yok etmektedir...	162
Görsel 66. Anıta değer veren içinde bulunduğu topluluğa anlattıkları bulunduğu yerin insanlarına sunduklarıdır.....	163
Görsel 67. Zemin nemli ortamda donan ve kayan dış mekâna uygun olmayan malzemeler ile kaplıdır.....	163
Görsel 68. Kamu alanlarında yapılan yanlış rıht yüksekliği ve kusurlu uygulamalar kullanımı etkilemektedir.....	164

Görsel 69. Alt geçitlerde kullanım sorunları bulunmaktadır.....	165
Görsel 70. Kamusal alanlarda açık olması gereken mekanların kullanılmasından çekinilmesi herkes için eşitliği sağlayamamaktadır.....	165
Görsel 71.-72. Atatürk Bulvarı üzerindeki yaya yolları ve kavşak adaları dahi otopark alanı için yeterli sayıyı sağlayamamaktadır.....	166
Görsel 73.-74. Kaldırım geçiş genişliğinde yapılarda bulunan esnaf ve bina kullanıcılarının mülkiyet hakkı, hak kullanımını aşmaktadır.....	167
Görsel 75.-76. Yaya ve karayolları alanları imar kanununa göre kamunun yararı düşünülerek kullanılmalıdır.....	168
Görsel 77.-78. Kaldırımlar amaçları dışında kullanılmaktadır.....	169
Görsel 79.-80.-81. Üst geçitlerin merdiven ve asansörleri yaya geçişini kısmen engelleyecek şekilde kaldırımlar üzerinde yer almaktadır.....	170
Görsel 82.-83. Güvenpark ve Güven Anıtı reklam panoları, süs öğeleri ve mekânsal düzenlemelerle simgesel önemini kaybetmektedir.....	171
Görsel 84. Atatürk Bulvarında kaldırım uygulamasında hareket etme zorlukları bulunmaktadır.....	172
Görsel 85. Devlet Mahallesinde, Milli Eğitim Bakanlığı arkasında yayalar tarafından yoğun kullanılan bölge metro inşaatı ve dolmuş duraklarının düzenlenmesi sürecinde geçişe kapatılmıştır.....	172
Görsel 86. Millî Eğitim Bakanlığı ve Bulvardan toplu taşıma için Kumrular yönüne doğru olan yaya aksı palyatif çözümler ile sağlanabilmektedir.....	173
Görsel 87. TBMM Yerleşkesi Engelli Dolaşım Planı.....	174
Görsel 88. Yönetim Binasına girişte engelli erişimi sorunludur.....	175
Görsel 89. Tarihi önemi olan yönetim binasında engelli erişimi için merdivene alternatif engelli lifti konulmuştur.....	175
Görsel 90. TBMM Ziyaretçi Kabul Salonunda özel hizmet bankosu kurulmuştur.....	176
Görsel 91. Erişilebilir rampa uygulaması ve malzeme seçimi yanlıştır...	176
Görsel 92. Tarihi yapılarda erişim sorunlarının sonradan çözülecek olması yapılarda mevcut duruma uyum konusunda tasarım problemlerini beraberinde getirmektedir.....	177
Görsel 93. Berlin'de bulunan Alman Federal Meclisi tarihi bir devlet binasıdır.....	196
Görsel 94. Devlet Mahallesi C. Holzmeister'ın projesinde Güven Parktan Meclis'e kesintisiz ulaşabiliyorken günümüzde bu aks parçalanmış durumdadır.....	196
Görsel 95. Berlin Parlamentosu	197
Görsel 96. Meclis Genel Kurul Çalışmaları.....	197
Görsel 97.-98. Almanya Federal Meclisi erişilebilirlik prensibi doğrultusunda planlanmıştır.....	198
Görsel 99.-100. Singapur Parlamento Yakın Çevresi görüntüleri.....	199
Görsel 101.-102. Ankara Devlet Mahallesinde bulunan alt geçit ve metro girişi.....	200
Görsel 103. Singapur'da engellinin kamu yapısında kiosklara erişimi...	201
Görsel 104. Ankara'da kamu yapısında kiosk kullanımına örnek	201
Görsel 105. Singapur'da Engellinin Toplu Taşıma Aracı Kullanımı.....	202
Görsel 106. Ankara'da Engellinin Toplu Taşıma Aracını Kullanması.....	202
Görsel 107. Erişilebilirlikte Genel Ölçüler.....	224
Görsel 108. Tekerlekli Sandalyenin Net Ölçüleri.....	225

Görsel 109. Tek ve Çift Akışlı Trafikte Tekerlekli Sandalyenin Rahat Geçiş İçin Gereken Alan Gereksinimi.....	225
Görsel 110. Hareket Kısıtlılığı Olanlar İçin Farklı Geçiş Genişlikleri....	226
Görsel 111. Beyaz Baston Kullanımında Alan Gereksinimi.....	227
Görsel 112. Tekerlekli Sandalye Kullanımında Dönüş Alanı Gereksinimi.....	227
Görsel 113. Tekerlekli Sandalye Kullanımında 90° Dönüş Alanı Gereksinimi ve Akülü Sandalyenin 360° Dönüş Yapabilmesi İçin Alan Gereksinimi.....	228
Görsel 114. Tekerlekli Sandalye Kullanımında Dönüş İçin Gerekli Genişlikler.....	228
Görsel 115. Tekerlekli Sandalye Kullanımında Oturma ve Görme Yükseklikleri.....	229
Görsel 116. Tekerlekli Sandalye Kullanımında Yaklaşım ve Yükseklikler.....	229
Görsel 117. Evrensel Tasarıma Göre Izgara Aralıkları ve Yönü.....	230
Görsel 118. Rampalarda Aşılması Gereken Kot Farkına Göre Rampa Eğimleri.....	231
Görsel 119. Rampalarda Uzunluklarına Göre Bırakılması Gereken Sahanlık Alanlarının Gösterimi.....	231
Görsel 120. Merdiven Tırabzanlarında Küpeşte Uygulaması Gösterimi...	232
Görsel 121. Yaya Geçidinde Üç Yöne Eğimli Rampalarda Kullanılan Uyarıcı Zemin Uygulaması.....	233
Görsel 122. Üç Yöne Eğilimli Rampa Kullanılamayan yerlerde Uygulanan Tek Yöne Eğimli Rampa ile yaya Geçidi ve Cadde Planlaması Gösterimi	234
Görsel 123. Erişilebilir Bina Girişi Düzenlemesi.....	235
Görsel 124. Bina Girişi Kapısı ile Temiz Manevra Alanının Gösterimi.....	236

KISALTMALAR DİZİNİ

AB: Avrupa Birliği

CRPD: Convention on the Rights of Persons with Disabilities

UCCN: UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı

UN: Birleşmiş Milletler

UNESCO: United Nations Educational Scientific and Cultural Organization

UNCRPD: Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi

1.BÖLÜM: GİRİŞ

1.1. TEZİN AMACI

Tez çalışması içerisinde, başkent Ankara'nın erişebilirlik kavramı içerisinde UNESCO yaratıcı kentler ağı içerisinde bir örnek tasarım kenti olabilmesi için mekânsal öneriler sunmaktır. Bu önerileri kent ölçeğinde, kentsel mekanlar ön planda olmak üzere kentsel mekân incelemeleri, sorunların tespiti, örnek şehirler ve özellikleri incelemeleri ve bu incelemeler doğrultusunda gelişimleri ve yenilikçi mekânsal önerilerin erişebilirlik bağlamında sunulması, tezin ana amacıdır. Tez için geliştirilecek mekânsal yaratıcı şehirler ağının incelenmesi, UNESCO'nun misyonları doğrultusunda, başkent Ankara için erişilebilirlik konusunda dünya lideri durumunda olan Singapur ile optimal, erişilebilir ve yenilikçi mekânsal önerilerinin, Ankara ile benzerliği bulunan Berlin şehrinin, Türkiye'de bir tasarım kenti olarak seçilen İstanbul'un analizi ve karşılaştırılması sonucu elde edilmesi hedeflenmektedir. Bu üç önemli şehrin belirlenmiş konular içerisinde incelenmesi ve analiz sonucu toplanan verilerin, tezin konusu olan Ankara için yapılacak mekânsal ve gelişim önerileri üretilmesi önem taşımaktadır.

UNESCO yaratıcı kentler ağı içerisinde bulunan özellikleri ve sistemlerin incelenmesi ile tespitleri doğrultusunda, yaratıcı şehirlerin önemi incelenecek ve Berlin ile Singapur, İstanbul şehrinin analizi sonucu elde edilen verilerin metodolojik olarak ayrılacak ve kategorize edilerek Ankara şehri ile ilişkilendirilmesi ve literatür taraması ile tezin strüktürüne destek vererek, gelişim süreci içerisinde yeni mekânsal önerilerin geliştirilmesi ve mekânsal ilişkilerin kent ölçeğinde önerilerinin sunulması hedeflenmektedir. Öneriler sunulmadan önce Ankara şehrinin erişebilirlik ve evrensel tasarım yönünden incelenmesi ve eksiklerinin bulunması ya da önerilerin yapılabilmesi için Meclis aksında inceleme yapılacaktır.

1.2. TEZİN KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Tez çalışması, UNESCO Yaratıcı şehirler ağı özelliklerini kullanarak, bu özellikler çerçevesinde başkent olan Ankara şehrinin 1923 ile 2021 yılları arası kentsel gelişimini incelemek ve bu incelemelerde öne çıkan bulguların Berlin ve Singapur şehirlerinin benzer konular altında incelenmesi ile karşılaştırılması ve İstanbul'un bu ağa dahil olması ile ilgili bulgular elde edilmesini kapsamaktadır. Bu inceleme, Ankara şehrinin incelenmesi, Ankara şehrinin tasarım kenti olması için bulguların ortaya çıkarılması, Ankara şehrinin Berlin, Singapur ve İstanbul ile karşılaştırılmalı analizi ve UNESCO'nun yaratıcı şehirler ağı kapsamında yapılacaktır.

UNESCO yaratıcı kentler ağı kapsamında tarihi geçmişi, günümüz modern dünyasında önemi yüzünden seçilen Berlin, Singapur ve İstanbul'un incelenmesi, Ankara ile karşılaştırılması ve Ankara için erişilebilir mekânsal önerileri geliştirilecektir. Güvenpark ile TBMM aksı arasındaki alan içerisinde yapılması planlanan araştırma; yerel yönetim, tarih, kentsel gelişim süreci, kent ölçeğinde değişim, kültürel süreç ve erişilebilirlik konusu çerçevesinde alanın analiz edilmesi ile yapılacaktır. UNESCO yaratıcı kentler ağının kuruluş sebebi, kalkınma ve gelişme süreci içerisinde sürdürülebilir ve erişilebilir kent tanımı, ağın yaratılması ve ağın faydaları, öneriler sonucu Ankara ile ilişkisi ve Ankara'ya bulunabilecek faydalarından bahsedilecektir. Bu bilgiler küreselleşme, gelişme ve ekonomik temelli rekabet içerisinde Ankara şehrinin refah seviyesi ve gelişim sürecine pozitif katkıda bulunması düşüncesi ile kent içindeki kamusal mekanların bu gelişim sürecine katkıları ve önemi açısından önemlidir. Erişilebilir kamusal alanların gelişiminin kent yapısına etkileri, erişilebilir ve eşitlikçi, yaşam kalitesini destekleyici sürdürülebilir mekanların kültürel etkileri bu anlamda Ankara için yapılacak öneriler tasarlamak önemli sayılmaktadır. Bu çalışmalar, UNESCO yaratıcı kentler ağı içerisinde tasarım şehri üyesi olarak bulunan Berlin, İstanbul ve Singapur şehirlerinin başarılı sayılan gelişimlerini temel alarak, araştırmalar doğrultusunda yeni öneriler sunmayı amaçlamaktadır.

Bu kapsam doğrultusunda UNESCO yaratıcı kentler ağının özellikleri ve bu ağ içerisindeki bir kent olma gereksinimlerinin incelenmesi, örnek ve benzer kent örneği adayı olarak Berlin, Singapur ve İstanbul şehirlerinin incelenmesi sonucu elde edilen bilgiler değerlendirilecektir. Ankara Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren bir modern ve lider kent örneği olarak gösterge durumunda olması nedeni ile gelişim sürecindeki verilerin toplanması, Ankara için yapılacak erişilebilir mekânsal öneriler için gerekli görülmektedir. Ankara'nın kentsel planlama süreci incelendiğinde, Başkent olduğu tarihten itibaren Ankara'da görülen gelişmeler ve değişim aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti'nin başarılarını ve başarısızlıklarını da yansıtmaktadır. Tezin ana amacı olan Ankara için erişilebilir mekânsal önerilerin sunulması için Ankara'nın geçirdiği dönüşüm sürecini, bir farklı bakış açısı ile Türkiye Cumhuriyeti'nin dönüşüm sürecinin ve kentin mekanlarında ve alanlarında yaşadığı sorunların kaynaklarının bulunması açısından önemlidir.

Ankara'nın tarihsel gelişimi süreci içerisinde, kentin, kent planlamalarının ve kentsel mekanlarda yapılan araştırma sonucu bulunan göstergelerin metodolojik olarak incelenmesi aynı zamanda diğer kentlerin gelişimine de liderlik yapma görevi verilmiş olan başkent sorunlarının tespitine ve bu sorunların giderilmesi için önerilerde bulunmak, tüm Türkiye Cumhuriyeti şehirleri için önemli bir rol oynamaktadır.

Bu amaç ile birlikte, liderlik eksikliğinin giderilmesi, aktif devlet politikalarının uygulanması, Sivil Toplum Kuruluşlarının ve sivil katılımın bilinçlendirilmesi ile katılımının sağlanması, sanatçıların desteklenmesi önemli olarak kabul edilmektedir. Bu neden ile yapılan araştırma konuları da tez kapsamına dahil olmaktadır.

Ankara için mekânsal önerilerde bulunmak için Richard Florida'nın 3T yaklaşımı – Talent, Tolerance, Technology / Yetenek, Tolerans, Teknoloji – bakış açısında yapılacak ve UNESCO yaratıcı şehirler ağı içerisinde bir tasarım kenti olma bağlamında yaratıcı kentler için üretilmiş literatürlerin, Ankara şehrinin kent gelişim sürecinin tarihsel bağlamda incelenmesi ve karşılaştırılması, bir benzer örnek olarak Berlin şehrinin

kentsel ve kent mekanlarının gelişim sürecinin incelenmesi ve karşılaştırılmasını ile Türkiye’de tasarım kenti olarak seçilmiş olan İstanbul şehrinin de incelemede bir inceleme örneği olarak bulunması ile araştırma içerisindeki şehirlerin erişebilirlik ve evrensel tasarımda bir öncü olarak kabul edilen Singapur şehri ile karşılaştırmasından elde edilecek veriler doğrultusunda mekânsal öneri yapılmasını kapsamaktadır.

Bu tez çalışmasının sonucu için yapılacak Ankara için mekânsal önerilerin, diğer tasarım kentlerinde özelliklerin incelenerek yapılması hedeflenmektedir. Kentsel ve kamusal mekânlar şehirlerin vazgeçilmez bileşenleridir. Kentsel kaliteyi arttıran ana elementler olan kentsel mekanların tanım gereği pratikte olmasa da prensipte tüm topluma açık ve erişebilir alanlar olması, sosyal, fiziksel, kültürel değerler demokratik ve katılımcı toplumun iletişim ilişkileri için önemlidir. Kentsel imajın ve kimliğin, toplum için ortak hafıza oluşturma görevi içinde, aidiyet duygusu yaratmak için katalizör olarak görev yaptığı bilinmektedir. Kent mekanları bu bağlamda, ideal olarak kamunun sahip olduğu ve kamu yararı gözetilen arenalardır. Bu neden ile “ideal kentsel alan” serbestçe erişilebilir olmalıdır ve özgür eylemlere olanak tanımalıdır. Lakin bu istenilen nitelikler bazen istenmeyen nedenler ile tehditlere açık hale de gelmektedirler. Kentsel mekanların üzerindeki tehditlerin, ihmaller ve bu alanların parçalanması veya yok edilmesi, kentsel gelişim çalışmalarının en büyük endişe kaynağı oluşturmaktadır. Kentsel açık alanlara azalan katılımın, hızlı kentsel büyüme, değişen ekonomik yapıların sonucu kentsel mekanların özelleştirilmesi, ticarileştirilmesi ve metalaştırılması – böylece yarı kentsel alanların yaratılması – ihtiyaçların sürekli değiştirilmesi gibi çeşitli faktörlere dayandırılabilir.

Yaratıcı kentler ağında Berlin örneğinin analizi yapılarak Ankara için öneriler geliştirmek amacının ana nedeni, iki kent örneğinin de başkent olmaları, sembol olma görevleri, geçirdikleri savaşlar sonrası yeni yönetim biçimlerine göre yapılanmaları ve bu görevin Alman mimarlar tarafından kentlerde dışa vurumcu bağlamdaki yaklaşımlarındaki benzerliklerden ötürüdür. Her iki Başkentte sonradan Başkent olma özelliğini kazanmıştır. Bu iki kentin tarihi ve fiziksel özellikleri birbirlerinden çok farkı olsa da

Ankara ve Berlin şehirleri toplumları bir araya getirilme ve sembol olma görevlerini üstlenmişlerdir. Berlin bu gelişim ve dönüşüm süreci içerisinde başarılı olabilmiş midir, Ankara'nın Berlin örneği ile eksiklikleri var mıdır, var ise bunlar nelerdir soruları incelenecektir. Bu soruların yanında, bu sorunlar nasıl giderilebilir soruları kapsam içerisinde erişilebilirlik bağlamı ve mekânsal işlevler üzerinden araştırması yapılacaktır. Bu soruların bulguları doğrudan bir gelişim ve tasarım kenti örneği olan ve özellikle erişilebilirlikte dünyada ve Birleşmiş Milletler tarafından övülen bir örnek olan Singapur'un başkenti olan Singapur şehri üzerinden eleştirilecek ve değerlendirip karşılaştırma tabloları üretilecektir. Son olarak, İstanbul UNESCO yaratıcı şehirler ağına dahil olması sonucundaki etkileri ile karşılaştırma örnekleri içerisinde bulunan lider şehirler hakkında veri elde etme amacı ile Ankara için öneriler oluşturmaya yardımcı olacaktır.

Bu bağlam çerçevesinde Ankara kenti için UNESCO yaratıcı kentler ağı bağlamı içerisinde önceden bir analiz, çalışma, öneri veya akademik çalışma bulunmamaktadır. Çalışma sürecinde nitel ve nicel verilerin toplanması, literatür çalışmalarının konu ile ilgili biçimde derlenmesi ve sonuçta önerilen Ankara kenti için mekânsal önerilerin, bu çalışma alanı için başlangıç olması ile farkındalık yaratması hedeflenmektedir.

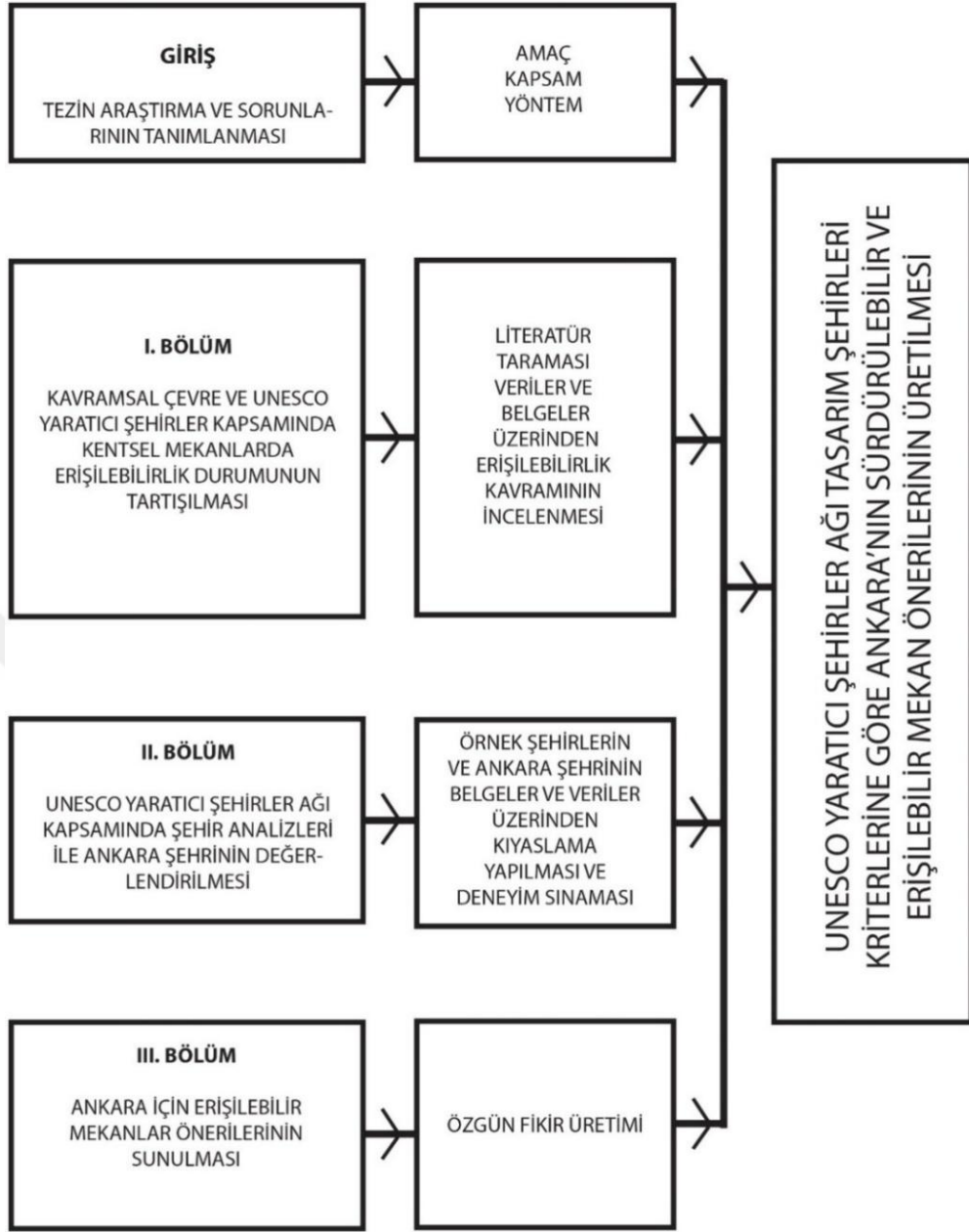
Bu tez çalışmasının izlediği yöntem, yaratıcı kentler ağı ve kavramı konusunda yapılan benzer araştırmalar ile benzerlik göstermektedir. Bu araştırmalardan biri olan Yaratıcı Kentler Endeksi – Creative Cities Index – Charles Landry tarafından yapılmış, yaratıcılık bakış açısı içerisinde kentlerin özellikleri, kapsamı, üreticilikleri ve mekânsal verileri üzerinden incelenmiştir. Çalışma doğrultusunda bu bakış açıları, sosyopolitik ve kültürel açılardan UNESCO yaratıcı kentler ağı kapsamında kentsel mekanların erişilebilir olmasını tartışmaktadır.

Son bölümde şehrin çekirdek, strüktür, akış, kentsel alan varlıkları vaka çalışmaları ile değerlendirilmiş bulguları bu kapsam içerisinde sunulacaktır. Bu bağlamda inceleme ve araştırma yapıları, Berlin, Singapur ve Ankara'nın ekonomik, politik, kültürel gelişimlerinin mekanlara olan

etkileri objektif olarak değerlendirilecektir. Bu araştırma için yapılacak çalışma çok disiplinli bir çalışma ortamında ortak katılım sağlanarak araştırılması ve alan bilgileri değerlendirmesi yöntemi ile yapılacaktır. Çok disiplinli çalışma projesi olarak, yapılan gözlemler, görüşmeler, farklı kültür ve hayat tarzlarından kent sakinlerine ulaşma hedefi için online anketler ve toplantılar sonucu elde edilen nitel ve nicel veriler daha önce yapılmış çalışmalar ile karşılaştırılması sonucu bir sonuç önerisinin altyapısını oluşturması ve çekilen Ankara şehrinin fotoğrafları üzerinden bir bulgu elde edilmesi hedeflenmektedir.

Bu doğrultuda, tez çalışmasının genel yapısı aşağıdaki şemadaki gibi belirlenmiştir.

Tablo 1. Tez çalışmasının yapısı

Bu süreç içerisinde UNESCO Yaratıcı Şehirler kriterleri ile Ankara, taşıdığı değerler bakımından ‘yaratıcı şehir ağında bulunabilir mi’ sorusunun da cevaplanması hedeflenmektedir.

Bu tez çalışmasının birinci bölümü olan giriş bölümünde bu doğrultuda tez sorusunun ve çalışma nedenlerinin sınırları içerisinde tanımının yapılması ile başlamaktadır. Bu bölüm tez çalışmasının amacı, kapsamı ve çalışılacak yöntemler hakkında bilgi vermektedir.

Tezin ikinci bölümünde, UNESCO yaratıcı kentler ağı hakkında literatür araştırması yapılacaktır. Son yirmi yılda kentsel değişim için önemli bir kaynak olarak kültüre olan ilginin büyük ölçüde arttığı anlaşılmaktadır. Bu konuya ilginin kanıtları Birleşmiş Milletler, OECD, UNESCO ve Avrupa Komisyonu gibi uluslararası kuruluşların ilgisinin yanı sıra konuya odaklanan akademik yayınların artmasıyla da gözlemlenebilmektedir. Kültür, kimlik ve yaşam kalitesinin arttırıcı bir öge olarak görülen kentsel gelişim konusu, kültür, mekânsal politika müdahalelerin tüm mekânsal düzeylerinde bir çekiciliğe, yeniliğe ve sosyal uyum gereksinimlerine önemli bir politika yanıtı olarak çıkmıştır. Bu bilgiler ışığında tezin kavramsal çerçevesinin belirlenmesi için ikinci bölümde UNESCO Yaratıcı kentler ağı tanımlamaları, kent ağının ortaya çıkışı ve gelişimi, yaratıcı kentlerin günümüz dünyasında konumu ve sınıflandırılmaları incelenecektir. Bu incelemeler içerisinde yaratıcı kent sınıflandırılmaları, yapılan araştırma içerisinde başkent olan yaratıcı kentlerin ayrıştırılması ile bu kentlerin Ankara ile olan benzerlikleri ortaya çıkarılması hedeflenmektedir. İnceleme içerisinde, UCCN Ağının yaratıcı şehirleri incelemek için kullandığı endeksin 29 maddesinin erişilebilirlik ve Ankara'nın eksik noktalarını bulmak için gerekli olan ana konulara indirgenmesi ile elde edilen 17 maddesi ile incelenecektir. Elde edilen veriler doğrultusunda Berlin, Singapur ve İstanbul hakkında ve yaratıcı şehirler içinde olan veriler elde edildikten sonra Ankara için toplanan veriler ile karşılaştırılarak eksik noktalar bulunacaktır.

Tezin üçüncü bölümünde ise, bu elde edilen veriler doğrultusunda Başkent Ankara için yaratıcı şehirler ağına girmesi için gereken gelişimler ve yapılması gereken geliştirmeler çalışılacaktır.

2.BÖLÜM: UNESCO YARATICI ŞEHİRLER AĞI VE TASARIM KRİTERLERİ

İkinci Dünya Savaşı sonrasında kurulan UNESCO, asıl amacı bir daha Dünya Savaşı gerçekleşmemesi, böyle bir duruma karşı çıkmak için bir barış elçisi olmak ve sürdürülebilir gelişimi sağlamak adına kurulmuştur. Bu kuruluş, UNESCO'nun öncesinde 1922'de Cenevre'de toplanan dünya ülkeleri konseyinde, 'International Committee on Intellectual Cooperation – Uluslararası İş birliği için Uluslararası Komite' (ICIC) olarak kurulmuştur. Bu komite, döneminin dünyaca ünlü bilim insanlarının ve araştırmacıların katılımı ve çalışmaları ile hayata geçirilmiştir. Takibinde 1926 yılında, Fransa Paris şehrinde 'Institute of Intellectual Cooperation – Uluslararası İş birliği Fakültesi' (IIIC) olarak Fransız hükümetinin finansal desteği ile açılmış ve ICIC'nin belirlediği politikaları yürürlüğe sokmak için çalışmıştır. IIIC, üniversiteler, kütüphaneler, fikri mülkiyetler, sanat eserleri ve medya ürünleri ile yakından ilgilenen aktif bir enstitü olmasına karşın İkinci Dünya Savaşının başlamasıyla birlikte aktivitelerini durdurmuştur (MEXT, 2021).

İkinci Dünya Savaşı sonrası, 1945 yılının Kasım ayında Birleşmiş Milletler konferansında, eğitim, kültür, gelişme ve koruma odaklı bir oluşum olarak Londra buluşmasında konuşulmuş ve 44 ülkenin desteğini almıştır. Bu konferansın sonucunda UNESCO, 'United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültürel Organizasyonu' adı altında yaratılmış, 16 Kasım 1945 tarihinde Birleşmiş Milletler konferansında imzalanmış, Türkiye'nin dahil olduğu bu toplantıda kabul edilmiştir. Üye ülkelerin gözünde yeni örgütün amacı "insanlığın entelektüel ve ahlaki dayanışmasını" kurmalı ve bunu yaparken "yeni bir dünya savaşının patlak vermesini" önlemelidir (25 Mayıs 1946 TC. Resmî Gazetesi; UNESCO, 2021). UNESCO, imzalanması ve kabul edilmesinin ardından, 4 Kasım 1946 yılında Fransa Paris şehrinde kalıcı bir ofis ve ana yönetim binası ile yürürlüğe girmiştir.

Görsel 1. UNESCO Logosu
(Kaynak: <http://en.unesco.org/>)

UNESCO, bu doğrultuda, kurulduğu ve yürürlüğe girdiği tarihten itibaren korumacı ve geliştirmeci çalışmalarını hayata geçirmiş, günümüzde 2030 yılı sürdürülebilir gelişim planına göre hareket etmekte ve üye ülkeleri ile bu sürdürülebilir gelişim planı hedefine ulaşmak için çalışmalarını sürdürmektedir (Singh, 2020; UN, 2015). UN yönetimi içerisinde olan UNESCO, bu kapsamda aynı anda üye ülkelerin içerisinde imkanlara ulaşımını da incelediği ve CRPD (Convention on the Rights of Persons with Disabilities – Engelli Bireylerin Hakları üzerine Konvansiyon) içerisinde de erişilebilirliğin ölçümü yapılması ile birlikte bariyerlerin kaldırılması ve bütün üye şehirlerde gelişim sağlama amacını sürdürmektedir.

UNESCO, Birleşmiş Milletlere bağlı dünyada ve ülkemizde kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili uygulamaları ile öne çıkmış özel bir kuruluştur; eğitim, sosyal bilimler, çevre bilimleri, kültür ve iletişim ana başlıkları altında önemli projeler yürütmektedir. Yaratıcı şehirler ağı olarak adlandırılan yeni programı UNESCO tarafından Ekim 2004’te hayata geçirilmiştir. Kültürel çeşitliliğin korunması, desteklemesi ve tarihi-yerel-kültürel özellikleri nedeni ile tanımlanan şehirlerde yaratıcılık ve iletişim konularının desteklenerek ekonomik gelişmenin bir parçası haline getirilmesi en önemli koruyarak sürdürme stratejileri arasında bulunmaktadır. Ayrıca şehirlerin kalkınmasında gittikçe öne çıkan “yaratıcı ekonomiler” ve “yaratıcı endüstrileri” de hem yerel hem de küresel ölçekte paylaşılmaktadırlar. Fikirseller ve üretime dönük

olarak yaratıcılığın üst düzeyde olduğu, araştırma ve geliştirme üzerine odaklanan şehirler küresel anlamda kendi ağlarını oluşturmaktadır. Ağa bağlı şehirler sanat, moda, tasarım, müzik ve eğitim vb. konularda hem yerel hem de uluslararası alanda odak noktaları haline gelmektedirler (UN, 2015; UNESCO, 2021).

UNESCO'nun yaratılmasındaki ana sebepler olarak tarih incelendiğinde, İkinci Dünya Savaşı içerisinde kutuplaşan dünya, bir tarafta İttifak Kuvvetleri ve karşısında Mihver Devletlerinin oluşturduğu bir trajedi içinde savaşın ve yıkımın açtığı sürece karşı çalışmalar yürütmektir. Bu çalışmalara geçmişten bir örnek verirse; İkinci Dünya Savaşı öncesi Bauhaus okulunun kapatılması ve Sanatın başkenti olarak sayılan Paris şehrinin istila edilmesi sonucu bütün sanatçıların savaşta olmayan Amerika Birleşmiş Devletlerine göç ettirilmesi durumundan, tasarım, tasarım eğitimi, sanat üretimi ve bunların paylaşımı gibi etkin kültürel elementlerin bir noktadan başka noktalara hareket ettirilmesinden, bu süreç içerisinde hareket ettirilemeyen dünya kültürel değerlerini taşıyan taşınmazların hasar görmesinin engellenmesi için uğraşılmasından bahsedilebilmektedir.

UNESCO'nun kurulmasını sağlayan düşünceler ise bu tür olayların tekrar gerçekleşmesini engelleme yanında, bu tür taşınmazların korunması ve aynı zamanda sanat ve tasarım odaklı gelişimin ve tasarım eğitimin belli kentlerde değil, fakat küresel ölçekte erişilebilir olmasıdır. Bu savaş karşıtı eylemler içerisinde üye ülkelerin eğitim bakanları, araştırmacıları ve bilim insanlarının savaşa karşı, barış odaklı, kültür, bilgi, sanat gibi insan hayatının önemli faktörlerini koruma amaçlı çalışmalarını kapsamaktadır. Bu eforun ana sebebi ve organizasyonun kurulma süreci için, savaşın neredeyse yok ettiği eğitim sisteminin tamir edilmesi ve Dünya barışında rol oynayabilecek, söz sahibi bir kuruluşun kurulma ihtiyacıdır. Bu doğrultuda, böyle bir organizasyonun kurulması fikri, Amerika dahil olmak üzere birçok ülke tarafından desteklenmiştir (MEXT, 2021; UN, 2015; UNESCO, 2021).

İkinci Dünya Savaşı ardından 1 Kasım ile 16 Kasım 1945 tarihleri arasında Londra’da yürütülen konferansa katılan ülkelerin tam desteğini alan UNESCO kuruluşu, Dünya barış elçisi olabilecek ve dünya üzerinde bir başka dünya savaşını engelleyebilecek, eğitim, kültür ve paylaşım odaklı bir organizasyonun katılan 44 ülkenin tam desteğini alarak karar verilmiştir. Bu konferans sonucunda 37 ülkede UNESCO birimleri kurulmuş ve ilk UNESCO konferansı 1946 yılında Fransa Paris şehrinde 19 Kasım tarihinden 10 Aralık tarihine kadar sürmüş ve 30 ülkenin temsilcileri ile yürütülmüştür. İkinci dünya savaşı sonrası daha çok ülke UNESCO organizasyonuna katılmıştır. Bunların arasında Japonya 1951’de, Federal Alman Hükümeti ve İspanya 1953’te, UNESCO üyeleri olmuşlardır. Soğuk savaş olarak adlandırılan dönem süreci ve kolonileşme süreci ile Sovyetler Birliğinin dağılması da bu süreci etkilemiştir. Sovyetler Birliği 1954’te UNESCO üyesi olmasına rağmen, 1992’de yeni Rusya Federasyonu yeniden UNESCO üyesi olduğunda yanında 12 yeni üye – eski Sovyetler Birliği Devletleri – de getirmiştir. 1960 yılında ayrıca 19 Afrika Hükümeti de UNESCO üyeliğine alınmıştır (Singh, 2020; UNESCO, 2021).

Genel merkezi halen Paris’te bulunan UNESCO kuruluşu, günümüzde 124 üye ülke ile çalışmalarını sürdürmektedir. Esas faaliyet alanı ve amacı eğitim, bilim ve bilgi alışverişini uluslararası bir platformda sağlayarak, dünyadaki tüm bireylerin bilgi ve kültürlerinin artmasını, insan haklarının gelişmesini sağlamaktır. UNESCO’nun bu amaçlar ile yürüttüğü programlardan biri de ‘Yaratıcı Şehirler Ağı’ veya kısaltması olarak UCCN’dir (UNESCO Creative Cities Network). UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı programını 2004 yılında faaliyete geçirmiştir. Bu girişimin amacı; sürdürülebilir şehirler için, ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel düzeyde yaratıcılığı stratejik bir faktör olarak kabul eden, kalkınmayı hedefleyen iş birliğini güçlendirmektir. Bu tez çalışması, kendi erişilebilir mekân önerisini UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı kapsamındaki çalışmalar doğrultusunda hazırlamaktır.

2.1. YARATICI ŞEHİRLER VE SINIFLANDIRMALARI

İnsanlığın gelişmesi için yaşadığı kentlerin ve bu kentlerin içerisindeki üretim ile gelişime odaklı noktalarında var olması önemlidir. Bu kapsamda oluşturulan Yaratıcı Kent kavramı tam olarak da bu gelişimi ve ilerlemeyi kapsamaktadır. Yaratıcı kent kavramı ve fikri 1980'lerin sonunda ortaya çıkmıştır ve kentlerin küreselleşmeyle mücadelesinde rol oynayarak kentlerin yeniden yapılanmasında yardımcı bir faktör olmuştur. "Yaratıcı kent" kavramı 1990'ların başında daha belirgin bir şekilde tartışılmaya başlandığında ise, bazı kentlerde yaratıcılık konusunda daha fazla potansiyel olduğu kabul edilmiş ve bu doğrultuda Londra, Tokyo, New York, Amsterdam gibi şehirlerin daha kapsamlı bir yaratıcılığa sahip olduğunun da altı çizilmiştir. Bununla birlikte, yaratıcı kent kavramı kentin potansiyelinin ortaya çıkarılabilmesi adına önemli kabul edilmiştir. Yaratıcı kent fikri, insanların hayal gücü ile düşünmesi, planlaması ve hareket edebilmesi için gerekli koşulların yaratılması gerektiğini savunmaktadır (UNCTAD, 2008: 18).

Görsel 2. UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı
(Kaynak: <https://en.unesco.org/creative-cities/home>)

Yaratıcı kentlerle ilgili pek çok uluslararası kuruluş tarafından çeşitli araştırma yapılmaktadır. Bu araştırmalar doğrultusunda UNESCO tarafından 2004 yılında gerçekleştirilen 170nci yönetim kurulu toplantısında Yaratıcı Şehirler Ağı, günümüzün kültür algısını ve ekonominin parçası olarak toplumdaki kültürün önem ve rolünü ortaya koymaktadır. Ağ fikri, dünyadaki farklılıkları olan bir çok kentin, yaratıcı endüstrilerinin ekonomik ve sosyal kalkınmadaki bu büyük bir rolünün fark edilmesi mantığına dayanmaktadır. Aynı zamanda, kentlerin taşıdığı

potansiyeli nasıl kullanacaklarını veya kalkınmada nasıl uygun aktörlerle çalışabileceklerini net olarak bilememeleri, zamanla bu ağın oluşumuna neden olmuştur. UCCN, bu kapsamda sekiz yaratıcı endüstriyi bir araya getirmek için uğraşmaktadır. Bunlar; Film, Tasarım, Üretim, Medya Sanatı, Müzik, Folklor ve Gastronomidir. Buenos Aires şehri, 2005'te, ağ platformu kurulduktan hemen sonra sistemin ilk tasarım şehri olmuş, Almanya'da Berlin şehri hemen ardından 2006 yılında bu unvanı alan ilk Avrupa şehri olmuştur, Graz şehri de 2011'de bu unvanı alabilen ikinci Avrupa şehri olmuştur (Arandelovic, 2018).

UCCN ağı, ana amaç olarak yaratıcı şehirlerin gelişimini, ilişkilerin kurulmasını, ekonominin desteklenerek arttırılması, iş gücünün arttırılması ve kentin içinde yaşayan insanlar için refahın arttırılması ana amaçlarıdır. Bunların dışında, bu ağın içinde bulunan şehirlerin de kültürel olarak korunması, korumacı bir biçimde dönüşümünü ve yaratıcı kent ya da kültür ekonomisinin gelişimini desteklemek görevlerini de üstlenmekte ve bu amaçla çalışmalar yürütmektedir. Platformun en önemli noktası bu durumda kent gelişimi ve kültürel çeşitliliği sağlarken, bunları paylaşımlar ile yaygınlaştırmak, kamusal ve özel kuruluşların birlikte çalışarak gelişimi tetiklemeleri ve paylaşımları olarak kabul edilmektedir. Kültür ve sanat her şehir için önemlidir. Kültürel olguları, hikayeleri ve folkloru yanında bu şehirlerin de sanat eserleri üretmesi, ekonomik sistemlerine katkı yarattığı gibi aynı anda iş imkanları, küresel farkındalık, korumacılık ve gelişim içerisinde de bulunmasını sağlamaktadır. Günümüz modern kentlerinde bu sebep ile kültürel ve sanatsal gelişimin rolünü göz ardı edilmez bir ölçekte önemli olduğu anlaşılmaktadır (Miles, 1997; McCarthy, 2006; Gökçen, 2018).

Gökçen, 1980 yılı sonrası kentlerin neo-liberal zemindeki duruşlarının kültürün, ekonomik kalkınmanın temel ayaklarından olarak ele alınmasını belirtmiştir (2018: 216). Bu doğrultuda, kentsel mekanlara odaklanmış çalışmaların ağırlıklı ilgi gören alanlarının kentsel mekanların gelişimi, mekânsal önerilerin arttırılması ve kentsel mekanların erişilebilir olması araştırmalarda ön plana çıkmaktadır. UNESCO, bu önemi UCCN içerisinde koruma öncelikli olmak üzere, küresel ilişkilerin kurulması,

UN'in 2030 ajandasına uyum sağlaması, UNESCO'nun beş dalda ayrılan aktiviteleri içerisinde gelişim ve ilerleme kaydetmesi üzerine çalışmalar yapmaktadır.

UNESCO, aktivitelerini beş ana dalda ayırmaktadır. Bunlar; eğitim, bilim, sosyal gelişim, kültür ve iletişimdir. Bilginin erişilebilir olması ve eğitim süreci içerisinde ulusal eğitim düzeyinin arttırılması, liderlik özelliklerinin geliştirilmesi ve bu algının küresel olarak bir ortak seviyede tutulması UNESCO için önemlidir (UNESCO, 2021). Bu doğrultuda UNESCO Yaratıcı şehirler ağı, UNESCO'nun hedeflediği eğitim ve koruma ile birlikte ilişkilerin paylaşılması ve ortak gelişim içerisinde kurulmuş bir ağıdır. Yaratıcı Şehirler Ağı'nın 72 ülkeden 180 üyesi bulunmaktadır. Bu şehirler kendileri tarafından yetenek ve enerjilerini yönlendirecekleri yaratıcı yedi tema endüstri dalındaki tercihlerine göre şekillendirilmiştir (Pearson ve Pearson, 2017; d'Orville, 2019; UN, 2015).

UNESCO'ya göre, kültür ve yaratıcılık, sürdürülebilir bir sivil gelişim, ülke ve şehir gelişimi için önemlidir. UCCN bağlamında kültürel ve ekonomik bağlamda en önemli iki yaklaşımın ana odak noktasında olduğu, bunlardan ilkinde UCCN ağı içinde bulunan yaratıcı kentlerin kültürün, farklılıkların, zanaat ve sanatın kentleri olarak betimlenmesi; yaratıcılığın ayrıcalıklı bir ekonomik değer olarak kabul edildiğidir. İkinci yaklaşım ise; UCCN ağı içerisindeki yaratıcı ve üretici Kentlerin gelişimci, üretimci, yaratıcı, rekabetçi sektörler ile ekonomik bağlamda varlığını devam ettirebilen sanatçıların ve sanatsal organizasyonların ağırlıklı olduğu kentler olarak kabul edildiğidir. (Enlil ve Evren, 2011: 20-24).

UNESCO, bu algının kültürel paylaşım ve gelişim içerisinde, ekonomiyi çeşitlendirmesi ile birlikte, yeni iş alanları yaratması dışında vatandaşlar içinde yaşam kalitesini arttırmasından dolayı kültürel değişkenlik ve çeşitlilik oluşumundan bahseder (UNESCO, 2021).

UNESCO'nun listesindeki şehirler ve kültürel geçmişleri, çeşitli özellikleri bir arada bulunduran dinamik yapıları ile yaratıcılığın yeni boyutlarını üretmeye ve keşfetmeye uygundur. UNESCO, Yaratıcı Kentler Ağı içerisinde, Birleşmiş Milletler çalışma çerçevelerini, özellikle de

Sürdürülebilir Kalkınma ve Yeni Kentsel Gündemi için 2030 Gündemini desteklemeyi taahhüt etmektedir (UN, 2015). Tasarım, insan ruhuna dokunan ve özellikleri sayesinde insan psikolojisini, davranışlarını ve gelişimini etkileyen bir faktördür. Her tasarımın bir ruhu ve hissettirdiği bir yansıma vardır. Kapsayıcı ve etkin tasarımların planlanması; insan sağlığını, doğal kaynakları, kentlerin kültür dokularını, turistik özelliklerini ve estetik değerlerini korumaktadır. Ürün ya da hizmetlerdeki tasarımın insan yaşamındaki rolü bilinen bir gerçektir. Bu doğrultuda, Birleşmiş Milletler altında bulunan UNESCO'nun hedeflediği ağlar UCCN ağı ile de birlikte uygulanabilirliğinin artırılması ve paylaşılması amaçlanmaktadır. Bu hedefler 17 sürdürülebilir gelişim odağı ve bu odakların altında bulunan 169 alt hedef başlığı olarak Birleşmiş Milletler'in 2030 küresel gelişim planının ne kadar büyük ölçekli ve ciddi olduğunu göstermektedir. Bu hedefler 'Milenyum Gelişim Planı'nın gelişimlerinin üstüne kurulmuştur ve 'Milenyum Gelişim Planı'nın gerçekleştiremediği hedefleri de gerçekleştirme amacını kapsamaktadır (UN, 2015).

Görsel 3. UNESCO Sürdürülebilir Küresel Gelişim Planı Ve Bu Planın 17 Hedefinin Listesi

(Kaynak: <https://en.unesco.org/human-rights>)

Birleşmiş Milletler'in gerçekleştirmek için çalıştığı bu amaç, insanlık konusunda açlığın ve fakirliğin her ölçek, form ve boyutta son bulması, insan ırkının tam potansiyelinde, yüceliği içerisinde sağlık ile olumlu kent mekanları ve çevrelerinden yaşayabilmesi hedefini ana misyonu saymaktadır. Bu doğrultuda Birleşmiş Milletler ve UNESCO altında UCCN'nin çalışmaları sürdürülebilir gelişim doğrultusunda küresel

ilişkilerin yeniden canlandırılması ve eforun en çok ihtiyaç duyan ülkeler üzerinde odaklanması öncelikli olması yanında, küresel ilişkilerin içinde Birleşmiş Milletler'in 2030 ajandasını gerçekleştirmesi için bağlantıların sürekli olması, dünyanın sürdürülebilir şekilde geliştirilmesi ve partnerliklerin kalıcı olarak kurulması amacını taşımaktadır. Birleşmiş Milletler, UNESCO ve UCCN adı altında bu sürdürülebilir gelişim hedeflerinin tek bir odağı bulunmaktadır: İnsan ve insan hayatının kalitesinin küresel olarak arttırılması. Bu odak, amacı dolayısı ile insan odaklı tasarım anlayışı, erişilebilir tasarım konularını da beraberinde getirmektedir.

Görsel 4. UNESCO Sürdürülebilir Gelişim Logosu
(Kaynak: <https://www.unodc.org/e4j/en/about-e4j/unodc-unesco-partnership.html>)

İnsan odaklı tasarım anlayışı, bireyin kullanım yetileri ile başlayıp toplumu bütünleştiren bir sistem içerisinde görüldüğünde evrensel tasarım anlayışının önemi ortaya çıkmaktadır. UNESCO'nun vizyonu tasarımların; özgün kentsel doku ve mimari izleri korumak suretiyle erişilebilir, sürdürülebilir ve yaşanabilir yaşam alanlarının oluşmasıdır. Gelişen ve değişen dünyada kentleşme oranının hızla artmasına sebep olmaktadır ve kentsel alanların insan odaklı tasarımları sayesinde etkin şekilde kullanılmaktadır. Son yapılan araştırmalara göre “günümüzde 7 milyar civarında olan dünya nüfusunun 2020 yılında 7,8 ve 2050 yılında 9,7 milyara ulaşması ve artışın büyük oranda gelişmekte olan ülkelere kaynaklanması beklenmektedir” (Ateş, 2018: 42). 2050 yılında dünya nüfusunun 3'te 2'sinin kentlerde yaşayacağı öngörülmektedir (UN, 2015).

Kentlerin nüfusunun artması erişilebilirlik ve sürdürülebilirlik ihtiyacını göstermektedir. Toplumun bir bütün yapan insan, yaşam süreci içerisinde fizyolojik yapıda değişiklik yaşayacaktır. Bebeklikten yaşlılığa süren hayat döngüsü içerisinde herkes için planlanan ve uygulanan tasarımlar yapılır ise kentlerdeki nüfus yoğunluğu yaşam kalitesinde düşüslere sebep olmayacaktır. Tasarım Kentleri Ağının kriterleri; “*Tasarım Şehirleri*” yaratıcılığı stratejik bir faktör olarak kabul eden, sürdürülebilir kalkınmanın kültürel aktörlerini bir arada bulunduran, dinamik yapıları ile yaratıcılığın yeni boyutlarını keşfeden ve üreten, kendi yeteneklerini ve enerjilerini yönlendirecekleri alanlara hâkim olan ve 21. yüzyıl mevcut sorunlarına kültürel potansiyeli ile cevap veren şehirlerdir.

UCCN’nin beklentileri ise; mevcutta kurulu bir tasarım endüstrisinin bulunması, tasarım ve inşa edilmiş çevreden (şehir planlaması, mimari, kentsel mekanlar, anıtlar, ulaşım, tabela ve bilgi sistemleri, topografya vb.) güç alan kültürel peyzajın varlığı, tasarım okulları ve tasarım araştırma merkezlerinin olması, ulusal ve/veya yerel düzeyde sürekliliği olan faaliyette tasarımcılar ve uygulayıcı yaratıcı grupların bulunması, tasarıma adanmış fuarlar, etkinlikler ve sergilere ev sahipliği yapmada deneyimli olmak, yerel materyaller ile yerel doğal koşullardan faydalanan yerel tasarımcılar ve şehir plancılarına imkan sağlanması, tasarımla yönlendirilen yaratıcı endüstrilerin, örneğin; kentsel tasarım, mimar ve iç mekân tasarımcıları, moda ve tekstil, mücevherat ve takı etkileşim tasarımı, sürdürülebilir çevre ve yapı tasarımı vb. bulunması istenmektedir.

2030 yılında dünyamızın nüfusunun 8,5 milyar insana ulaşması ve yarıdan fazlasının şehirlerde yaşaması beklenilmektedir. Bu kapsam içerisinde erişilebilirlik konusu önem kazanmaktadır çünkü artan popülasyon ile birlikte farklı hareket kısıtlılıkları da çeşit kazanacaktır. Şehirleşmenin getirdiği zorluklarla baş edebilmek ve şehir yaşam kalitesini arttırabilmek ve CRPD içerisinde erişilebilirliğin ölçümü için ve aktif kullanımda kamu zararını engellemek için etkin kentsel planlama ve yönetim uygulamalarının yapılmasının gereği ortadadır (UN, 2015). Planlama ve uygulamaların başarıya ulaşması ve şehirlerin yaratıcı şehirlere dönüşebilmesi mevcut ağa dahil olarak küresel hedeflerin

gerçekleştirilmesine bağlı görülmektedir. Bu nedenle birçok şehir, kültürler arası diyalog ve yenilikleri bir araya getirmek amacıyla hareket ederek “Yaratıcı Şehir” pozisyonuna geçmektedir. Sosyokültürel ve sosyoekonomik kalkınmanın sağlanması için bütünüleyici tasarımların oluşturulmasıyla şehirlerin ulusal ve uluslararası düzeyde sürdürülebilir nitelikte planlanması ve uygulanması hedeflenmektedir.

Kültürel değişkenlik ve çeşitlilik ise kent ölçeğinde incelendiğinde, kentsel mekanların gelişiminin yanında, yaratıcılık ve üreticilik ile birlikte toplumsal huzur ve gelişimi birlikte getirmektedirler. Bu gelişim için bahsi geçen yaratıcılığın ve üreticiliğin “birçok ülkede, kamusal sanata kentin tasarımıda önemli bir rol atfedildiği” (Gökçen, 2018: 218) önemli bir farkındalıktır. Kent ölçeğinde incelendiğinde, bu gelişim ve süreçte bulunan bu şehirler, kültürel gelişim ve teknolojik gelişimin çekirdeğinde bulunmaktadır.

Günümüzde dünya popülasyonunun yarısından fazlasının kent yapılarının içinde yaşıyor olması, kent ölçeğinde bu gelişim ve korumacılığın önemi ile birlikte bu tez çalışmasının da önemini ortaya çıkarmaktadır. Dünya popülasyonunun çoğunluğunun şehir yaşamları içerisinde bulunması bu şehirler içindeki ekonomiyi ve üretimi de etkilemektedir. Ekonomi direkt olarak kentin üretim kapasitesi, üretimleri ile ülke ekonomisine katkıları sonucunda ülke refahını doğru orantılı olarak bu şehirlerde yaşayan insanların da refah seviyesini etkilemektedir. Aynı doğrultuda bu üretim seviye de kültürel gelişimi, bilimsel ve teknolojik olarak etkilemektedir. UNESCO Yaratıcı Şehirler uygulaması ile birlikte, ekonomik, demografik, çevresel veya sosyal faktörler göz önünde bulundurulmaksızın bu gelişimleri gözlemlemek, ilişkilendirmek, paylaşmak ve iş birliğinin kurulması ile geliştirilmesini hedeflemektedir (UNESCO, 2021).

UCCN doğrultusunda birlikte çalışma yönteminin bir amacı vardır. Bu amaç yaratıcılığı ve kültürel endüstrileri gelişim planlarını merkeze yerleştirmekte, lokal olarak ve küresel olarak bir iş birliği içerisinde yer almalarını sağlamaktadır. UNESCO, bu Yaratıcı Şehirler Ağı’nın

oluşturduğu gelişim planının 2030 ajandasına göre hala güncellemekte ve devam ettirmektedir (UNESCO, 2021; UN, 2015). Bu kapsamda UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı kapsamında aynı dalda çalışan şehirlerin birbirleri ile iş birliği içerisinde çalışarak partnerlik yapmaları ve bütün üyelerin de tüm kapsam içerisinde paylaşımda olması için çalışmaktadır. Yaratıcı Şehirler kapsamına giren şehirler belli sürelerde UNESCO buluşmalarına katılmak ve diğer Yaratıcı Şehir Ağı içerisindeki gelişim süreci planına dahil olmaları beklenmektedir. Bu şekilde UNESCO adı altında buluşmaların geliştirdiği sosyal mekanlar ve kentsel mekanlar, sosyal ve sivil kaynaşma ve katılım sağlamakla birlikte, birlikte hareketi, etkileşimi ve gelişimi de iletir.

Bu gelişme sürecinde UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağının amacı; yaratıcılığı sürdürülebilir kalkınmalarının stratejik bir faktörü olarak kabul eden şehirlerarasındaki uluslararası iş birliğini güçlendirmek, üye şehirlerin özellikle kamu, özel sektör ve sivil toplumun dahil olduğu ortaklıklar aracılığıyla kentsel gelişimin önemli bir bileşenini oluşturmaları için yaratıcılığın yönlendirme girişimlerini teşvik etmek ve güçlendirmek olarak gözlemlenmektedir. Bu amaçların yanında, kültürel faaliyetlerin, malların ve hizmetlerin yaratılmasını, üretilmesini, dağıtılmasını ve yayılmasını destekler ve yaratıcılık ve gelişim merkezlerini geliştirir ve kültür sektöründeki yaratıcılar ve profesyoneller için fırsatları genişletir. Bu gelişimlerin etkileri olarak da kültürel yaşama erişimin ve katılımın yanı sıra, özellikle etnik veya savunmasız gruplar ve bireyler için kültürel mal ve hizmetlerden yararlanmayı geliştirir ve kültür ve yaratıcılığı yerel kalkınma stratejilerine ve planlarına tam olarak entegre eder (UN, 2015; UNESCO, 2016; 2021).

UNESCO Yaratıcı Şehirler ağının bu doğrultularda eylem alanları; Ağa dahil şehirlerin deneyim, bilgi ve en iyi uygulamalarını paylaşmayı, kamu, özel sektörler ve sivil toplum kuruluşları ile birlikte yapılan pilot projeler, ortaklıklar ve girişimleri desteklemeyi hedefler. UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı; destekler sonucu gelişen profesyonel ve sanatsal değişim programları ve ağları geliştirmeyi, yaratıcı şehirlerin deneyimleriyle ilgili çalışmalar, araştırmalar ve değerlendirmelerde

bulunmayı, sürdürülebilir kentsel gelişim için politikalar ve önlemler ortaya koymayı, iletişim ve farkındalık artırma faaliyetlerini içermektedir. Bu çalışmalar sonucu bir kentin, sürdürülebilir, gelişimci ve erişilebilir olmasını da önemli faktörler saymaktadır.

2.2. YARATICI ŞEHİRLER AĞI KAPSAMINDA BULUNABİLMEK İÇİN GEREKEN KRİTERLER

AB ve UN içerisinde var olan yaratıcılık ve gelişim amaçları doğrultusunda ortaya atılan ve geliştirilen UCCN sistemi ve bu sistemin içerisinde bulunabilmek kolay değildir. Landry'nin de savunduğu gibi, hiçbir şehir mükemmel ve kusursuz değildir. Bir şehrin hem yaratıcı olması için hem de UCCN ağı içerisinde bulunabilmesi için şehrin hem politik hem de kentsel altyapısının gelişmiş olması, politik yönetimin bürokrasi ile erişilebilirliğe ve gelişime engel olmaması gerekmektedir. Bunun yanında şehrin hem farklılık ve çeşitlilik hem sağlıklı olması ve dışavuruma olanak vermesi gerekmektedir çünkü bu özellikler bir şehrin hem yaratıcı olmasını sağlarken hem de şehir popülasyonunun mutlu olmasını sağlamaktadır. Şehirlerde kamusal alanlar, şehir popülasyonunun en çok vakit geçirdiği alanlar olarak ve ulaşım ile erişilebilirlik yöntemlerinin hepsinin evrensel tasarım kurallarınca olması, şehrin açıklık ve güven vermesini sağlarken erişilebilir olması CRPD tanımlarına uyması ve katılımcılığın artmasını da sağlamaktadır. Bu özellikler bir şehre atılım fırsatları ile gelişim yöntemleri sunarken aynı şekilde şehrin popülasyonunun da öğrenim ve gelişim alanlarını da ilerletmektedir (Landry, 2000; CRPD, 2022).

Yaratıcılık nedir ve nasıl yaratıcı şehir sorusu incelendiğinde; yaratıcılık baskın entelektüel gelenekler sayesinde şehri şekillendiren ve dönüştüren bir öge olduğunu savunan Landry ve Bianchini (1995), yaratıcılığın şehirler için çok önemli olduğunu anlatmaktadır. Bu düşüncesi, rasyonel ve analitik düşüncenin kullanılmasının yanında refah getiren özellikler sunarken, kentsel açıdan da şehrin kanalizasyon, altyapı ve basit insan haklarına ulaşımına ve korunmasına önem göstermektedir. Bu tür hizmetlerin yanında ulaşım, yol inşası vb. gibi özellikler normalde

Landry ve Bianchini'nin kaotik ve problemli olarak yorumladığı şehirleri sağlıklı ve güvenli çevrelere dönüştürmesi düşüncelerinden anlaşılmaktadır (1995).

Landry'nin 'Nasıl Yaratıcı Şehir Olunur' yazısında, bir şehrin olaylardan ve gelişmelerden sorumlu tutulması, engelleyici bürokrasiyi minime indirmesi, kriz yönetiminin hızlı ve başarılı olması ile gelişen bir şehrin yaratıcı bir çevre oluşumu kurmasından bahsetmektedir (1995). Bunun için hem UCCN içerisinde bulunan örneklerden bahsederken, bir şehrin yaratıcı şehir olabilmesi için gereken 8 yaratıcı endüstrinin dışında genç fikirlere de olanak tanınması, tarihini koruması, yeni üretimler için eskiyi yok etmemesi ve aksine eski ile yeninin birleştirilerek ortak ilerletilmesinden bahsetmektedir (Landry, Bianchini, 1995). Caragliu ve Del Bo, yaratıcı şehir gelişimleri ve yaratıcı şehirler için sistemler geliştirme çalışmaları içerisinde altyapı sistemlerinin ve internete erişim ile ulaşım yollarından bahsetmektedir (2018). Caragliu ve Del Bo'ya göre gözlemlerinde yaratıcı ve akıllı şehirler ya yapısal altyapılara ev sahipliği yaparken – internet, fiberoptik altyapı – bazı şehirler ise yumuşak altyapıya ev sahipliği yapmaktadır – insan ve sosyal çevre, insan sermayesi – ve bu iki altyapı arasındaki denge ile sistemler, bir akıllı şehrin biçimi ile gelişimini belirlemektedir (2018). Bir şehrin akıllı şehir olması ve yaratıcı şehirler ağının içinde bulunması, şehrin doğrudan insan sermayesinin gelişmesi, teknolojik ve kentsel gelişim planlarına ulaşım imkânı sağlanması, yatırım imkanlarının artması ile birlikte ekonomik büyüme, yaşam kalitesinin artması ve refahın artması ile sonuçlanabilir. Bu süreç yaratıcı şehrin sürdürülebilirliğini de arttırması mümkündür.

Akıllı şehir özelliklerinden dolayı İstanbul şehri, 2018 yılında UCCN içerisine kabul edilmiştir. UCCN ağı incelendiğinde, yaratıcı şehir ağında bulunmak için öncelikle UNESCO'ya başvuru gerekmektedir (UNESCO, 2021c). Bu süreçte başvurudan sonra şehirler UNESCO tarafından seçilen bağımsız gözlem ve analiz kuruluşları tarafından şehirler yedi yaratıcı alan içerisinde incelenmekte ve kültürel ile yaratıcı endüstrileri gözlemlenerek ve kentsel gelişim ile erişim gözlemlenerek raporlanmaktadır. Başvuran şehirlerin UCCN içerisindeki yedi yaratıcı sanat alanından bir veya birden

fazlasını barındırması gerekmektedir (UNESCO, 2021c). Bu alanlar daha önce bahsedildiği için UN in UCCN içerisinde olmasını şart koştuğu, halk sanatları ve üretimi, tasarım, film, gastronomi, literatür, medya sanatları ve müzik olarak belirlenmiştir.

UCCN ağı içerisinde bir şehrin, ağ içerisindeki diğer şehirlerin ana gelişimlerine destek olması, ilişki ve bağlantıların kurulması dışında ilerleme ve yenilikçi davranışlara da sahip olması gerekmekte, stratejiler ve gelişim planları yapmak dışında bunları gerçekleştirme yolunda ilerlemeler de kaydetmesi gerekmektedir. Bu noktada UNESCO ve UCCN kurul üyeleri bir şehirde katılımcılık sürecine önem vermektedir. Katılımcılık dışında, ileriye dönük planlar ve bunların gerçekleştirilmesi de önemli bir kriter kabul edilmektedir. Bu iki kriter dışında UN'in 2030 planına göre sürdürülebilir planlar ve stratejiler kullanılması üçüncü önem olarak kabul edilmektedir. UNESCO aynı zamanda UCCN ağı içerisinde bulunacak şehirler ve ülkelerden uzun süreli bir bağlılık ve çalışma beklemekte ve bu süreçte yenilenebilir enerji, yenilenebilir kaynak ve sürdürülebilir gelişimin uygulanmasını beklemektedir. Bu kriterlerin yanında son olarak başvuran şehrin paylaşımları ile birlikte çalışma biçimi ile, diğer UCCN ağı şehirleri ile ne kadar paylaşım ile gelişim odaklı çalıştığı gözlemi de yapılmaktadır (UNESCO, 2021c). UNESCO, UCCN başvurularında bir şehirden maksimum 2 farklı yaratıcı alanda başvuru almaktadır (2021c). Yaratıcı şehir ağı içerisinde bulunabilmek için bu bilgiler doğrultusunda bir şehir; UN'in 2030 planında yer almak zorunluluğu, UCCN içerisinde bir yaratıcı endüstriye sahip olması, UCCN içerisinde paylaşımcı olması, Kentsel olarak erişilebilir olması ve Şehrin bağımsız denetimler tarafından üretilen raporların UNESCO'nun beklentileri doğrultusunda olması gerekmektedir.

2.3. YARATICI ŞEHİRLER AĞINDA TASARIM KRİTERLERİ

UCCN, kendi içerisinde barındırdığı yedi tasarım alanı dışında, Birleşmiş Milletler 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündeminin yerel uygulaması için önemli bir kilit noktasıdır. Ağ, Birleşmiş Milletler çalışma çerçevelerini, özellikle de Sürdürülebilir Kalkınma ve Yeni Kentsel Gündem için 2030 Gündem'ini desteklemeyi taahhüt eder ve bunların uygulanmasının örneklerinin paylaşımları ile diğer ağ içerisindeki ülkeler tarafından da gerçekleştirilmesinin sonuçlarını gösterir. UN'in anlaşması içerisinde bulunan kentlerde ve şehirlerde UN'in ve CRPD içerisinde belirlenen kriterler dışında UCCN gereksinimlerini de göstermesi gerekmektedir.

Bir önceki bölümde bahsedildiği gibi Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi (SDG), Milenyum Gelişim Planı baz alınarak ve geliştirilerek, 17 Küresel Hedefi ve 169 alt hedefi 25 Eylül 2015 tarihinde UNGC'de (Birleşmiş Milletler Genel Kurulu) benimsenmiştir ve çalışmaları başlatılmıştır. Bu çalışma, Birleşmiş Milletler'in SDG öncesi 'Milenyum Gelişim Planı' doğrultusunda çalışmaları kapsamında ve eksik kalan veya gerçekleştirilemeyen hedefleri yeniden odak noktası haline getirme amacı güdülerek, 2015-2030 tarihleri arası bir Eylem Planı olarak yürürlüğe sokulmuş ve evrensel bir gündem niteliği taşımaktadır. UN ve UNESCO, bu çalışmalar içerisinde var olan UCCN'in yedi tasarım ve üretim şartı yanında bu gereksinimlerin önemini ön plana çıkarmak için çalışmaktadır.

Bu hedefler doğrultusunda UCCN, 17 hedef ile bu çalışmaları çatısı altında toplamakta ve bu çalışmalara odaklanmaktadır. Bu hedefler ise; Yoksulluğun son bulması, açlığın son bulması, sağlıklı bireylerin yetiştirilmesi, nitelikli eğitimin erişilebilir şekilde sunulması, toplumsal olarak cinsiyet eşitliğinin sağlanması, temiz su ve sıhhi koşulların küresel çapta erişilebilir olması, temiz enerji üretimi ve erişimi, iş imkanları ve ekonomik gelişim, sanayi ve endüstride yenilikçilik ve gelişim, eşitsizliklerin azaltılması, sürdürülebilir şehir alanlarını kapsamaktadır. Bu hedeflerin yansısı, bilinçli üretim ve tüketim, iklim değişikliği farkındalıklılığı ve buna karşı eylemlerin gerçekleştirilmesi, su ve kara

canlıları hakkında bilinçlenme ve doğal hayatı koruma, barış adalet ve eşitlik için güçlü ülke sistemleri ve bu ortak gelişim için ülkelerin ortak katılımı ile birlikte ilerleme de UNESCO Yaratıcı Şehirler ağıının güncel hedefleri içerisinde (UN, 2015: 17-28).

2030 yılına kadar insanların sağlıklı yaşamalarını ve herkesin her yaşta refahının sağlanması, anne ve yeni doğan bebeklerin engellenebilir şekilde ölüm oranlarının düşmesi; AIDS, tüberküloz, sıtma ve ihmal edilmiş tropik hastalık salgınlarının bitirilmesi su kaynaklı hastalıklar ve diğer bulaşıcı hastalıklarla mücadele edilmesi, aile planlanması bilgi ile eğitim ve üreme sağlığının ulusal strateji ve programlara dahil edilmesi, kaliteli temel sağlık hizmetlerine erişim ve herkes için güvenli, etkili, kaliteli ve uygun fiyatlı zaruri ilaç ve aşılarla erişim de içirilecek şekilde genel sağlık sigortasının oluşturulması, tehlikeli kimyasallar hava su ve toprak kirliliği gibi kontaminasyonundan kaynaklanan ölüm veya hastalıkların kayda değer miktarda azaltılması, başta en az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde sağlık finansmanının ve sağlık işgücünün işe alımı, gelişmesi, eğitim ile idamesinin kayda değer miktarda artırılması, ülkelerin özellikle gelişmekte olan ülkelerin erken uyarı risk azalımı ve ulusal ve küresel sağlık risklerinin yönetimi konularındaki kapasitelerinin güçlendirilmesi ve uygulanması hedeflenmektedir (Alves, 2018; UN, 2015).

Görsel 5: Yaratıcı Şehirler Ağı Haritası.

(Kaynak: <https://en.unesco.org/creative-cities/creative-cities-map>.)

2030 yılına kadar herkesin yeterli, güvenli ve uygun fiyatlı konutlara ve temel hizmetlere erişiminin sağlanması ve gecekondu mahallelerinin iyileştirilmesi, geleneksel yerel malzemeleri kullanarak sürdürülebilir ve esnek binaların inşası için mali ve teknik yardım alınması, yol güvenliğinin geliştirilmesi, özellikle toplu taşıma sisteminin geliştirilmesiyle herkesin güvenli, uygun fiyatlı, erişilebilir ve sürdürülebilir ulaşım sistemlerine erişiminin sağlanması, bütün ülkelerde kapsayıcı ve sürdürülebilir kentleşmenin geliştirilmesi katılımcı, entegre ve sürdürülebilir insan yerleşim yerlerinin planlanması ve yönetilmesi için kapasitenin güçlendirilmesi, temiz ve tatlı su kaynakları, kanalizasyon, yaşam ortamı ve halk sağlığı açılarından hızlı kentleşmelerin değerlendirilmesi, küresel gayri safi yurt içi hasılasıyla ilgili doğrudan ekonomik kayıpların önemli oranda düşürülmesi ve ölümlerin ve etkilenen insan sayısının önemli ölçüde azaltılması, hava kalitesine ve belediye atık yönetimi ve diğer atık yönetimlerine özel önem göstererek kentlerin kişi başına düşen olumsuz çevresel etkilerinin azaltılması, fosil yakıtlar ile üretilen enerji kaynaklarının yerine temiz yenilenebilir enerji kaynakları kullanılması, özellikle kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engellilerin güvenli, kapsayıcı ve erişilebilir yeşil alanlara ve kamu alanlarına erişimlerinin güvence altına alınması, Deprem, Heyelan ve Afet Riskini Azaltma Çerçevesi Eylemi ve Planı doğrultusunda bütüncül bir afet risk yönetiminin her düzeyde geliştirilmesi ve uygulanması hedeflenmelidir. Bu kapsam Birleşmiş Milletler Konseyi adı altında “Kardeş Şehir” uygulamasının da gelişmesi ve yayılmasını kapsamaktadır. Kardeş şehir uygulaması (Twin Cities – Sister Cities), Birleşmiş Milletler konseyinde, 1947 de İkinci Dünya Savaşından sonra uygulanmaya başlanmış, değişik kültür ve bölgelerde bulunan şehirlerin eşleşmesi ile birlikte, özellikle dünya savaşı içerisinde düşman bulunan kentlerin eşleştirilmesi ve birlikte çalışmasıyla, anlayış, dostluk, partnerlik, işbirliği, ortak gelişim ve iletişim kriterlerini geliştirmesi ile bir bütünlük oluşturmaya ve küresel gelişim ve iyileşmeye katkıda bulunması amaçlarını kapsamaktadır. Bu kardeş şehirler bağlantısı, iki farklı öne çıkan kültür yerleşimini jeolojik ve politik farklarını göz önünde bulundurmadan ortak ilişkiler ve iş birliği kurumu amacı ile modern dünyanın küreselleşme ve gelişme amacı içerisinde önemli bir rol

oynamaktadır. Kardeş şehirlerin farklılıkları göz ardı edilerek iş birliği içerisinde çalışması ve gelişme odaklı olmanın dışında; ticari ilişkilerin, stratejik anlaşmaların yapılması, turizmin desteklenmesi ile bölgesel kültürün ve ürünlerin tanıtılması aracılığı, endüstri ve ekonomiye destek olmasının yanında uluslararası kuruluşların da bu kentler ile birlikte bu kapsamda çalışabilmesi için bir fırsat yaratmaktadır.

Kardeş şehirler uygulaması, terminolojik olarak ilk Birleşik Krallık şehirlerinin Amerika Birleşmiş Devletleri şehirleri ile eşleştirilmeleri için kullanılsa da Avrupa içerisinde de şehirlerin bu partnerliklerin kurulması ile birlikte küresel uygulamada kardeş şehir adı altında toparlanmıştır (Clarke, 2009). Bu uygulama politik olarak desteklendiğinde, normal ilişkilerin gerçekleştiremediği ilişkileri ve gelişimlerin gerçekleşmesini sağlamıştır. Bu kapsamda, kardeş şehir uygulamasının asıl amacı, farklı kültür ve endüstrileri bir araya getirmek, bu kentlerdeki insanların iletişimini ve gelişimini sağlamak ve UNESCO Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi içerisinde ve Yaratıcı Kentler Ağı içerisinde bulunma kriterlerinin oluşumu için gerekli ve önemlidir.

Kardeş şehirler uygulaması içerisinde Türkiye Cumhuriyeti'nin şehirlerinin kardeş şehirleri bulunmaktadır. Başkent Ankara ise ilk olarak 1971'de Seul, Güney Kore ve en son 2019 yılında Podgorica, Montenegro ile eşleşmiştir (Seoul Metropolitan Government, 2007). Kardeş şehirleri dışında Ankara, Kuzey Makedonya Skopje şehri ve Avusturya Viyana şehri ile partner şehir antlaşması içerisinde bulunmaktadır ve toplamda 45 kardeş şehri bulunmaktadır. Bu araştırmada incelenecek Berlin şehri ise, 16 kardeş şehri bulunmakta ve Türkiye Cumhuriyetinden İstanbul da 1989'da bunların arasında katılmıştır. Singapur ise Johor Bahru, Malezya ile Batam, Endonezya şehirleri ile kardeş şehir anlaşması içerisinde. Fakat Kardeş şehirlerinin az olması önemli olmaksızın, dünya üzerindeki en erişilebilir ve evrensel tasarım odaklı bir şehir olarak yapılarının her biri erişilebilir kapsam içerisinde hem yeşil hem de sürdürülebilir özellikler taşımaktadır. Dolayısı ile, bu tezin amacına ulaşmak için Berlin ve Singapur şehri, Berlin'in Ankara şehri ile benzerlik, bir de Ankara için önerilecek

mekânsal öneriler ışığında bu kapsamı çok başarılı bir biçimde gerçekleştirmiş olan Singapur ve Türkiye’de bunu başaran İstanbul şehrinin incelenmesi tezin amacına ulaşması için odak noktasıdır. Bu bilgiler ışığında, yaratıcı şehir adayı, ilişkide olduğu kardeş şehir sistemlerini kullanarak, yaratıcı kent programı içerisindeki gereksinimleri karşılamak dışında, küreselleşmek ve gelişmek içinde bir altyapıya sahip olmaktadır.

Görsel 6. Bulgaristan Plovdiv Şhrinde, Kardeş Şehirleri Gösteren Tabela

(Fotoğraf: Brejnev, Kaynak:

https://en.wikipedia.org/wiki/Sister_city#/media/File:Direction_signs_-_Plovdiv's_sister_cities,_Bulgaria.JPG)

Görsel 7. Buhaniye'nin Kardeş Şehirlerini Gösteren Tabela

(Fotoğraf: Ollios, Kaynak:

https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_twin_towns_and_sister_cities_in_Turkey#/media/File:Sister_towns-Burhaniye.JPG)

Görsel 8. Ankara Şehrinin Kardeş Şehirlerini Gösteren Heykel

(Fotoğraf: kişisel arşiv, 2022.)

Yaratıcı Kent Programı kent adayı, bu kapsam içerisinde, hem kardeş şehirleri ile ortak faaliyetlerde bulunması, hem gelişim ve adaylık süreci içerisindeki yeniliklerini tanıtmaya amacı ile, kendi piarı ve pazarlama işi ile marka oluşturabilmektedirler. Yaratıcı Kent Uluslararası bir çalışma programı olması nedeni ile hem ulusal hem uluslararası iletişim ortamının ilgisini çekmektedir. Bu ortam ile yerel halk içerisinde yaşadığı kent markasının önemini anlamaya başlamaktadır. O kente ait markanın kentte yaşayanlarca anlaşılır olması kıymeti ve bilinirliğini arttırmaktadır. Ateş, araştırmasında akıllı şehirlerin gelişimi için gelişim sürecini araştırmıştır,

“Gelişen bilgi işlem teknolojilerini merkeze alan akıllı şehirler hem doğal çevre hem de yapı çevre sorunları için çözüm üretecek oluşumları meydana getirmesi fikrini yansıtmaktadır. Bu sorunlar her ne kadar dezavantaj gibi görünse de hızla gelişen teknolojilerin kaynaklığında yaratıcı stratejik çözümler ortaya çıkarılması bakımından bir fırsat olarak da ele alınabilir” (2018: 43).

Bu bakış açısında, yaratıcı kent ağına üye olan şehirlerin, teknolojik gelişimi de gelişim sürecinde entegre etmesi, UCCN ağı kapsamındaki beklentiler ve istenilenler uygunluklarını yerine getirmesi, teknoloji ve akıllı sistemler doğrultusunda küresel ağ içerisinde markalaşmasını, yerel halkın iletişim, gelişim ve konforunun artması, küresel medyanın merceğine girmesi, ticaretin gelişimi de beraberinde getirmesi kaçınılmaz bir olumlu sonuçtur. Bu süreç içerisinde bu sistemler sadece sosyal bağlam ve ilişki kurulması kapsamının dışında, kent mekanlarının sorunlarını da çözebilecek bir ölçekte gelişim sağlamaktadır.

Akıllı sistemler bu bağlamda, UNESCO Ağına bağlanarak, kentler için etkin ve başarılı bir ticaret ortamına katılabilmektedir. Ağa bağla bir kent en iyi olduğu alanlarda (kendi kültür mirası, tarihi, gelenekleri, sanatı ve turizmdeki gücü ile tanıtmaya ve hem yabancı hem de yerli turistlere yeni deneyimlerde bulunma fırsatı verme şansına sahip olacaktır. Medyanın bu faaliyetlerde aktif rol alması, UNESCO ve UCCN programlarının vazgeçilmez unsurudur. Medya faaliyetleri, ilgili her türlü etkinlik ve faaliyetin tanıtımında, çeşitli sanatsal ve tarihi etkinlik, konferanslar ve festivallere katılımda gerçekleştirilmektedir.

UNESCO gibi programlara katılmak ağ ortamında yer alan diğer kentlerle iş birliği yapmak, deneyimlerinden faydalanmak açısından çok önemlidir. Bu programa katılan kentler, anında somut ekonomik faydaları görmemesine rağmen, yine de programın o kente olan geliştirici etkisi dolayısıyla çeşitli katma değerlerin oluşmasını sağlar. Bunun yanında, diğer yaratıcı konsept üzerinde odaklanan kent örneklerinden farklı olarak bu UNESCO programı kapsamında örgütlerin, kurumların ve bireylerin finansal anlamda yardım almaları söz konusudur (Ajanovich, 2015).

Bugün, dünya nüfusunun yarısından fazlası şehirlerde yaşamaktadır. Hızlı ve karmaşık şehirleşme süreci; sosyal, ekonomik, çevresel ve kültürel seviyelerde toplumlarımız için birçok sonuç doğurmaktadır. Buna karşılık şehirler, kültürel ve yenilikçi girişim potansiyellerini arttırmaktadırlar. Sosyal medya ve dijital teknolojilerinin kullanımının artması hem kültürel çeşitliliği hem de küresel ortaklıklar için köprüler kurulmasını hızlandırmaktadır. Bu bağlamda şehirler, topluluklar içinde ve topluluklar arasındaki sosyoekonomik kalkınma ve diyalog için yaratıcılıktan yararlanma konusunda kritik öneme sahiptir. UNESCO 2004 yılından beri, şehirleri deneyimlerini paylaşmak üzere yaratıcı endüstrilerin yedi farklı (Edebiyat, Film, Müzik, Zanaat ve Halk Sanatları, Medya Sanatları, Gastronomi ve Tasarım) alanda bir araya getirmektedir. Bu küresel platform üye şehirlere görünürlük sağlamayı ve bu şehirlerin yaratıcı endüstrilerde uluslararası kalkınma için ortaklıklar kurmasını cesaretlendirmeyi amaçlamaktadır. şu anda 72 ülkede 180 farklı şehir UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'nda yer almaktadır. Yaratıcı Şehirler Ağı; dünyadaki kültürel kümelenmelerle bilgilerini ve uygulamalarını paylaşırken bir yandan da yaratıcı endüstriler alanındaki varlıklarını ortaya çıkarmak isteyen şehirlere açıktır. Bu küresel ağın gelişen ivmesi, şehirlerin kültürel çeşitlilik ve diyalogda önemli aktörler olduğu kadar eşsiz ortaklıklar kurarak kalkınmada yeni fırsatlar yaratmada da öne çıktıklarını göstermektedir.

29 Indicators		9 Dimensions		3 main facets
1	Sights & landmarks		1.1 Cultural Venues & Facilities	Cultural Vibrancy
2	Museums & art galleries			
3	Cinemas		1.2 Cultural Participation & Attractiveness	
4	Concert & music halls			
5	Theatres			
6	Tourist overnight stays			
7	Museum visitors			
8	Cinema attendance			
9	Satisfaction with cultural facilities			
10	Jobs in arts, culture & entertainment		2.1 Creative & Knowledge-based Jobs	Creative Economy
11	Jobs in media & communication			
12	Jobs in other creative sectors		2.2 Intellectual Property & Innovation	
13	ICT patent applications			
14	Community design applications		2.3 New Jobs in Creative Sectors	
15	Jobs in new arts, culture & entertainment enterprises			
16	Jobs in new media & communication enterprises			
17	Jobs in new enterprises in other creative sectors			
18	Graduates in arts & humanities		3.1 Human Capital & Education	
19	Graduates in ICT			
20	Average appearances in university rankings		3.2 Openness, Tolerance & Trust	Enabling Environment
21	Foreign graduates			
22	Foreign-born population		3.3 Local & International Connections	
23	Tolerance of foreigners			
24	Integration of foreigners		3.4 Quality of Governance	
25	People trust			
26	Accessibility to passenger flights			
27	Accessibility by road			
28	Accessibility by rail			
29	Quality of governance			

Görsel 9. Kültürel ve Tasarım Şehirleri Araştırma Kriterleri

(Kaynak: Cultura land Creative Cities Monitor,

<https://www.designcities.net/showroom/cultural-and-creative-cities-monitor/>)

Bu kapsamda, UNESCO'nun UCCN ağı içerisinde bir yaratıcı şehri incelemek için kullanılan 29 maddelik inceleme kriteri, bu tez içerisinde incelenen şehirlerin başarılı erişilebilirlik örneklerini ortaya çıkarmak ve yaratıcı şehir olma farkından dolayı ilerlemelerini ölçmek amacı ile 17 maddelik daha sade bir tabloya indirgenecektir. Bu indirgeme, Berlin şehri, Singapur şehri ve İstanbul şehrinin incelenmesinde kullanıldıktan sonra elde edilen bilgiler Ankara şehrinin eksikliklerini bulmak amacı ile kullanılacaktır. Bu eksiklikler, belirlenen 17 maddenin dışında, erişilebilir tasarım ile erişilebilirlik çerçevesinden incelendikten sonra, Ankara için önerilerde bulunması hedeflenmektedir. Sadeleştirmenin sebebi burada Ankara'nın yaratıcı şehir olma yolunda eksikliklerini bulmak ve erişilebilir

ve geliştirilebilir noktalarını bulmak amacı ile gereksiz bilgidenden kaçınmak amacı ile yapılmaktadır. Sadeleştirme, bu kapsamda kültürel coşkunluk ve bu kültür imkanlarına erişilebilirlik, üretim ve gelişim ile alakalı erişim ve çalışılabilirlik imkanları ile birlikte eğitim imkanlarına erişim olarak alınıp, bu incelemeler şehrin UCCN içerisindeki eksikliklerini ortaya çıkarmayı sağlarken, bu şehirlerde yine belirlenen erişilebilirlik kriteri ve engelsiz şehir düşüncesi yine incelenip, başkent Ankara üzerindeki etkileri ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır.

UCCN içerisinde başvurularda bulunmaya başlanması sonucu yaklaşık 10 yıllık bir gecikmeyle 2015 yılından itibaren Türkiye’den de kentler bu ağa dahil edilmeye başlanmıştır. Bu kapsamda Türkiye’de Batı tarzı yaratıcı kentlerden çok “kendini yaratan kentlerin” bulunduğu vurgusu hatırlatılmalıdır (Zengin& Ürkmez, 2013: 88). Bu algı ve biçim, Türkiye şehirlerinin daha çok zanaat üretimi odaklı olması ve batı tarzı şehirler ile olan farklı kent dokusu yüzünden aynı şekilde değerlendirilememeleri yüzündendir. Güncel olarak Türkiye Cumhuriyeti’nin;

UNESCO Yaratıcı Şehirleri

“Gaziantep-gastronomi (2015),
Hatay- gastronomi (2017),
İstanbul- tasarım (2017),
Kütahya- zanaat ve halk sanatı (2017),
Afyonkarahisar- gastronomi (2019),
Kırşehir- müzik (2019)”
Bursa- zanaat ve halk sanatı (2021),
Sivas-müzik (2021),

UNESCO Yaratıcı Şehirler Ulusal Listemiz

Adana- gastronomi (2021),
Balıkesir- gastronomi (2021),
Diyarbakır- gastronomi (2021),
İzmir- tasarım (2021),
Kahramanmaraş-edebiyat (2021),
Kayseri- gastronomi (2021),
Konya- gastronomi (2021),
Şanlıurfa- müzik (2021)

UNESCO’nun Yaratıcı Kentler Ağına dahil edilmiş bulunmaktadır **(Kaynak:[https://www.unesco.org.tr/Pages/88/129/UNESCO-Yaratıcı Şehirler-Ağı](https://www.unesco.org.tr/Pages/88/129/UNESCO-Yaratıcı%20Şehirler-Ağı))**. Bu ağ kapsamında, UCCN içerisindeki yedi tasarım kentlerinden biri olarak bulunması yanında, bu kentlerin erişilebilirlik

olarak incelenmesi de yetersizdir. Bu şehirlerden UCCN içerisinde bulunan İstanbul şehri sadece tasarım şehri olarak ön plana çıkmakta ve dünya içerisinde önemini göstermektedir. Aynı önem ve gelişimin benzer üretim ve gelişim noktaları ile araştırma-geliştirme imkanları ile Ankara'nın da sahip olması fakat İstanbul kadar fazla turist ağırlamaması ve erişilebilir imkanlara sahip olmaması yüzünden İstanbul'un gölgesinde kalmaktadır.

Bu bilgiler ışığında, İstanbul ve İzmir hariç ağı seçilen kentlere bakıldığında bu kentlerin geleneksel kültüre göre seçilmiş (yemek kültürü, el sanatları ve müzik) olduğu öncelikle görülmektedir. Ağda henüz “edebiyat, film, ve medya sanatları” gibi temalarda Türkiye’den bir kentin bu ağı dahil olmayışı kültürel ve yaratıcı endüstriler konularında farkındalık ve gelişmişlik sorunlarının halen var olduğu ve devam ettiğini göstermektedir.

Geleneksel kültür dışında kentleşme olgusunun Türkiye’deki halkbilimciler ve kültür bilimciler tarafından yeterince irdelenmemiş olduğu fark edilmektedir. Oysa UNESCO için ağı dahil edilecek kentlerin, yaşayan kültür ve kültür ile ilgili ortaya konulan farklılıklarını kapsayan sözleşmelerinde ana unsur kentleşme olgusudur.

Kent, Park’ın açıklamalarına göre şu şekilde anlatılmaktadır;

“Kent; insanlık tarihinin oluşturduğu kültür birikimini yansıtan ve bu birikim sayesinde, içerisinde toplumsal süreçlerin yaşandığı bir mekândır. Tarihsel perspektiften kent, bir bütün olarak belirli bir coğrafya üzerinde kurulmuş medeniyetlerin ve o coğrafyaya ait insanlık tarihinin aynası olarak tanımlanabilir. Kentin tarihsel süreçte gelişimi, insanın doğa karşısında daha iyi bir duruma gelmesi içgüdüsünden beslenmekteydi” (Park, 1967).

Park’ın Kent olgusu ile düşüncesi, UNESCO’nun yaratıcı kenti olgusu ve bu kentin ekolojik durumu, sosyal durumu ve üretimi ile doğrudan orantılıdır. Kent, Park’a göre tarihi ve geçmişi göz ardı edilmeksizin gözlemlenebilen bir kültür birikimi olarak var olurken, geliştirilmesi ve ilerletilmesi sürecinde de kenti kent yapan olguların korunması ön planda tutulmalıdır. UNESCO’da yaratıcı kent kriterleri içerisinde aynı yaklaşımı göstermektedir.

Yaratıcı kent yaklaşımının öncelikle kentlerdeki istihdam sorunlarının çözömlenmesine yönelik olduğu bu bağlamda sıklıkla vurgulanmaktadır. Dünyadaki yaratıcı şehir stratejilerinin çoğu Batı kökenli “modern” sanat temellidir. Dolayısıyla sanatın yaşayan kültörel mirastan da beslenebileceği gerçeği genellikle görmezden gelinmektedir. Kentsel yaratıcılık ve yaratıcı kent açısından başarılı olabilmek ve şehri ileriye götürebilmek için kritik bir etik algı, eşitlikçi bir yaklaşım ve bilinçli bir farkındalık gereklidir. Bu nedenle şehirlerin çok türlü kültörel yaşam alanlarının ve potansiyellerinin değlerlendirilmesi çok daha etkili sonuçlar doğurmaktadır. Bu kapsamda, kentlerin özgönlüklerinin kaynağı doğal, tarihi ve kültörel hazinelerden hareketle, farklılıkları belirginleştirilerek kent markaları yaratılması amacı, özgö, farklı ve UCCN ağı içerisinde olumlu ilişkiler kurabilecek bir potansiyel barındırmaktadır. Bu kapsamda marka değeri katılmış ürün ve bunun üretimi; kentin marka olmasının veya kentin markalaşmasının kente ekonomik, sosyal ve kültörel değlerler katmak için, ürün markalaşma stratejilerinin kent üzerinde uygulanması olarak tanımlandığına (Peker 2006: 21; Boyacıoğlu 2014: 132-145) işaret edilmelidir. Bu araştırmalar doğrutusunda, Özdemir ve Özdemir tarafından 2020 yılında yapılan yaratıcı kentler ve yaratıcı kültürlerin ilişkilerinin sonucunda bu sonuca varılmıştır:

“Yaratıcı kentler yaklaşımı kapsamında WIPO’nun (World Intellectual Property Organization – Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü) bilgi ve uygulama belleğinin yanında (geleneksel bilgi, coğrafı işaretler, genetik kaynaklar, kültörel ifadeler/folklor vb.) UNESCO’nun doğal, tarihi ve kültörel miras ile ilgili diğer sözleşme, program ve yaklaşımlarının (yaşayan insan hazineleri programı doğal, tarihi ve kültörel miras ile kültörel ifadelerin çeşitliliğiyle ilgili 1972, 2003 ve 2006 tarihli sözleşmeleri) birlikte değlerlendirilmesinin akılcı ve işlevsel olacağı ortaya konulmuştur. Aynı zamanda yaşayan kültörel mirasın doğal bağlamı ve seyrine uygun olarak kültörel ve yaratıcı endüstriler kapsamında değlerlendirilerek yaratıcı kentlerin oluşturulabileceği, desteklenebileceği ve geliştirilebileceği açıklanmıştır. Böylelikle yaşayan kültürün özgönlüğü ve doğallığı ile kültörel ve yaratıcı endüstrilerin olası olumsuz etkilerinden (yapaylaşma, metalaşma, yozlaştırma vb.) arındırılması dengeli ve istendik yaratıcı kent yaklaşımlarının yaşama geçirilebileceği farklı açılardan gösterilmiştir. Diğer bir ifadeyle dengeli, verimli ve başarılı bir yaratıcı kentin, dolayısıyla kültörel yaratıcı endüstrilerin oluşturulabilmesi ve geliştirilebilmesi için doğal, tarihi ve yaşayan kültörel miras temel alınmalıdır” (Özdemir & Özdemir, 2020: 21-22).

Bu bulgular doğrultusunda, yaratıcı kent oluşumu için kültürel olguların temel alınması ve bu kavramların üstüne üretimin etkilenmesi ile birlikte, sağlıklı, gelişimci ve ilerlemeci bir yaratıcı kent oluşumu çerçevesinin önemi çizilmektedir.

Yaratıcı kentler yaklaşımının temelini özgünlük kaynağı doğal, tarihi ve kültürel belleğin temelinde kentlerin kültürel ve yaratıcı sektörlerin merkezine dönüştürülerek sürdürülebilir kalkınmalarının gerçekleştirilmesi oluşturmaktadır (Özdemir & Özdemir, 2020). İşleyen süreçte her kent kendine ait renklere göre kültürel ve yaratıcı ekonomilerinin sahip olduğu alanlarda gelişir. Bu nedenle yaratıcı kentlerin programları, projeleri farklıdır. Güdülen politikalar ve yönetsel kararlar bu programları geliştirmektedir. UNESCO'nun Yaratıcı Kentler Ağı ile de aynı alanlarda kültürel ve yaratıcı dalların odak noktası haline gelen kentler aralarında bilgi ve tecrübelerini işbirliği ile gelişmelerine hız kazandırırılar. Yaratıcı türler kentlerin esas değer yaratma kaynakları veya aktörleri olarak söz konusu süreçlerde etkili olurlar. Böylelikle kentler arasında çekişme ve yarış yerine ortaklık ve iş birliği geliştirilerek dünyada rahatlık ve refahın yaygınlaştırılması sağlanmaktadır. Buna bir örnek olarak, Ankara şehri ve çevresinde, Ankara- Altındağ/Hamamönü, Beypazarı, Boyabat, Ünye ve Avanos gibi yerleşim yerlerindeki yaşayan kültürel miras müzeleri deneyim merkezli müzecilik yaklaşımını başarılı ile uygulayarak diğer kent müzelerinden daha çok ilgi çekmektedir. Yaşayan kültürel mirasın paylaşarak tecrübe edilmesi dolayısıyla maddi manevi değerlerin yaratıcılık kapsamında değerlendirilerek yaşatılmaktadır. Kısaca yaşayan kültür müzelerinin kentlerin yaratıcı güçlerinin değerlendirilmesinde önemli görevlere sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Bu süreçte yaşayan kültür müzelerinin “folklörleştirme” ve “geleneğin kentteki geçmişe duyulan özlemin suni göstergeleri” gibi olumsuzluklardan etkilenmemesine önem verilmelidir. Bu tür müzeler gelenek kültürünün doğal sürecinde yaşadığı ve tecrübe edildiği kültürel mekânlar olarak kentsel yaşamın odağında yer alabilir.

UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağında ‘Tasarım şehri’ seçilen başkent şehirlerin kentsel gelişimi, yaratıcı potansiyeli olan sürdürülebilir kalkınma

planlarının uygulanması ile, özellikle tasarım alanında gerçekleştirmiştir (UNESCO, 2021).

Başkent olan şehirlerin ortak özelliği; yaratıcı tasarımları ile sosyal, ekonomik ve kültürel başarıları elde etmeleridir. Farklı geçmiş, kültür ve tarihlere sahip olan bu şehirler, tasarım gelenekleri ve çağdaş çalışmalarıyla toplumları için yenilikçi projeler üretmiştir. Yaratıcı yaklaşımıyla eğitim olanak ve fırsatları destekleyen kentler, geleceğin tasarımcılarını teşvik etmektedirler. Başkentlerin, kalkınma programlarında yaratıcı tasarım ve endüstrilerin gelişmesi üzerine çalışmalar yürütülmektedir. Yapılı çevre, altyapı, ulaşım, rekreasyon, kentsel mekanlar, iletişim ve teknolojik gelişmeler bütüncül bir yaklaşımla belirleniyor. Bu süreçte kamu, özel sektör, sivil toplum kuruluşları, ulusal veya uluslararası paydaşlar olmak üzere hem iş birliğine dayalı hem de pratik bir yaklaşımla tasarımlar insan ihtiyaçlarına odaklanmanın yenilikçi yolları geliştiriliyor. Gelişmiş ve gelişmekte olan bu başkentler; kentsel zorlukları ele alarak çözüm odaklı dönüştürücü tasarım uygulamalarına odaklanıyor. Aktif katılım, çevresel sürdürülebilirlik, erişilebilirlik, sosyal uyum, ekonomik büyüme, eğitimde teşvik ve toplulukların inşası ile kritik bileşenler olarak yaratıcılık ve kültüre dayalı yerel ve uluslararası tasarımları, problem çözme aracı olarak kullanmaktadırlar.

Kent mekânları sadece fiziksel özellikleriyle değil; toplumsal, sosyolojik, psikolojik anlamlarıyla bir bütün olarak değerlendirilmelidir. Aristoteles'in de değindiği gibi şehirleri bütün kılan içinde yaşayanların farklı hayatları, birbirleri ile ilişkileri ve bu sosyal yapının kent mekanına yansması kenti oluşturan temel değerlerdir ki bu nitelikler kentlerin kendine ait kimliklerini ortaya çıkartan, Norberg-Schulz'un (Schulz, 1980) da Genius Logi'de ifade etmiş olduğu gibi "Yerin ruhunu" ifade eden özelliklerdir. Bu anlamda hiçbir yer, hiçbir kent bir diğerine benzememektedir (Erdönmez, 2015).

UNESCO, UCCN kapsamında, Tasarım şehri üyesi olarak bulunma ve Yaratıcı Başkent ağı içerisinde bulunma şartı olarak seçilme kriterlerine uyan kentleri değerlendirmektedir. Bu değerlendirme sonucunda şartlara

uyan ve gelişime uygun altyapıdaki şehirler, yapılmış veya belirlenmiş endüstrilerin olması, diyar kentler ile benzer karakteristiklerinin bulunması, mimari, kentsel mekân, kentsel planlama ölçeği, erişilebilir mekanların ve anıtların var olması, evrensel tasarım odaklı ulaşım sisteminin olması, tasarım okullarının ve tasarım merkezlerinin bulunması ve bu merkezlerin aktif olarak eylem gösteriyor olmasını şart koşturmaktadır. Tasarım ile ilgili sergi ve çalıştayların düzenleniyor olması, bu şehirlerde çalışan tasarımcıların ve planlamacıların yerel potansiyelleri kullanabiliyor olması ve bu yaratıcı şehirlerin özelliklerinden faydalanabiliyor olması da önemli bir seçilme kriteri sayılmaktadır. UNESCO bakış açısında, bu gelişimlerin tasarım odaklı bir endüstride; mimari, iç mekân tasarımlarının sürekli geliştirildiği, moda ve tekstil endüstrisi, mücevher ve takı-aksesuar tasarımının ve bu alanlar ile etkileşimin ilişkili olduğu kentsel tasarımın ve sürdürülebilir tasarımın mevcut olduğu şehirlerin baz alınması temel şart koşulmaktadır. Bu şartlar doğrultusunda bu kentlerin ekonomi merkezli bağlantı ve ağlarının operatif ve aktif olarak tasarım ve tasarım alanları ile ilişkilenebilir olması ve bu alanları kullanıyor olması, ağ içerisindeki diğer şehirler ile ilişki çerçevesinde ortak çalışmalar yürütüyor olması da bu doğrultuda önemli sayılmaktadır.

UNESCO Yaratıcı şehirler ağına bulunan şehirlerin belli bir endüstri ve üretim ağının oluşmuş olması beklenmektedir. Bunlar; tasarım ve inşa edilmiş çevreden (şehir planlaması, mimari, kentsel alanlar, anıtlar, ulaşım, tabela ve bilgi sistemleri, topografya vb.) güç alan kültürel peyzajın varlığı, tasarım okulları ve tasarım araştırma merkezlerinin olması, ulusal ve/veya yerel düzeyde sürekliliği olan faaliyette tasarımcılar ve uygulayıcı yaratıcı grupların bulunması, tasarıma adanmış fuarlar, etkinlikler ve sergilere ev sahipliği yapmada deneyimli olmak, yerel materyaller ile yerel doğal koşullardan faydalanan yerel tasarımcılar ve şehir planlılarına imkân sağlanması, tasarımla yönlendirilen yaratıcı endüstrilerin, örneğin; kentsel tasarım, mimari ve iç Mekan tasarımcıları, moda ve tekstil, mücevherat ve takı etkileşim tasarımı, sürdürülebilir çevre ve yapı tasarımı vb. bulunması olarak istenmektedir.

Bu yaratıcı şehirlerin sürdürülebilir kalkınma, stratejik faktörler ve değerlerinin bulunması, iş birliği içerisinde üretimin arttırılması, ilişkilerin güçlendirilmesi ve uluslararası iş birliğinin arttırılması düşüncesi ön planda tutulması ve yaratıcı şehir ağı içerisinde bulunan diğer şehirler ile bir örnek olması beklenmektedir. Bu UCCN ağı içerisinde bu amaçla kardeş şehirler uygulaması da yapılmış, bu uygulamada eşleştirilen kardeş şehirlerin arasında şehirle arası ilişki, üretim paylaşımı ve bu şehirlerde yaşayan insanlar arası ilişkilerin kurulması hedeflenmiştir. Bir örnek olarak UCCN içerisinde Zanaat ve Halk sanatları şehirleri olarak Türkiye Cumhuriyetinden Kütahya şehri Macaristan Pecs şehri ile eşleştirilmiş ve ortak çalışmaları ve gelişimleri için AB ve Birleşmiş Milletler 'den destek almışlardır. Bu sayede ortak konuşmalar, planlamalar, çalıştaylar ve ziyaretler sonucu UCCN ve kardeş şehirler projesi kapsamında yapılmıştır. Bu çalışmalar sonucu kültürel ve üreticilik stratejilerinde iki kardeş şehirde göz ile görülür gelişimleri ve ekosistemlerinin ilerlemesi söz konusu olmuştur (UNESCO, 2019b). Daha önce bahsedildiği gibi Ankara da kardeş şehirler projesi içerisinde 45 kardeş şehre sahiptir. Bu kardeş şehirler arasında başka UNESCO yaratıcı şehirler ağı içerisinde olan başkentler de bulunmaktadır. Doğal olarak bu ilişkilerin güçlendirilmesi aynı şekilde Ankara'nın da UCCN içerisinde bir yaratıcı kent olabilmesi için önemlidir.

Yaratıcı kentlerin ekonomik kalkınmadaki önemli rolü kadar, kentsel yeteneklerin ortaya koyulmasında ve kentsel kimlik oluşturulmasında da ciddi bir payının olduğunu söylemek mümkündür. Diğer yandan kentsel yeteneğin keşfi ve değerlendirilmesi de yaratıcı sınıfa kente çekeceği için kentin yaratıcılık potansiyelini yükseltecektir. Bu noktada, yaratıcı kent fikrinin kentsel yeteneğin geliştirilmesinde nasıl etkili olabileceği ve kullanılabileceği sorusu önem kazanmaktadır. Zaman zaman göz ardı edilmiş veya silinmiş olsa da her kentin kendi içsel dinamiklerinden kaynaklanan bir kentsel kimliğinin olduğunu ifade etmek mümkündür. Kent kimliğinin ortaya çıkarılması ve korunması, yaratıcı kent ortamının sağlanmasına yardımcı olacaktır. Bunun yanında yaratıcı kent fikrinin geliştirilmesi ve yaratıcı kentlerin oluşturulması kent kimliğinin

güçlenmesine ve kentsel yeteneğin değerlendirilmesine olanak sağlayacaktır (Erdönmez, 2015).

Bu doğrultuda, kentlerin özgün kimliklerinin ve yeteneklerin ortaya çıkarılması ve korunması, bir yandan kentsel yaratıcılığı olumlu yönde etkileyip yaratıcılık potansiyelinin kullanılabilmesini sağlarken diğer yandan da kentlerde yaşanan sosyal, fiziksel ve kültürel erozyonun önlenmesinde yardımcı olacaktır. Bunun yanında, kendini yaşadığı kente ait hisseden bireylerin oluşmasına yardımcı olacak ve kentlerin hem yaratıcı sınıf için bir çekim merkezi haline gelmesini sağlayacak hem de kentsel yaratıcı ekonominin gelişmesinde önemli bir rol oynayacaktır. Diğer yandan özellikle kentsel dönüşüm sürecinde birbirine benzeyen kentlerin ve yapılanmaların ortaya çıktığı bir dönemde, birbirinin aynı olan kentlerin önlenmesini sağlayacak ve her kent kendi özgün doğasıyla ve yapısıyla varlığını sürdürmeye devam edecektir. Son olarak, hepsini de tamamlayacak şekilde kültürel mirasın yeni nesillere aktarılması ve yaşatılması sağlanabilecektir (<http://www.tarihiKentlerBirliğı.org>, 2015).

Bu bakış alanında kentler incelendiğinde, Ankara kenti için mekânsal önerilerin çalışması için Ankara ile kıyaslanabilecek tasarım şehirlerinin ortaya çıkarılması önemlidir. Araştırma için UCCN ağında bulunan Tasarım kenti olarak Yaratıcı Şehirler Ağında bulunan başkent olan kentler incelenecektir. Yaratıcı kentler yaklaşımının özünü yaratıcı bireylerden oluşan sınıf veya zümreler oluşturmaktadır. Yaratıcı zümreyi oluşturan kent tutkunları yaşadıkları kentlere özgünlük ve değer kazandırırılar. Bu nedenle kentler “yazar, şair, ressam, heykeltıraş, besteci, grafiker, yazılımcı, âşık, el sanatı ustası, kuklacı, çalgıcı, moda tasarımcısı, mimar ve benzerlerinden oluşan zümrelerini koruyarak ve destekleyerek değer yaratmaya çalışırlar. “Yetenek, hoşgörü ve Teknoloji’yi (3T: Talent, Tolerance, Technology) önemseyen yaratıcı eğitim sistemi yaratıcı sınıfın oluşturulması ve genişletilmesi açısından oldukça önemlidir. Akışkan bir yapıya sahip yaratıcı zümrelerin kentte tutulması ve genişletilmesi, yaratıcı kent yönetiminin öncelikli hedeflerinden birisi olarak kabul edilmektedir. (Hartley vd., 2013: 44) Yaratıcı kentin yetkin yöneticileri yaratıcı sınıfın üyelerini kendi kentlerinin tutkunları haline getirmeye çalışırlar. Bu

kapsamda fikri mülkiyet haklarının korunmasının yanında etkili bir kültürel destekçilik sisteminin kurulması gereklidir. Doğal olarak bu kapsam içerisinde incelenen başkentlerin bu özellikleri taşıması beklenmektedir. Bahsi geçen özellikler dışında, Landry'nin CCI (Creative Cities Index – Yaratıcı Şehirler Endeksi) sistemini de barındırması, efektif olarak kullanabilmesi ve iletişime geçebilmesi ile yaratıcı kent pozisyonunda bu çalışmaların sonucu kent içinde yaşayan halk için refah seviyesini ve kent içinde erişimi de doğru orantılı bir biçimde arttırması beklenmektedir (Landry, 2004). Bu metot ile incelendiğinde, Ülkelerin başkenti olarak bulunan kentlerin UNESCO'nun yaratıcı şehirler ağı içerisinde bulunan şehirler tablodaki gibi listelenmişlerdir.

Edebiyat alanında başkent olan şehirler	Dublin – İrlanda, Reykjavik – İzlanda, Prag-Çek Cumhuriyeti, Bağdat – Irak, Ljubljana-Slovenya, Montevideo-Uruguay
Gastronomi alanında başkent olan şehirler	Macao Özel Yönetim Bölgesi, Panama – Panama
Medya sanatları alanında başkent olan şehirler	Dakar – Senegal, Tel Aviv Yafo – İsrail
Müzik sanatları alanında başkent olan şehirler	Bogota – Kolombiya, Brazzaville – Kongo Cumhuriyeti, Kingston – Jamaika
Sinema-Film alanında başkent olan şehirler	Sofya – Bulgaristan, Roma – İtalya
Tasarım alanında başkent olan şehirler	Buenos Aires – Arjantin, Berlin – Almanya, Seul – Kore, Helsinki – Finlandiya, Budapeşte – Macaristan, Singapur – Singapur, Brasília – Brezilya, Cape Town – Güney Afrika, Meksiko – Meksika
Zanaat ve Halk Sanatları alanında başkent olan şehirler	Kahire – Mısır, Porto Nova – Benin, Tunus – Tunus, Nassau – Bahamalar, Ouagadougou – Burkina Faso

Tablo 2. Başkent olan UCCN şehirleri

UCCN ağına bakıldığında, UCCN Tasarım başkentleri arasında incelendiğinde Ankara ile Berlin şehri ile arasında benzerlikler bulunmaktadır. İki başkent olan şehir de savaşlar sonucu yeni bir yönetim ile değişmiş, gelişim, ilerlemenin ve yönetimin simgeleri olarak bir görev üstlenmişler ve zaman içerisinde değişen yönetim şekilleri ve kültür uygulamaları yüzünden gelişimler göstermişlerdir. UNESCO yaratıcı şehirler ağı içerisinde edebiyat, medya, müzik, sinema/film, tasarım ve zanaat ile halk sanatları bulunmasına karşın Ankara başkenti, bu alanların hepsinde eylem göstermekte ve bir başkent ve Cumhuriyetin simgesi olarak tasarım ve ilerleme, kültürel taşıyıcılık alanında ön planda durmaktadır. Bu kapsam içerisinde yaratıcı şehirler ağı içerisinde bulunan Berlin şehri ile kıyaslanması, birlikte incelenmesi ve karşılaştırılarak, yönetim sistemleri ile değişen şehir yapısı, planlaması, kentsel mekân ve erişilebilir mekân olgularının ortaya çıkarılması hedeflenmektedir. Ankara ile Berlin şehrinin yanı sıra erişilebilirlik ve tasarım şehri olarak başkent olan Singapur şehri de bu özelliklerinin incelenmesi, ayıklanması ile Ankara için mekânsal önerilerin oluşturulmasında bir üçüncü olarak bu incelemede bulunacaktır.

Bu kapsamda yaratıcı endüstrilerin sınıflandırılması, kültür ekonomisi, yaratıcı ve kültürel çalışmaları içermektedir. Fikri mülkiyet hakları ile korunan eserler, ürünler, etkinlikler ve bu ürünlerin tüketici ile buluşmasını sağlayan endüstriler toplamıdır. Kültür ekonomisi sahip olunan öz değerlerin ve yerli kazanımların dünyaya açılmasını sağlamaktadır. Bu şekilde gelişen yaratıcı ekonomi refah, yarışma, büyüme ve yenilikçi modellerle gelişmektedir.

Yaratıcı ekonomi ürün ve sektörlerinin sergilendiği sinema salonu, konser salonu, sergi salonu, yaratıcı atölyeler, stüdyolar, kütüphaneler gibi mekânların sayısal veya niteliksel yetersizliği bu sektörün gelişmesini engelleyen önemli bir sorundur. Bu eksiklik ancak bilinçli olmak ve finansal destekle giderilebilmektedir. Yaratıcı fikir ve hizmetlerin üretilmesi için kamu kuruluşu, özel sektörcü sağlanan teşvik, destekleyici sponsorlar ve kaynaklar yetersiz kalmaktadır. Avrupa birliği projelerinden alınan destek ve hibeler toplumun her kesimine eşit ulaşamamakta toplum bütünsel bazda gelişmemektedir. Yarışma ortamı teşvik edilmelidir.

Tanıtım, fuar, festival gibi konularda düşünsel alt yapı ve finansal eksiklikler giderildiğinde ekonomiye katkı verecek duruma gelinecektir.

Yaşadığımız alanların belirlenmiş şekilde erişilebilirliği ve sürdürülebilirliği sağlanmış olması modern dünya içerisinde önemlidir. Özellikle Ankara gibi çok göç alan büyükşehirlerde erişilebilirlik ve sürdürülebilirlik çok önemli bir rol oynamaktadır. Sağlık, eğitim, istihdam, ekonomi vb. gerekliliklerin yanı sıra sanat, kültür gibi konular erişim ile süreklilik kazanır, yayılır ve iletişimi arttırır. Bu benzerlikler Singapur ve Berlin şehri içinde aynı şekilde gözlemlenmektedir. Erişilebilirlik ve sürdürülebilirlik sadece gerekliliklerde fark yaratmak için değil aynı zamanda eşit, adil ve kapsayıcı olmayı da sağlamaktadır. Şehirlerin kullanıcısı olan tüm bireyler eşit ve adil haklar ile yaşam koşullarını iyileştirmenin ötesinde gelişimi de olumlu bir biçimde desteklemekte ve üretimi potansiyelini arttırmaktadır. Şehirlerde yaratıcı düşünme, erişilebilir mekân uygulamaları ve UNESCO yaratıcı şehirler ağına dahil olma, yaşam koşullarının iyileştirilmesi üzerine hedefler koymaktadır. Bu doğrultuda Ankara şehrini UNESCO yaratıcı şehirler ağına önceden dahil olmuş Singapur ve Berlin şehrinin üzerinden, gelişim süreci ve ilerlemeleri örnek alınması bu nedenle önemlidir.

Özellikle son yıllarda “akıllı şehir” kavramının konuşulmasıyla beraber şehirlerde yaratıcılık çok farklı boyutlar kazanmıştır ve bu farkındalık ile üretimi etkilemiş, uygulamaları değiştirmiştir. Farkındalık, teknolojik sistemlerin ve yeni sürdürülebilir uygulamaların da artan üretim sonucu ulaşılabilirlik ve erişilebilirliği de arttırması ile bir gelişim sağlamaktadır. Erişilebilirlik, sürdürülebilirlik, akıllı şehircilik kavramlarıyla sadece yerel yönetimler değil aynı zamanda özel sektörün ya da sivil toplum kuruluşları gibi farklı paydaşların olduğu gibi bireylerinde kendisi bu hizmetlerin anlaşılmasını ve uygulamasını istemektedir. Herkesi kapsayan daha iyi bir yaşam için eşit şekilde imkanlara ulaşılması gerekmektedir. Yaratıcı şehirler ağında sürdürülebilirlik kavramı akıllı şehirlerin oluşmasında önemli bir rol oynamıştır. Bu gelişimin yaşanabilmesi için erişilebilirliğin önemi de anlaşılmıştır. Bu kapsamda ise Singapur şehrinin incelenmesi, erişilebilirlik ve evrensel tasarım

konusunda bir örnek çalışma olacaktır. Singapur, erişilebilirlik konusunda bulunduğu ada içerisinde 119 tren istasyonu ile birbirine bağlı hızlı ulaşım sistemleri, her tür yetenekten insanın kullanımına olanak tanınması dışında evrensel tasarım odaklı bir doğrultuda kurulmuştur. Tren ulaşımı yanında, otobüs ile ulaşım da tekerlekli sandalye ile kullanıma uygun bir biçimde düzenlenmiş, motorize ulaşım yöntemleri, taksi veya özel ulaşım birimleri de dahil olmak üzere bu hizmeti sağlayabilecek bir biçimde ayarlanmış ve düzenlenmiştir. Singapur, kent mekanları içerisinde de yaya ulaşım yolları üzerinde, bariyersiz ve engelsiz tasarım kriterleri ile her tür yetenekleri olan insanların kullanımına göre düşünülmüştür (Navigating Singapore with ease).

Bu evrensel tasarım ilkeleri kapsamı doğrultusunda Singapur, 2016 yılında Birleşmiş Milletler tarafından evrensel tasarıma örnek şehir olarak tanımlanmıştır. Singapur bu doğrultuda, tüm bina yapılarını, kentsel mekanlarını ulaşım ve erişim yollarını evrensel tasarım prensiplerine göre biçimlendirmiş ve uyumlu hale getirmiştir. Birleşmiş Milletler, kentsel mekân ve yapıların her tür insan tarafından her zaman kullanabilmesini evrensel tasarımın odak noktası olarak görmekte ve Singapur'un ulaşılabilirliğinin merkezi olarak kabul etmektedir.

Bu doğrultuda, Türkiye Cumhuriyeti'nde, özellikle Ankara'nın kentleşme süreci incelendiğinde 1950 öncesi ve sonrası olarak iki ayrı dönem gözlemlenebilmektedir. 1950 dönemleri sonrası hızlı bir kentleşme, kentleşme sorunlarının çözülmeye başlaması ile hızlanan göç nüfusu, başlarda sanayi gelişimi olarak etki gösterse de günümüz zamanında yaratıcılık problemleri ile karşı karşıya kalmıştır (Işık, 2005). Bu bilgiler ışığında, Ankara şehrinin UCCN ağı içerisinde örnek şehirler ile benzerliklerinin kurulması, bu bağlamda gelişim süreçlerinin yakından takibi ile elde edilen veriler sonucunda kentsel mekanların erişilebilirliğinin artırılması yönünde önerilerin sunulması ve Ankara'nın bu gelişimler ve planlamalar sonucu UCCN üyesi olabilmesi için bir ön ayak olması planlanmaktadır.

Yaşadığımız alanların belirlenmiş şekilde erişilebilirliği ve sürdürülebilirliği sağlanmış olması gerekiyor. Özellikle Ankara gibi çok göç alan büyükşehirlerde erişilebilirlik ve sürdürülebilirlik çok önemlidir. Sağlık, eğitim, istihdam, ekonomi vb. gerekliliklerin yanı sıra sanat, kültür gibi konular erişim ile süreklilik kazanır. Erişilebilirlik ve sürdürülebilirlik sadece gerekliliklerde fark yaratmak için değil aynı zamanda eşit, adil ve kapsayıcı olmayı da sağlamaktadır. Şehirlerin kullanıcısı olan tüm bireyler eşit ve adil haklar ile yaşam koşullarını iyileştirebiliyor. Şehirlerde yaratıcılık yaşam koşullarının iyileştirilmesi üzerine hedefler koymaktadır. Özellikle son yıllarda “akıllı şehir” kavramının konuşulmasıyla beraber şehirlerde yaratıcılık çok farklı boyutlar kazandı ve kazanmaya devam ediyor. Erişilebilirlik, sürdürülebilirlik, akıllı şehircilik kavramlarıyla sadece yerel yönetimler değil aynı zamanda özel sektörün ya da sivil toplum kuruluşları gibi farklı paydaşların olduğu gibi bireylerinde kendisi bu hizmetlerin anlaşılmasını ve uygulamasını istemektedir. Herkesi kapsayan daha iyi bir yaşam için eşit şekilde imkanlara ulaşılması gerekmektedir. Yaratıcı şehirler ağında sürdürülebilirlik kavramı akıllı şehirlerin oluşmasında önemli bir rol oynamış olsa da bu gelişimin yaşanabilmesi için erişilebilirliğin öneminin de anlaşılmış olması ve uygulanmış olması gerekmektedir.

UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağında 17 Hedef (yoksulluk, gıda güvenliği, tarım, toplumsal refah, kapsayıcı, eşitlikçi, temiz su ve enerji, ekonomik kalkınma, insan odaklı tasarım, üretim, iklim değişikliklerine karşı eyleme geçmek, deniz kaynaklarını iyileştirmek, ekosistemleri korumak, adil kurum ve sistemler inşa etmek, global iş birliklerini arttırmak) ile dünyayı daha yaşanabilir bir yer oluşturmak üzere planlamıştır. Sadece UNESCO’nun 17 Hedefi değil, Yaratıcı Şehir Değerlendirme Kriterleri, Landry’nin Yaratıcı Şehir gereksinimleri ile UCCN’nin yaratıcı şehirler ağı içerisinde bulunurken gerçekleştirmesi gereken hedefler ile birlikte bir bütün olarak çalışmaktadır. Bu alanlarda hepimizin özellikle ilgili profesyonellerin sorumlulukları, günümüz ve geleceğimiz için her atılan adım hedeflerle uyumlu olmalıdır. İnsan odaklı tasarım; mekanların yanı sıra gelişimin ve teknolojinin de ilerlemesi

açısından önemlidir. Şehir kullanıcıları olan bireylerin ihtiyaçlarından yola çıkarak yeni ürün ve hizmetleri geliştirmek insan odaklı tasarımlar ile mümkündür. Bu örnek Lin ve Watada'nın çalışmalarında bu değerlendirmede Kültür, Yetenek, Sanat, Teknoloji, Topluluklar, Yönetim, Ekonomi ve Kamusal alanların oluşturduğu Yaratıcı Şehir Değerlendirmesi içerisinde UCCN'in kriterleri ile uyushmaktadır. Detaylı incelemelerde UCCN içerisinde bu Tasarım ve Erişilebilirlik incelenmesi, sistem geliştirilmesi, plan değerlendirmesi ve rapor hazırlanması için incelenecektir.

2.4. YARATICI ŞEHİRLER AĞINDA YAPILI ÇEVRE, TASARIM VE ERİŞİLEBİLİRLİK İLİŞKİSİ

İnsan, şehirleri gelişimi ve yaşamının kolaylığı hedefi ile avantajına kullanmalıdır. “İnsan sosyal bir varlıktır. Sosyalleşmenin getirdiği başlıca faydalardan birisi de bireyin tek başına karşılayamadığı maddi ve manevi ihtiyaçlarını bu yapı içerisinde sağlayabilmesidir” (Erten ve Aktel, 2020: 900). Bu imkanlar ve çevresel etkenler ile insan üretebilir, gelişebilir, paylaşabilir ve bu ilerlemeler ile hem ait olduğu çevreyi hem de aileyi geliştirir.

Yaratıcı Şehirler Ağı, dünya insanının tüm ihtiyaçlarına ışık tutan hedefler bütünüdür. Hedeflerin içerisinde bulunan erişilebilirlik; tasarımlarda herkesin yapılı çevreye, ulaşım, bilgi teknolojilerine eşit, adil ve güvenli şekilde planlanmasını ve uygulanmasını kapsamaktadır (Erten ve Aktel, 2020). Belki de en önemli nokta UCCN içerisinde bu imkanların paylaşılması olsa da aslında erişilebilirlik kavramının yayılması ve kullanılmasıdır. UCCN içerisinde bulunma başvurusu içerisinde belediye ve çalışanların yapması gereken ve kullanılması sonucunda raporlanması gereken erişilebilir, evrensel tasarım ilkeleri, her başvuran kent için bir dayanak noktası haline gelmektedir. Üretici insan, üretmeye elverişli, zorluk çıkarmayan ve imkân sağlayan bir çevrede rahatça üretebilmektedir.

Eşitsizlik, insanların ürün ya da hizmetlere erişimi konusunda farklı toplum kesimlerinin aynı imkanlara sahip olmaması demektir. Özellikle kamusal alanlarda eşitsizliğe maruz kalan insanlar, dezavantajlı gruplardır. Sosyal eşitsizlik bu kapsamda, “fırsatlar, ödüller ve iktidarın bireyler, haneler ve gruplar arasında eşit olmayan dağılımı” (Manza, 2020: 288) olarak tanımlanır. Toplumun kendisi ile karşılaşmadan ve doğrudan beslenmeden hak alanında eşit şekilde fırsatlara erişim konusunda gelişim sağlanması mümkün değildir. Bu noktada verilen eğitim, eğitime erişim imkanları temel insan ihtiyacı olarak UNESCO tarafından kabul edilse de, toplumun ve halkın bu erişim ile karşılaşmadan ve kullanmadan bu imkanların faydası gözlemlenemez, aktarılamaz.

83 milyon nüfusa sahip olan Türkiye tüm insanlarından yararlanarak toplumsal eşitliği sağlayabilir. Kamusal alanlarda yaşanan eksik ve aksaklıklar minimum seviyeye indirildiğinde toplum için en iyi reform olacaktır. Hareket kısıtlılığı ne olursa olsun, kullanıcı olan birey evden çıkabilmeli, eğitime katılabilmeli, park ve bahçelerde sosyalleşebilmeli, toplu taşımaları kullanabilmeli, sağlık veya rehabilitasyon hizmetlerine faydalanabilmeli ve tüm kamusal hizmetlerden kimseye ihtiyaç duymadan toplumsal hayata dahil olabilmelidir.

Engelliler, yaşlılar, çocuklar gibi hareket kısıtlılığı yaşayan bireylerin tüm yaş ve yeteneklerine göre erişilebilir, güvenli, sürdürülebilir eşitlikçi mekanlar kentsel canlılık için ciddi öneme sahiptir. Kırsal ve kentsel alanlarda erişilebilirliği desteklemek, toplum hakkında daha bütüncül düşünmek anlamına gelmektedir.

Kamusal alanların oluşumunda çok sayıda paydaşların etkili olduğu çalışmalar farklı disiplinleri bir araya getirir. Yerel yönetimler, il müdürlükleri, sivil toplum kuruluşları, mimarlar, mühendisler, şehir planlayıcıları, iç mimarlar ve peyzaj mimarları gibi birçok profesyoneller tasarım projelerinde görev alırlar. İnsan yaşamına direkt dokunan insan odaklı tasarımlar tüm profesyoneller tarafından öncelikli hedefi olmalıdır.

UNECISO ve UNCRPD gibi kuruluşlar çalışmalarında hedef olarak; insan hakkı, güvenli, erişilebilir, sürdürülebilir, adil ve eşit kullanıma

dikkat etmektedir. İnsan hakkı odaklı yaklaşıma göre kamusal hizmetler kişi ya da kişilere ihtiyaçtan değil sahip oldukları haklarından dolayı sunulmaktadır. Bu bakış açısı bireylerin eşit birer vatandaş olduğunu kamusal hizmetlerin ortak yarar sağlaması üzerine çalışması gerektiğini göstermektedir.

UNESCO'nun Yaratıcı Şehir Kriterlerindeki hedeflerinde kentsel alanların erişilebilir ve sürdürülebilir şekilde fiziksel aktivitelerin arttırılması en önemli hedeflerindendir. Hedef 3; sağlıklı bireyler, sağlıklı yaşam ve herkes için hareketliliği teşvik eden kamusal alanların tanımlanması, Hedef 11; eşit, güvenli, kapsayıcı, dayanıklı, erişilebilir ve sürdürülebilir kentler tasarlanması planlanmaktadır. Kentsel kamusal mekanlar, özel mülkiyet mekanları dışında kalan toplum tarafından erişilebilen ve kullanılabilen alanlar olup gündelik aktivitelerin iletişime geçildiği alanlardır. Kamusal mekanlar hem devlete hem de topluma hizmet verir ve bireysel ya da toplumsal yaşamın sürdüğü herkese açık kentsel mekanlardır. Kamusal alanlar ve beraberinde yapılı çevrede bulunan toplumun sosyalleşebileceği ve iletişim kurabileceği alanlar bir kentin gelişmesi ve yaşam içerisinde başarılı olabilmesi için önemli alanlar olarak kabul edilmektedir. Landry, Florida, Erten ve Aktel çalışmalarının incelemeleri doğrultusunda bir şehrin, hem kamusal alanları, hem özel alanları hem kırsal alanlarının bir arada ve bütüncül düşünce ile değerlendirilmesi ile aynı anda erişilebilir olması, herkes için tasarlanması ve herkesin kullanımına uygun planlanmasının birlikte gerçekleşmesi durumunda bu düşüncelerin hem UCCN içerisinde yaratıcı şehir kapsamında beklenen özellikler olması ve hem de tasarım kenti olmak için uygun altyapının oluşması için kritik noktalar olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Bu ortak düşüncede UNESCO'nun hedeflerinin karşılanması için örnek kentlerde bu birleşimler, evrensel tasarımlar ve içeriklerin bulunması ile UNESCO hedeflerinin gelişimi ve ilerlemesi için bulunulan girişimler önemli olmaktadır.

Bu kapsamda, kamusal mekân ile özel mekân arasındaki ayrım ve bu iki ayrı ilgiye odaklanan mekanların kuruluşları, ilişkileri ve yapılabilecek öneriler ile birlikte incelenmesi önemli görülmektedir.

Tablo 3. Yaratıcı Şehirler Ağında Kamusal ve Erişilebilirlik İlkesi

Kaynak: Fulya Ertuğ

Kamusal mekân olarak genelde; cadde, sokak, meydan, park ve bahçe gibi fiziksel mekanlar akla gelmektedir. Fakat son yapılan araştırmalar ve gelişen şehir hayatı doğrultusunda kamusal alanlar ve yapıları çevrelerin bunlar ile de sınırlı olmadığı ortaya çıkarılmıştır. İnsan, sosyal varlığını çevresi ile iletişime geçerek devam ettirir ve birbiriyle geliştirdikleri etkileşimler ile sosyal yaşamlarını oluştururlar. Bu sebeple kamusal mekanlar toplumların en önemli sosyalleşme alanlarının başında yapıları çevre, ulaşım, bilgi ve iletişim teknolojileri gelir. Uluş kamusal mekânı şu biçimde yorumlar;

“Mekânlar toplumsal yaşamın gündelik rutinlerinde farklı tonlarla hayata dâhil olmaktadır. İnsanlar mekânlardan geçip onlara el atarken mekânlar da insan hallerine yeni yorumlar katmaktadır. Her mekân kendi insanını çağırarak; kendi insan tipolojisini üretmektedir. İnsan ve mekân bileşkesinde gündelik hayat sürgit devam etmektedir” (2019: 138).

Her seyahat şekli bir şekilde yaya altyapısını kullanılır. Bireylerin fiziksel durumları ne kadar farklı olursa olsun işe ya da okula gitmek, alışveriş yapmak, ulaşım araçlarını kullanmak gibi gündelik zorunlu aktiviteleri gerçekleştirir. Zorunlu aktiviteler gibi sosyal aktivitelerde yaşamın doğal bir paylaşımıdır. Bu nedenle herkes bir noktada bir caddede ya da sokakta yaya olur. Sürekli, engelsiz, rahat ve konforlu tasarımlar uygulanır ise bireyler kentsel hizmetlerin tümüne erişir ve kamusal yaşam hakkını elde etmiş olur.

Eşitlikçi

Görsel 10. Berlin’de Bir Engelli Rekreatif Amaçlı Fotoğraf Çekerken

(Kaynak: <https://www.visitberlin.de/en/accessible-berlin>)

Görsel 11. Türkiye’de Bir Şiddet Mağduru Kadın Engellinin Eğitime Erişiminin Sağlanamaması

(Fotoğraf: Toplumcu Gerçekçi Belgesel Fotoğraf Atölyesi, Fotoğraf Çalışması: Mehmet Özer.)

Güvenli

Görsel 12. Alman Parlamento Binası Önünde Piknik

(Kaynak: <https://www.berlin.de/en/tourism/insider-tips/2577126-5766508-visit-reichstag-dome-without-registratio.en.html>)

Görsel 13. Ankara TBMM’de Erişimin Güvenlik Amaçlı Engellenmesi

(kişisel arşiv, 2023)

Erişilebilir

Görsel 14. Engelli Bireylerin Kimseye İhtiyaç Duymadan İhtiyaçlarını Gidermesi

(Kaynak: <https://sbahn.berlin/en/tickets/the-vbb-fare-explained/passenger-regulations/>)

Görsel 15. Engelli Bireylerin Tek Başına Erişim Sağlayamaması, Belediye Hizmeti ile Erişim Sağlayabilmeleri

(Kaynak: <https://www.ankara.bel.tr/sosyal-hizmetler/sosyal-yardimlar>)

Sürdürülebilir

Görsel 16. Hasköy Yahudi Mezarlığı'nda Mezar Taşlarını Kırılması

(Kaynak: https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/haskoy-yahudi-mezarliginda-mezar-taslarini-kirdilar,zS36vq4R_02leIVuvi7XrA.)

Görsel 17. Yahudi Soykırım Anıtı, Berlin Merkezinde 2007 yılında Amerikan Mimarlık Enstitüsü (AIA) tarafından verilen Mimarlık Onur Ödülü'nü almıştır.

(Kaynak: [2005 \(Eisenman Mimarlık\) \(Arkitera Mimarlık Portalı, http://v3.arkitera.com/h13960-2007-aia-onur-odulleri-dagitildi.html\)](http://v3.arkitera.com/h13960-2007-aia-onur-odulleri-dagitildi.html))

Kentsel kamusal mekanların tasarımları, son yıllarda yoğun olarak aktif yaşamı destekleyen niteliktedir. Hareketsiz hayatların insan sağlığını olumsuz yönde etkilediği bir gerçektir. Örneğin; obezite, şeker, tansiyon, kalp gibi kronik hastalıklar hareketsizlikle birlikte yaşam kalitesini düşürmektedir. Kentsel kamusal mekân tasarımlarında; aktif yaşam, hava ve su kalitesi, erişim, ulaşım, sağlık gibi insan odaklı konular yeni başlıklar olarak ön plana çıkmaktadır. Günde sadece 10 dakikalık bir yürüyüş, kişinin yaşamını yıllarca uzatabilir. Kamusal mekanların tasarım ve planlanmasında yerel yönetimlere çok büyük görevler düşmektedir. Yerel yönetimler, projelerini gerçekleştirirken sahip olduğu toplumun demografik özelliklerini baz alarak bireylerin ihtiyaçlarına kulak vermelidir. Gerçekleştirdiği uygulamaları izlemeyi sürdürmeli ve kullanımı değerlendirerek sürekliliği sağlamalıdır. Yapılı çevreye, ulaşım ve bilgi teknolojilerine “insan odaklı” kullanıcı dostu anlayışı vizyon ve misyonu olmalıdır.

2.4.1. Yapılı Çevrede ve Kentsel Alanlarda Evrensel Yaşam İçin Tasarım

Avrupa’ da tartışılmayla başlayan kamusal alan kavramı günümüzde farklı bakış açıların ve algıların varlığı sebebiyle hala kesin bir tanıma ulaşmamıştır. Fakat insanların; din, dil, mezhep, cinsiyet, ırk, meslek vb. sahip olduğu tüm özelliklerinden bağımsız olarak bir araya geldikleri ve devlet otoritesinin meşrulaştıran iletişim ortamı olarak düşünülebilir.

Kamusal alan olarak en çok kullanılan yerler açık alanlarda yaya kaldırım ve yollarıdır. Herkes tarafından kullanılan yaya kaldırım ve yolları aktif yaşamda etkin bir yeri vardır. Bireylerin hareket kısıtlılığı ne olursa olsun kaldırımlarda ve yollarda seyir halini yaya olarak gerçekleştirir ve rekreasyon alanlarına, park ve bahçelere, meydanlara, spor alanlarına, duraklara, kamu binalarına gibi kamusal alanlara ulaşır. Kamusal alanların; sürekli, rahat, güvenli ve engelsiz olması gerekir. Günümüz koşullarında; meydan, park ve bahçeler, kaldırım, yaya yolu, geçitler, merdivenler, duraklar, rampalar, otoparklar gibi mekân ve alanlar

hareket kısıtlılığı yaşayan bireylerin kullanımına uygun olmadığı görülmektedir. Kaldırımların başladığı ve bittiği yerlerde kaldırım rampaları yapılarak engellilerin rahatlıkla kullanabileceği, çöp kutuları, çeşmeler, direkler, elektrik panoları, aydınlatma elemanları, işaret ve levhalar, çiçeklikler, sarkan ağaç dalları gibi engel oluşturucu kent donatılarının doğru konumlandırılması gerekir. Yaya yolu ve kaldırımlardan başlayan engeller; yaya geçitlerine, ulaşım araçlarına, trafik akışına, ticari işyerlerinin kullanım alanlarına kadar kapsamlı şekilde incelenip bütüncül çözümler uygulanması gerekir.

Eğitim, sağlık, dini, kültürel, spor, hukuk, ekonomik, sanat gibi alanlara herkes gibi engellilerinde ulaşma ve kullanma hakkı bulunmaktadır. Ulaşılamayan faaliyetlerin ve etkinliklerin olması engelli veya engelsiz bireylere fayda sağlamayacak aynı zamanda toplumu ayrıştıracaktır. Bu nedenle erişilebilirlik ve evrensel kullanım konuları bir kentin başarılı olması yanında halkın refahının yükselişi çok önemlidir.

Kamusal alanlar, toplumsal paylaşımların en çok yaşandığı ortak alanlardır ve kalitesi insan yaşam kalitesine etki eder. Kentsel ve kamusal alanların tasarımları; erişilebilir ve sürdürülebilir insan odaklı yaklaşım tarzıyla tarih ve kültürüne uyumlu yerler olması sağlanmalıdır. Eşitlikçi, güvenli, erişilebilir ve sürdürülebilir şekilde yenilikçi tasarım düşüncesiyle planlanmalı ve uygulanmalıdır.

Şehirler incelendiğinde, şehirlerin en büyük iki problemi ortaya çıkmaktadır. Landry ve benzeri araştırmacıların sürekli belirttiği bir özellik, şehirlerin artan popülasyon ile birlikte büyüyor olmalarıdır (2000). Tarihte ilk defa popülasyonun çoğunluğu artık Metropolitan şehirlerde yaşamaktadır. İkincil olarak da özellikle altyapı ve şehir gelişim önerileri çalışmalarından elde edilen bilgi ile şehirlerin hepsinin bir şekilde akıllı şehir dönüşümü yaşandığı gözlemlenmektedir (Caragliu ve Del Bo, 2015). Duranton ve Puga ise şehrin varlığının, üretimin, şeffaflığın ve bilgilerin toplanması ile açıklar ve gözlemleri bunu doğrular (2004).

2.5. ÖRNEK ŞEHİRLERDE YARATICI ŞEHİRLER AĞI, TASARIM VE ERİŞİLEBİLİRLİK

UNESCO'ya göre yaratıcı şehirler ağı, deneyimleri, fikirleri ve uygulamaları paylaşmak ve bu paylaşımlar doğrultusunda kültürel, sosyal ve ekonomik gelişme sağlamak için mükemmel bir platformdur.

Bu yaratıcılık ve gelişim, mühendislik, ekonomik, ekoloji, sosyoloji ve kamusal alan gelişimi için, sanat, tasarım ve bunun gibi kapsamlı alanları içinde barındırmaktadır. Bu kapsam, bir şehrin yaratıcı kabul edilmesi için gerekenleri sağlaması dışında kullanıcıların da aynı şekilde refah seviyesini arttırmaktadır. Yaratıcı şehirler sistemi için kurulan sistem, bir karar verme mekanizması olarak sorun tespiti, çözümü ve uygulaması için önemli bir rol oynamaktadır.

Charles Landry'nin ilk önerdiği yaratıcı şehir hayatı ve sistemi önerisi, yaratıcı şehir konseptini yeniden geliştirme ve ilerleme çalışmalarında hayal gücünü tetikleyici ve geliştirici öneriler barındırmaktadır (2000). UNESCO'ya göre ise yaratıcı şehirler ağı, fikirlerin, gelişimin ve deneyimin paylaşıldığı, bu sayede ortak gelişmenin gerçekleştirildiği bir platformdur (UNESCO, 2019). Landry bu noktada şehrin gelişmesi için politik ve kentsel altyapının gelişmesi, farklılık ile çeşitlilik sağlanması, sağlıklı bir biçimde dışavurum gerçekleştirilebilmesi, açıklık güven ve katılımcılık sağlanması, atılımcılık ve geliştiricilik arttırılması, yeteneklerin gelişim alanı ve öğrenim alanlarının oluşması, iletişim bağlantılarının kurulması ve ağların kurulması, yer ve mekân inşaatları, yaşam ve refah kaliteleri ve profesyonelliğin olması gerektiğinden bahsetmektedir (Landry, 2000).

Landry ve UNESCO'nun çalışmaları incelendiğinde güncel çalışmalarda sanatın şehir gelişimine daha çok etkisi olduğunu ortaya çıkarılmıştır, fakat bu tür bir gelişim, kültürel etkileşim ve aktiviteleri de beraberinde getirmektedir. Landry, şehir psikolojisi ve şehir hayatındaki dönüşüm ile gelişimden bahsetmekte ve sadece psikoloji araştırmalarının şehrin incelenmesi için yeterli olmadığını eklemektedir. Bu sebep ile CCI – Yaratıcı Şehir Endeksi – olan temel 10 hedef belirlenmiştir (Landry, 1994).

UCCN kapsamındaki her gelişim bu doğrultuda sosyal, kültürel, ekonomik iyileşme ve büyüme sağlamaktadır (Howkins, 2002). Bu bulguyu Lin ve Watada, karar verme mekanizmaları ve şehir planlama kapsamında geliştirilmesi hedeflenen bilgi işleme ve analiz etme sistemlerinde de bir şehrin gelişimi için yaratıcılığın ve kültürün ne kadar önemli olduğundan bahsetmekte, bunun içinde Uzakdoğu ülkelerindeki örneklerini ve başarılı bulguları göstermektedir (Lin ve Watada, 2010).

İngiltere'nin eski kültür, medya ve spor bakanı Chris Smith 2005'te, yaratıcılığın insanların yenilikçi fikirler ve düşünceler üretmesi için ve hayal güçlerinin gelişmesi için, doğal olarak yeni düşünceler, fırsatlar ve iş imkanları yaratılması doğrultusunda önemli olduğunu savunmuştur, Florida'da aynı şekilde psikolojik açıdan bu konuya destek vererek, şehrin popülasyonun kimliği, birey, birlik ve toplum içerisinde tanımını da şekillendirdiğinden bahsetmiştir (Florida, 2004).

Lin ve Watada, yaratıcı endüstrinin, ekonomik gelişimin ve büyümenin önemli olduğunu savunurken, aynı zamanda refah seviyesinin de yaratıcı endüstrinin başarısına bağlantılı olduğunu göstermişlerdir (Lin & Watada, 2010, s: 319). Charles Landry'nin önerisi de yaratıcı şehir yaşayan bir sanat parçası olarak ele alarak birden çok etkin faktör ve meslek grubunu da beraberinde getirmektedir. Şehirlerin gelişmesi, şehirler arasındaki rekabeti de arttırmakla kalmamış, yaratıcılığın da önemini ortaya çıkarmış olmakla beraber Lin ve Watada ile Florida'nın da bulgularını desteklemiştir.

Florida'nın geliştirdiği yaratıcılık endeksi, 2002 yılından itibaren yaratıcı ekonomiyi ölçmek için bir araç olmuştur. Florida'nın 3T yöntemi kullanılmış, fakat bu yöntemin de kendi zayıflıkları ortaya çıkarılmış olması yüzünden, yaratıcı şehir gelişim sürecini tam kapsayamamıştır. Landry ve Bianchini'nin çalışmasında ise, şehir gelişiminde tarihsel olarak bakıldığında şehirlerin kanının yaratıcılık olduğundan bahsetmiştir (1998). Bu yaratıcılık, süregelen gelişim içerisinde doğal olarak market, endüstri ve ticareti de beraberinde arttırmıştır. Bu sebeple, yaratıcı şehir içerisinde

tasarım ve erişilebilirlik incelenirken, yeteneğin ve yaratıcılığında değerlendirmenin içinde bulunması gereklidir.

YETENEK	Yaratıcı sınıf ve profesyoneller popülasyonu
	Üniversite mezunu olarak çalışanlar popülasyonu
	Bilimsel araştırmacıların popülasyonu
TEKNOLOJİ	Gelişim için alınan patentler
	Yüksek teknoloji endeksi ve endüstri üretimi
TOLERANS	Gay popülasyonu
	Bohem sanatçı ve müzisyen popülasyonu
	Yabancı uyruklu popülasyon

Tablo 4. Florida'nın 3T Endeksi

Florida'nın 3T endeksi, yaratıcı endeks dışında, belli bir amaca ve hedefe de hizmet edecek biçimde modifiye edilerek günümüzde UNESCO ile UCCN içerisinde daha kapsamlı bir biçimde kullanılmaktadır. Tezin amacı olan Ankara için de aynı detaylar incelenecektir. Bu noktada Landry'nin de yaratıcı şehirlerinde sunduğu anahtar noktalar incelenecektir.

Bianchini ve Landry'nin çalışmaları incelendiğinde erişilebilirlik kavramının, UCCN içerisindeki örnek şehirlerde ve tasarım şehirlerinde daha da önemli hale geldiği gözlemlenmektedir. Bianchini ve Landry özellikle 1998'de yaratıcı şehir çalışmalarında özellikle nasıl yaratıcı şehir olunacağı konusunda engelleri kaldırmanın ve erişilebilir olmanın ana konu olması, diğer yaratıcı şehirleri de erişilebilirlik konusunda incelemek, nasıl yaratıcı şehir olunabileceği konusunda yol gösterici olacaktır.

2.5.1. Erişilebilirlik ve Evrensel Tasarım

Hayat, dünyaya doğan her bireyin hakkıdır ve her insan kültürüne, onuruna ve toplumun bütünlüğüne yakışan bir şekilde yaşamalıdır. İnsanlar yaşamları boyunca farklı fiziksel kısıtlamalar ile karşılaşılır ve tüm alanlara katılım sağlanması kritik bir öneme sahiptir. Bu fiziksel kısıtlamalar, engeli tanımı ile açıklansa da engellilik ya da fiziksel kısıtlamalara sahip olma özelliği, fiziksel kısıtlamaları olmayan toplum sayısına göre çok fazladır.

İnsan bu bilgiler ışığında, hayatının belli bir döneminde veya belli eylemler sonucu her döneminde, fiziksel olarak engelli veya hareketleri kısıtlanmış bireyler haline dönüşebilir. Trafik kazası veya savaş sonucu, iklim değişimleri, iş kazaları veya beslenme sonucu, afet veya kronik hastalıklar ve benzeri durumlar içerisinde, yaşlılık veya engellilik sonucu insan hayatı sürecinde belli bir dönemi veya tamamını hareket kısıtlılığı ve engelli olarak geçirebilmektedir. Fiziksel kısıtlama yaşamayan veya problemleri ile karşılaşmayan bir insan neredeyse yoktur. Bu yüzden fiziksel çevre, kentsel çevre ve kamusal çevre ile sunulan hizmetlerin bu düşünceleri kapsamaları ile toplumun içerisinde bulunan herkesin ihtiyaçlarına eşit ve denk bir biçimde karşılık verilebilmesi gerekmektedir.

Buna güzel bir örnek olarak Kırsal ve kentsel alanlar eğer tam erişilebilir hale getirilirse toplum bütüncül şekilde ötekileştirilmeden yaşamda aktif rol alacaklardır, çünkü kentsel alanlar farklı çapta bir erişilebilirlik kapsamında ele alınırken, kırsal alanlarda bu erişilebilirliğe ve evrensel tasarım ölçülerine çok dikkat edilmemektedir. Bu sebeple, kırsal bölge ve alanda insan kullanımına uygun olmayan alanlar veya yetemeyen alanlar yüzünden bir ötekileştirme ve dışlama durumu anlaşılabilir. Adil ve eşitlikçi yaklaşımla, yani evrensel tasarım ile planlanan tasarımlar sayesinde birçok konuda toplumsal sorunlara çözüm sağlanacaktır. Türkiye’de bu adil kullanım ve hem engelli toplumu dışlamadan ve ötekileştirmeden kullanımına olanak tanıyan hem de her türden ve yetenekten insanın kullanımına olanak tanıyacak uygulamalar ile kuralları uygulayan birim Türk Standartları Enstitüsü bu amaç ile

çalışmaktadır. Aktif bir toplum yapısı için kırsal ve kentsel alanlarda yapılı çevreye, ulaşım ve bilgi teknolojilerine evrensel tasarım ilkesiyle hareket edilmelidir (Gökçek Karaca, 2019). Hem kırsal hem kentsel yapının bir arada kullanılması, iki alan arasında düzenli geçiş yapılması ile birlikte kentler arasındaki nüfus dağılımı ve göç yönetiminin yanında kamunun ve kentlerinde eşdeğer bir biçimde kalitesinin artmasına olanak tanıyacaktır.

Doğan Cüceloğlu'nun söylediği gibi; “iki insan birbirinin farkına varınca iletişim başlar”. Arkeologlar, tarihçiler, mimarlar, mühendisler, şehir planlayıcıları bu kapsamda 21.yy. da ihtiyacının ve öneminin ortaya çıkarılması ile birlikte evrensel tasarım ve erişilebilirlik kavramları ile birlikte çalışarak, farkına varma, engelleri kaldırma ve imkân sağlayan çevre yaratma konusunda araştırmalar yapmakta ve çalışmalar yapmaktadır. Tarih boyunca engelli bireylerin yaşadığı sıkıntılar ortadadır. Hareket kısıtlılığı, bireyi yaşamın her alanında zorluklarla karşılaştırmıştır. Zeus ve Hera'nın oğulları olan Yunan Ateş Tanrısı Hephaistos bedensel engelli doğmuş ve annesi Hera tarafından diğer tanrıların kendileriyle alay etmesinden korkarak Olympos' tan aşağı fırlatmıştır. Engelli tanrı hayatının her aşamasında engelliliğin zorluklarıyla mücadele etmek zorunda kalmıştır. Hephaistos, çok usta bir demirci ve mekanikçiymiş, tanrıların zırh ve silahlarını o yaparmış. Truva savaşına katıldığı da rivayetler arasındadır. Tarihte çağlar boyu engelli bireyler her zaman toplumdan dışlanmış, hayatlarına son verilmiş ya da yanlış davranışlara maruz kalmışlar.

Tarihsel ve toplumsal bağlardan uzak tutulan engellilik, özellikle 1970 – 1980'lerden sonra daha kapsayıcı ve bütünleyici bir yaklaşım görülmeye başlamış olup “insan hakları” çerçevesinde değerlendirilmeye başlanmıştır. Çağlar boyu süren zorlukların yanı sıra engelliliğe olan farkındalığı arttıran ve hak temelli yaklaşımla erişimin herkes için olması gerektiğini savunan Ronald L. Mace dünyada en büyük azınlık görülen engellilerin sesi olmuştur.

Evrensel tasarımın; tasarım öncüsü olarak bilinen Ronald Lawrence Mace, 1941 yılında New Jersey’de doğmuştur. 9 yaşındayken geçirdiği çocuk felci bedensel engelli olmasına sebep olmuş ve hayatının geri kalanını tekerlekli sandalyeyle geçirmek zorunda kalmıştır. Hayatı boyunca azmi ve çalışkanlığı ile tanınan Mace, engelleri aşmak ve daha yaşanabilir hayat için mücadele etmiştir. 1966’ da North Carolina Eyalet Üniversitesi Tasarım Okulunda mimarlık alanında lisans derecesi ile mezun olmuştur. Eğitim hayatı boyunca geleneksel mimari üzerine çalışmaları yanı sıra yapıların erişilebilirliğinde önemini vurgulamış ve bu çalışmalar 1973 yılında Kuzey Carolina’ da zorunlu hale gelerek diğer eyaletlere örnek olmuştur. Mace’in evrensel tasarımdaki öncü çalışmaları ulusal mevzuatların (1998 Adil Konut Değişiklikleri Yasası ve 1990 Engelli Amerikalılar Yasası) değişmesinde etkili rolü vardır.

1989’ da Raleigh’ deki North Carolina Eyalet Üniversitesi Tasarım Okulunda günümüzde Evrensel Tasarım Merkezi olarak bilinen, federal olarak finanse edilen Erişilebilir Konut Merkezi’ni kurmuş ve aynı zamanda üniversitede Mimarlık Bölümünde Araştırma Profesörü olarak görev yapmıştır. Evrensel tasarım üzerine çalışmaları önde gelen ulusal ve uluslararası bir kaynak haline gelmiştir. Mace, American Institute of Architects’in bir üyesidir ve engelli kişilerin onurunu, eşitliğini, bağımsızlığını ve istihdamını teşvik etmede sunduğu seçkin hizmet nedeniyle 1992 yılında Amerika Birleşik Devletleri Başkanından Üstün Hizmet Ödülü almıştır. Yaşları, yetenekleri veya yaşam durumları ne olursa olsun insanların ihtiyaçlarına hizmet etmek için ürün ve yapılı çevre tasarlama kavramını tanımlamak için “evrensel tasarım” terimini ortaya koymuştur. 1996 Amerikan Mimarlar Enstitüsü Başkanlık ödülü ve 1997 Kuzey Caroline Eyalet Üniversitesi Seçkin Mezunlar ödülüne layık görüldü. Ronald Lawrence Mace 29 Haziran 1998’ de Kuzey Carolina’daki evinde çocuk felci hastalığından kaynaklanan kalp aritmisi (kalp ritim bozukluğu) sebebi ile ölmüştür.

Görsel 18. Ronald Mace, Fotoğraf: Ulusal Amerika Tarihi Müzesi: Behring Merkezi.
(Kaynak: <https://socialwelfare.library.vcu.edu/issues/disability/disability-rights-universal-design/>)

Şehirler cansız olgular değildir. Şehirlerde yaşayan insanların kişilikleri kimlikleri ve mutlulukları şehirlere bir görüntü, karakter ve yapı vermektedir (Landry). Şehrin dokusu ve insan topluluklarının miktarı, şehrin düşünülerek şehir hayatının tasarımı ve planlanması ile doğru orantılıdır. Bu noktada insan üretiminin kompleks noktalarından olan Şehir, birçok yeni biçime bürünmüş ve isimler almıştır; akıllı şehirler, yeşil şehirler, sağlıklı şehirler, kültür şehirleri, yüksek teknoloji şehirleri, düşük karbon şehirleri ve Landry bunların hiçbirinde insanın odak noktası olmadığından bahsetmektedir. Bu sebep ile şehirlerin güncel gelişiminde erişimin çok önemli olduğunun altı çizilmektedir. Bu çalışma içerisinde erişilebilirlik de bu sebep ile araştırılıp, Ankara için bir öneri altyapısı oluşturmak için kullanılacaktır.

İnsan varlığının erişimine ilişkin bakış açımız ne kadar geniş olursa o kadar çözüm odaklı tasarımlar ortaya çıkacaktır. İnsanların toplumda aktif rol alabilmeleri için katılımı sağlamak ve ihtiyaçlara cevap vermek gerekir. Ürün ve hizmet süreçlerinde; çok çeşitli insanlar tarafından bir şekilde deneyimlenip deneyimlenmediğini ölçerek katma değeri

öngörülmalıdır. Bu süreçler içerisinde erişimin karmaşık bir hal alması, günlük yaşamdan başlayan aksaklıklar toplumsal sorunları da beraberinden getirecektir. İnsanı destekleyen, becerileri güçlendiren, teşvik edici çözümlerle birey ve toplum yaşamda var olabilir. Bugün yaşadığımız dünya, çeşitli tasarım süreçlerinin oluşumudur ve tasarımlar bireylerin nasıl yaşayacağını kesin olarak etkiler. İnsan odaklı düşünce yapısında olan evrensel tasarım, hiç kimsenin hiç kimseye ihtiyaç duymadan her alan ve hizmete erişmesini sağlar. Bir şehrin evrensel olması için, erişilebilirlik konularını ve sorunlarını da üstesinden gelmiş olması demektir.

Erişilebilirlik; “yaşayan tüm bireylerin bağımsız şekilde yaşamasına ve hayatın her aşamasına tam olarak katılabilmesine olanak sağlanması için tasarlanması, planlanması ve uygulanmasına yönelik çalışmalar bütünüdür” (Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme; Karar Sayısı: 2009/15137, 2009).

Engelli tanımları olarak AB ve UN kararlarında engelli bireylerin diğer bireyler ile eşit ölçüde olmaması yüzünden hareketler içerisinde engel oluşturabilecek bireyler olarak tanımlarken, dünya içerisinde dezavantajlı veya eksik ya da kusurlu olarak da tanımlanabilmektedir. Tasarım düşüncesi ve mimari yapılanma, organizasyon ile kentsel yapılanma her zaman bir ülke, kent ve birey için pozitif tasarım yapmalıdır. Engelli tanımı ise negatif düşünceleri barındıran bir açıklamadır. Evrensel tasarım bu kapsamda, Sosyal devlet anlayışıyla; hiç kimsenin hiç kimseye ihtiyaç duymadan eşit koşullarda yaşayabilmesidir, bu sayede bireylerin rahatsız olabileceği veya yanlış anlaşılacak tanımlarında kullanılmasının önüne geçilmesi gerekmekte, engelli bireyler için özel tasarımlar yapmak yerine, bu düşüncüyü bir genel tasarım özelliği haline getirip herkes için tasarım yapma alışkanlığı yaratmaktır. Kısaca bireylerin toplumsal yaşamda yer alabilmeleri için yapıları çevrede, ulaşım, bilgi ve iletişim tüm işlerde alınması gereken fiziksel ve mimari bütün önlemleri içermektedir. Geçmişten günümüze erişilebilirlik engelli bireylerin ihtiyacı gibi algılanıyor olsa da erişilebilirlik tüm topluma hitap eder. Kırsal ve kentsel alanlarda, fiziksel çevreye ulaşma, bilgi ve iletişim teknolojilerinden eşit koşullarda ve yaşamın tümünde etkin katılım ile bağımsız yaşayabilmek en önemli amaçtır.

Sözlük tanımı ile engellilik, “Özürlü; doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşsal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri olan ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişiyi ifade eder” şeklinde tanımlanmıştır. AB ve UN tanımlarında ve tıbbi açıklamalarda da belirtildiği gibi, özürlülük ve engellilik arasında belirgin fark vardır. Engellilik, özürlüden dolayı yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel faktörler açısından kişinin toplumsal rollerini yerine getirmesinin kısıtlanması yani engellenmesi durumudur. Özürlülük nedeniyle oluşan sınırlılıklar, sosyal yaşamı sınırlandığında kişi yalnızca özürlü olmakla kalmaz aynı zamanda “engelli” olur.

“Engelli olarak tanımlanan insanların bazı organları, doğum hataları veya sonradan ortaya çıkan trafik ve iş kazaları ile hastalık gibi nedenlerle, normal insanların işlevlerini üstlenemedikleri için, bu kişiler diğer insanlardan farklı biçimde yaşamak durumunda kalmakta ve yaşamlarını bir engelle sürdürmektedirler” (Koca ve Yılmaz, 2017, s:3).

Bireyin özür türü ne olursa olsun toplumsal faaliyetleri yerine getirmesinde engel olan yetersiz ya da yanlış tasarım ve uygulamalar engeldir. Kısacası, özür bedende ise engel mekandadır.

Erişilebilirlik için ve evrensel tasarım için öncelikli hedef kitle; engelliler, bebek ve çocuklar, yaşlılar, hamile bayanlar, bebek arabalı ebeveynler, geçici engellilik durumu bulunanlar, çok uzun, çok kısa, çok şişman bireyler, kronik rahatsızlıkları olanlar, ağır yük taşıyanlar, gün içerisinde yorgunluk ve uykusuzluk yaşayanlar yani hareket kısıtlılığı yaşayan tüm bireylerdir. Yaşamlarının her aşamasında kapsayıcı evrensel tasarıma ihtiyaç duyarlar. Aynı zamanda dünyadaki tüm insanlar, yanlış tasarımlar ve uygulamalar sebebi ile tasarımın, mekânın veya uygulamamanın düzgün ve yeterli kullanılamaması, erişilememesi yüzünden engellidir.

Görsel 19. Evrensel Tasarım Kapsamı

(Kaynak: <https://knowledgeone.ca/universal-design-for-learning/>)

Tüm topluma hitap eden en uygun tasarım evrensel tasarımıdır. Evrensel Tasarım tüm ürün ve çevrelerin; yaş, beceri ve durum farkı gözetmeksizin pek çok kişi tarafından kullanılabilmesini olanaklı kılan, bütünselleşme sağlayan bir tasarım yaklaşımı olarak tanımlanmaktadır. Bu yaklaşım, ürün tasarımı kentsel tasarıma hatta karmaşık bilgi ve iletişim teknolojilerine kadar değişen ölçekleri ve konuları kapsamaktadır. Evrensel tasarım herkesin, her zaman, her nesneye ve mekâna erişim düşüncesidir. Bu kapsamda erişilebilirlik tüm bireylere hitap etmektedir ve bu düşünce ile üretilen erişilebilir tasarım veya evrensel tasarım sadece uygulanabilir bir tasarım alanı olmak dışında tamamıyla bir tasarım süreci ve yaşam süreci olmaktadır. Evrensel tasarım, tüm tasarım süreci boyunca ve uygulama süreci boyunca düşünülmesi ve uygulanması gereken, sürekli farkında olunması gereken, farklı yetenekler ve ihtiyaçlara sahip insanların gereksinimlerinin farkında olarak ve tasarım süreçlerinde bunları göz önünde bulundurarak insanların ihtiyaçlarını karşılayacak bir biçimde hizmet ve tasarım üretme, ürün üretimi sağlamak, hizmet sağlama ve ortam üretme sistemini ve sürecini kapsamaktadır.

Erişilebilir tasarım sadece engelli bireylerin kullanımına yönelik mekân ve ürünlerin tasarımı kapsarken; evrensel tasarım engellileri de içine alan tüm insan fizyolojisine yönelik mekân, ürün ve donatıları kapsar.

Evrensel tasarım kişilerin tümü için çözüm odaklı önerileri sunar. Evrensel tasarımın amacı, yapılı çevrenin herkes tarafından kullanılabilir olmasını ve tüm bireylerin yaşamı kolaylaştırmak amacıyla mekânı en akılcı şekilde kullanışlı halde tasarlamak ve bunu en az veya hiçbir ek maliyet getirmeksizin uygulamayı gerçekleştirmektir. UNESCO erişilebilirliği, bilgiye erişim dahil insani ihtiyaçlara erişmeyi ön planda tutmaktadır. Erişilebilirliği şehir ölçeğinde Evrensel Tasarım ilkeleri göz önünde tutarak planlanmasına dikkat edilmelidir. Mimari ve alan tanımlarının anlaşılabilirliği, kamusal alanların kullanımı ve toplu taşıma imkanlarının yeterli kullanımı ile birlikte, bir şehirde yaşayan popülasyonun zaman içerisinde yaşlanması sonucu evlerin, mekanlar ile alanların onlara uyumlu olmasının yanında hala fonksiyonel olarak toplumun bir parçaları olmalarına elverişli bir altyapıda bulunmalarının yanında toplu taşıma sistemlerinin de kullanılabilir olması bu noktada önem çekmektedir. Bu süreç içerisinde tasarım dolaylı olarak hem bölgesel hem alanların tanımlanması ve aralarında bağlantı kurulması yüzünden iç içe düşünülmelidir. Bu tanımlamalar için evrensel tasarım ilkeleri yardımcı olmaktadır.

Evrensel Tasarım 7 ilkeye dayanmaktadır. Bu tasarım ilkeleri aşağıdaki ilk tabloda belirtilmektedir.

Tablo 5. Evrensel Tasarım İlkeleri
(Kaynak: Fulya Ertuğ)

Engelsiz yapılı çevre çalışmalarının esasını antropometrik ve ergonomik genel kurallar bütünü oluşturmaktadır. Tasarımı bu kuralların girdileri belirler. Erişebilme ve engelsiz olarak bu mekanları kullanabilmek yanında, çevresel faktör ve imkanlarında herkes tarafından kullanılabilir olması, direkt olarak erişim ve endirekt olarak erişim sağlanmasına imkân tanınması ile tanımlanmaktadır. Bu mekanlar ve mekanlara erişimin eşit olarak her türden ve cinsten algıya ve her türden yetenekli insana hitap etmesi ile kullanılabilirliğinin algılanması önemlidir. Bu kurallar ise ikinci tabloda belirtilmektedir.

Eşit Kullanım	Tasarımların, farklı yeti ve yetkinlikteki bireylerden tarafından kullanılması ve eşitliğin sağlanması
Kullanımda Esneklik	Tasarımların, farklı tercih ve yeteneklere geniş bir alternatif kullanım yolları sunması
Basit ve Sezgisel Kullanım	Bireylerin bilgisi, deneyimi ya da becerisi olmadan tasarımları rahatlıkla kullanabilmesi
Algılanabilir Bilgi	Bireylerin duyuşsal algılama yeteneklerine bakılmaksızın gerekli bilginin iletilmesi
Hata için Tolerans	Tehlikeli ve istenmeyen durumlarda olumsuz sonuçların en aza indirgenmesi
Düşük Fiziksel Güç Gereksinimi	Bireylerin rahatlıkla kullanabileceği şekilde olarak sunulması
Yaklaşım ve Kullanım için Uygun Boyut ve Mekân	Vücut ölçülerinden bağımsız olarak genel kullanım için uygun boyut ve alanların sağlanması

Tablo 6. Evrensel Tasarımın 7 İlkesi ve Açıklamaları

(Kaynak: Evrensel Tasarım Kuralları, <https://universaldesign.ie/what-is-universal-design/the-7-principles/>)

Alan	Engelsiz ve Yeterli Hareket Alanı
Yüzey	Engelsiz ve Uygun Döşeme Yüzeyi
Genişlik	Engelsiz ve Yeterli Genişlik
Yükseklik	Engelsiz ve Yeterli Yükseklik
Bildirişim	Gerekli Yönlendirme ve Uyarma İşaretlemeleri
Donatı	Yeterli ve Gerekli Mekânsal Kullanma Donatıları

Tablo 7. Engelsiz Mekân için Belirlenen Tasarım Kriterleri ile Açıklamaları
(Kaynak: Yerel Yönetimler İçin Ulaşılabilirlik Temel Bilgiler Teknik El Kitabı,
Kaplan, 2011)

Evrensel tasarım ürün ve çevrede; herkes için adil kullanım kolaylığı sağlayan, farklı becerilere sahip bireyler için kullanımda esnekliğe sahip, yalın, algılanabilir, bilgilendirme içeren, hatalar için toleranslı, düşük fiziksel güç gerektiren, kullanım için uygun boyut ve alana sahip tasarımların oluşturulması gerekir. Evrensel tasarım diğer tasarım anlayışlarından ayırtıran sadece fiziksel değil sosyal yapıya odaklanması yani herkes için kullanılabilir olmasını hedefleyen bir tasarım anlayışıdır.

Bu bakış açısında, özel olarak bir gruba veya ayırım yapmadan bir bütün olarak herkesi kapsayacak bir biçimde tasarım yapılmasına odaklanılmakta ve bu çalışma yüzünden her değişikene, her çeşitte ve yaşta bireye, her cinsiyette ve durumda insan ergonomisi ve antropolojisine uygun bir biçimde cevap sağlanabilmektedir. Herkes için yapılan evrensel tasarım kriterlerine uygun bir alan, dünyanın her yerinde, her kentinde ve her kültüründe, herkesin aşırı gösterge gerektirmeksizin bulabileceği, destek ve yardım almadan herkesin kullanabileceği, ihtiyacı en aza indiren

ve fiziksel kuvvet gereksinimlerini minimuma indiren tasarımlar ile uygulamaların bütünlüğüdür.

Görsel 20. Evrensel Tasarım Olarak Tanınan Erişebilirlik Sembolü

(Kaynak: <https://www.traveldoc.ca/>)

Evrensel tasarım ve erişilebilir tasarım kimseyi dışlamamalı, hiçbir özelliği dışarda bırakmamalı, hiçbir kültürü, grubu, cinsiyeti, engelliği, sosyal olarak ve ekonomik olarak dışlamamalıdır. Dünya üzerine kabul edilen evrensel gereksinimler, evrensel tasarım ve erişilebilir tasarım kurallarınca belirtilmiş ölçüler içerisinde, her duyu ve kullanıma uygun bir biçimde hesaplanmış, imal edilmiş ve uygulanmış alanlarda, yapıları çevre, kent ve kamusal alanlar ile kamu yapılarının kullanımına en yüksek ölçüde cevap verebilmelidir. Bu noktada bu tasarımın uygulanmasında sadece mimar ve iç mimara görev düşmemekte, belediye ile birlikte ülkenin genel anlayış, kabul ve gelişimci tavrı da çok önemli olmaktadır. Bu sebep ile UN, UNESCO ve UCCN ağı içerisinde bulunan tasarım kentleri başta olmak üzere bu ilişkilerin ve bürokratik bağın önemini vurgulamakta ve dikkate almaktadır.

Dünya küreselleşmenin etkileriyle sağlık, sosyal, kültürel, ekonomik ve teknolojik alanlarda değişen ve gelişen süreçlerle birlikte kentsel mekân anlayışı değişmiştir. Değişen yaşam koşulları ve biçimleri tasarım

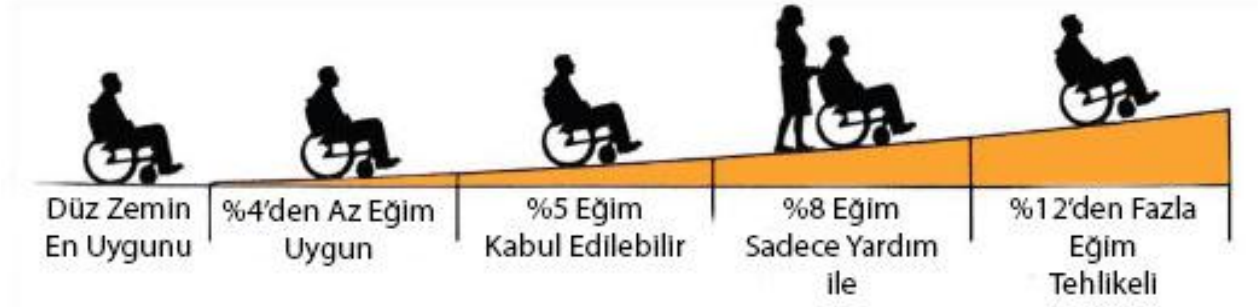
anlayışlarının yenilenmesinde etkili olmuştur. Tasarımcılar, ortalama insan kavramını dikkate alarak tasarlarlar fakat ortalama insan gibi kavramlar geçerliliğini yitirmiştir. Çünkü ortalama bir insan profili toplumu kapsamamaktadır. İnsan, doğum ve ölüm arasında çokça fiziksel, ruhsal ve duyuşsal yeteneklerinde değışken bir ömür geçirir. Evrensel tasarım anlayışı; insan odaklı olup ortalama insan yerine hareket kısıtlılığı yaşıyan insanın yaşama eşit koşullarda nasıl yer alacağına dair erişilebilirlik, sürdürülebilirlik ve kullanılabilirlik açısından imkân sağlar. Evrensel tasarım anlayışını diğer tasarım anlayışlarından ayıran fark fiziksel olduğu kadar sosyal yapıyı da bütüncül şekilde kapsamasıdır. Örneğin; bir binayı ya da bir yapıyı kentle bütünleştirip herkes tarafından kullanılıyor olmasını hedeflemektedir.

Tablo 8. Evrensel Tasarımı Oluşturan Bileşenler
(Kaynak: Fulya Ertuğ)

Erişilebilir tasarımlar planlanırken 1,3 cm yatay ve dikey dolaşımda temel alınır. 1,3 cm'i geçen zeminler erişilebilir yapı tasarımlarında engel olarak görölmektedir. Çünkü tekerlekli sandalye kullanıcıları, görme engelliler gibi hareket kısıtlılığı yaşıyan bireyler için engel oluşturmaktadır. Özellikle tekerlekli sandalye kullanıcıları 1,3 cm'i geçen kot farklarında tekerlekli sandalyelerini o kot üzerinden geçiremez ve erişemezler. Bu kullanım yönteminden dolayı yatay ve dikey dolaşımlarda ıslak, kuru, kaymayan, sürekli ve kotu 0.00+ olan engelsiz uygulamalar evrensel tasarım anlayışı ile tasarlanmalıdır ve bu evrensel tasarım

uygulamaları rahatsız edici bir biçimde uygulanmamalı, aksine adil, eşitlikçi ve dengeli bir biçimde eklenmelidir. Tekerlekli sandalye kullanımında ve diğer erişilebilir kotlar için yapılacak engelsiz uygulamalardaki eğimde doğru hesaplanmalıdır.

Görsel 21. Erişilebilir Mekânda Eğim Uygulaması

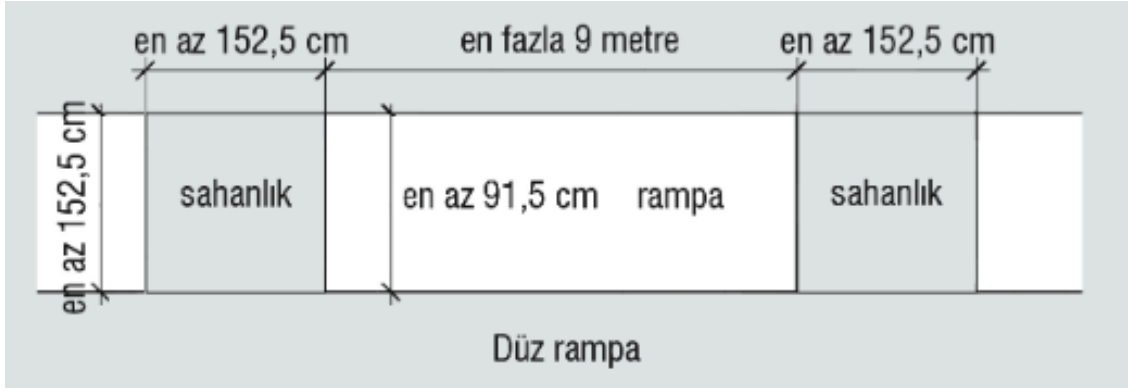
(Kaynak: Engelliler İçin Mekân Düzenlemelerinde Kapsayıcı Tasarım, Yılmaz ve Koca, 2017: 43)

Hareket kısıtlılığı ve benzeri sıkıntılar yaşayan bireyler için kamusal alanlarda öncelikle dikkat edilmesi gereken alanlar ve bunların tanımları 2011 tarihli Özürlüler ve hareket kısıtlılığı bulunan kişiler için binalarda ulaşılabilirlik gereklerince tanımlanan maddelerce;

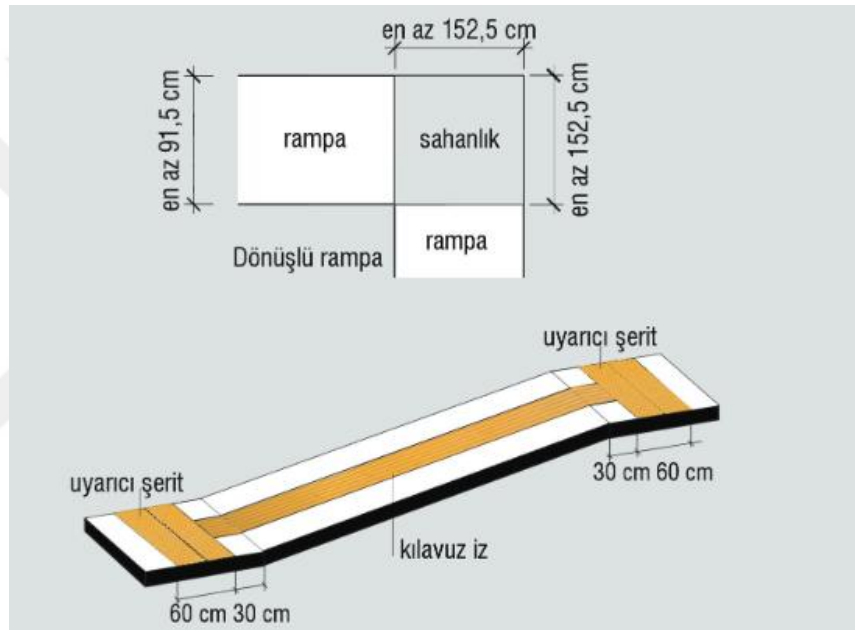
“TS9111’de

- Ana girişe yakın otopark yeri,
- Girişe bağlanan erişilebilir yol,
- Kısa mesafeler,
- Dışarıdaki kullanımlar için düzayak giriş ve çıkışlar,
- Yalın ve kullanışlı planlar,
- Katlarda basamaksız ve engelsiz, düzayak yürüme alanı,
- Danışma masasına, asansörlere ve engelli tuvaletine rahat ulaşım,
- Acil durumlarda kullanmak için algılanabilir ve belirgin yangın tahliye yolları,
- Acil durumlar için de kullanılabilen güvenli ve ferah asansörler,

- Kullanımı rahat, acil durumlarda tahliye / kurtarmaya yardımcı olan ve kolaylık sağlayan güvenli merdivenler ve merdiven kızıklı özel tahliye sandalyesi,
- Kaymayı önleyici (ıslak- kuru) malzeme ile döşenmiş yürüyüş yüzeyleri,
- Islanması muhtemel yerlerin yüzey kaplamasının sürtünme katsayısı yüksek malzeme ile döşenmesi,
- Gerekli kapı açıklıkları ve kolay kapı kullanımı, kapıları tekerlekli sandalye ile açma ve kapatma olanağı kılan yeterli alan,
- Yeterli manevra alanı,
- İyi aydınlatma ve işaretleme,
- Kontrol düğmeleri ve anahtarlarının uygun yükseklikte, konumda renkte olması ve rahat kullanımı,
- Duvarda, döşemelerde kapılarda ve işaretlemelerde iyi bir görsel zıtlık,
- İki veya daha fazla duyu yoluyla (hissedilebilir, işitsel ve görsel) iletişim sağlayabilecek önemli bilgilendirme,
- İyi akustik, ses yükseltici sistemleri vb.
- Toplu taşımalarda alçak tabanlı ve basamaksız araçların kullanılması,
- Standartlara uygun şekilde rampa, merdiven ve asansörler,
- Hissedilebilir yüzeylerin uygulanması,
- Yürüyüş güzergahlarında direk, ağaç, çöp kutusu gibi tehlike yaratan ürünlerin engel oluşturmayacak alanlara konumlandırılması,
- Alt yapı ve inşaat gibi çalışmalarda gerekli güvenlik önlemlerinin alınması,
- İletişim araçlarının standartlara uygun yükseklikte konumlandırılması” şeklinde tanımlanmaktadır (TS9111, 2011) .

Görsel 22. Tek Seferde Katedilebilen Mesafe ve Sahanlık Gereksinimi
 (Kaynak: Engelliler İçin Mekân Düzenlemelerinde Kapsayıcı Tasarım, Yılmaz ve Koca, 2017: 43)

Görsel 23. Dönüslü Rampalarda Genişlik ve Uyarıcı Şeritlerin Uygulaması
 (Kaynak: Engelliler İçin Mekân Düzenlemelerinde Kapsayıcı Tasarım, Yılmaz ve Koca, 2017: 44)

Yılmaz ve Koca'nın çalışmalarında evrensel tasarım ile erişilebilir mekanların planlanmasında en büyük engel kabul edilebilecek tekerlekli sandalye kullanımı ve görme engelli bireylerin hareketini destekleyecek uygulamaların gösterimleri ölçüleri ile birlikte çalışılmıştır (2017). Yılmaz ve Koca, erişim için ulaşım, dolaşım, yönlendirme, kent donatıları, iç mekanlar ve etkinlik mekanları adı altında bir bireyin karşılaşılabileceği engelleri ve engelsiz tasarım ile erişilebilirliğin sağlanması için gereken ölçüleri belirtmişlerdir (2017). Kullanımda eşdeğerlik, esneklik, basit ve sezgisel kullanım, kolayca algılanabilme, hataya olanak tanınması ve toleranslı olması, az fiziksel güç gerektirmesi ve erişim ile kullanım

rahatlığı sağlaması bu noktada hem erişilebilirlik kuralları için hem de evrensel tasarım kuralları için gerekli ve önemlidir (Yılmaz ve Koca, 2017).

Anayasal Hükümler	* Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982) eşitlik: Madde 10 çalışma, barınma, eğitim hakkı: 3. Bölüm
Genel Hükümler	* 5378 Engelliler Hakkında Kanun (2005) * 571 Sayılı Özürlüler İdaresi Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname * 572 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararname * 5369 Evrensel Hizmetin Sağlanması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (2005) * 2828 Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu (1983) * 3294 Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu (1986)
Yapısal Düzenlemeler	* TS 9111 Özürlüler ve Hareket Kısıtlılığı Bulunan Kişiler için Binalarda Ulaşılabilirlik Gereklere (2011) * T.C Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Yerel Yönetimler için Ulaşılabilirlik Temel Bilgiler Teknik El Kitabı (2010) * Ulaşılabilirlik Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı 2010-11 * Büyükşehir Belediyeleri Özürlü Hizmet Birimleri Yönetmeliği (2006) * TC Sağlık Bakanlığı, Sağlık Kurumlarında Özürlü Bireyler için Ulaşılabilirlik Temel Bilgiler Rehber (2012)

Tablo 9. Türkiye’de Engellilik Hakları ve Düzenlemelerin Yasal Hükümleri
(Kaynak: Engelliler İçin Mekân Düzenlemelerinde Kapsayıcı Tasarım, Yılmaz ve Koca, 2017, s. 19)

Yaşam gibi her bir yere gidiş, başlar ve biter; bu nedenle herkes bir şekilde bir caddede ya da sokakta yaya olur. Kent ve tasarım şehirlerindeki hayat, zaten şehrin aktif olarak insan hayatının içinde olmadığı ve bu hayatın bir şekilde insanı yönlendirdiği bir biçimde gerçekleşmektedir. Genelde yolculuklar yürüyerek veya tekerlekli taşıtlar üzerinde başlar ve bu araçlar yardımı ile sonuçlarına ulaştırılır. Sürekliliği olan, erişilebilir, kolay ve konforu olan tasarımlar kentin tümüne entegre edilmelidir, bu sayede her türden yetenekli kullanıcılar imkân doğrultusunda her kaynağa ve imkana erişebilir. Evrensel tasarım anlayışı; insanlara, çocukluktan

yaşlılığa kadar yaşamı destekleyen bir hayat sunar. İnsanlar yaş aldıkça işitme, görme ve hareket kısıtlılığı yaşayabilir böylelikle kullanım becerileri değişebilir. Sokaklar, insanların günlük olarak kullandıkları kamusal alanlardır. Tüm yayaların; kent içi yollarda, kaldırımlarda, alt / üst geçitlerde ve kavşaklarda güvenli ve rahatça kullanabilmeleri için planlanmalıdır.

Bu bilgiler ışığında Erişilebilirlik kavramını daha da detaylandırmak gerekirse, UCCN içerisinde birkaç önemli noktada ele alabiliriz. Bunlardan ilki ergonomi ve insan faktörü olarak evrensel tasarımın en önünde bulunmakta ve erişilebilirliğin ilk adımları olmaktadır. Eğitime erişim, temel yaşam kaynaklarına erişim gibi konular UNESCO tarafından mutlak kabul edilmektedir. İnsan ölçüleri, ergonomi ve insan faktörü, erişilebilirliğin tasarımında da ilk adımda bulunarak aynı anda, psikoloji, sosyoloji, mühendislik, biyomekanik, endüstri tasarımı, fizyoloji, antropometri, etkileşim tasarımı ve kullanımı, görsel tasarım, kullanıcı deneyimi ve bunların etkileşiminden gereksinim duyulan kullanıcı ürünleri ve eklentilerinin başında gelmektedir. Bir kentin erişilebilir olması ve erişilebilir imkanlar sağlayabilmesi için başlıca insan ölçüleri ve ergonomisi içerisinde kullanıma imkân sağlayan çevrelere olanak tanınması ve sağlanması gerekmektedir.

Evrensel tasarım, dünyada da ciddi bir önemi taşıyan, mekanların, hacimlerin ve alanların kullanıcılar tarafından zorluk yaşanmadan ve engeller ile karşılaşmadan erişilebilmesi ve kullanılabilmesine verilen genel tanımdır. Evrensel tasarım ve erişilebilirlik tanımları, her ülke ve toplulukta farklı kabul edilseler bile kökenleri bariyersiz konsept düşünceler ve önerilerden doğmuştur. Bu kapsamda erişilebilirlik, bir toplum ve toplumun bulunduğu kent içerisinde;

- Uyum
- Konfor
- Farkındalık
- Anlaşılma
- Sağlık

- Sosyal Entegrasyon
- Kişiselleştirme
- Kültürel olarak uygunluk tanımları ile kabul edilmektedir.

Erişim ile birlikte sadece engellilere uygun mekanlar, engellerin kullandıkları araçlar ve bu hareketler ile eylemler için uyum sağlayan mekanlar ve alan tanımları gereksinimleri dışında, bunların hepsinin evrensel olarak erişilebilirliğinin ve fark edilebilirliğinin dışında rahatsız edici olmamalı ve anlaşılma konusunda yeterli olmalıdır. Bu yetersizlikte, yaratıcılık ile sürdürülebilirliğin birleşiminden elde edilen bir evrensel tasarım ile sınırsız erişilebilirlik ve kullanılabilirlik ile tasarımın yapıldığı grup olan kullanıcılarına maksimum hizmet verebilmesi için düşünülmelidir.

Antropometrik olarak bu evrensellik ve erişilebilirlik, özellikle halka açık kamusal alanlarda, dikey sirkülasyon, yatay sirkülasyon ile birlikte ihtiyaç alanları ve ek sistemlerim kullanımına olanak tanımakla beraber asla rahatsız edici olmamalı ve her türden ve yetenekten insana olanak tanınmalıdır. Sürdürülebilirlik içerisinde dünyamız ve dünyamızda bulunan tasarımlarımız sonucu tüketim miktarımız göz önünde bulundurulunca, gelişebilir, tasarlayan ve üreten bir biçimde şehirlerimiz yeterli değildir. Tasarım kenti olarak hizmet verecek ve erişilebilir şehirler için evrensel tasarım ilkeleri ile birlikte erişilebilirlik ve bu kavramların sürdürülebilirliğinin ön plana çıkarılması önemlidir.

Bu tasarım düşünceleri doğrultusunda kent öncelikle belediyelerin sayesinde ve kenti kullanan halk sayesinde toparlanan veriler ile gereksinimleri ve eksikliklerini belirlenmelidir. Bu engelleri aşacak, yeterli, yetkin bir biçimde, yenilikçi, eşit ve evrensel kullanıma odaklı bir biçimde kendilerini yenilemeleri, özellikle UCCN ağı içerisindeki kentlerden beklendiği gibi, bir tasarım kenti olma özelliğini taşıyacak kent için daha da önemli bir pozisyonda bulunmaktadır. Sürdürülebilir olmayan tasarım ve tüketimlerin durdurulması, herkesin erişebileceği eşit ve sürdürülebilir uygulamalar düşüncelerinin arttırılması UCCN'in bu noktada öneme aldığı noktalardan bir tanesidir ki AB'nin, UN'in ve alt birimi

UNESCO'nun 2030'dan önce gerçekleştirmeyi hedeflediği sürdürülebilirlik hedeflerinin içerisinde de olmak UCCN aşamaları için gereklidir (UN, 2022).

UCCN içerisinde ana erişilebilirlik ve evrensel tasarım tanımı o zaman her ülkenin kullanıcılarına önem vererek, eşit ve adil kullanıma olanak tanımaları ve bu kullanımların gelişmesi için araştırma yapma, geliştirme uygulama ve bu uygulamaların hayata geçirilmesi amacına sahip olmalıdır. Bu kapsamda dünya üzerinde incelemelerde elde edilen bilgiler ile kentlere verilen bir erişilebilirlik ödülü olan Access City Awards – Erişilebilir Şehir Ödülleri – 2019 yılında Hollanda'nın Breda şehrine, 2021 yılında Polonya'nın Gdynia şehrine verilmiştir. 2022 yılında ise Access City Award'ı Luxemburg şehri almıştır. Bir kentin UCCN içinde olması veya olmaması göz önünde bulundurulmaksızın bir kentin, erişilebilirliği ve evrensel tasarıma uygun olup olmaması konusunda Access City Awards temel alınmalıdır (European Commission, 2022).

Hiyerarşik sıralamada bulunan en önemli üç faktör bu noktada ilki sağlık ve güvenlik kuralları ile kullanıcının eriştiği mekanların kontrolünün sağlanması iken, ikinci sırada bu mekanın fonksiyonu ve performansını değerlendirecek ve yönlendirecek yöntemler sonucu son faktör de sosyal, kültürel ve psikolojik etkileri doğrultusunda toparlanan insan kullanımının gelişimi ve iyiliği için yapılabilecek iyileştirmeler ile bu mekanların düzenlenmesi, eşit kullanımı ve kullanımda esnekliği sağlamakla kalmayacak, kullanıcıların bu mekanları kullanımını kolaylaştırması ile birlikte anlaşılabilir de olmasını sağlayacaktır. Bu kullanım yöntemlerinin de az güç gerektirmesi ve yönlendirmeleri ile boyutlarının anlaşılabilir olması ile birlikte evrensel tasarımın ilkelerini gerçekleştirmekte ve erişilebilir olmaktadır.

Bu bilgiler ışığında, TS9111 ve evrensel tasarım ilkeleri ile birlikte erişilebilirliğin tanımları doğrultusunda edinilen bilgiler ve standartlar ışığında şehirler incelenebilir ve bilgiler toplanabilir hale gelmektedir. **(Bkz. Ek-1)**

Bu erişilebilirlik bilgileri ve ölçüleri ışığında, erişilebilir çevrenin ve yapıların, yapılar arasındaki bağlantıların ve şehir mekanlarının kullanımı evrenselleştirilmekte ve geliştirilebilmektedir. İnsanoğlunun kullandığı her mekân içerisinde bu ölçüler ve farkındalık bulunmakta ve kullanılmaktadır. Belediyeler ve kentlerdeki sivil kuruluşların bu farkındalıkları arttırması ile uygulamaların fazlalaştırılması da bir kendi erişilebilirliğini arttırırken aynı zamanda UNESCO’nun da dünya üzerinde üye olan kentlerin UCCN içerisinde bu tasarım felsefesini kentin her alanında uyguluyor olması beklentisini de karşılamaktadır.

Toparlanan bilgiler bu kapsamda başkent Ankara için de hem UCCN şehirleri içerisinde” *tasarım kenti*” olmak için gerekenleri ortaya çıkarmaya yardımcı olurken hem bir diğer yandan da “*erişilebilir*” bir kent olmak için gerekenleri veya eksiklikleri ortaya çıkarmakta faydalı olabilecektir. Kent ölçeğinde her türlü mekân, ulaşım imkânı ve yolu incelemek mümkün olmayacağı gibi, bu doktora tezinin kapsamında genel olarak erişilebilirlik kent ve yapılı çevre ile ilişkili kamusal çevrede değerlendirilecektir. Diğer kapsamlar özel ve kamu kuruluşları ve birimleri tarafından UNESCO ve UCCN ağı içerisinde bir tasarım kenti olmak ve bunun sürdürülebilirliği için gereksinim olarak yapıldığı düşünülmektedir.

2.5.2. Avrupa Birliğinde Erişim

Avrupa Birliği, İkinci Dünya Savaşı’nı dan sonra kıtadaki ekonomik iş birliğini teşvik etmek amaçla 1958 yılında kurulmuş olup Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) olarak altı ülke (Belçika, Almanya, Fransa, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda) ile çalışmalarına başlamıştır. Günümüze kadar Avrupa kıtasında yer alan diğer ülkeler ile 22 ülke sayısına ulaşmış ve farklı alanlarda da faaliyetlerini gerçekleştirmiştir. Tamamen ekonomi bir birlik olarak başlayan çalışmalar iklim, çevre, güvenlik, adalet, dış ilişkiler, göç ve sağlık gibi birçok alanda politikalar oluşturan organizasyon yapısına dönüşmüştür. Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) 1993 yılında isim değişikliği yaparak Avrupa Birliği (AB) olmuştur. 31 Ocak 2020 tarihinde Birleşik Krallık Avrupa Birliğinden ayrılmıştır.

Avrupa Komisyonu AB'nin genel stratejilerinin geliştirilmesinde ve uygulanmasında aktif bir rol oynamaktadır.

Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ile çalışmaktadır. Komisyon ve Parlamento Avrupa Birliği Konseyine yasalar önerir ve kararlaştırılan kanunların üye ülkelerin takip edilmesini sağlar. Avrupa Birliğinin taraf olduğu Engelliler Haklarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (UNCRPD) engelli bireylerin hakları için asgari standartları belirleyen ilk uluslararası ve yasal bağlayıcı bir sözleşmedir. UNCRPD'nin ana unsurları Avrupa Engellilik Stratejilerine yansıtılmıştır. İş bu sözleşme AB ile 22 Ocak 2011 tarihinde yürürlüğe girmiş tüm üye devletler sözleşmeyi imzalamış ve onaylamıştır (CRPD, 2022).

Avrupa kıtasındaki ülkeler engellilik ya da erişilebilirliğe dair çokça çalışmalarda bulunmuş olup her bir ülke insan onurunu koruyan ve yaşamı destekleyen politikalar uygulamıştır. AB ise bu çalışmaların genel olarak çatı görevi görmesine Avrupa Birliğine bağlı ülkelerin vatandaşlarının sorunlarının temel olarak ele alınmasına sebep olmuştur. İnsan hakları kapsamında vatandaşlarının ihtiyaçlarını gidermeyi görev edinen Avrupa Birliği engellilik üzerine de strateji geliştirmiştir.

8 öncelikli adım haline getirilen eylem planı UNCRPD ile uyumlu olup erişilebilirlik, katılım, eşitlik, istihdam, eğitim ve öğretim, sosyal koruma, sağlık ve teşvikten oluşmaktadır. Avrupa Erişilebilirlik Yasasına (2012) dahil edilen erişilebilirlik “Engelsiz Bir Avrupa” olmak için Avrupa Engellilik Uzmanları Akademik Ağı (ANED) (2012) ile mevzuat ve uygulamalar üzerine çalışmalarını sürdürmektedir. Erişilebilirlik, Avrupa ülkeleri tarafından özümsemiş evrensel tasarım anlayışı ile tüm alanlarında bütüncül ve kapsayıcı çalışmalar özümsemiştir. Avrupa Birliği; üye ülkeler, sivil toplum örgütleri ve paydaşları ile yaptığı çalışmaları Avrupa Komisyonuna ve UNCRPD ile rapor halinde paylaşmaktadır.

Avrupa Komisyonu ve Avrupa Engellilik Formu tarafından “Avrupa Engelliler Günü” her yıl gerçekleşen büyük bir etkinlik olup engelli insanların hakları görüşülür. Avrupa Engellilik Formu (EDF), 1996 yılında

Avrupa'daki engelli insanların oluşturduğu bir organizasyon engelli kişilerin haklarını korumak için çalışmaktadır. EDF, Belçika'nın Brüksel kentindedir.

Engelli bireylerin AB ülkeleri arasında daha kolay seyahat etmelerine yardımcı olmak için AB Engellilik Kartı (EU Disability Card) oluşturulmuştur. Üye ülkelere seyahat eden engelliler kültür, eğlence, spor ve ulaşım gibi sosyal alanlarda faydalanmaktadır. Erişilebilirliği temel insan hakkı gören AB sadece tasarım çalışmalarında değil tüm ürün ve hizmetlerde ortak standartlar getirmiş olup sektör çalışmalarını desteklemiştir. Avrupa'da eğitim programına dahil edilen Erişilebilirlik meslek haline gelmiştir.

İnsan odaklı tasarım ve çalışmaları dünyada birçok ülkeye örnek teşkil etmiştir. AB nüfusunun beşte birinin bir tür engelliliğe sahip olması beklenmesi çalışmalara hız verilmiştir. Avrupa ülkeleri için en büyük engel yaşlılık olduğu saptanmaktadır. AB ve üye devletleri, AB Temel Haklara ve işleyişine ilişkin antlaşmaya dayanarak engelli kişilerin sosyal ekonomik durumunu iyileştirmek vizyon ve misyonu haline gelmiştir.

Evrensel tasarım ilkesi ile yapıları alanlarda erişilebilirlikte yol kat eden AB aynı zamanda üye ülkelere fon oluşturmakta ve çalışmalara destek vermektedir. Maddi desteğin yanı sıra teşvik edici unsur olması ve farkındalığı arttırmak için AB öncülüğünde Avrupa Komisyonu üye ülkeler arasında 2010 yılından bugüne her yıl 3 Aralık Dünya Engelliler Gününde Belçika Brüksel' de Erişilebilir Şehir Ödülü (Access City Awards) programları düzenlemektedir.

2020 yılına kadar 120 milyon engelli olmasını bekleyen AB, en önemlisi yaşlanan nüfus sebebi ile güvenli, eşit katılım, erişilebilir ve sürdürülebilir kentleri tasarlamayı Engelsiz Bir Avrupa için çalışmalarını bir program halinde uygulamıştır. Access City ödülü için üye ülkelere programa katılım koşulu getirilerek denetimler sonucu Engelsiz Kentlere ödül vermektedir. Buradaki en büyük amaç; herkes için eşit erişimi garanti altına almak, nüfusun yaşam kalitesini iyileştirmek ve bireylerin yaşı, yeteneği, hareketliliği ne olursa olsun kırsal ve kentsel alanlarda tüm

kaynaklara ve hizmetlere erişime sahip olunmasını sağlamak. 50,000’ den fazla nüfusa sahip olan tüm AB şehirlerinin yarışmaya katılım hakkı vardır. Bu yarışma, yerel yönetimleri ve toplumun farkındalığını arttıran zamanla kültür haline gelmesini sağlamıştır. Access City Ödülleri, yarışmaya başvuran kentlerin yapılı çevreye, ulaşım, bilgi iletişim ve teknolojilerine kadar her alanda incelenerek sahiplerini buluyor.

Access City Ödülleri yıllara göre aşağıdaki gibidir.

- 2011 / Avila – İspanya
- 2012 / Salzburg – Avusturya
- 2013 / Berlin – Almanya
- 2014 / Göteborg – İsveç
- 2015 / Borås – İsveç
- 2016 / Milano – İtalya
- 2017 / Chester – Birleşik Krallık
- 2018 / Lyon – Fransa
- 2019 / Breda – Hollanda
- 2020 / Varşova – Polonya
- 2021 / Jönköping – İsveç
- 2022/ Lüksemburg – Lüksemburg
- 2023 / Skellefteå- İsveç

(Kaynak: <https://oascities.org/oasc-member-city-skelleftea-wins-2023-access-city-award/>)

Avrupa Birliği; yasaları, yönetmelikleri, standartları ve uygulama denetimleri tamamen bir sistem içerisinde bireyleri ötekileştirmeden hareket kısıtlılığı yaşan bireyleri korumacı ve kapsayıcı politikalarla “Engelsiz Bir Avrupa” olma yolunda örnek teşkil etmektedir.

Avrupa Birliği ülkeleri, UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağında (UCCN) aktif rol almıştır. Yaratıcılığı sürdürülebilir kentsel gelişim için kullanım güçlerini bir unsur olarak gören ve kabul eden şehirlerle çalışma ve çıkar ortaklığını özendirmek için 2004 yılından bugüne çalışmalarını sürdürmektedir.

Avrupa Birliği üyesi olan Almanya’nın başkenti Berlin 2013 yılında Access City ödülüne sahiptir ve aynı zamanda 2005 yılında UNESCO Tasarım Şehri olarak seçilmiştir. Almanya ikinci dünya savaşından sonra

yaşadığı fiziksel çevrede ciddi hasarlar almıştır. Almanya savaşın sebeplerinden dolayı Avrupa’ da en çok engelli yaşayan ülkedir. 1990 yıllarında herkes için eşit kullanım anlayışı ile uygulamalarına başlamış ve erişilebilir ve yaratıcı şehirle arasında yerini almıştır. Berlin şehrinin sadece tarihi geçmişi dışında, kültürel olarak da Avrupa’nın anahtar noktalarından bir tanesi olması da Berlin’de birçok tarihi noktanın ve müzenin kurulması, şehir içerisinde erişilebilir ulaşım hatlarının kurulması ve kendi üretim ekonomisinin ve yüksek teknoloji ticaretinin yanında turistik olarak da ilgi çekici ve erişilebilir olmasını sağlamaktadır. Bu sebeplerden dolayı, hem Ankara şehrine benzerliği ve yakınlığı dolayısı ile AB içerisinde Berlin şehrinin incelenmesi, Ankara kıyaslamasında yardımcı olacaktır.

2.5.2.1. Berlin İncelemesi

Almanya’nın başkenti Berlin, aynı zamanda Almanya’nın en geniş alan ve popülasyona da sahip şehridir. Bölge olarak Almanya’nın en büyük üç bölgesinden biri olan metropolden biridir. En erken kayıtlara bakıldığında 14.yy. civarı Berlin’in ismi kayıtlarda gözükmeye başlamıştır. Bilindiği üzere Berlin şehri, dünyamızda, modern insan hayatında ve kültüründe çok önemli bir yere sahip olmakla birlikte çok derin bir geçmişi bulunmaktadır. Berlin kenti özünde; güzelliğini, zenginliğini, olgunluğunu ve günümüzdeki gelişimini sanayi devrimine borçludur. Birçok dünyamızı şekillendiren olaylar ve gelişimlerde ve dünya mücadelesinde ismi geçen Berlin şehri, kültür, politika, medya ve bilim konusunda bir dünya şehri kabul edilmektedir.

Berlin şehri, en eski imparatorluklarından itibaren önemli bir gelişim noktası olarak hem kültürün, edebiyatın, müziğin ve endüstrinin geliştirildiği noktalardan biri olarak tarihe geçmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında bölünen Berlin içerisinde, 1960’lı yıllardan sonra ciddi bir ekonomik ve endüstriyel gelişme gerçekleşmiştir. Savaş döneminde yıkılan Avrupa’nın yeniden inşa edilmesi ve bunun yanında Almanya’nın savaş fabrikalarının üretim gücü bu noktada gelişime ve yeni seri üretim

sistemlerine dönüştürülmüş ve geniş altyapısı da bu üretim zincirini olumlu desteklemiştir. Lakin bu gelişim içerisinde konut ve yapıli çevre konuları incelemesi içerisinde hataları ortaya çıkaran Arın (2003), Berlin'in birleşmesi sonrasında korumacılığı ve geliştirici adımlarından da bahsetmiştir.

Berlin'in ekonomisi, çoğunlukla yüksek teknoloji firma ve üreticiler ile servis sektörü içerisinde şekillenmektedir. Birçok yaratıcı endüstri alanı, araştırma birimleri, medya birimleri ve kongre ile fuar merkezlerine ev sahipliği yapmaktadır. Üretim servisleri dışında, Avrupa içerisinde bir kültür merkezi sayılan Berlin, birçok yaratıcı meslek ağına ve festivallerine de ev sahipliği yapmaktadır.

Arandelovic'in araştırmalarında, Berlin şehrinin modern dünyamız tarihinden önce Weimar Cumhuriyeti döneminde de dünyada bir eğlence metropolü olarak ün salması ve popülerleşmesi ile büyümesi, bu sayede popülasyonunun artış göstermesini göstermiştir (2018). Her şehir için olduğu kadar, Berlin için de şehrin yaratıcı ekonomisi Berlin için çok önemlidir. Bu kapsamda Berlin için ilk yaratıcı şehir tanımı, duvar yıkıldıktan sonra 2000 yılında kullanılmaya başlamıştır (Arandelovic, 2018:1). Müzik ve turizmde bu sayede artış yaşayan Berlin şehri, duvarın yıkılması ve şehrin yeniden birleşmesi ile ortaya çıkan boş alanları yaratıcı endüstri üretimi ile değerlendiren Berlin'in kamusal yönetimi, gelişimi ve ilerlemeyi de tetiklemiştir (Arandelovich, 2018). Bu gelişim 1990'lerden beri gelişmekte olan inşaat, üretim ve gelişim olarak bahsedilmektedir, duvarın yıkılmasından sonra ciddi bir mimari gelişim ve yükselme gösteren Berlin'in o sırada Avrupa'daki en fazla inşaat alanı barındıran şehri olduğundan bahsedilmektedir (Strom ve Mayer, 1998).

2005 Yılından itibaren UCCN ağı içerisinde bulunan Berlin şehri, Almanya'nın başkenti olmasının yanında, UCCN içerisinde Dizayn şehridir. Berlin, UCCN içerisinde kendini amatör ve profesyonel dizayncılar, üreticiler, sanatçılar ve bu alanda eğitim alanlar ile yaratıcı endüstriler ağı içerisinde tanıtmaktadır.

Berlin şehri, yaratıcı şehir olduğundan beri ve UCCN içinde bulunduğu beri, sosyal, ekonomik ve kültürel başarılarla imza atmıştır. Bu gelişmeler içerisinde tasarım ve üretim alanları da büyük ölçüde yer almaktadır. Birçok çeşitli arka plana ve tarihe sahip Berlin şehri, dizayn geleneği ve modern, çağdaş üretimlere ev sahipliği yapmakta ve bunları sergilemektedir. ‘Yaratıcı Şehir’ terimi Berlin’de ilk defa 2000’lerde ticari kaygılar ve sebepler yüzünden kullanılmaya başlanmış, yerel yönetim ve kentsel sistemler de bunun sürekli olarak reklamının yapılarak yaygınlaşmasını sağlamıştır. Bu sayede yaratıcı endüstri ve yeni iş imkanları oluşmasını sağlamıştır. Bu imkanlar UCCN içerisinde Berlin’in çok öne çıkmasını sağlamaktadır (Comunian, 2011; Cochrane ve Jonas 1999; Lanz, 2013).

Görsel 24. Berlin Reichstag Kubbesi. Fotoğraf: MarcoVerch

(Kaynak: <https://foto.wuestenigel.com/kuppel-des-reichstagsgebauedes/>)

UCCN içerisinde Berlin şehri, yaratıcı şehir programı adı altında ‘Project Zukunft’ yani Türkçe çevirisi ile Gelecek Projesi olarak çalışmakta ve yenilikler uygulanmaktadır. Gelecek Projesi, Berlin senatosunun, Ekonomi, Teknoloji ve Araştırma Departmanı tarafından desteklenerek başlatılmış ve yaratıcı şehir olma yolunda önemli imzalar atmakla kalmamış, UCCN içerisindeki gelişimde de önemli roller oynamıştır. Sadece yaratıcı şehir için ve UCCN içindeki rolü için değil, ekonomi ve eğitim alanlarında, şehir içerisindeki altyapı ve erişilebilirlik içerisinde de pozitif etkileri olmuştur.

Gelecek Projesi, Berlin’i merkez almak koşulu ile, Berlin’i bir sanat, gelişim ve kültürel paylaşımın gerçekleştirildiği ya da üretildiği, aktarıldığı bir şehir haline getirme çabası içerisinde gelecek için de üretimler yapmaktadır. Gelecek için üretim ve gelişim stratejileri arasında Gelecek Projesi ve Berlin; dijital ve sosyal ağların gelişimi, iletişim ağlarının kurulması, yaratıcı ekonomi ilerlemesi, iş imkanları artışı, iş alanları için dönüşüm, gelişim ve iletişim alanları, yeni iletişim ve haberleşme yollarının kurulması amaçlarını da barındırmaktadır. Bu değerlendirme ve amaçlar arasında, yenilikçi proje ve düşüncelerin entegrasyonu, projelerin uygulanması için güvenli alan ve imkân sağlanması, ekonomi ve insan topluluklarının gelişimi ve bu alanlar arasında ilişkilerin ve haberleşmenin kurulmasını sağlamak için de çalışmaktadır. UCCN içerisinde Gelecek Projesi, Berlin şehrini bir bütün olarak kabul edip, bahsedilen yaratıcı tasarım ve destekleyici parçaları da bütünün içinde desteklemek ve ilerletmek üzerine çalışmalar yapmaktadır.

Berlin şehri içerisinde aynı zamanda beş sanat üniversitesi ve birçok özel üniversite bulunmaktadır. Dünyaca ünlü kabul edilen Humboldt Üniversitesi, Teknik Üniversite, Free Üniversitesi, Sanat Üniversitesi, ESMT Berlin Üniversitesi, Hertie Okulu ve Berlin Bard Okulu bunların arasındadır. Bu üniversitelerdeki eğitim programları, Berlin’in bir yaratıcı şehir kapsamında olmak için gereken eğitim standartlarını sağlaması dışında birçok sanat ve tasarım merkezli alanda eğitim imkânı da sağlamaktadır. Bu tip altyapılar Berlin şehrini, her dönem en az 5,000 tasarım eğitimi alan öğrenciye ev sahipliği yapmasına imkân kılmakta, kurduğu iletişim yolları, yarışmalar ve değerlendirmeler ile bu tasarım

öğrencilerinin düşünce, proje ve çalışmalarını Gelecek Projesi içerisinde gerçekleştirilmesi üzerine çalışmalar yürütmektedir. Diğer enstitü ve alanlar dışında, iletişim ağları ile yakın ilişkiler kurulması sonucu Uluslararası öğrenci değişim programı (Exchange Öğrenci Programı) katılımlarına da imkân sağlamaktadır.

Berlin içerisinde aynı zamanda birçok yerel, ülkesel ve uluslararası tasarım ve moda alanında iletişim ağları bulunmakta, bu ağların kullanımı sayesinde ‘Create Berlin! – Yarat Berlin!’ ağı oluşturulmuş ve bir yaratıcı şehir içerisinde gereken iletişim ile imkanların paylaşımının da yapılmasına olanak tanımıştır. Bu iletişim ağları aynı zamanda Uluslararası Dizayn Merkezi: Berlin’in de kurulmasına olanak tanımıştır. Berlin’in toleranslı ve açık zihinli havası yüzünden oluşan atmosfer aynı zamanda şehri bir marka haline getirmiş, tüketici toplum içerisinde marka, fuar ve festival platformlarına olanak tanıyarak Berlin’in üretimlerinin paylaşımı sağlanmıştır. Berlin’de kurulan EFA – European Film Academy – Avrupa Film Akademisi de bu Berlin şehrinin ne kadar etkileyici ve yaratıcılığı destekleyen bir şehir olduğunun göstergesidir.

Görsel 25. Yaratıcı Şehir Berlin Logosu

(Kaynak: <https://www.creative-city-berlin.de/en/>)

Berlin şehrinin UCCN içerisinde sağladığı faydalar bu kadar ile de kalmamaktadır. Berlin bu sayede UCCN aktivitelerine aktif olarak katılım ve destek sağlarken, bilginin toplanması, kullanımı ve dağıtımına da bir kaynak yönetimi ve paylaşımı yöntemi sağlaması, tasarım ve ekonomi alanında gelişim imkân ve yolları geliştirmesi ile UCCN ve diğer Dizayn şehirleri ile direkt iş birliği ve bilgi paylaşımı yapmaktadır (Berlin Creative Cities Network, 2022).

Berlin bu sayede UCCN aktivitelerine aktif olarak katılım ve destek sağlarken bilginin toplanması, kullanımı ve dağıtımına da bir kaynak yönetimi ve paylaşımı yöntemi sağlaması, tasarım ve ekonomi alanında gelişim imkân ve yolları geliştirmesi ile UCCN ve diğer Dizayn şehirleri ile direkt iş birliği ve bilgi paylaşımı yapmaktadır (Berlin Creative Cities Network, 2022).

UNESCO'nun UCCN ağı içerisinde 2016 yılında, Berlin Senatosunda yaptığı araştırma raporuna göre, Berlin şehrinin hala büyümesi için alanı olmasının altı çizilmekte ve bu büyümenin dikkatli bir planlaması yapılmaktadır. Şehrin raporunda, yaratıcı endüstri için bir kilit nokta olması bahsedilirken, günümüzde yaratıcılığın Berlin'in ana tanımlayıcı cümlesi olması; tasarım, reklam, moda, sanat, film, müzik ve sürekli büyüyen dijital alan için bir kullanım ve gelişim alanı olduğu anlamına da gelmektedir. Berlin'in ünü bu sebep ile çekici olmakta ve her yıl ortalama 10,000'den fazla popülasyonu artmaktadır.

Görsel 26. Berliner Fernsehturm Berlin TV Kulesi, Berlin'in mimari sembollerinden sayılmaktadır.

(Kaynak: <https://www.mushroom-magazine.com/germany-berlin-creative-city/>)

UCCN raporuna göre, 195,000'den fazla yaratıcı endüstri içerisinde çalışan bulunmakta ve bu Berlin'in bütün çalışan toplumunun sadece %10'u olarak kabul edilmektedir. Aynı zamanda bu çalışanların bulunduğu 30,000'den fazla yaratıcı endüstri içerisinde bulunan şirket, yılda 18.000.000.000 Euro'dan fazla ticari para akışı ve kazanç yaratmakta olduğu tespit edilmiştir (2016: 4).

Berlin şehri, bu kapsamda UCCN içerisinde bir örnek rol model üstlenmesi, araştırmacı ziyaretçilerin de dikkatini çekmiştir. Yeni Zelandalı engelli araştırmacı Horizons, erişilebilirlik adı altında dünyada erişilebilir şehir örneklerini gezip bunları belgelemekte ve değerlendirmektedir. Horizons'da engelli olduğu için, bu araştırmaları bir engellinin gözünden evrensel tasarım ilkelerinin ne kadar doğru yapıldığı ve kullanım kolaylıkları ile erişilebilirlik adı altında, turistik geziler ve kullanımlar için yayınlarını gerçekleştirmektedir. Horizons'un bulgularına göre UCCN üyesi Berlin şehri, birçok çeşitli tarihi müze, anıt, heykel ve yapı

barındırmasının dışında etkinlikler ve hayat akışı olarak da zengin bir şehirdir (Horizons, 2018). Şehir içerisinde ulaşım ve dolaşım birçok yolla yapılabilir iken engelli kullanıcı olarak Horizons'un bulguları, Berlin şehrinin tamamıyla erişilebilir, evrensel tasarım ilkeleri doğrultusunda, yabancılaştırmayan ve hayat dolu olduğu yönündedir. Bu ilkeler de UCCN ve yaratıcı şehir olma içerisinde en önemli kullanım faktörleridir.

Görsel 27. Erişilebilir Berlin

(Kaynak: <https://www.visitberlin.de/en/accessible-berlin>)

Berlin şehrinde ulaşım; yaya olarak, araba ile, taksi ile, otobüs ile, metrobüs ile veya metro ile yapılabilmekte olduğundan bu yolları da bilmek ve yabancı ya da engelli birinin de bu imkanları kullanabilmesi için yaratılan dijital iletişim yolları, cep telefonu uygulamaları ile, her birey kendi kendine bu yolları kullanıp, bilet alımı, aktarım yollarını veya tavsiye edilen ulaşım yollarını kullanabilmekte olduğu gözlenmiştir. Turistik ve kültürel alanlar ile birlikte tasarım ve tasarımın gerçekleştirildiği ve sergilendiği alanlarda ise tuvalet ve oda kullanımları evrensel olarak düşünülerek, engelsiz erişim mesafeleri ve yükseklikleri

içerisinde yapıldığı da yine değerlendirenler tarafından gözlemlenmiştir (Horizons, 2018). Berlin içerisinde, UCCN ağı ve UNICEF doğrultusunda yapılan her çalışmanın evrensel tasarım ilkelerine uyum sağlaması ve erişilebilir olması, yerel veya yabancı herkesin şehri, imkanlarını ve ulaşım yollarını kullanabilmesi için mobil uygulamalar ve bilgi alanları oluşturulması da Berlin şehrinin erişilebilir bir şehir olduğunun göstergelerindendir.

Görsel 28. Berlin’ de Toplu Taşımaya Erişim

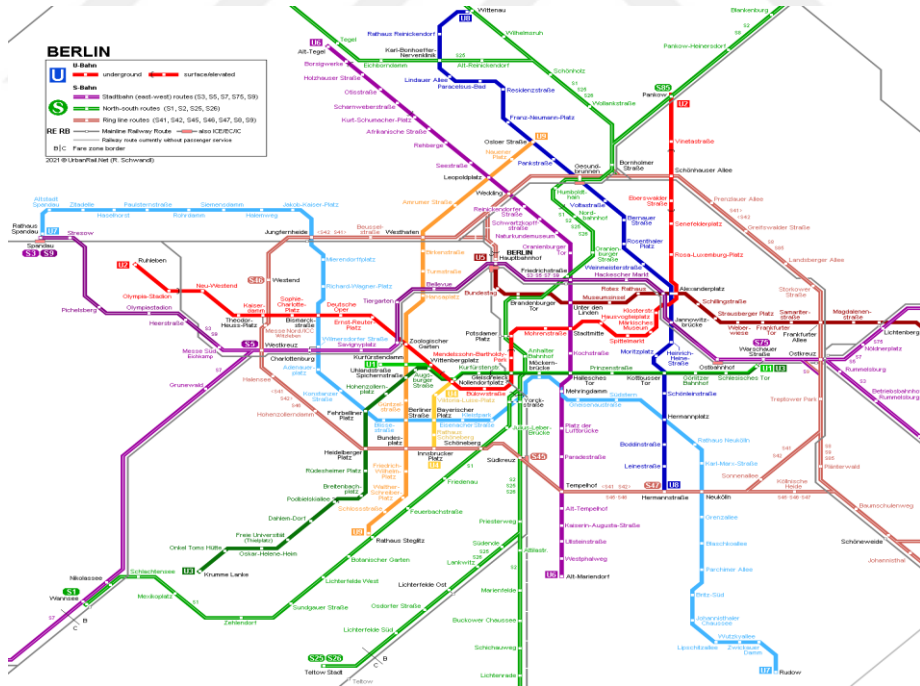
(Kaynak: <https://sbahn.berlin/en/plan-a-journey/rail-stations/accessible-travel/>)

Berlin, yaratıcı şehirler kapsamında incelendiğinde, UCCN içerisindeki en gelişmiş ve köklü tarihe sahip şehirlerden biri olarak, kültür, imkân ve erişilebilirlik ile halkın refahını etkileyen pozitif faktörler ile bilinmektedir.

Görsel 29. Berlin Şehrinin Otobüs Haritası

(Kaynak: <https://guidemaponline.com/berlin-bus-route-map/>)

Görsel 30. Berlin Şehrinin Metro Haritası

(Kaynak: <https://www.urbanrail.net/eu/de/b/berlin.htm>)

Bu bilgiler ışığında UNESCO'nun yaratıcı şehir ağı içerisinde incelenen ve araştırılan 29 madde sadeleştirilerek 17 ana madde biçiminde,

internet taraması, hükümete bağlı internet siteleri ve araştırmalar doğrultusunda tablo şu şekilde oluşmuştur. Araştırma içerisindeki bu bölümdeki tablo; UCCN Berlin şehri sayfası, UNESCO Yaratıcı Şehir Berlin Raporu, Federal Alman Hükümeti İstatistik Bürosu (DeStatis), Federal Alman Hükümeti Patent Bürosu (DPMA), Statista İnternet İstatistik Sunucusu, Berlin şehrinin internet sitesinin Sinema tanıtımı (berlin.de) ve Berlin şehrinin gezi tanıtımı (visitberlin.de), ‘Staatliche Museen zu Berlin’ tarafından toparlanan bilgiler ve Statista kurumunun istatistikleri ile Müze Bilgileri (sbm.museum) sayesinde oluşturulmuştur. Kaynaklardan edinilen bilgiler ile bilimsel araştırmalarında birbirini desteklemesi adına yapılan incelemelerde sanatın ve kentsel gelişimin ne kadar arttığı bilgileri, yaratıcı şehir kavramı ve yaratıcı ekonomisinin artışı Berlin için duvarın yıkılmasından sonra ne kadar artış olduğu da ispatlanmış olmaktadır (Arandelovic, 2018).

BERLİN ŞEHİRİ DEĞERLENDİRMESİ

1) Görsel ve Turistik Yerler	75 +	Kültürel Mahaller ve Etkinlikler	Kültürel Coşkunluk
2) Müze ve Sanat Galerileri	170 Müze ve 300 Sanat Galerisi		
3) Sinema Sahneleri	64		
4) Konser ve Müzik Salonları	30		
5) Tiyatro Sahneleri	150		
6) Oteller	786	Kültürel Katılım ve Çekicilik	
7) Müze Ziyaretçileri	3,000,000 +		
8) Sinema İzleyicileri	300,000+		
9) Sanat, Kültür ve Eğlence Sektöründe Meslekler	214,828	Yaratıcı ve Bilgi Bazlı Meslekler	Yaratıcı Ekonomi
10) Medya ve İletişim Sektöründe Meslekler	23,451		
11) Diğer Yaratıcı Meslekler Sektöründe İş İmkanları	93,721		
12) Patent Başvuruları	674	Düşünsel Gelişim ve Yenilik	
13) Üniversite Sayısı	41	İnsan Sermayesi ve Eğitim	İmkan Sağlayan Yapılı Çevre
14) Üniversite Sıralamalarında Bulunan Üniversite Sayısı	5		
15) Uçak ile Ulaşım İmkânı ve Havalimanı Sayısı	Var, 2	Yerel ve Uluslararası Bağlantı	
16) Araç ile Ulaşım İmkanları	Otobüs, Metrobüs, Taksi ve Özel Aras		
17) Tren ile Ulaşım İmkanları	Metro ve Tren		

Tablo 10. Berlin Şehrini UNESCO Yaratıcı Şehir Değerlendirmesi İncelemesi

Bu inceleme sonucu Berlin şehrinin hem bir yaratıcı şehir hem de bir başkent olarak yeterli olduğu görülmektedir. Yeterlilik, politik olarak yeterli sistemlerin oluşturulmasına ve bürokrasinin engel olmasına izin vermemek ile birlikte, kentsel altyapının da hızlı bir şekilde gelişmesine ve yaratıcı şehir adı altında ilerlemesine olanak tanınması; farklılık, çeşitlilik ile birlikte sağlık ve dışavuruma da olanak tanıyarak birçok sanat dalına ve kültür ekonomisine olanak sağlaması ile gözlemlenmektedir. Sadece kültürel olarak değil yaratıcı meslekler adı altında yüksek teknoloji üretimi ve gelişimi ile birlikte yüksek patent başvurusu da Berlin şehrinin ne kadar gelişmiş olduğunun bir göstergesidir

2.5.3. Dünyada Erişilebilirlik

Birleşmiş Milletler, ikinci dünya savaşı yıkımlarından sonra 24 Ekim 1945 yılında tek merkezi misyonla oluşmuştur. Uluslararası barış ve güvenliğin sürdürülmesi, ekonomik, sosyal, kültürel ve insani nitelikteki sorunları çözmek aynı zamanda temel insan haklarına saygıyı teşvik etmek uluslararası iş birliğini oluşturmak, ırk, dil, cinsiyet veya din ayrımı yapmaksızın herkes için yaşam refahını iyileştirmek başlangıç noktası olmuştur. Küresel kalkınma zamanla sürdürülebilir kalkınma olarak yıllar içinde değişti ve gelişti. 1949 yılında beyan ettiği İnsan Hakları Evrensel Beyannamesine göre; *“herkes ırk, renk, cinsiyet, yaş, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin eşittir ve bütün haklardan ve özgürlüklerden yararlanabilmelidir.”* Açık bir şekilde insan hakları temelli yaklaşımla destekçi ve korumacı bir çerçeve çizilmiştir.

Birleşmiş Milletler tarafından 1981 yılında çok sayıda yapılan araştırma, program, politikalar ve önerilerle Uluslararası Engelliler yılı olarak seçildi ve yıl içerisinde birçok konferans ve sempozyum düzenlendi. 30 Kasım – 6 Aralık tarihleri arasında Uluslararası Kurucu Kongre ile Singapur’ da ilk yapılan toplantılar ile başlangıç yapılmış oldu. 3 Aralık 1982’ de engelliler ile ilgili Dünya Eylem Programı kabul edilerek çalışmalarda önemli adımlar atıldı.

Birleşmiş Milletler, 3 Aralık 1982 ve 22 Kasım 1983 tarihlerinde Genel Kurul öncülüğünde eylem programını geniş anlamda ulusal politikalara entegre etmek için kapsayıcı çalışmalara başlamıştır. Yapılı çevrede erişim, sosyal ve güvenlik alanları, eğitim ve istihdam, teknolojik gelişmeler başta olmak üzere uluslararası düzeyde hükümetlerle, sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapmışlardır. Başlayan dönem engelli bireylerin varlığını ve yaşama katılımlarının gereksinimlerini göz önüne getirmiştir.

1992 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 47/3 sayılı kararıyla 3 Aralık Dünya Engelliler Günü ilan edildi. Engelli bireylerin onuru, hakları ve refahı için önemli bir adım atılmıştır. Dünyada engellilik konularının anlaşılması, siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik yaşamın her alanında farkındalığın arttırılması amaçlanmıştır.

13 Aralık 2006 tarihinde Engelli Hakları Sözleşmesi New York' ta Birleşmiş Milletler Genel Merkezinde kabul edilmiş olup 30 Mart 2007 tarihinde imzaya açılmıştır. 21. Yüzyılın ilk kapsamlı insan hakları sözleşmesi ve en yüksek katılımcılı olup 3 Mayıs 2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Birleşmiş Milletlerin uzun yıllardır yaptığı çalışmaların yanı sıra engelli kişilere yönelik tutum ve yaklaşımları değiştirmek farkındalığı arttırmak için yapılan bu sözleşme engelliler için daha yaşanabilir bir hayatın temelleri atılmıştır. Çünkü sözleşme açık bir sosyal kalkınma boyutu olan bir insan hakları belgesi olarak tasarlanmıştır. İş bu sözleşmenin amacı; engellilerin tüm insan hak ve temel özgürlüklerinden tam ve eşit şekilde yararlanmasını teşvik ve temin etmek ve insanlık onurlarına saygıyı güçlendirmektir.

Resmi olarak belirlenemeyen rakamlara göre çoğu ülkede 10 kişiden en az 1 kişi fiziksel, zihinsel veya duyuşsal nedenlerle engelli olduğu düşünülmektedir. Engelliliğin sebep ve sonuçları her ülkede farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar; savaşlar (savaşların sonuçları olarak şiddet, yıkım, açlık, salgın hastalıklar vb.), yoksulluk (sağlıksız yaşam koşulları), temel sağlık hizmetleri ve hizmetlerin yetersizliği, bilgi ve bilinç düzeyi düşüklüğü, alt yapı yetersizliği (sosyal yardım, sağlık, eğitim, istihdam

vb.), kazalar (trafik vb.), doğal afetler, fiziksel çevre kirliliği, iklim koşulları, psikolojik sorunlar, genetik, uyuşturucu vb. kötücül bağımlılıklar, yanlış ilaç kullanımı veya müdahale, göç ve nüfus artışı birçok sebep her ülkede yaşanan durumlardan dolayı bireylerde engellilik görülmektedir.

Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmede (CRPD) devletlerin engelli kişilerin haklarını koruma, toplumsal kalkınmada teşvik eden yasal yükümlülüklerini ortaya koymaktadır. Hareket kısıtlılığı yaşayan bireyleri buna yaşlılıkta dahil engelli kategorisinde birleştirmektedir. Hareket kısıtlılığı yaşayan bireyler, eşit bir şekilde topluma katılmalarını kısıtlayan engellerle karşılaşmaktadır. Eşit ve özgür şekilde sosyal, ekonomik ve politik hayata tam anlamıyla katılım her bireyin hakkı olup kapsayıcı bir toplum anlayışı temel insan haklarının en önemli unsurudur.

Uluslararasıda ülkelerin engellilikle ilgili politikalarına yön verecek hukuki bağlayıcılığı olan sözleşme Birleşmiş Milletler tarafından imzaya açıldığı 30 Mart 2007 tarihinde ülkemiz tarafından imzalanmış ve 28.10.2009 itibariyle onay sürecini tamamlayarak sözleşmeye taraf olmuştur. Türkiye sözleşmeye ilk imza atan ülkelere biri olup aynı zamanda sözleşmeye bağlı Ek Seçimlik Protokolünü de imzalamıştır. 50 maddeden oluşan sözleşmenin genel özellikleri aşağıdaki gibidir.

“Sözleşmenin genel ilkeleri; (a) Kendi seçimlerini yapma özgürlükleri ve bağımsızlıklarını da kapsayacak şekilde, kişilerin insanlık onuru ve bireysel özerkliklerine saygı gösterilmesi; (b) Ayrımcılık yapılmaması; (c) Engellilerin topluma tam ve etkin katılımlarının sağlanması; (d) Farklılıklara saygı gösterilmesi ve engellilerin insan çeşitliliğinin ve insanlığın bir parçası olarak kabul edilmesi; (e) Fırsat eşitliği; (f) Erişilebilirlik; (g) Kadın-erkek eşitliği; (h) Engelli çocukların gelişim kapasitesine ve kendi kimliklerini koruyabilme haklarına saygı duyulmasıdır” (Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme; Karar Sayısı : 2009/15137, 2009).

Sözleşmenin Erişilebilirlik maddesinde belirtildiği üzere;

“engellilerin bağımsız yaşayabilmelerini ve yaşamın tüm alanlarına etkin katılımını sağlamak ve engellilerin diğer bireylerle eşit koşullarda fiziki çevreye, ulaşım, bilgi ve iletişim teknolojileri ve sistemleri dahil olacak

şekilde bilgi ve iletişim olanaklarına hem kırsal hem de kentsel alanlarda halka açık diğer tesislere ve hizmetlere erişimini sağlamak için uygun tedbirleri alacaklardır. Erişim önündeki engellerin tespitini ve ortadan kaldırılmasını da içeren bu tedbirler diğerlerinin yanında, aşağıda belirtilenlere de uygulanır:

(a) Binalar, yollar, ulaşım araçları ve okullar, evler, sağlık tesisleri ve işyerleri dahil diğer kapalı ve açık tesisler;

(b) Elektronik hizmetler ve acil hizmetler de dahil olmak üzere bilgi ve iletişim araçları ile diğer hizmetler” (Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme; Karar Sayısı: 2009/15137, 2009).

Birleşmiş Milletlerin taraf devletlerle yaptığı sözleşmenin uygulanması noktasında tedbirlerini de açıkça ifade etmiştir. Bu tedbirler aşağıdaki gibidir.

“(a) Kamuya açık veya kamu hizmetine sunulan tesis ve hizmetlere erişime ilişkin asgari standart ve rehber ilkelerin geliştirilmesi, duyurulması ve bunlara ilişkin uygulamaların izlenmesi;

(b) Kamuya açık tesisleri işleten veya kamuya hizmet sunan özel girişimlerin engellilerin ulaşılabilirliğini her açıdan dikkate almalarının sağlanması;

(c) İlgili kişilerin engellilerin karşılaştığı ulaşılabilirlik sorunlarıyla ilgili olarak eğitilmesi;

(d) Kamuya açık binalar ve diğer tesislerde Braille alfabesi ve anlaşılması kolay nitelik taşıyan işaretlemelerin sağlanması;

(e) Kamuya açık binalara ve tesislere erişimi kolaylaştırmak için rehberler, okuyucular ve profesyonel işaret dili tercümanları dahil çeşitli canlı yardımların ve araçların sağlanması;

(f) Engellilerin bilgiye erişimini sağlamak için onlara uygun yollarla yardım ve destek sunulmasının teşvik edilmesi;

(g) Engellilerin İnternet dahil yeni bilgi ve iletişim teknolojilerine ve sistemlerine erişiminin teşvik edilmesi;

(h) Erişilebilir bilgi ve iletişim teknolojileri ve sistemlerinin tasarım, geliştirme ve dağıtım çalışmalarının ilk aşamadan başlayarak teşvik edilmesi ve böylece bu teknoloji ve sistemlere engelliler tarafından asgari maliyetle erişilebilmesinin sağlanması.

Yaşama Hakkı olarak; her insanın yaşama hakkına sahip olduğunu yeniden onaylayarak engellilerin bu haktan etkin ve diğer bireylerle eşit koşullar altında yararlanmalarını sağlayacak gerekli tüm tedbirleri alır” (Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme; Karar Sayısı: 2009/15137, 2009).

Birleşmiş Milletler, taraf devletlere erişilebilirlik açısından sözleşmenin yol göstericisi olarak ilkelerini uygulama alanlarına dikkat çekmiştir. Fiziksel çevreye, ulaşım, bilgiye erişimin bağımsız bir yaşam için hayati bir bileşen olarak tüm alanlardan faydalanılması, toplumdaki herkes için eşit hakların sağlanması öncelik olmuştur.

Sözleşme şartlarında ayrıca taraf devletlere; kamu alanları ve hizmetlerini erişilebilir kılmak için yönergeler geliştirmelerini istemiştir. Çünkü Birleşmiş Milletlere göre devlet topluma tam katılım sağlanması konusunda örnek olmalıdır. Böylelikle sözleşme, uygulama noktasında somut adımlar atılmasını vurgulamıştır. Birleşmiş Milletler, taraf devletlere diğer alanlarında olduğu gibi erişilebilirliğe dair çokça eğitim ve eylem planları sunmaktadır. Eğitim kılavuzları ve modüllerinde örnek teşkil edici çalışmaları ile dünya insanına daha iyi bir yaşam hakkını yasal olarak hak tesis edilmesini, bu süreçte bilgi ve deneyim noktasındaki eksikleri gidermek adına tüm materyallerini paylaşmaktadır.

Yıllar içerisinde günümüze çokça çalışmalara imza atmış ve birçok çalışmadan öncü rolü vizyon edinmiş Birleşmiş Milletler, 3 Aralık 2013 tarihinde Genel Sekreter Ban Ki Moon tarafından Erişilebilirlik Merkezi kurulmuştur. Merkezin amacı, engelli bireylerin katılımlarını sağlamak ve her alanda yaşadıkları zorluklar hakkında bilgi edinmektir (UN Web TV).

Birleşmiş Milletler, 25 Eylül 2015 tarihinde “Kimseyi geride bırakma” sloganıyla 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündeminde 17 Küresel Hedef olan;

“yoksulluğa son, açlığa son, sağlıklı bireyler, nitelikli eğitim, toplumsal cinsiyet eşitliği, temiz su ve sıhhi koşullar, erişilebilir ve temiz enerji, insana yakışır iş ve ekonomik büyüme, sanayi yenilikçilik ve altyapı, eşitsizliklerin azaltılması, sürdürülebilir şehir ve yaşam alanları, sorumlu tüketim ve üretim, iklim eylemi, sudaki yaşam, karasal yaşam, barış adalet ve güçlü kurumlar, hedefler için ortaklıklar” ile eylem planları oluşturmuştur (Birleşmiş Milletler).

Birleşmiş Milletler CDPR (Convention on the Rights of Persons with Disabilities) uluslararası insan hakları yani engellilerin haklarını kapsayan

sözleşmenin uygulamasını hızlandırmak için UNPRPD (Partnership on the Rights of Persons with Disabilities) 2011 yılında kurmuştur.

Birleşmiş Milletler birçok kuruluşunun farklı yetkinliklerini bir araya getirerek UNCRPD'nin daha etkin ve verimli olacağını öngörmüştür. Böylelikle; Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR), Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi (UNDESA), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA), Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), Uluslararası Engellilik İttifakı (IDA) ve Uluslararası Engellilik ve Gelişim Konsorsiyumu (IDDC) dahil olmak üzere birçok sivil toplum kuruluşlarıyla yakın işbirliği içinde çalışmalarını yürütmektedir.

Birleşmiş Milletler 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündeminde Küresel 17 Hedefinden biri olan “Sürdürülebilir Şehir ve Yaşam Alanları” maddesinde belirttiği özellikle kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engellilerin güvenli kapsayıcı ve erişilebilir alanların yapılması hedeflenmektedir. Aynı zamanda UNESCO'nun Yaratıcı Şehir Ağında belirtildiği gibi Tasarım Şehirlerindeki beklentilerde açıkça görüldüğü üzere erişilebilirlik planlamada, tasarımda, uygulamalarda kapsayıcı herkes için erişilebilir ve yaşam kalitesini arttıracı kükresel hedeflerin gerçekteşmesine bağılı görölmektedir.

Birleşmiş Milletler Kalkınma programlarına göre engellilerin %80 i gelişmekte olan ölkelerde yaşadığını, %50 sinin sağık hizmetlerini karşılayamadığını öngörmektedir. 100 milyondan fazla engelli çocuğun büyümekte olduğunu ve %90'ından fazlasının her gün zehirli hava solumak zorunda kaldığı belirtmiştir (UNESCO). Birleşmiş Milletlere göre engelli kavramı “diğer bireylerle eşit koşullar altında topluma tam ve etkin bir şekilde katılımlarının önünde engel teşkil eden uzun süreli fiziksel, zihinsel, düşünsel ya da algısal bozukluğu bulunan kişileri içermektedir” olarak tanımlamıştır.

Birleşmiş Milletler geçmişten günümüze birçok paydaşı ile dünya genelinde büyük organizasyonlar ile yaşamı destekleyen, farkındalığı arttıran aynı zamanda yasalara dahil edilen sözleşmeler ile herkes için yaşanabilir bir hayat, toplumların refahı açısından bütüncül çalışmalarını sürdürmektedir.

Dünyada, Birleşmiş Milletler ağı içerisinde bulunan ve UCCN içerisinde bir yaratıcı şehir olan ülke Singapur, dünyada erişilebilirlik olarak en uygun örnek kabul edilmekte ve bu sebep ile erişilebilirlik içerisinde incelenecektir. Singapur'un önemi, dünyanın en güçlü ve önemli ekonomik noktalarından biri olmasının yanında kalabalık hava ve deniz yolları ile ticari bir merkez olmasını sağlamaktadır. Bu ekonomik imkanlardan dolayı şehrin güzelleştirilmesi, evrensel kalıplara uyum sağlaması ve ekonomik gücünü sadece ticari bir liman olmak dışında, teknolojik gelişim, tasarım gücü ve modern çevreci mimari örnekleri ile turistik olarak da yapmakta, geniş kültürel çeşitliliği yüzünden birçok turistik konuda ilgi çekici bir nokta olmasını sağlamaktadır. Bu avantajları yüzünden başarılı bir dünya şehri ve UCCN içerisinde en erişilebilir şehir olarak kabul edilmeye devam edilmesi, dünyada erişilebilirlik örneği olarak sadece Singapur incelemesini çok önemli kılmaktadır.

2.5.3.1. Singapur İncelemesi

Singapur şehri bir liman kentidir. İlk olarak 13.yy'da ismi geçmeye başlayan Singapur şehri, 700km²'lik alan içerisinde kurulan bir ulus devletidir. İlk başlarda bir ada kültürü olan Singapur, İngiliz Kolonisi ve liman kenti olarak ticari bir nokta haline gelmiş ve bu noktada bir büyüme yaşamıştır. Bu süreçte Singapur, ciddi bir su yolları kalabalığı içerisinde büyümeye devam etmiştir.

19.yy'da İngiltere Krallığı tarafından liman kenti olarak kullanılan Singapur, İkinci Dünya savaşı içerisinde Japon İmparatorluğu işgalinde kalmış, İkinci Dünya savaşı sonrasında İngiliz Krallığına koloni olarak geri

verilmiş, 1959’da bağımsız yönetim ile kendi yönetimine geçmiş, 1965’te ise bağımsız bir ulus devlet olmuştur.

Malezya’nın altında bulunan Singapur, tropik yağmur ormanı iklimine sahip, yüksek sıcaklıklı, nemli ve sık yağmur alan bir coğrafyada bulunmaktadır. Bir ada şehri olması nedeni ile, küresel ısınma ve yükselen deniz seviyesi konusunda etkilenen ülkelerden biri olarak Singapur her yıl kıyı şeridinin ve deniz seviyesinin korunması üzerine yüksek bütçeler ayırmaktadır (Audrey, 2020). Bu sebeple Singapur, küresel ısınma, yeşil enerji ve dönüştürülebilir enerji kullanımı konusunda bilinçli ve fazlası ile ciddidir. Singapur’un yenilenebilir ve dönüştürülebilir enerji kullanımı bu mimari stiline ve fosil yakıt ihtiyacını aza indirme çabası içerisinde gözlemlenebilirken, güneş enerjisi panelleri ve doğal yöntemler ile irrigasyon ve yağmur suyu tahliyesi ile arıtması yapmasından detaylıca anlaşılabilmektedir.

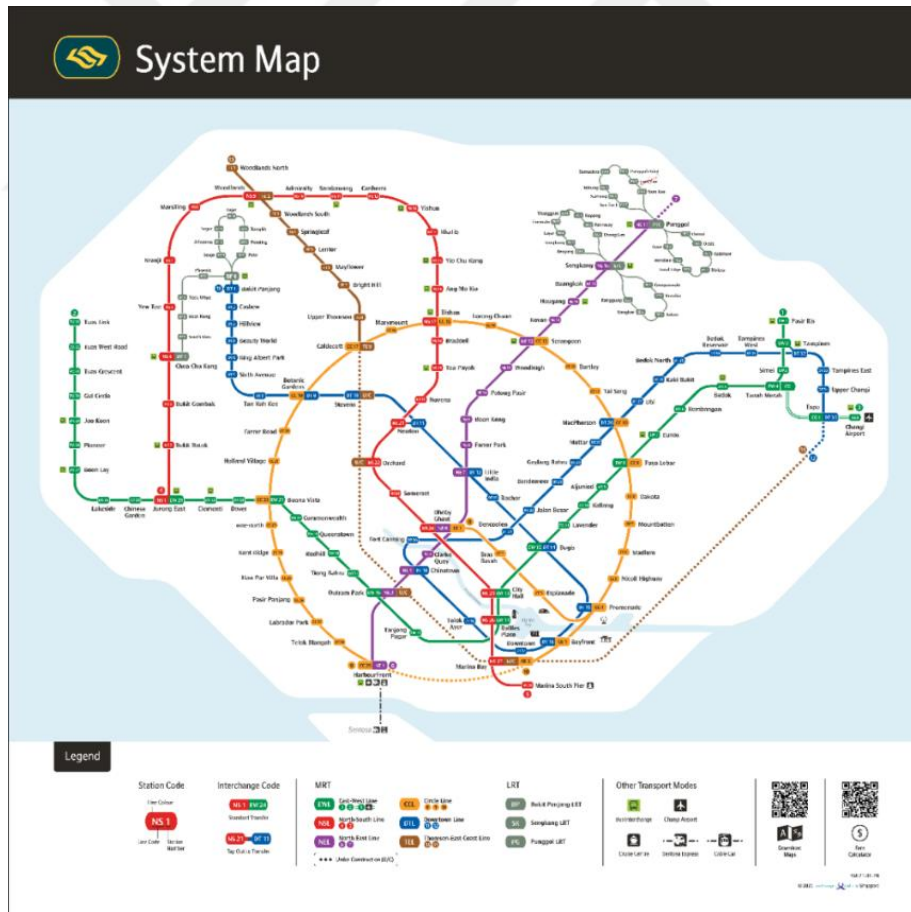

Görsel 31. Singapur Adasının Haritası

(Kaynak: <https://gisgeography.com/singapore-map/>)

Singapur'un en güçlü ekonomisi market ekonomisidir ve çoğunluğu da yabancı yatırımdan gelmektedir. Liman kenti olması dolayısı ile yoğun bir aktarma ve taşıma durumu söz konusudur. Ulaşım 62 küçük adadan oluşan Singapur içerisinde 3,356km yol ve bunun 161km'si ekspres yok olarak kullanıma ayrılmış şeklinde altyapıya sahiptir (Singapore Land Transport Authority, 2022).

Ticari olarak gelişmiş Singapur, aynı zamanda yüksek ticaret, gemi yapımı, rafineri ve gelişmiş elektronik endüstrileri ile de bilinmenin yanında bu uygulamaları hem kendi ticari ekonomisi güçlendirmenin yanında kendi halkının da refah seviyesini arttırmak için sürdürülebilir, yeşil ve çevreci bir biçimde uygulamakta, reklamını yapmakta ve pazarlamaktadır.

Görsel 32. Singapur Adasının Tren Sistemi Haritası

(Kaynak: https://www.lta.gov.sg/content/ltgov/en/getting_around/public_transport/rail_network.html)

Ulaşım olarak Singapur, ulus devlet olması ve 700km²'lik bir ada olması yüzünden özel araç kullanımına sıcak bakmaması ile, bireysel özel taşıt için yüksek vergi uygulamakta, halkı daha çok bisiklet ve toplu taşıma kullanımına yönlendirerekten çevreci ve yeşil bir uygulama alanı da yaratmaktadır. Singapur bunun için otobüs, taksi, şehri çevreleyen toplu taşıma treni (MRT – Mass Rail Transport) ile daha küçük ve kısa mesafelerde çalışan bir başka tren ile (LRT – Light Rail Transport) yanında teleferik ile de ulaşım hizmeti vermektedir (Singapore Land Transport Authority, 2022).

Singapur, küçük bir alanda var olması yüzünden, yönetim sürekli olarak sürdürülebilir, yeşil, enerji tasarruflu ve çevreci bir yapılaşma ve uygulama yoluna gitmiştir. Dünyanın en yoğun nüfuslu ilk üç ülkesi arasında olan Singapur, doğal olarak en modern yapıları da içinde barındırmaktadır. Bu yapılar genellikle modern teknoloji ile inşa edilmiş olup, yeşil ve çevreci olması için, yüzeyleri dikey bahçeler, çatı katları ve terasları ise yeşil bitki örtüsü ile kaplı olması da bu sebep yüzündendir. Yeşil bitki örtüsü bir yandan da bir liman kenti olan Singapur'un da yağmur suyu ve toprak kaybı problemlerini engellerken, bir diğer yandan da hava kalitesini arttırmaktadır. Yeşil ağaç ve bitki örtüsü, bu sayede modern yapılarda hem ısı azaltılması ve atık su kontrolünü sağlarken, bir yandan da kent ve şehir tasarımında sağlıklı, temiz ve enerji tasarruflu bir rol modeli olarak diğer şehirlere örnek olmaktadır. Tropik ısı ve nem oranları yüzünden aynı zamanda Singapur'un UNESCO tarafından koruma altında tutulan bitki ve çiçek bahçeleri bulunmakta ve kent hayatına ayrı bir renk katmaktadır.

Dünyanın diğer ülkelerine kıyas ile daha yeni ve genç bir ülke olması dışında nadir ve değerli bir ulus devlet olan Singapur cumhuriyeti, küçük toprak alanı ve uygulanabilecek az mimari alan yüzünden, kentsel planlama ve uygulamayı en etkili ve akıllıca uygulaması gerekmektedir. Bu sebep yüzünden küçük bir adada gelişmesinin en büyük faydası olarak, tasarım şehir ölçeğinde maksimum erişilebilirlik ve geri dönüştürülebilirlik ilkelerini kullanması ile doğal kaynakları olabildiğince etkili bir biçimde kullanması UCCN içerisinde değerli sayılan özelliklerden biridir.

Singapur içerisinde geliştirilen düşünce ve özgün fikirler, Singapur Düşünsel Fikir Ofisi (IPOS) tarafından korunmakta, patentlenmekte ve Singapur'un gelişimi ile büyümesi ve bu gelişimlerin UCCN ağı içerisinde paylaşılmasını da kontrol etmektedir. Bu gelişimler sadece Singapur'un değil, UCCN ağı içerisindeki diğer tasarım şehirlerinin de bu yenilikçi ve erişilebilir şehir tasarımları ve düşüncelerinden yararlanmasını sağlamaktadır.

Görsel 33. Tasarım Şehri Singapur'un UCCN Logosu

(Kaynak: <https://www.designcities.net/wp-content/uploads/2016/06/LOGO-270x270.jpg>)

Singapur yönetimi, ana yolların rahat kullanımı, ev kurulması ve vatandaşların birer eve sahip olması için önem gösterirken, eğitim, sağlık, ulaşım ve ticaret ile su arındırma olarak detaylıca düşünülmüş ve hükümet tarafından planlanmıştır. Bu planlamalar detaylıca Singapur vatandaşlarının sağlıklı geleceği için ve sürdürülebilir gelecek için planlanmıştır. Singapur'un modern bir ulus devlet olarak inşasında tasarım ve geliştiricilik en ön planda tutulmuş, bir örnek ve lider ulus devlet imajı ile çalışılmıştır.

2015 yılında UNICEF'in Yaratıcı şehirler ağına giren Singapur, UCCN içerisinde hemen etkili olmaya başlamış ve 2025 ana planını yayınlamıştır. Ana plan içerisinde olan gelişimler, gerekenler, yapılması planlananlar ve bunların dışında UCCN içerisinde ve dünyanın diğer

tasarım şehirleri için gelişim odaklı ekonominin yaratılması için hedefler bulunmaktadır. Planlar sadece gelişim odaklı ve ekonomi odaklı olmamakla birlikte sevilebilir ve yaşanabilir bir şehir oluşturulmasının da altını çizmektedir.

Singapur'un gelecek planları incelendiğinde bu planın beş ana aşamadan oluştuğu görülmektedir. Bunlar;

- Tasarım ve Tasarımı Singapur halkının temel becerilerinden biri haline getirmek.
 - Topluluklar ve yaşam içerisinde tasarım kavramının entegre edilmesi.
 - Hükümet, yönetim, belediye ve işyerleri içerisinde tasarım aktivitelerinin entegre edilmesi ve bu rollerin genişletilmesi.
 - Tasarım firmaları ile kuruluşlarının rekabetçiliğinin arttırılması.
 - Singapur'un kendi tasarım markasının geliştirilmesi
- olarak görülmektedir (Cities of Design Network, 2020).

Görsel 34. Singapur ve Marina Bay Sands Yapısının Görseli
(Kaynak: <https://en.unesco.org/creative-cities/singapore>)

Singapur ülkesinin tasarım konseyi, The Design Singapore, ulusal bir ajans olarak Singapur içerisindeki tasarım gelişiminin tasarım endüstrisinin içerisinde yapılmasını kontrol etmektedir. Şehrin tasarım ofisi aynı zamanda konsey ile ortak ve koordine çalışarak UCCN içerisinde yararlı olabilecek programların oluşturulması, iletişiminin sağlanması ve denenmesi için aktarımının yapılması, etkileşimin oluşturulması için de çalışmaktadır.

Singapur'un UCCN içerisinde bir tasarım kenti olması, Singapur'un tasarım gelişmelerinin reklamını ve paylaşımını yapmasına da olanak tanımaktadır. Bu paylaşım da diğer tasarım şehirleri ile bilgi, tasarım ve deneyim paylaşmak için değerli bir durum içerisinde uygunluk yaratmıştır.

Singapur şehrinin UCCN ağı içinde olması ve bir tasarım kenti olmasının yanında özerk bir ulus devlet olması ve 700km²'lik bir alan içerisinde en efektif biçimde modern mimari, kentsel planlama ile birlikte teknolojiyi avantajına kullanırken, UCCN ağına faydaları birincil olarak tasarımın halkın genel becerileri arasına katılması ve Singapur vatandaşlarının tasarım, dizayn ve üretim için gerekli bilgi, deneyim ve becerilerine sahip olması ile birlikte sürdürülebilir tasarım sayesinde büyüme, üreticilik ve ekonomide büyüme sağlamak ilk sırada gelmektedir.

İkincil olarak Singapur işletmelerinin ve organizasyonlarının, halk servis sistemlerinin problem çözücü ve yenilikçi, kullanıcı odaklı çözüm geliştirme becerisini tasarım yolu ile geliştirmek de önemli bir erişilebilir şehir çözümü belirtilmektedir. Üçüncül sırada Singapur tasarımcıların kültürler arası iletişim kurmasını sağlayarak, sonuç odaklı ve problem çözücü bir biçimde çalışmasını destekleyerek küresel problemler ile kent ölçeğindeki problemlere çözüm odaklı katkıda bulunabilme becerisi katmak bulunmaktadır.

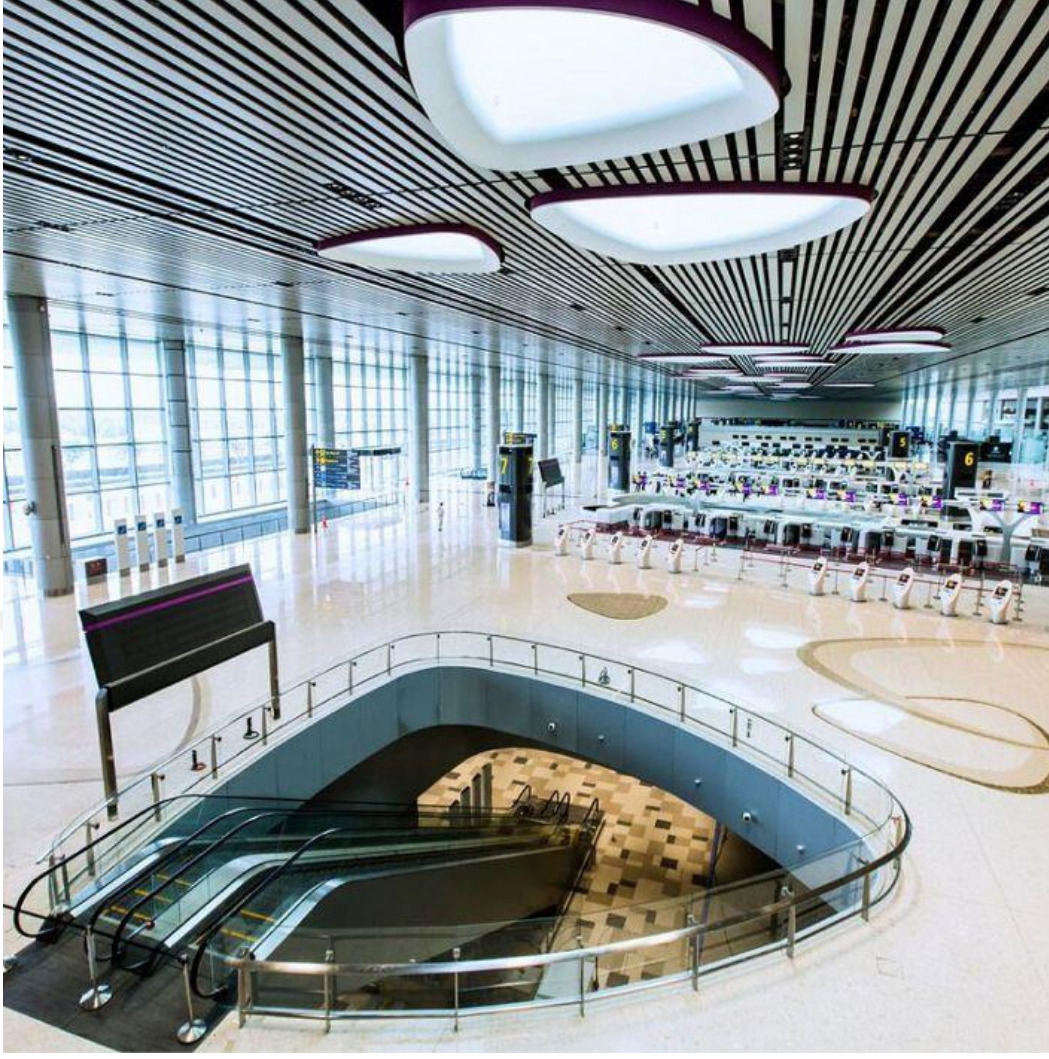
Tasarım ve yaratma aktivitelerini beğenen, takip eden ve bireysel olarak destek olma ve faydalı olma keyfi barından bir sosyal çevre ve topluluk yaratmak Singapur'un ana UCCN hedeflerinden biri olurken bu amacı küresel problemler ve kent ölçeğindeki problemlere çözüm odaklı yaklaşım ve katkıda bulunabilme becerisi katma ile sürdürülebilir ve

yenilikçi çevre yaratma, bunu öncelikli olarak UCCN içerisinde ve ardından da dünyanın tasarım şehirlerinde uygulama çalışmaları da dördüncü hedef olarak belirtilmektedir. Bir başka hedef ise Singapur'un tasarım ve yaratma aktivitelerini beğenen, takip eden ve bireysel olarak destek olma ve faydalı olma keyfi barındıran bir sosyal çevre yaratmak ve bu becerileri günlük hayatın kolaylığını sağlaması ile sevilebilir, yaşanabilir bir şehir oluşturmaktır.

Diğer tasarım şehirleri ile etkileşim içerisinde olmak ve en iyi tasarım projelerin hayata geçirilmesi çalışmaları UCCN içerisinde ve Singapur desteği ile paylaşma, hayata geçirme ve uluslararası iletişim ile paylaşımı kuvvetlendirerek ortak tasarım ve tasarım çalışmalarını arttırmak önemli bir tasarım şehri hedefi sayılmaktadır. Tasarım şehirlerinin kaynak ve imkanlarını kullanarak yeni düşünceler, ürünler ve servis biçimleri üretilmesi UCCN ağı içerisinde ve tasarım şehirleri içerisinde önemli bir hizmet kabul edilmektedir (Cities of Design Network, 2020). Bunun en güçlü örneklerinden gözüken Singapur'un diğer tasarım şehirleri ile kurduğu partnerlikler ile gözükebilmektedir. Singapur, tasarım ağı içerisinde Seul, Helsinki, Geelong, Detroit, Bandung şehirleri ile paylaşımcı ağlar kurmuştur.

Ana proje olarak bilgi paylaşımının ve UCCN ağının geliştirilmesi adına, 2019 yılında Singapur tasarım haftasında, diğer UCCN tasarım şehirleri üyelerini davet ederek Singapur'daki tüm gelişmeler paylaşılmıştır. Singapur bu noktada bir marka yaklaşımı olarak kendisini bir fark yaratmak ve etki yaratmak için tasarım yapmaya yönelik göstermektedir (Cities of Design Network, 2020).

Modern bir kozmopolitan sayılan Singapur için Dizayn her zaman bir odak noktası olmuştur. Küçük bir adada olmasına rağmen şehir popülasyon yoğunluğu sıralamasında ilk üçte olan Singapur, ada yapıları içerisinde halkın ve kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılayabilmek için yol, ulaşım, ev, eğitim ve hayat kalitesini destekleyici faktörler için her zaman tasarımı ve yenilikçi fikirleri en üst değer düzeyinde tutmuştur (UNESCO; Cities of Design Network, 2020).

Görsel 35. DesignSingapore
(Kaynak: <https://designsingapore.org/>)

Tasarım, ulus devletin hala bir odak noktası olarak, 700km²'lik alan içerisinde 5,500 tasarım kuruluşu ve şirketi ile 29,000 tasarımcının çalıştığı bir durumdadır. Kültür bakanlığının oluşturduğu DesignSingapore konseyi yıl içerisinde tasarım odaklı programlar ile yıllık Singapur tasarım haftası ile bu tasarımları paylaşmak, fikir alışverişi yapmak ve yeni ilişkilerin kurulmasını sağlamak için Singapur'a modern faydalar sağlamaktadır (UNESCO; Cities of Design Network, 2020; Future Market Insights, 2022).

UCCN içerisinde Singapur, sürdürülebilir ve yeşil tasarımda yaratıcılık ve üreticilik ile refah seviyesini arttırıcı odaklı bir biçimde

tasarım düşüncesi oluşturulması ana hedeflerden kabul edilirken Singapur'un çabaları geliştirme akademileri ile eğitim programlarını arttırmaya çalışması ilk sıralarda gelmektedir. Önemli noktalardan biri ise erişilebilirlik incelemeleri arasında yaşlı halkın ihtiyaçlarına, 'halk servis dönüşümü' programı ile şehir servislerinin adaptasyonu ile yaşlı vatandaşların rahat ve refahını sağlamaktır.

Dünyadaki diğer tasarım şehirleri ve UCCN ağındaki şehirler içerisinde çapraz disiplinler çalışmaları destekleyici yaklaşımlar benimseyerek Singapur, Ulusal tasarım merkezi içerisinde çalışma grupları yaratmak; tasarım, üretim, yerel sanat ve gastronomiyle birleştirme çalışmaları yapmaktadır. UCCN ağı içerisinde en iyi işler ve projelerin sunulduğu sergi yapılması ile yeni iletişim ve tartışma durumlarının yaratılması, bu sayede daha iyi şehir planlama sistemlerine ve tasarımlarına fayda sağlamak önemli bir çalışma olarak yürütülmektedir (UNESCO; Cities of Design Network, 2020).

Görsel 36. Sürdürülebilir Singapur Şehir Tasarımı
(Kaynak: <https://en.unesco.org/creative-cities/singapore>)

Engelli olarak Singapur’da hareket etmek ise çok kolaydır, araştırmacı ve gezginler, tekerlekli sandalye ile Singapur’da gezmenin çok kolay olduğundan bahsetmektedir (Longmire, 2018). Singapur şehrinin hem düz zemin olması hem de gelişmiş metro ve otobüs sistemlerine sahip olması, erişilebilirliğin ve özgürce hareket etme hakkının ne kadar düşünüldüğünü ve Singapur için önemli olduğunu göstermektedir. Singapur içerisinde olan tüm turistik alanlar, evrensel erişime uygun ve kaldırımların hepsinin bakımlı olması ile tekerlekli sandalye kullanımı ve görme engelli kullanımına uygun olduğu gözlenmiştir. Singapur’un en kalabalık hava trafiği olan şehirlerden biri olarak havalimanı da şehri tanımak ve refah seviyesi ile yaşam kalitesini görmek için güzel örneklerden sayılmaktadır (Longmire, 2018).

Görsel 37. Singapur’un Erişilebilir Metro Örneği
(Kaynak: https://i2.wp.com/spintheglobe.net/dir/wp-content/uploads/2018/03/IMG_3570.jpg)

Bu bilgiler doğrultusunda Avrupa örneği gibi, dünyadan örnek olan Singapur'da tam anlamıyla erişilebilir bir şehir olarak kabul edilmektedir. Bu kapsamda incelendiğinde Singapur, UNESCO'nun yaratıcı şehir için incelenen 29'in sadeleştirilmiş hali olan 17 kriterde şu şekilde bilgilere ulaşılmıştır. Singapur Hükümetinin internet sitesinden ve istatistik kurumunun sağladığı veriler doğrultusunda 5.450.000 popülasyona sahip Singapur içerisinde 19 büyük sinema salonu bulunmaktadır (istatistiklere göre 250'den fazla küçük çaplı sinema hizmeti sunan alan bulunmasına rağmen, büyük kapasiteli sinema salonları araştırma için tercih edilmiştir). Bu sayı, Singapur'un genç bir ulus devlet olması ile birlikte sınırlı bir alana sahip olmasından dolayı, diğer şehir örneklerine göre az olsa da sinema salonlarının sunduğu imkanlar bir o kadar diğerlerine göre fazladır. Singapur şehrinde tiyatro sahnesi ve oyunları olarak da aktif olarak 15 tiyatro sahnesi bulunmaktadır. Singapur hükümetinin internet sitesindeki istatistik bilgilerine göre toplanılan bilgiler, Singapur Film Komisyonu tarafından sağlanmıştır. Yılın herhangi bir zamanı aktif olarak açık en az 8 müze ve 28 sergi alanı bulunan Singapur, önemli müzeler, sergiler ve koruma altında bulunan bahçeleri ile de turistik olarak ilgi çekici alanlara ev sahipliği yapmakta ve bir o kadar turistlerin konforunu sağlamak için ulaşım, yerleşim ve dinlenme alanları sunmaktadır.

Singapur içerisinde 6 büyük üniversite bulunmaktadır ve bunlardan 2 tanesi uluslararası sıralamalarda bulunurken, teknoloji, tasarım ve sosyal bilimler odaklı üniversitelerdir (The Straits Times). Devlet üniversitesi olarak bulunan 6 üniversitenin yanında 11 yabancı kaynaklı özel üniversite bölümü de bulunmaktadır. Patent ofisi incelendiğinde, Singapur Fikri Mülkiyet Ofisi (IPOS) ve Dünya Fikri Mülkiyet Organizasyonu (WIPO) ya göre 2020 yılında 7946 patent başvurusu yapılmıştır. Statista istatistik bilgilerine göre de çalışanlar ve Singapur hükümetinin iş ve iş alanları raporlarına göre tamamlanan tablo aşağıdaki gibidir (Future Market Insights, 2022; Statista, 2022, Singapore National Arts Council, 2021, Department of Singapore Statistics, 2022; Singapore National Art Council, 2022; Singapore Ministry of Culture Community and Youth, 2021).

SİNGAPUR ŞEHİRİ DEĞERLENDİRMESİ

1) Görsel ve Turistik Yerler	42 +	Kültürel Mahaller ve Etkinlikler	Kültürel Coşkunluk
2) Müze ve Sanat Galerileri	8 Müze ve 28 Sanat Galerisi		
3) Sinema Sahneleri	271		
4) Konser ve Müzik Salonları	12		
5) Tiyatro Sahneleri	17		
6) Oteller	437	Kültürel Katılım ve Çekicilik	
7) Müze Ziyaretçileri	5,780,000+		
8) Sinema İzleyicileri	7,600,000+		
9) Sanat, Kültür ve Eğlence Sektöründe Meslekler	24,500	Yaratıcı ve Bilgi Bazlı Meslekler	Yaratıcı Ekonomi
10) Medya ve İletişim Sektöründe Meslekler	197,500		
11) Diğer Yaratıcı Meslekler Sektöründe İş İmkanları	12,400		
12) Patent Başvuruları	7946	Düşünsel Gelişim ve Yenilik	
13) Üniversite Sayısı	6	İnsan Sermayesi ve Eğitim	İmkan Sağlayan Yapılı Çevre
14) Üniversite Sıralamalarında Bulunan Üniversite Sayısı	2		
15) Uçak ile Ulaşım İmkânı ve Havalimanı Sayısı	Var, 2	Yerel ve Uluslararası Bağlantı	
16) Araç ile Ulaşım İmkanları	Otobüs, Metrobüs, Taksi ve Özel Araç		
17) Tren ile Ulaşım İmkanları	Metro, Tren, MRT, LRT		

Tablo 11. Singapur Şehrini UNESCO Yaratıcı Şehir Değerlendirmesi İncelemesi

Bu incelemede, Singapur'un Yabancı uyruklulara toleransı az olması ve küçük bir ada alanı içerisindeki sınırlı alanı maksimum potansiyelde kullanması yüzünden Almanya'nın Berlin şehrine göre daha kısıtlı imkanlara sahip olması dışında düşük bir değerlendirme görülmemiştir. Singapur doğal olarak, küçük bir adada ulus devlet olduğu için hem yabancı uyruklu yerleşimcilerin kabulü hem de yaşam kuralları doğrultusunda sıkı bir sistem koruyarak popülasyon kontrolü ve doğrudan ilişkili olarak tüketim kontrolü sağlamaktadır.

İnceleme doğrultusunda, Singapur'un üniversite eğitiminin hep gelişimci ve ilerlemeci odaklı olduğu gözlemlenirken, şehir içerisinde uygulanan kentsel uygulamalar, yapılar ve sistemler ile birlikte temiz

içilebilir suya ulaşım kalitesi ön planda tutularak, yeşil mimari, yeşil şehir, yüksek teknoloji şehir ile akıllı şehir konseptlerini bir arada kullanan Singapur, yüksek hava ve deniz trafiği sebebi ile hem bir ticaret noktası olmasının avantajını hem de UNESCO'nun koruma listesi içerisinde bulunan bahçeleri ile birlikte önemli turistik yapıları ile birlikte dünyadaki en erişilebilir şehir ve ulus devletlerden biri olmaktadır. Caragliu ve Del Bo'nun çalışmalarına göre, kentsel altyapı ve imkanları doğrultusunda; üretim ve gelişim biçimine göre Singapur şehri bu özellikler ile akıllı ve yaratıcı bir şehir olarak tanımlanabilmektedir (2015).

2.5.4. Türkiye’de Erişilebilirlik

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 5. maddesinde ifade edildiği gibi “Sosyal Hukuk Devlet’ inde devlet; 10. maddesine göre her vatandaşına kanun önünde eşit davranmalı, 17. maddesine göre herkes, yaşama maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. 56. / 60. maddelerine göre ise sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı tesisi ve herkesin güvenliğini sağlayacak tedbirler almasını ifade eder.” Doğuştan ya da sonradan hareket kısıtlılığı yaşayan bireylerin sorunlarına çözüm odaklı yaklaşım anayasal zorunlulukların içerisinde belirtilmiştir. Her alanda başarı için erişilebilir tasarımlar gerekliliktir.

Ülkemizde engellilik, devlet ve toplum gündemine son yıllarda alınmış olup yakın bir geçmişe sahiptir. Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği gibi uluslararası kuruluşların sosyal politikalar ile oluşturduğu iyileştirmeler ile 1997 yılında Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığının kurulması ülkemiz için önemli bir dönüm noktası olmuştur (ÖZİDA, 2001). Başkanlık tarafından çeşitli yasal düzenlemeler yapılmış ve engellilerin yapısal çevre, istihdam, sağlık vb. konularda önemli adımlar atılmıştır. Geçmişten bugüne kanun ve yönetmeliklerle engellilerin ekonomik ve sosyal hayata katılımları için evrensel tasarım ilkesi olan erişilebilirlik standartlara dahil edilmiştir.

2000’li yıllarda Avrupa Birliği müzakere sürecinin sağladığı pozitif gelişmelerin katkısıyla engellilerin sorunlarına olan ilgi 2005 yılında Engelliler Yasası’nın TBMM’ de kabul edilmesi yeni bir boyut kazandırmıştır. Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi’nin imzaya açılması ve Türkiye’nin taraf olması ülkemize büyük bir kazanım sağlamıştır.

13.06.2006’da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda kabul edilen Birleşmiş Milletler Engelliler Haklarına ilişkin Sözleşme, 30 Mart 2007 tarihinde ülke temsilcilerinin imzasına açılmıştır. Türkiye, sözleşmeyi bu tarihte imzalayarak ilk imza atan ülkeler arasında yer almıştır. Sözleşme, 3 Aralık 2008 Dünya Engelliler gününde 5825 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunmuş ve Bakanlar Kurulu’nun 27.05.2009 tarih ve 2009/15137 sayılı kararıyla onaylanmıştır. Sözleşmenin 1. Maddesindeki Amaç; “engellilerin tüm insan hak ve temel özgürlüklerinden tam ve eşit şekilde yararlanmasını teşvik ve temin etmek ve insanlık onuruna saygıyı güçlendirmek olarak belirlenmiştir”.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), 2011 yılında engelliliği “insanın bedeninin özellikleri ile içinde yaşadığı toplumun özelliklerinin arasındaki etkileşimi yansıtan karmaşık bir durumdur.” olarak açıklamaktadır. Dünyada genel olarak engelliler dezavantajlı grup olarak ayrırmakta ve sosyal politikaların hedef kitleleri olarak görülmektedir. Sosyal politikalar çerçevesinde yardımlar, rehabilitasyonlar, sağlık hizmetleri, erişim olanakları sunulmaya çalışılır fakat bu hizmetler genellikle engelli bireylerin fikrine sorulmadan ya da talepleri alınmadan sunulmaktadır. Bu bakış açısı engelli bireyleri her zaman ötekileştirmeye durumuna yöneltmiştir. Geçmişten günümüze farkındalıklar artmış olsa da engelliler haklarından tam anlamıyla faydalanamamışlardır. Bu durum gelişmiş ülkelerin bile henüz tamamlayamadığı toplumsal bir sorundur. Fizyolojik, psikolojik, sosyolojik, ekonomik, sağlık, siyasi ve kültürel açılardan sıkıntı yaşayan engelliler, insan odaklı yaklaşım olmadıkça yaşama katılımında güçlük çekmeleri olasıdır.

Dünya Sağlık Örgütüne göre 65 yaş ve üstü yaşlı kabul edilmektedir. Yaşlılık; fizyolojik, psikolojik, sosyal, kronolojik ve ekonomik yönleri olan bir süreçtir. Yaşlanma tüm canlılarda görülür yaşamın çocukluk, gençlik, yetişkinlik gibi doğal ve kaçınılmaz bir dönemdir. Dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de nüfus hızla yaşlanmaktadır, özellikle şehirlerde bu durum çok daha belirgin olarak görülmektedir. Yaşlılığın artması ile ülkenin sosyal ve sağlık sistemleri yakın gelecekte çok daha büyük bir sorun haline gelecektir. Kentlerin; yaşlı sakinlerini ve ihtiyaçlarını eşit, adil ve güvenli şekilde karşılayabilmek için yaratıcı, erişilebilir ve sürdürülebilir politikalara ve stratejilere ihtiyacı vardır.

Dünya Sağlık Örgütü ve Dünya Bankası’nın 2011 yılında yayımladıkları Dünya Engellilik Raporu’na göre dünya genelinde 1 milyardan fazla insanın bir tür engelle yaşadığını ve her geçen yıl bu sayının arttığına dikkat çekiyor.

83 milyon nüfusa sahip Türkiye’ de yaşlı nüfus; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın açıkladığı verilere göre %9,1’dir. Engelli nüfusa ait güncel bir sayım yapılmadığından kesin ve net veri olmamakla beraber %12’i olduğu ifade edilmektedir. Hareket kısıtlılığı yaşayan toplam engelli ve yaşlı nüfus %21,1 olduğu saptanmaktadır. Aynı zamanda tek başlarına aktif yaşamını devam ettiremeyen yakınları ile beraber hareket kısıtlılığını yaşamaktadır. Buradan düşünüldüğü üzere ülke nüfusunun hemen hemen yarısı ya bir tür engellilik yaşamakta ya da engelli yakınları sayesinde erişim sorunları ile karşılaşmaktadır. Birleşmiş Milletler (UN) ve UNESCO gibi uluslararası kuruluşlar yaptıkları araştırmalarda ülkemizde de olduğu gibi dünyanın her yerinde engellilerin en büyük çoğunluğunun yoksul kesimlerden oluştuğu görülmektedir. Engellilerin yoksulluğa endeksli olarak; sağlık, rehabilitasyon, eğitim, istihdam, kültür gibi zorunlu ihtiyaçlarda karşılaştıkları sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Ülkemizde geçmişten bugüne hareket kısıtlılığı yaşayan engellilerin aktif yaşama dahil edilmesinde; imar, engelliler, yerel yönetim mevzuatı ve ilgili yönetmelikler yayımlanmıştır. Tüm ilgili yayın ve yayımlar ulusal ve uluslararası paydaşlarla yapılan sözleşmeler ilişkilendirilmiştir.

Türkiye’de, 5378 sayılı Kanunun 2. ve 3. Maddeleri bağlamında Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Yönetmeliği yayımlanarak denetim sistemini açıklanmıştır. Bu erişilebilirlik; umuma açık yapıları çevreler ve ulaşım araçları denetlemek ve bu denetimleri takip etmek adına T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı Ulusal Erişilebilirlik İzleme Sistemi kurulmuştur. Bu erişilebilirlik sisteminde her il bünyesinde Denetleme Komisyonları görevlendirilmiştir (Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Yönetmeliği).

2005 yılından itibaren Denetleme Komisyonu, Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Formlarına göre umuma açık yapıları çevreleri ve ulaşım araçlarını denetler. Aynı zamanda komisyon idari para cezası uygulama yetkisine sahiptir. Türkiye’de İmar Mevzuatında belirtilen Yapı Denetim Uygulama Yönetmeliği’ de 2019 yılından itibaren tüm yapıların erişilebilirlik standartlarına uygun olarak inşa edilme zorunluluğu getirilmiştir. 1 senedir zorunluluk haline gelen bu yönetmelik gelecek yıllarda uygulamasını gösterecektir çünkü günümüz koşullarında engelli bireylerin en büyük sorunu olan evlerinden dışarı çıkma eylemini gerçekleştirememiş olmalarıdır (Resmî Gazete Sayısı: 30113, İmar Mevzuatı).

Ülkemizde, erişilebilirlik çalışmaları T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yürütülmektedir ve Erişilebilirlik Daire Başkanlığı yetkili birim olarak görevini yapmaktadır. Erişilebilirlik, tasarım ile başlayan bir alan olsa da sosyal normlardan dolayı teknik birimlere dahil edilmesi zaman almıştır. Günümüzde geçmişe nazaran çalışmalarda büyük gelişmeler görülmekte fakat evrensel tasarım merkezi olan bu çalışmalar T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığında aktif olarak yönetilmemektedir. Bu yönetim kırsal ve kentsel alanların planlanması, tasarlanması ve uygulaması tamamen mimar, mühendis, şehir planlayıcı, iç ve peyzaj mimarı vb. unvan ve yeterliliğine sahip kişiler tarafından gerçekleştirilmektedir. Erişilebilirlik tasarım süreci ile başlayan bir olgu olması sebebi ile yine planlayıcılar yani tasarımcılar tarafından yönetilmelidir ve bu yönetim 3194 sayılı İmar Kanunu’nda belirtilmiştir.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığını yönettiği erişilebilirlik, illerde oluşturulan komisyonlar ile iletişim halindedir. Bu komisyonların görevi okul, hastane, alışveriş merkezleri, banka vb. kamusal alanları Bakanlığın yayımladığı “Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Formlarına” göre denetlemektedirler. Her bir kurumdan görevlendirilen komisyon üyeleri haftanın belli günleri sahada kamusal kurum ya da kuruluşları denetler ve denetledikleri yerlere eksiklikleri bildirirler. Eksikliği bildirilen alanlar daha sonra tekrar denetime tabi tutulmaktadır. Yapılan denetimler sonunda alan veya mekanların erişilebilirlik çalışmaları yapılmamış ise maddi ceza kesme yetkisine sahiptirler (T.C. Aile ve Sağlık Bakanlığı).

Yaşam alanı konutlardan başlayan erişim sorunları kamusal alanlara, ulaşım ve iletişim teknolojilerine kadar her alanda görülmektedir. Ülkemizde her ne kadar; kanunlar, sözleşmeler, mevzuatlar ve yönetmelikler gibi resmi kabul görmüş düzenlemeler olsa da aktif yaşamın içerisinde uygulamalar az gelişmiş niteliğindedir. Bugün ülkemizde mevcut yapılardaki tasarımlar sebebi ile engelliler evlerinden dışarıya çıkamamakta ya da çıkmakta güçlük çekmektedirler. Evlerinden aktif yaşama katılmak için kamusal alanların uygulamaları da yine az gelişmiş seviyededir. Erişimdeki bu aksaklık ve eksiklikler hareket kısıtlılığı yaşayan bireyleri ötekileştirmekte ve yaşamdan koparmaktadır.

Yollar, kaldırımlar, park ve bahçeler, meydanlar, caddeler, duraklar, ulaşım araçları gibi birçok fiziksel çevre tasarımları ve uygulamaları sebebi ile hareket kısıtlılığı yaşayan bireylere engel oluşturmaktadır. Erişilebilirlik, ulaşılabilirlik, evrensel tasarım gibi kavramların ülkemizde gündeme alınması yakın tarihlerle sınırlıdır ve bu kavramlar sadece engelli bireylerin ihtiyacıymış gibi algılanmaktadır. Zira bu kavramlar ve tasarımlar tüm toplumu ilgilendirmektedir. Tasarım ile ilgilenen tüm profesyoneller (mimar, mühendis, şehir planlayıcı, iç mimar, peyzaj mimarı, tekniker vb.) evrensel tasarım konusunda bilgi ve birikimlerini arttırmalıdır. Kentsel kamusal alanlar; genellikle yerel yönetimler, çevre ve şehircilik il müdürlükleri gibi kurumlar tarafından planlanmakta ve uygulanmaktadır.

Evrensel tasarım bir süreçtir ve tasarımların bir hedefi olmalıdır. Amaç, herkese aynı deneyimleri, faaliyetleri ve hizmetleri sunmaktır. Mekân, ürün ve hizmetlere erişimi sağlamak, sosyal sürdürülebilirliği oluşturur. Proje ve uygulamaların tasarım aşamalarında erişilebilirliğin önemi sorgulanmamasının en önemli sebebi bilgi ve bilinç düzeyi düşüklüğüdür.

Engellilerin sosyal hayata en az engelli olmayan bireyler ile eşit fırsatlarda katılabilmeleri için insan hakları temelli bir anlayış barındırmalıdır. Günümüzde evrensel tasarım bilinci tasarımlarda yoksundur. Bu bilinç toplumun hareket kısıtlılığı yaşayan bireylerini ötekileştirmektedir. Engelli olmayan bireyler eğitim, sağlık, istihdam, sosyal, kültürel tüm alanlarda erişim haklarından yararlanıyorken engelliler bu haklardan eşit ve insan onuruna yaraşır biçimde yararlanamamaktadır. Ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkelerde tasarımların planlanması ve uygulaması herkesi kapsayıcı anlayışla oluşturulmamaktadır.

UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı kapsamında Sürdürülebilir Kalkınma hedeflerinin her biri az gelişmiş, gelişmekte ve gelişmiş kentlere bir rehber niteliği sağlamıştır. Dünya insanın her alandaki ihtiyacını adım adım planlar dahilinde çözüm odaklı stratejilerini sunmuştur. Türkiye olarak bu hedefler çerçevesinde sözde değil özde politikalarla, uygulama alanlarında bir çalışma model oluşturmamız gerektiği görülmektedir. UNESCO tarafından Tasarım Şehri seçilmiş başkentlerin dikkat çeken ortak özelliği, tasarım alanında eğitim ve öğretim süreçlerine önem vermiş ve desteklemiş oldukları görülmektedir. Bir ülke ve kent için sürdürülebilir kalkınmada; bilgi ve bilinç seviyesinin yüksek olması aldığı politikaların uygulanmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Erişilebilir ve sürdürülebilir kalkınmanın stratejik amaçlarında; eğitim ve öğretimin en temel ve en güçlü araçlarından biri olduğu benimsenmelidir. Bilgi ve bilinç düzeyinin arttırılması için; tasarım profesyonellerinin evrensel tasarımla ilgili eğitimler alması, üniversitelerin ilgili bölümlerin müfredatına dahil edilmesi, yerel yönetim ve ilgili disiplinlerin politikalarında öncelik tanınması gerekir. Şehirleri tasarlayan

ve planlayan yöneticilerin ya da bu süreçlere onay veren yetkililerin; günümüz dünyasında erişilebilirliğin ihtiyaç olduğunu ve toplum dengesinin yenilikçi ve yaratıcı reformlarla sağlanabileceğini öngörmelidir.

Ülkemizde; erişilebilirlik çalışmalarını Aile, Çalışma, Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve il valilikleri bünyesinde takip edilmiş olsa da yapıları çevre, ulaşım, bilgi ve iletişim teknolojilerine kadar kentsel ve kamusal alanlar genellikle yerel yönetimler tarafından planlanıp ve uygulamaktadır.

Görsel 38. T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Logosu

(Kaynak: <https://www.aile.gov.tr/>)

Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonuna göre toplulukların yaşam sürdüğü kentlerde yerel yönetimler; yaş, cinsiyet, etnik köken, ırk, inanç, kültür, sosyal, ekonomik ve siyasi düşünce ayrımı gözetmeden herhangi bir fiziksel ve ruhsal özürlerine bakılmadan tüm hakları eşit olarak sunulmasını sağlamakla yükümlüdür (TMMOB). Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu, 1992 yılında Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Konferansında kabul edilmiştir (TMMOB). Geçmişten günümüze yerel yönetimler engelli bireylerin sosyolojik ihtiyaçları ile ilgilendikleri görülmekte fakat bu sosyolojik ihtiyaçların en temelinde fizyolojik ihtiyaçlar olduğunu fark etmelidir. Engel durumu ne olursa olsun hareket kısıtlılığı yaşayan bireylerin erişim sorunları dikkate alınmış olsaydı bugün sürdürülebilirlik çalışmaları üzerine çok daha yenilikçi çalışmaları

inceliyor olacaktır. Yerel yönetimler, yaşayan tüm bireyler için evrensel tasarım anlayışına hâkim olmalıdır. Hareket kısıtlılığı yaşayan tüm bireyler; kimseye ihtiyaç duymadan evinden çıkabilmeli, istediği toplu taşımayı kullanabilmeli, sosyal hayata katılmak için park ve bahçelere ya da meydanlara ulaşabilmeli ve hizmetlerden faydalanmalıdır.

Toplumlar bir bütün halinde bütüncül bakıldığında sürdürülebilir olacaktır. Hareket kısıtlılığı yaşayan engelliler ve yaşlılar bugün atıl bir nüfus olarak görülerek yalnızlaşmaya maruz kalmaktadır. Halbuki kültürümüzü aktaran ve yaşatan yaşlılarımız, bugün ki toplumsal hafızamızın oluşmasını sağlamaktadır.

Kentlerin, geçmişten günümüze gelişmesinin yanı sıra tarihi mirasın korunmasında korumacı olmalıdır. Çünkü eskiyi; tahrip etmek, yok etmek veya yeniyi bütünleştirememek kentin kendi kültür ve hafızasını silmek demektir. Kentlerdeki yaşam toplum tarafından kent dokusunu oluşturan dokulardır. Toplumlar, kültürleri ve yaşanmışlıkları ile tarihe izlerini bırakırlar. Farklı kültür ve etnik yapıları barındıran topluluklar geçmişten alan mirası ile geleceğe ışık tutabilir ve aidiyet hafızasını oluşturur. Kültürel ve mimari tarih bırakılan miras, duyarlı restorasyonlarla uyumlu nitelikte olmalıdır. Bütüncül yaklaşım; kentlilerin sosyal, kültürel, ahlak ve ruhsal gelişiminde etkili olacaktır.

Kentlerin ve kamusal alanların planlaması ve uygulanmasında insan odaklı tasarım anlayışı baz alınarak yapıli çevreyi, trafiğı ve ulaşım araçlarını, iletişim ağıını kapsayan nitelikte olmalıdır. Gelişen ve değışen dünyada kentlerde nüfus artışı kontrol edilemeyecek şekilde artmaktadır. Bu kontrolsüz hızlı büyüme ile son yıllarda nüfus kentsel ve kamusal alanlarda toplumsal sorun olmaktadır.

Toplumların hayatını denge üzerinde tutmak için stratejik planlar ve uygulamalar gerçekleştirilmelidir. Şehir planlama eylemi, makro ve mikro ölçeklerle; toplumsal ilişkileri etkileşimli bir biçimde yerleşim yerleri ve arazilerin kullanımı, üretim ve tüketim alanları, ulaşım ağıları, kamusal alanların belirlenmesi gibi süreçlerden geçmektedir. Ülke genelinden şehirlere, şehirlerden cadde ve mahallelere, mahallelerden sokaklara kadar

kapsayan ölçekler; toplumun sosyal ve kültürel kimliğini ifade edebileceği, ekonomik verimliliği sağlayabileceği erişilebilir ve sürdürülebilir çalışmalarla oluşturabilir. Ulusal, bölgesel ve yerel planlar; toplumun zayıf halkası görülen hareket kısıtlılığı yaşayan bireylere göre oluşturulduğunda evrensel tasarım ortaya çıkacaktır.

Yerel yönetimler; mevzuat ve yönetmeliklerin iç içe dahil edilmemiş olması, bilgi ve bilinç düşüklüğü, teknik ve mali açıdan yetersiz kalınması, planlarda öncelik haline gelmemesi gibi eksiklik ve aksaklıklar sebebi ile erişilebilirlik konusunda belli bir yeterliliğe ulaşamamışlardır. Konutlarda veya iş yerlerinde; engellilerin kullanımına uygun giriş ve asansör, merdiven ve rampa gibi yapıların ölçü ve niteliklerini kontrol edilmelidir. Uygun olmayan yerlere ruhsat aşamasında izin vermemeli ya da ceza şartını kullanmalıdır. Kamusal alanların projelendirilmesi ve uygulanmasında; erişilebilirlik ve sürdürülebilirlik öncelikli hedef olarak görülmelidir. Özel sektör, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları gibi paydaşlarla bir araya gelerek erişim, kültür, ulaşım, sürdürülebilirlik gibi yaşam refahını güçlendiren konularda ortak çalışmalar yapılmalıdır. Mevcut yapıların ve çalışmaların dönüşüm işlemlerinde teknik ve mali kaynak eksikliklerini tamamlamalıdır. Ulaşım araçlarının, erişilebilirliğe uygun olup olmadığını tespit etmeli ve uygun araçların tedarik edilmesi konusunda çalışmalar düzenlemelidir. Çağımızın teknolojisi hızla ilerlemekte ve bu konuda kent kullanıcılarını ayırt etmeksizin herkesin kullanımına uygun ürün ve hizmetler sunmalıdır.

Ateş (2018), akıllı şehirler ve bunların dönüşümü ile ilgili çalışmasında problemin nüfus artışı ve bu hızlı nüfus artışına cevap vermek için gerçekleştirilen anlık çözüm olan hızlı şehirleşmeden bahsetmektedir. Hızlı şehirleşme ve yerleşim alanlarının yapılması, beraberinde hizmet talebi artışları getireceğinden bahseden Ateş (2018), sadece popülasyonun 2020 yılında 7,8 milyar kişiye ulaşacağını istatistiksel olarak belirtmiştir. İnsan popülasyonunun hızla artması doğal olarak mevcut enerji kaynaklarındaki azalmalar ve yenilenebilir kaynakların da miktarının azalması demektir. Yenilebilir kaynakların etkin kullanılmaması yanında bir diğer yandan kontrolsüz büyüme ile şehirleşme çerçevesinde gelişen

kontROLSÜZ çevresel kirlilik hizmet eksikliğinden dolayı da artmaktadır. Bu sürecin devamını Ateş;

“küresel iklim değişikliği ile birlikte; büyük bir hızla gelişen ve kentsel süreçlerin her aşamasında yaşam kalitesinin arttırılması bakımından büyük bir potansiyeli olan bilgi işlem teknolojilerinin varlığı, sosyal ve çevresel açıdan sürdürülebilir kentler yaratmak için akıllı yaklaşımlar geliştirilmesini zorunlu hale getirerek şehirlerin tek yönlü olarak değil, birçok bakımdan akıllanmasının mümkün olduğu fikrini doğurmuştur” (2018:42) diye anlatmaktadır.

Doğal olarak kontROLSÜZ popülasyon büyümesi bu riskleri beraberinde getirmekle kalmamakta, bir diğer yandan, şehrin sosyal ve psikolojik dinamiklerini de içerisin durumları değiştirmektedir. Şehir plancıları ve tasarımcıları da bu problemlerin üstesinden gelmek için ‘Akıllı Şehir’ kavramları ve dönüşümlerinden bahsetmektedir. Akıllı şehir diğer şehir konseptleri yanında şu şekilde tanımlanmaktadır;

“Sadece şehrin fiziksel durumu açısından değil sosyal açıdan da farklı dinamikleri içeren bir gelişim süreci hedefleyen bu yaklaşım ‘Akıllı Şehir/ Smart City’ kavramı olarak adlandırılmıştır. Kavram, diğer kent vizyonları arasında mevcut kent dokusunda öngördüğü uygulamaların yanı sıra, yeni kurulan şehirlerin birçoğunda da kapsayıcı olma ve bütüncüllük iddiası ile ön plana çıkmaktadır. Akıllı şehirler; sınırlı kaynaklarını daha etkin ve verimli kullanan, akıllı çözümler üretmek için bilgi ve iletişim teknolojilerine yatırım yapan, yapılan yatırımlar sonucu tasarruf elde eden, böylece sağladığı hizmet ve yaşam kalitesini maksimum verimlilik sağlayacak şekilde bütüncül bir mekânsal planlama süreci ile birlikte yeniden yapılandıran, doğada bıraktığı karbon ayak izini azaltan ve tüm bunları yaparken yenilikçilik ve sürdürülebilir gelişime yatırım yapan şehirler olarak tanımlanmaktadır” (Ateş, 2018 : 42).

Akıllı şehirler, en temel altyapısını ulaşım ağları üzerinden sağlamaktadır. Ulaşım ağ yapısı, kentlerin teknoloji ile bütünleşmesine olanak sağlamaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojileri her gün bir yenilikle gelişmektedir. Farklı ülke kentlerde görülen uygulamalar henüz ülkemizde yapılmamıştır. Kentlerin; erişilebilir yapıları ve ulaşım araçları web sitelerinde ya da uygulamalarda oluşturulmuş ve bu konuyla ilgili bir çalışma yapılmamıştır. Yerel yönetimlere bu konuda ciddi sorumluluklar düşmektedir. Kentlerin erişilebilir haritalarının çıkarılması ve harita üzerinden kamusal mekanların erişilebilir olup olmadığı gösterilmelidir.

UNESCO'nun Sürdürülebilir Kalkınma 11. Hedefinde belirtildiği üzere; eşitlikçi, güvenli, erişilebilir ve sürdürülebilir kentler yerel yönetimler için örnek oluşturmaktadır. Kentlerin nüfus yoğunluğu, iklim değişikliği, salgınlar gibi insan hayatını ve sağlığını olumsuz etkileyen etkenler yaşanmaktadır. Bu etkenler insanların sağlığını bozduğu gibi hareket kısıtlılığına da yol açmaktadır.

Bireyden topluma, toplumdan politikalara uzanan bu süreçte; fırsat eşitliği ve çeşitlilik (cinsiyet, engelli, ırk vb.), kültüre ve topluma katkı, kamu kurum ve kuruluşların iş birliği (üniversite, STK, yerel yönetim vb.), paydaşlarla sürekli ve nitelikli iletişim ancak politika yapıcıların yenilikçi bakış açılarıyla oluşacaktır. Sosyal farkındalığı ve duyarlılığı arttırmak, toplumsal erişim ve ulaşım sorunlarının tespitine yönelik çalışmaları desteklemek, sosyal ve kültürel etkinlikler vasıtasıyla ilişkileri iyileştirmek ve geliştirmek, insan haklarını desteklemek ve haklara saygı duymak, vatandaş iş birliğine dayalı kararlar almak gelişmişliğin göstergesidir.

Gelişmiş ülkeleri ve kentleri genel olarak incelediğimizde; hedeflerini yenilikçi olarak planladıkları, yaşam ve refah gücünü iyileştirdikleri, erişim ihtiyaçları maksimum seviyede karşıladıklarını, akıllı şehircilik veya sürdürülebilirlik üzerine çalışmalar içerisinde oldukları görülmektedir. Bu gelişim sürecinde her aşama dikkatli şekilde uygulandığı ve denetlendiği bilinmektedir.

Türkiye olarak uygulama alanlarında örnek teşkil eden çalışma prensiplerini incelemeli, politikalar üretmeli ve somut adımlar atmalıyız. Gelişen dünyanın koşullarına erişim haklarını tamamlamadan ulaşmamız pek mümkün değildir. Çünkü erişemediğiniz bir yeri güvenli tutamazsınız ve erişemediğiniz bir yeri sürdürülebilir kılamazsınız. Erişilebilirlik ve sürdürülebilirlik bir toplum için en iyi reformdur. Türkiye Cumhuriyeti köklü geçmişi ve dünya üzerindeki yeri ile öne çıkmalı, herkes için tasarımda da bu ilericiliğini göstermelidir. Türkiye Cumhuriyeti'nin 1982 tarihli Anayasasında 42. Maddesinde: “Kimse, eğitim, öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır” kararı bulunmaktadır. Aynı

zamanda 1982 tarihli Anayasa'nın sağlık hakkı ile ilgili 56. Maddesi de Devlete, herkesin beden ve ruh sağlığı içinde yaşatılması görevini yüklemektedir yazmaktadır (Koca ve Yılmaz, 2017).

2.5.4.1. İstanbul İncelemesi

İstanbul şehri, Türkiye Cumhuriyetindeki en büyük şehir olarak ülkenin ekonomik, kltrel ve tarihi merkezi olarak rol oynamaktadır. İstanbul Boğazı, Avrupa ve Asya kıtasını birbirine bağlamaktadır. İlk olarak Byzantion olarak M 7.yy'da Antik Yunan şehri Megara'dan gelen göçmenler tarafından yerleşilen yer, 330 yılında Antik Roma imparatoru Konstantin tarafından Yeni Roma'nın başkenti olarak Constantinople'a dönüştürülmüştür.

İstanbul şehri, bir başkent olarak 1600 yıldan uzun bir süredir var olmuştur ve Antik Roma sonrasında, Bizans İmparatorluğu sonrasında Osmanlı İmparatorluğu içerisinde bulunmuş, günümüzde Türkiye Cumhuriyeti'nin en büyük şehri ve en kalabalık şehri olarak 15,000,000'dan fazla popülasyona sahiptir.

Görsel 39. İstanbul Boğazı.

(Fotoğraf: Alex MalevKaynak: <https://500px.com/p/alex-xx-malev?view=photos>)

İstanbul, Türkiye’de en çok turist çeken şehirlerden biri olarak 13,400,000 turist ağırlamakta, bu sebep ile erişilebilirlik ve evrensellik olarak Türkiye’de önemli bir örnektir. Avrupa’nın kültür şehri ilan edilen İstanbul, aynı zamanda dünyanın en çok ziyaret edilen ilk 10 şehri içerisinde bulunmaktadır. Birden çok UNESCO Dünya mirasına ev sahipliği yapan ve koruma içerisinde olan İstanbul, birçok Türk Kuruluşu ve şirketinin ise ev sahipliğini yapmakta olup ülke ekonomisinin de %30’dan fazlasını sağlamaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti içerisinde çok hızlı büyüme gösteren İstanbul, 20.yy’da kontrolsüz hızlı büyüme sonucunda, yasadışı bir biçimde imal edilen gecekondu ve yerleşim alanları, toplu konut projeleri tarafından aşama aşama yıkılarak yerine planlı yerleşimler yapılmaya başlamıştır. Bu çalışmalar, ağırlıklı olarak İstanbul’un kontrolsüz artan yüksek popülasyonuna karşılık vermek ve planlı yerleşim sağlamanın yanında şehri güzelleştirme ve eski belediyeler ile bölgelerin yenilenmesini, modernleşmesini ve erişilebilir olmasını sağlamaya çalışmaları da içerisinde bulunmaktadır. Yeni büyüme projesine göre İstanbul’un geliştirilmesi, 2019’da yapımı biten yeni havalimanına doğru, batı ve kuzeye doğru şehir genişlemesi planlanmaktadır.

İstanbul, Bizans İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğuna ait mimarilerin birleşimi ile tanınmaktadır. Birçok Antik Roma, Bizans, Hristiyan, Yahudi ve Müslüman anıtları, mimarisi ve bölgeleri bulunan İstanbul, Antik Mısır İmparatorluğuna ait Obelisklere ve Antik Yunan uygarlığının Delphi şehrine ait sütunlarına kadar birçok tarihi kalıntı ve ize rastlamanın mümkün olduğu bir şehirdir. Bir diğer anlatım ile İstanbul, birçok tarihi ize sahip bir amalgam olarak tarihe tanıklık etmiş bir şehirdir. Bu karşın aynı zamanda İstanbul’un dört farklı bölgesinin UNESCO tarafından koruma altında tutulmasına ve gelecek nesillere saklanması sağlamaktadır. Bunların arasında Sultanahmet bölgesi, eski Hipodrom, Aya Sofya Camisi, Topkapı Sarayı gibi önemli mimari yapılar da bulunmaktadır. İstanbul’un tarihi önem taşıyan bölgeleri 1985’te UNESCO’nun Dünya Miras Listesine girmiştir ve birden çok geçmiş tarihin

izlerini taşıyan nadir şehirlerden biri olarak dünyada da ilgi çeken bir şehir olmuştur (Yaşar, 2020).

Görsel 40. Kültürel Geçmişi Zengin Olan İstanbul Şehri ve Süleymaniye Camisi
(Kaynak: <https://www.dailysabah.com/life/travel/world-heritage-in-turkey-historical-areas-of-istanbul-with-marvelous-masterpieces>)

Yaratıcı şehir İstanbul, dünyanın en büyük şehirlerinden biri olarak 15,000,000'dan fazla popülasyon ile birlikte UCCN içerisinde var olmaktadır. UCCN, İstanbul değerlendirmesinde bir karşılaştırma, fırsat yaratma, olanak ve yeniliklerin şehri olarak görmüş ve iki kıtayı birbirine bağlayarak olumlu bir gelişim fırsatı olarak ele alınmıştır.

Birçok kültürün topluluğu olarak İstanbul şehri, kültür mirası ile birlikte birçok tasarımcıya ilham olmaktadır. Bu ilham geleneksel sanatta olduğu kadar modern sanatta da İstanbul'un ilerlemesini sağlamaktadır. Bir tasarım ve tasarım şehri olarak ve UCCN ağı içerisinde Avrupa'nın bağlayıcı köprüsü olarak İstanbul'un çok canlı bir programı mevcuttur. Her

yıl neredeyse 20’den fazla uluslararası tasarım etkinlikleri ve kongrelerine ev sahipliği yapmaktadır.

Görsel 41. İstanbul UCCN Ağı İçerisinde 2021 Yaratıcı Şehirler Ağı'nın Yıllık Buluşmasının Ev Sahibi Olarak Yer Almıştır.

(Kaynak: <https://www.designcities.net/wpcontent/uploads/2019/06/%C4%B0stanbul-Annual-Meeting-Bids-presentation-komprimiert.pdf>)

İstanbul şehri birçok önemli kültürel altyapıya sahiptir, 41 kongre merkezi, 225 sanat galerisine sahip olan İstanbul’un kültürel etkinlikleri sadece 2016 yılında 4,315 etkinlik gerçekleştirmiştir. Bunların içerisinde film festivalleri, müzik festivalleri, tiyatro festivalleri ve sanat ile tasarım bienalleri yer almaktadır. İstanbul, sosyal ve tasarım etkinlikleri dışında 27 üniversiteye de ev sahipliği yapmakta ve bu üniversitelerde bir UCCN üyesi şehir olarak gereken tasarım ve sanat eğitimlerinin karşılanmasını da sağlamaktadır.

İstanbul’un ana vizyonunda yenilikçilik ve yaratıcılık ilk sırada yer almaktadır. Yaratıcı endüstri ve iş alanları başlıca Bilim, Endüstri ve Teknoloji Bakanlığı tarafından desteklenmekte ve takip edilerek tanıtımı

yapılmaktadır. Bu aynı şekilde İstanbul Gelişim Ajansı ile birlikte İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile birlikte takip edilmekte ve desteklenmektedir.

İstanbul Gelişim Ajansı (ISTKA), İstanbul'un 2023 planı ve gelişimi için ana kaynak ve yaratıcılık ile gelişim merkezi olmakta ve Yaratıcı Endüstri Konseyi (YEKON)'da popülasyonu kentsel problemler ve gelişimler hakkında bilgilendirmektedir.

İstanbul'da erişilebilirlik incelendiğinde en güncel araştırmalar, İstanbul'un son yıllarda çok fazla ilerleme kaydettiğini not almıştır (istanbeautiful.com). Müzeler, Kamusal yapılar, kültür merkezleri ve halka açık binalar ile birlikte hepsi evrensel standartlarda ve erişilebilirdir. Şehir merkezleri, açık alanlar, kaldırımlar, otobüsler, metro ve metrobüsler, tramvaylar ile birlikte evrensel ve erişilebilir biçimde, bütün halka açık alanlar hem tekerlekli sandalye ile kullanıma uygun biçimde ayarlanmıştır (istanbeautiful.com).

UCCN içerisinde 2021'de yıllık buluşmada sunulan veriler doğrultusunda, İstanbul şehri, bir deneyim ve etkileşim şehri olarak içerisinde 7 kongre merkezi, 2 havalimanı, 60 üniversite, 15 müze, 149 kültürel merkez, yıllık 136 festival gerçekleştirmesi ile birlikte, 65 sanat galerisi ile UCCN içerisinde bir tasarım kenti olarak bulunmaktadır. Yaratıcı endüstri sektöründe sadece 140,000'in üzerinde çalışan belirtilen İstanbul, 770,000'den fazla öğrenci ve yılda 13,430,000'dan fazla turist çekmektedir (UNESCO, 2019; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2020). Türk Patent Enstitüsüne göre 2016 sadece İstanbul'dan 956 patent başvurusu alınmıştır. 2022 bildirilerine göre 38,602 patent İstanbul şehrinde bulunmaktadır ve sadece 2021 yılında 1590 patent tescil edilmiştir. (TÜRKPATENT). Şehir içerisinde bulunan yaratıcı medya endüstrisine ait mekanlar ve imkân sağlayan yapıları çevre bilgileri ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Yükseköğretim Kurumu ve TÜİK içerisinde edinilmiştir.

Erişilebilirlik konusunda inceleme yapan John Sage, İstanbul'un erişilebilirlik konusunda incelendiğinde cadde ve yapıların birçoğu erişilebilirlik kodlarından önce yapılmıştır, Sage' in araştırmalarına göre

tramvay, metro ve metrobüsler şehrin her yerinden erişim sağlamaya uygundur, fakat popülasyonun fazla olması dolayısı yüzünden kalabalık olduğu ve sıkışık olduğu konusunda şikâyet edilmiştir. En büyük şikâyetler, halka açık, kamusal, kentsel mekanlar dışında müze, restoran ve sergi alanları gibi yerler yeterli ve uygun erişilebilir evrensel kullanım alanlarına sahip olsa da çoğu yapı ve kaldırım taşları iki bin yıl önce yapıldığı için eskimleri yüzünden ve eğimli noktalarda bulunabilmesi yüzünden kullanıma uygun olmamakla birlikte, tekerlekli sandalye kullanımında zorluklar sağlamaktadır.

Bu çerçeve içerisinde toparlanan bilgiler ile yapılan tabloda İstanbul'un değerlendirmesi yapılmıştır.

Bu bilgiler doğrultusunda yapılan araştırmanın verileri ile oluşturulan tablo, diğer UCCN Tasarım şehirleri ile birlikte Ankara şehrinin eksiklerinin bulunması ve geliştirilmesi için öneri oluşturulmasına taban oluşturmaktadır. Bu tabanın en önemli noktası İstanbul Şehrinin Türkiye içerisinde Ankara ile yakın bir örnek olmasından kaynaklanmaktadır.

İSTANBUL ŞEHİRİ DEĞERLENDİRMESİ

1) Görsel ve Turistik Yerler	51+	Kültürel Mahaller ve Etkinlikler	Kültürel Coşkunluk
2) Müze ve Sanat Galerileri	15 Müze ve 120 Sanat Galerisi		
3) Sinema Sahneleri	845		
4) Konser ve Müzik Salonları	43		
5) Tiyatro Sahneleri	218		
6) Oteller	2,074	Kültürel Katılım ve Çekicilik	
7) Müze Ziyaretçileri	803,386 +		
8) Sinema İzleyicileri	5,411,419 +		
9) Sanat, Kültür ve Eğlence Sektöründe Meslekler	199,569	Yaratıcı ve Bilgi Bazlı Meslekler	Yaratıcı Ekonomi
10) Medya ve İletişim Sektöründe Meslekler	14,833		
11) Diğer Yaratıcı Meslekler Sektöründe İş İmkanları	587,289		
12) Patent Başvuruları	1,590	Düşünsel Gelişim ve Yenilik	
13) Üniversite Sayısı	61	İnsan Sermayesi ve Eğitim	İmkan Sağlayan Yapılı Çevre
14) Üniversite Sıralamalarında Bulunan Üniversite Sayısı	4		
15) Uçak ile Ulaşım İmkânı ve Havalimanı Sayısı	Var, 3	Yerel ve Uluslararası Bağlantı	
16) Araç ile Ulaşım İmkanları	Otobüs, Metrobüs, Taksi, Dolmuş ve Özel Araç		
17) Tren ile Ulaşım İmkanları	Metro, Tramvay, Tren		

Tablo 12. İstanbul Şehrinin UNESCO Yaratıcı Şehir Değerlendirmesi İncelemesi

2nci bölümde yapılan araştırma sonucu elde edilen erişilebilirlik bilgileri, ölçütleri ve kapsamı doğrultusunda yapılan başkent Ankara'nın incelemesi ve önerileri sonuç bölümü olan 3ncü bölümde tablolar ile ortaya çıkarılıp, önerilerde bulunulacaktır.

3. BÖLÜM: ANKARA İÇİN ÖNERİLER VE SONUÇ

Amacımız Ankara'nın yaratıcı şehirler ağına girebilmesi için erişilebilirlik kriteri üzerinden mekansal öneri geliştirmek olduğundan UNESCO 2030 Sürdürülebilir 17 Global Kalkınma Hedeflerine bakılmıştır. Hedefler Birleşmiş Milletlerin 2015 yılında dünyada sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için bir eylem çağrısı ve yol haritası olarak kabul edilmektedir. Hedefler aynı zamanda ekonomi, çevre ve toplum odaklı bütüncül bir yaklaşımın göstermektedir. Küresel sorunlara odaklı 17 hedef, birbiriyle bağlantılıdır. **(Bkz. Ek-2).**

Bu hedefler 17 sürdürülebilir gelişim odağı ve bu odakların altında bulunan 169 alt hedefler ağı ile birbirine bağlıdır. Bu 169 alt hedef ağından bir tanesi de Yaratıcı Şehirler Ağı dır. (UCCN).

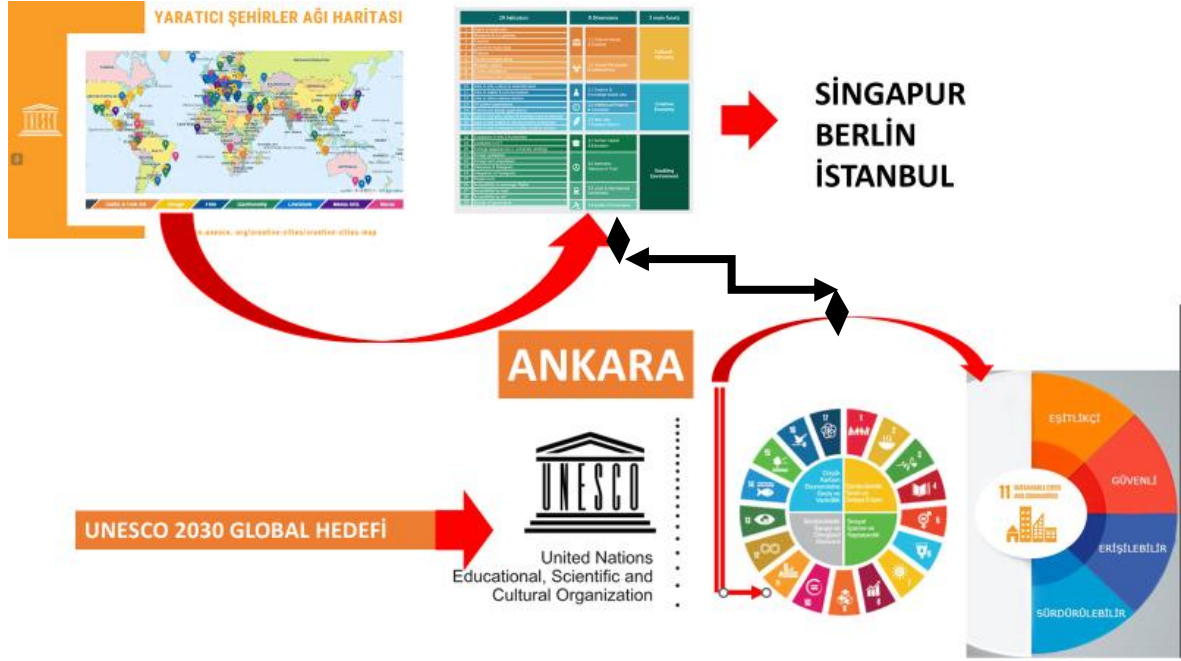
Bu hedeflerden 11 numarada bulunan “Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar” başlığının altında yaratıcı Şehirlerde bulunması gereken 4 temel kriter yer almaktadır;

- Eşitlikçi,
- Güvenli,
- Erişilebilir,
- Sürdürülebilir

Ankara bu kriterlerden tasarımıyla ilişkili olan “*erişilebilirlik*” ilkesi kapsamında, erişilebilirlikte nasıl yaratıcı şehirler ağına dahil olabileceği doğrultusunda irdelenmiştir.

Günümüz modern dünyasında ve kent anlayışında, sürdürülebilir, geliştirilebilir, korunabilir ve üretebilir kent olmak için belli kriter çalışmalarının yapılması önemini vurgulayan UCCN ağı için yapılan araştırmalar doğrultusunda elde edilen UNESCO'nun önemli tasarım kentlerinden başkent olanlar arasında (Berlin ve Singapur), Türkiye’de tasarım kenti olan İstanbul’un verilerinin incelenmesi ile elde edilen bilgiler, kendi grupları içerisinde toparlanarak tablolar oluşturulmuştur. Bu

tablolar ile Ankara'nın, diğer UCCN şehirlerine göre pozisyonu belirlenmiş, diğer şehirlere kıyas ile eksiklikleri ve artıları ortaya çıkarılmıştır.

Tablo 13. Yaratıcı Şehirler Ağı kriterleri ile Ankara Değerlendirmesi ve UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı Temel İlkesi Olarak Ankara’da Erişilebilirlik İlişkisi

(Kaynak: Fulya Ertuğ)

Yapılan çalışmada görülen şudur ki; belki de en önem verilmesi gereken nokta, UCCN içerisinde bulunan imkanların paylaşılmasının erişilebilirlik kavramının yayılması ve kullanılması ile gerçekleşebilecek olmasıdır. Bu nedenle Ankara için yapılacak öneriler gelecekteki şehirlerimiz için rol model oluşturabilecektir.

3.1. YARATICI ŞEHİRLER AĞI TASARIM ŞEHİRİ KAPSAMINDA ANKARA İNCELEMESİ

Ankara şehrinin UCCN içerisinde incelemesinin yapılabilmesi için Ankara'nın sürecini tanımak gerekmektedir. Ankara'nın köklü tarihi bu tanımı biraz zorlaştırsa da şehrin geçirdiği süreçlerin kentin dokusunda önemli etkilerinin olduğunu göz ardı edilmemelidir. Ankara şehri, Türkiye Cumhuriyeti'nin Başkenti olarak 1923 yılından beri yeni cumhuriyetin gelişim noktası; bu süreç içerisinde yeni Cumhuriyetin merkezi olarak modern bir plan içerisinde geliştirilmiş, diğer şehirlere bir örnek olmuştur.

Ankara 5.700.000'dan fazla popülasyonu ile İstanbul şehriden sonra Türkiye'deki en kalabalık ikinci şehir olarak bulunmaktadır. 25 semtten oluşan Ankara şehri, merkez Anadolu bölgesinde Asya kıtasında bulunmaktadır. Milattan önceki tarihlerde, özellikle bronz çağında, Hatti kültürüne ve Hitit imparatorluğuna ev sahipliği yapmasının yanında önemli tarihi süreçlere, savaşlara ve kültürlerle de şahit olmuş, önemli uygarlıkların izleri ile zengin bir geçmişe sahiptir.

Ankara coğrafyası barındırdığı; Hitit uygarlığı dönemi, Frigya uygarlığı dönemi ve sonrasında sırasıyla Lidyalılar, Farslar, Makedonlar, Galatlılar, Roma İmparatorluğu, Bizans İmparatorluğu, Selçuklular ve Osmanlı İmparatorluğu uygarlıklarının, kültürel etkilerini, kalıntılarını göstermekte ve korumaktadır. Bu kalıntılar, Ankara'nın önemli bölgelerini ve simgelerini oluşturduğu gibi, müzeler ve koruma birimlerince de koruma altında tutulmakta ve bu sayede tarihi semboller olarak sergilenmektedirler. Bu göstergeler sadece kentin yapısal ve kültürel katkılarından değil, folklor anlatımları ve gelenekler olarak da kendini göstermektedir. Ankara, antik çağlarda Galat Kültürünün başkenti olması dışında ikinci kez Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti olmuştur. İkinci kez Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti olarak birden çok kez başkent olması ile öne çıkmaktadır ve dünyada diğer başkent olan şehirler arasında farklı bir önem kazanmaktadır. Ankara şehrinin günümüzdeki fiziksel oluşumu Cumhuriyet ilkesi ile, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu, gelişimi, şekillenışı ile tarihi süreci ile biçimlenmiştir.

Görsel 42. Ankara Şehrinin, Ankara Büyükşehir Belediyesinin De Sembolü Olan Atakule’yi İçine Alan Fotoğrafı.

(Kaynak: Shutterstock Fotoğrafı, <https://www.dailysabah.com/life/most-romantic-destinations-in-ankara-for-valentines-day/news>)

Ankara, Başkent ilan edildiğinde nüfusu yaklaşık 20,000 civarında olan küçük bir Anadolu kasabası iken bugün 5,5 milyon nüfusu aşan bir Metropolitan şehir olmaktadır. Modernleşme süreci yapılı çevre aracılığı ile halkın eğitilmesini bir anlamda şehir oluştururken gelişen Ankara, şehirli olma sürecini de birlikte ele almıştır. Ankara’nın modernleşme sürecine bakıldığında başkent oluşundan bu yana, Ankara’da yaşanan gelişme ve değişme süreci Türkiye Cumhuriyeti’nin hem modernleşme hem de gelişme süreci içerisindeki başarı ve başarısızlıklarının yansıtmaktadır. Bu nedenle Ankara şehrinin geçirdiği dönüşüm süreci bir anlamda Türkiye Cumhuriyeti’nin dönüşüm ve gelişim sürecinin ve yaşadığı sorunların kaynaklarının dolaylı göstergesidir.

Ankara’nın başkent olması ve şekillenmesi Cumhuriyet şekline dönüşen yönetim sisteminin ülkenin diğer gelişmiş uluslarının ve toplulukların arasında bulunma ve küresel modernizmin içerisinde

bulunması hareketidir. Bu kapsamda Ankara şehrinin gelişimi incelenirken tarihinin incelendiği ve tarihsel gelişiminin araştırıldığı kaynaklar incelenmiş ve bu doğrultuda şehrin yapısının oluşumu hakkında fikir edinilmiştir. Ankara'nın başkent olmasını ve gelişmesini etkileyen faktörler bu noktada ulus-devlet sisteminin uygulanması ve ülkeyi çağdaşlaştırma çalışmaları yanında yeni bir kültür programı ile ülkenin gelişimini sağlamaktır. Bir başka başkent olma özelliği ise, ülke topraklarının merkez noktası yapılarak hem iletişim ve altyapıların ortak kurulması ile ortak gelişim sağlanması, hem de bu gelişim bir rol modeli olarak diğer kentlere de bir örnek olması amacı ile belirlenmiştir.

Ankara'nın başkent olması ile birlikte Cumhuriyet Başkenti kimliğini oluşturmak için bu doğrultuda şehrin planlanmasına ve yeni idari binaların inşa edilmesine yani mimarlığa ihtiyaç duyulmuştur. Bu sebep ile yeterli sayıda Türkiye de mimar ve planlamacı olmaması nedeni yüzünden ulusal yarışmalar açılmış, modern kabul edilen ve dünya gözünde gelişmiş sayılan ülkelerden mimarlar ve şehir planlamacıları davet edilerek Ankara için çalışmalar başlatılmış, üniversiteler ve eğitim programları açılmıştır.

Ankara, yeni Cumhuriyetin başkenti oluktan sonra, Ankara'nın merkezi olan Ulus, Ulus'un ana caddesi üzerinden devam eden yol ile bağlanan yeni planlanan Yenışehir – sonra Kızılay olarak değişecek olan – olmak üzere bölmüştür. Ulus bölümünde bulunan klasik ve geleneksel bölgenin yanında modern ve yenilikçi kısım – şu an Kızılay civarında olan bölüm – daha geniş caddeler ile modern taşıtları karşılayan, altyapı ve çevre faktörleri gelişen, otelleri, tiyatroları, alışveriş merkezleri ve yüksek binaları ile gece hayatı da oluşan bir biçimde daha modern ve gelişmiş bir görünüme sahip şehir yapısına bürünmüştür.

Cumhuriyetin Yönetim binaları ile idari yapıları yanında askeri komuta merkezleri ve yabancı ülkelerin elçilikleri de ayrıca bu yeni yapılan ve Ulus'a bağlanan kısım içinde, hızlı erişim ve paylaşım amacı ile yapılmış ve konumlandırılmıştır. Bu döneme hâkim olan yapıların ve mimari akımların yaratıcıları, yabancı mimarların ağırlıklı olarak Ankara içerisinde çalışmaya davet edilmesi yüzünden yerleşen; Avusturya ve

Almanya'dan gelen mimarların görüş ve çalışmaları nedeniyle, o dönemde baskın olan nostaljik, Avrupa ilhamlı ve neo-klasik akımın mimariye yansımaları görülmektedir. Bu yapılar arasında kullanılan sembolizm ile göstergelerden örnek olarak; Türkiye Büyük Millet Meclisi binasının Cumhuriyeti simgelemesi nedeniyle giriş merdivenleri ile sütunlu yapısı anıtsal önem taşımakta ve ulusal meclis olması nedeni ile önemi ile büyüklüğünü sergileme özelliği vardır. Bu tür yapıları gözlemleyerek hem dönemsel hem politik rejim hakkında bilgi edinebilirken, bu yapıların korunma ve erişilebilirlik durumunu inceleyerek de modern yaşam içerisindeki pozisyonları hakkında bilgi edinebiliriz.

Ankara'nın başkent ilan edilmesi Türkiye Cumhuriyeti için, yeni şehircilik ve modern mimarlık doğrultusunda gelişme altyapısı ve yeni çalışmaların yapılması için olanak sağlamıştır. Yeni Cumhuriyetin kurulumu ve gelişimi için bir inşa ve üretim sürecine girilmiş, bu sayede diğer modern ülkelerden mimarlar davet edilmiş, eğitim kurumların bu kapsamlarda çalışmaları arttırılmış ve modernleşme süreci içerisinde geliştirme çalışmaları başlamıştır. Bu mimari üretimler içerisinde, kamusal yapılar, devlet birimleri, eğitim yapıları ve kampüsleri, sağlık tesisleri, ulaşım ve destek yapıları, altyapılar ve sanayi yapılarının inşa edilmesi bulunurken bir yandan da savaş sürecinde yıkılmış ve hasar almış şehirlerin yenilenmesi, geliştirilmesi, teknik altyapının oluşturulması ve şehirleri birbiri ile bağlayan kara ve demir yollarının yapılmasını şart kılmıştır. Bu beklenti ve şart, ulusun gelişmesi adına diğer modern ülkelerin bir yansıması olarak eksik olduğu düşünülen faktörler olarak belirlenip öncelik verilmiştir.

Bu görüşler doğrultusunda, Ankara kenti, başkent olmasından sonra küçük bir kasabadan yeni Cumhuriyetin Başkenti kimliğine geçiş sürecinde, özgün ve önemli planlama kararları doğrultusunda üretilen mimarlık yapıtları, yeni sistemler ile genişlemeye ve büyümeye olanak tanıyan bir yapı ile donatılmıştır.

Ankara'nın gelişimi içerisinde yapılan çalışmalarda, şehir gelişimi için yapılan Carl Lörcher'in Lörcher planı sonrasında, büyümeye çok

olanak tanımaması yüzünden yeni açılan bir yarışma sonucunda elde edilen Hermann Jansen'in şehir planı olan Jansen planı, bu gelişime damgasını vurmuştur.

Görsel 43. Lörcher Ankara Planı

(Kaynak: <https://slideplayer.biz.tr/slide/2848972/>)

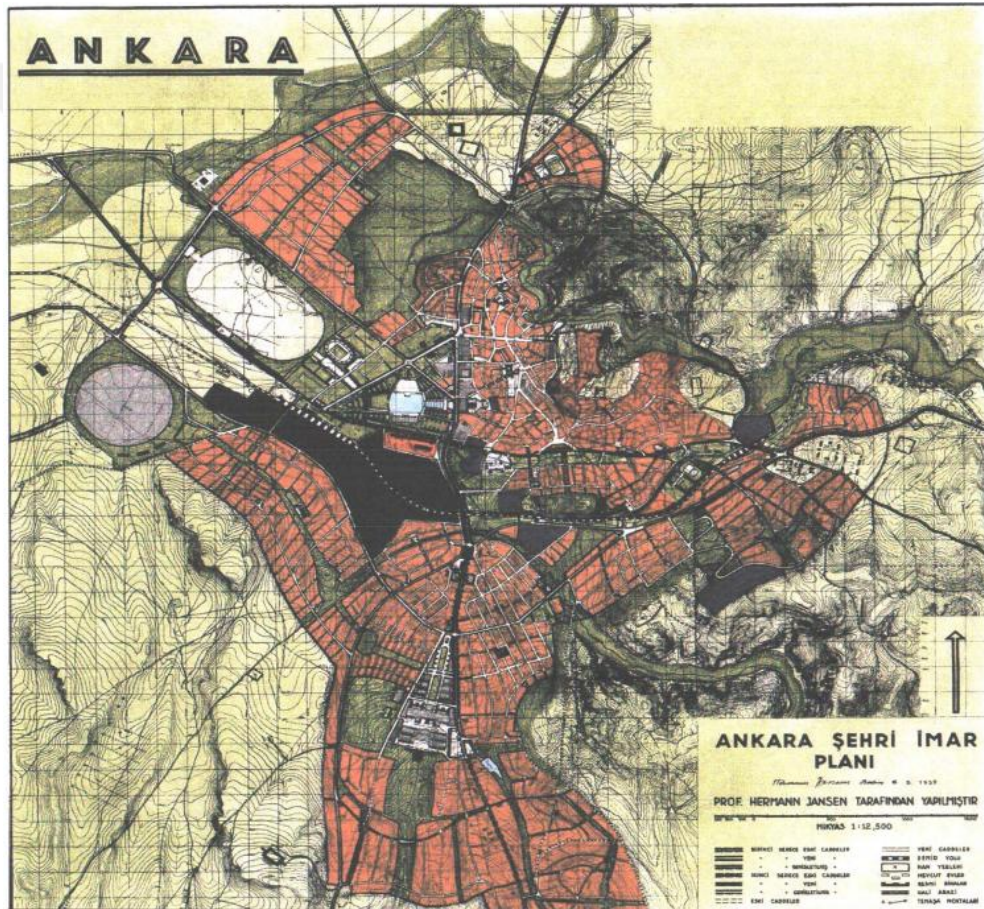
Bu planda eski şehir, Ulus ve Kale'den Yenişehir Cumhurbaşkanlığına doğru bir gelişim göstermektedir. Bu yönelim içerisinde Ulus üzerinden Kızılay'a bağlanan yol üzerinde modern bir ulusu temsil etmesi gereken ve sahip olması gereken tüm özellikler gösterilmeye çalışılmıştır. Bu aks içerisinde yeni banka binaları, operalar, tiyatrolar, askeri yapılar, iletişim gazete ve radyo yapıları ile birlikte istasyonlar kurulmuştur. Endüstrileşme ve sosyal hayattaki atılımlar, kültürel hayatın zenginleştirilmesi, yeni göç eden toplum ile birlikte oluşan bir tüketim alanı beraberinde gece hayatı doğrultusunda ekonomik gelişmeler birlikte iç içe ele alınmış ve bu şehir gelişim planına ve yaşantısına yansımıştır. Büyük yeşil alanları barındıran, yoğunluklu az olan caddelerin, özellikle

Atatürk Bulvarı gibi itina ile tasarlanmış kamusal yapıların, alanların ve sanat eser lerinin yer aldığı, yeni, çağdaş görünümlü bir şehir ortaya çıkarmıştır.

Kentin güney yönünde büyümesi ve Kızılay ve çevresini kurgulayan Yenişehir önerisi uygulanmıştır. Geometrik biçimde yerleştirilmiş grid yol sistemi üzerinde, birbirine benzer ve bahçeli, bir ya da iki katlı yapı ve yerleşim biçimleri öngörülmüştür. Şehir bu sayede Ankara semtlerinden Çankaya ve Keçiören'e doğru genişleme potansiyeli barındıran bir biçimde planlanmıştır. Ayrıca, 1925 yılında var olan eski Ankara için bir girişim olarak M. Heussler'e kent planı yaptırılmıştır. Fakat takibinde çalışmalar Lörcher ile devam etmiş ve Lörcher'in 1929 yılı ve sonrasında Berlin'de birçok yerleşimin gelişim planlaması çalışmalarında bulunmuş olması bu çalışmalarda faydalı olmuştur. Lörcher Planı ile birlikte şehri tüm sorunları ile geliştirmek üzere açılan ve Avrupa'dan önemli tasarımcılar ve mimarlar olan M. Brix, H. Jansen ve L. Jausseley'in yarışmacı olduğu uluslararası yarışmada, Jansen'in planı 1928'de seçilmiş ve Lörcher planının devamı olarak çalışılmıştır (Yavuz,1980).

Ankara'nın yeni planı için çalışan Hermann Jansen, Berlin Belediye Başkanlığını yapmış ve aynı zamanda Berlin şehir planını yapılmasında önemli rol üstlenmiştir. Bu sebep ile Jansen'in Ankara için çalışması, Ankara'nın modern bir başkent olarak geliştirilmesi için önemli sayılmıştır. Temel olarak Jansen'in planı, Lörcher'in planını ve yayılımını desteklemektedir fakat gelişimi daha büyük ölçekli olarak ele almaktadır. Atatürk Bulvarı bir omurga olarak şehrin ana dağılım merkezi ve en önemli aksı olarak kuzey – güney doğrultusunda yerleştirilmiştir. Bu omurga üzerinde Bakanlık yapıları ve parlamentoya yer verilerek bu ana aks en önemli aksa dönüştürülmüştür. Şehrin doğu – batı yönünde bulunan Talat Paşa bulvarı ikinci bir bağlantı yolu oluşturarak şehri boydan boya geçmektedir. Bu yolda bulunan düşük kotlu araziler modern Cumhuriyette olması gerekli olan spor ve rekreasyon alanlarına (Hipodrom, Gençlik Parkı, 19 Mayıs Spor Sitesi) dönüştürülmüştür. Şehrin yüksek noktaları ise (Kale, Kocatepe, Hacettepe, Maltepe, Raşattepe) aynı önem ile değerlendirilmiş, görsel açıdan önemleri arttırılarak yeşil alan ve bahçe

sistemleri de kurulmuştur. Fakat bu süre içerisinde başkentin aldığı göç sayısı, şehir gelişim planında başkentin aldığı göç planlanmasından fazla olmuş, nüfus artışı bu ölçekte planlanamamış olması yüzünden ekonomik güçlükler ile karşılaşmıştır. Bu göçler sonrasında şehrin beklenilenden fazla büyümesi, arsa fiyatlarındaki artışlar ve arsa planlama sıkıntıları uygulamayı zorlaştırmıştır. Bu sebep ile Atatürk'ün ölümü sonrası artan bu zorluklar doğrultusunda 1939'da Jansen istifa etmiş, Ankara Şehir Gelişim Planı İmar Müdürlüğüne devredilmiştir.

Görsel 44. Jansen Ankara Planı

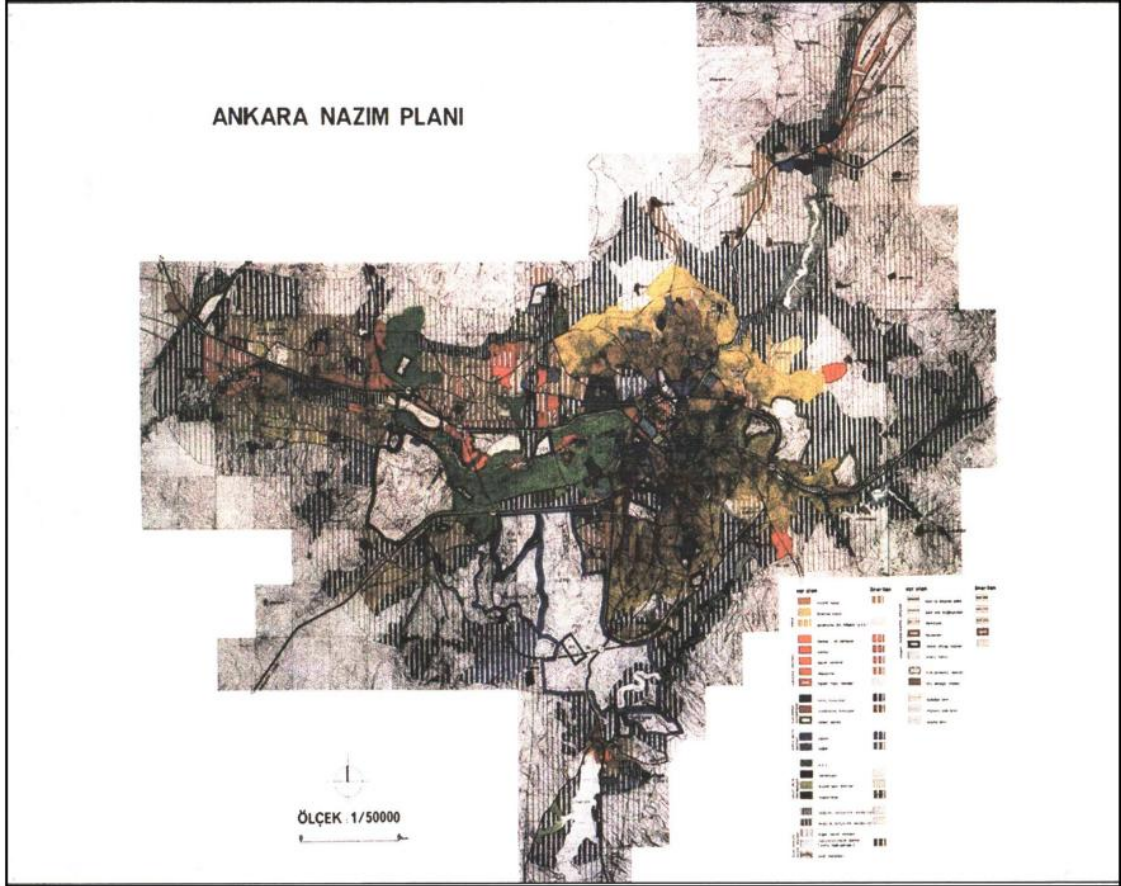
(Kaynak: <https://www.ankara.bel.tr/files/6513/4726/6062/2-tarihce.pdf>)

Ankara'nın inşası ve Cumhuriyetin erken yıllarında modernizme duyulan hayranlık, iyi bir gelecek hazırlamaya duyulan inanç; modern mimarlık tarihinin dikkate değer bir unsuru haline gelen yeni, bağımsız bir

mimarinin yaratılmasını sağlamıştır. 1939 yılları sonrasında yeni ilkeler ve ideolojiler doğrultusunda yetiştirilen Türk uzmanlar ulusun inşası projesinin devamı için çalışmışlardır. İkinci Dünya Savaşı ve sonrası, yani Türkiye'nin dış dünyadan izole olduğu 1940'lı yıllarda başlayıp 1950'lere kadar süren dönemde İkinci Ulusal Mimari Akımı etkili olmuştur. Bu dönemin sona ermesi ile Türkiye'de tek parti iktidarının sona ermesi aynı dönemlerdir. Türkiye'de tek parti döneminin bitmesi ile sona eren Ulusal Mimari Akımı, yeni yönetimin beraberinde gelen serbest ekonomi ve yeni dünya anlayışları doğrultusunda bir fırsat yaratmıştır.

Uluslararası yarışma ile seçilen ve 1957'de yürürlüğe giren Yücel-Uybadin Planı, Jansen Planı ile bir bütünlük sağlama çabası içinde olmuştur. Bu çalışmada Jansen planında var olan Kentin kuzey-güney ve doğu-batı gelişme doğrultuları korunmuştur ve şehrin doğal vadileri ve dere yatakları yapılaşmaya açılmamış, şehrin doğal hava akım koridorları korunmuştur. Nüfus artışı ve barınma ihtiyacı karşılanmak için çevre yolları ve tren hattı ile birlikte bu hatta yeni konut bölgeleri düşünülmüştür. Bu çalışmalar, Ankara'nın ekonomik ve siyasal hayata etkilerini arttırmış ve gelişime yeniden hazırlamıştır. Fakat bu çalışmalar içerisinde Yücel – Uybadin Planı gerçekleşmemiştir ve aksine kaçak yapılaşma artmıştır. 1960'ların başına değin kentin iş merkezi olan Ulus'a alternatif olarak bu yıllarda Kızılay gelişmeye başlamıştır. Şehir çift merkezli görünüme sahip olup 1970'lerde iki merkez arasında işlevsel farklılıklar oluşmuştur ve Kızılay'ın batı ve doğu yönü yönetsel, eğitim, kültür merkezi olarak sanayileşmeye başlayan bir şehir durumuna gelmiştir. 1970-1980 arası gecekondulaşma devam etmiş, şehirlerin gelişmiş bölgelerine yakın olan bölgelerde çok katlı inşaat sürecine girilmiştir.

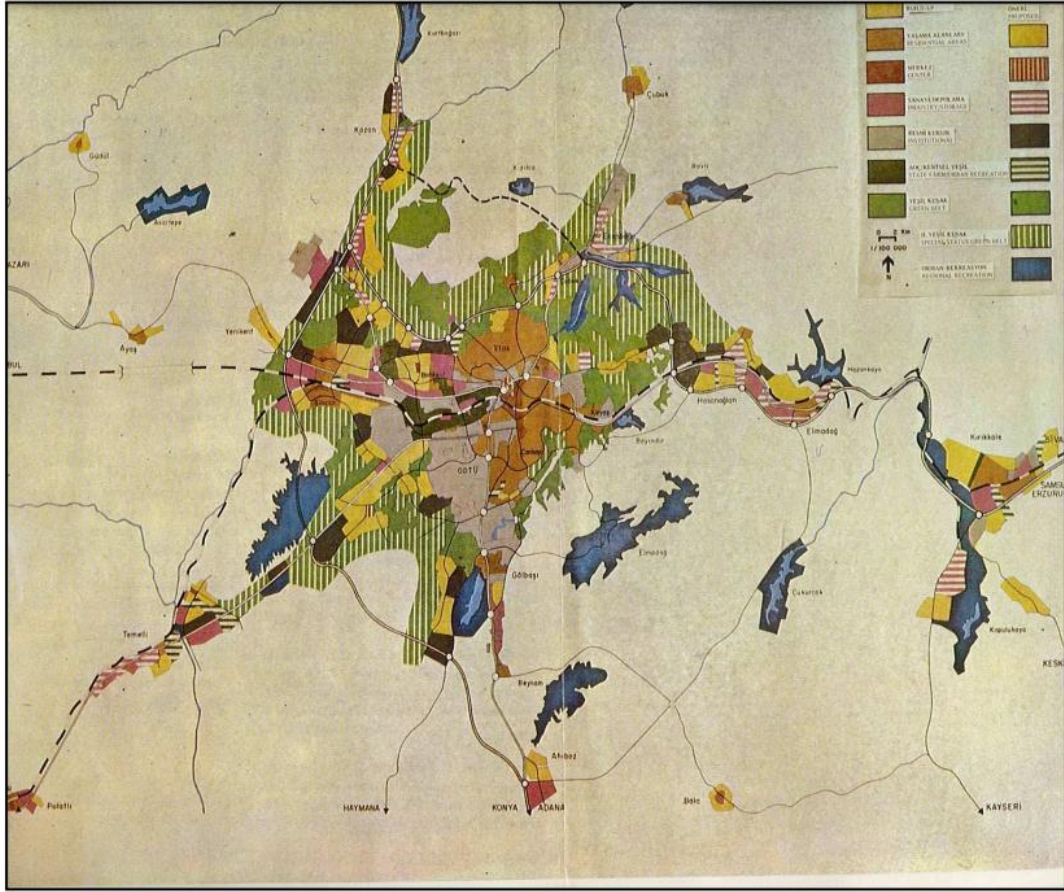
Hava koridorları, yeşil kuşak deneyimi ve şehrin yerleşiminin konut ihtiyacını karşılamak üzere batı yönünde gelişmesini öngören bir planlama olmuştur.

Görsel 46. Nazım Ankara Planı

(Kaynak: [METROPOLİTEN ÇEVREYE YAYILIM SÜRECİNDE MEVZİ İMAR PLANLARI VE PLAN DEĞİŞİKLİKLERİNİN KENTSEL MEKAN VE KENTSEL RANT ETKİLERİ ANKARA ÇAYYOLU ÖRNEĞİ - PDF Ücretsiz indirin \(docplayer.biz.tr\)](#))

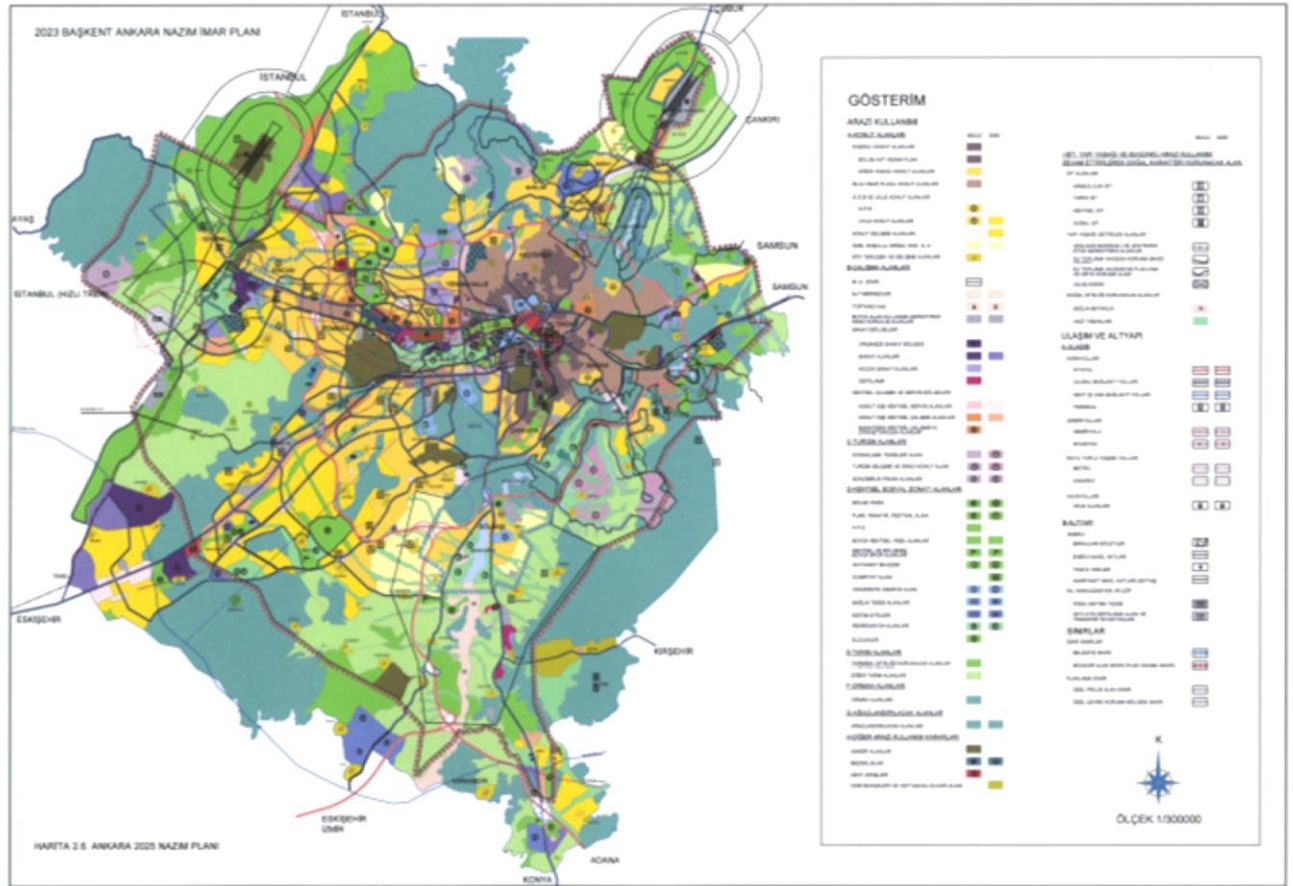
Gelişimine devam eden Ankara, 2015 yılı hedef alınarak ODTÜ Şehir ve Bölge planlama bölümünde oluşturulan araştırma grubunca hazırlanan 1/100,000 ölçekli plan hazırlanmış fakat onaylanmamıştır. Belediye, bakanlık, valilik ve kamu kuruluşlarının yaptığı bölgesel planlama ve uygulamalar ile plan kararları önemli ölçüde değişmiştir. Bunun sonucunda konut, işyeri, kurumsal alanlar akslar üzerinde dağılmıştır. Bu yayılma ve saçaklanma şehir merkezinin önemini yitirmesine ve kamusal alanların azalmasına neden olmuştur.

Görsel 47. 2015 Ankara Planı

(Kaynak: https://www.researchgate.net/figure/Urban-macro-form-schema-of-Ankara-2015-Source-Harita-ve-Plan-Belgeleme-Birimi-Maps-and_fig6_42318280)

En son güncel olarak hazırlanan şehir planı, 2025 Planı Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanmıştır. Bu plan hazırlığı, Doğal sit alanlarını, kırsal alanları, değerli tarım alanlarını korumaya yönelik hazırlanmıştır. Bu süreç içerisinde Belde belediyelerin oluşumu, şehrin bölünerek çözüm önerileri yetki ve planlama karmaşası ortaya çıkarmıştır. Şehrin kontrolsüz olarak çok yöne doğru büyümesi ve yapı stokunun gereğinden fazla arttırılması şehrin kontrollü büyümesi, planlanması, ayarlanması ve yönetim kolaylığının sağlanmasını zorlaştırmıştır.

Görsel 48. 2025 Ankara Planı

(Kaynak: https://www.researchgate.net/figure/Ankara-2025-Master-Plan-Schema-Source-ABBISDB-2006_fig7_42318280)

Ankara, bu kapsamda gelişim süreci olarak Almanya Berlin'e benzemekte ve gelişim süreci içerisinde çevresel faktörlerden etkilenmektedir. Büyüklüğü Singapur ve İstanbul şehirleri ile kıyaslanamasa bile, tasarım şehri kriterleri içerisinde örnek alması gereken şehirler içerisinde Berlin merceği içinden bu gelişim süreci incelenmelidir. Berlin örneği içerisinde şehrin gelişim süreci ve yapısı bu kapsamda, Cumhuriyetin başkenti olduktan sonra büyüme ve geliştirilme süreci içerisinde Almanyalı ve Avusturyalı planlamacılar tarafından etkisi olan süreçte, benzerliği, yayılımı ve ilişkili aks noktaları ile kalmamakta, mimari stil ve evrensel ölçüleri de kapsamaktadır.

Ankara, Türkiye Cumhuriyeti'nin kalbi olarak, sinema, tiyatro ve müzik konusunda ulusa öncü olma çabası içerisinde, zaman içerisinde var

olan örneklerin dışında, yeni ulusa örnek olacak, kültürel ve gelişim olarak liderlik yapacak yeni kuruluşlar ile birlikte ilklere de olanak tanımıştır. Bu kapsamda yeni ulusun kalbi olarak Ankara içerisinde, İstanbul şehrinin sahip olduğu özelliklerin ve sağladığı imkanlar yaratılmaya çalışılmış, şehrin çalışması ve kültürel olarak sağladığı imkanlar ile sunulan şartlar geliştirilmiştir.

Ankara, Cumhuriyet'in başkenti olarak, erişilebilir, ulusun çevresine hızlıca erişebilecek ve üretim noktası olarak da hizmet verebilecek ve ihtiyaç durumunda yine ulusun merkez noktası olarak bulunabilecek durumunun yanında bir yandan da başkente yakışır standartlarda gelişme sürecine de girmiştir. Bu standartlar, göç artışı yüzünden popülasyonun büyümesi, bu sebep ile de planlanan büyüme ve barınma kapsamının dışında kontrolsüz gelişmesi yüzünden sıkıntıya uğramıştır. Bu sıkıntıların birçoğu yeni planlamalar ve çalışmalar içerisinde önüne geçilmeye çalışılmış olsa da veriler doğrultusunda diğer UCCN tasarım şehirlerine kıyas ile eksikliklerinin ortaya çıkarılması ve bu doğrultuda öneriler yapılması beklenmektedir. Bu amaç doğrultusunda diğer UCCN şehirlerinin incelemesinde kullanılan kriterler, araştırma sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda Ankara analizinde kullanılmış, bu sayede diğer örnek alınan UCCN şehirleri ile olan farkını ortaya çıkarma hedefini içermektedir. Bu kapsamda ortaya çıkarılan bilgiler ile Ankara şehrinin eksikleri ortaya çıkarılarak öneriler sunulması hedeflenmektedir. Devlet Mahallesi Cumhuriyet ilanı sonrasında Ankara kenti yapılanma sürecinde Atatürk'ün Almanya'dan gelmesine vesile olduğu Berlinli Mimar H.Jansen'in geliştirdiği nazım planına uygun olarak C. Holzmeister tarafından tasarlanmıştır. Kızılay'da Güven Anıtı ile başlayan Devlet Mahallesi, Atatürk Bulvarı ile Dikmen yolu arasında Bakanlık Binaları ile devam eden ve yüksek bir noktada TBMM binası ile tanımlı üçgen alandır.

Ankara Devlet Mahallesi yönetim binalarının içerisinde bulunan orta aksı, TBMM Ana Binası Şeref holünden geçerek salkımlı kapı ile Genel Kurula ve Salonun merkezinde bulunan "Halk Egemenliğini" ifade eden Atatürk çiçeklerine ulaşmaktadır. Aks barındırdığı anlamlar nedeni ile çok

özel ve önemlidir. Bu çalışmada öneriler bu sebeple bu aks üzerinde yapılacaktır.

ANKARA ŞEHİRİ DEĞERLENDİRMESİ

1) Görsel ve Turistik Yerler	30	Kültürel Mahaller ve Etkinlikler	Kültürel Coşkunluk
2) Müze ve Sanat Galerileri	6 Müze ve 49 Sanat Galerisi		
3) Sinema Sahneleri	228		
4) Konser ve Müzik Salonları	20		
5) Tiyatro Sahneleri	46		
6) Oteller	243	Kültürel Katılım ve Çekicilik	
7) Müze Ziyaretçileri	180,518+		
8) Sinema İzleyicileri	1,678,592+		
9) Sanat, Kültür ve Eğlence Sektöründe Meslekler	53,714	Yaratıcı ve Bilgi Bazlı Meslekler	Yaratıcı Ekonomi
10) Medya ve İletişim Sektöründe Meslekler	29,166		
11) Diğer Yaratıcı Meslekler Sektöründe İş İmkanları	128,566		
12) Patent Başvuruları	279	Düşünsel Gelişim ve Yenilik	
13) Üniversite Sayısı	22	İnsan Sermayesi ve Eğitim	İmkan Sağlayan Yapılı Çevre
14) Üniversite Sıralamalarında Bulunan Üniversite Sayısı	2		
15) Uçak ile Ulaşım İmkânı ve Havalimanı Sayısı	Var, 4	Yerel ve Uluslararası Bağlantı	
16) Araç ile Ulaşım İmkanları	Otobüs, Taksi, Dolmuş ve Özel Araç		
17) Tren ile Ulaşım İmkanları	Metro, Tren		

Tablo 14. Ankara Şehrinin UNESCO Yaratıcı Şehir Değerlendirmelerine Göre İncelemesi

Bu değerlendirmelerin yanında erişilebilir şehir olarak Ankara'nın korunması ve gerekli bakımlarının yapılması ihmal edilmektedir. Süreç içerisinde bakım isteyen kaldırım taşları ve yağmurluk giderleri erişilebilir tasarım ve kullanıma bir engel oluşturmakta ve bir problem olarak kabul edilebilmektedir. Erişilebilir şehirde olması ve belediyelerin uygulaması beklenen özelliklerin Ankara şehrinin ana aksı kabul edilen Meclis aksında eskimeye başladığı, uygulamaların eksildiği veya kullanıma yetersiz kaldığı gözükmemektedir.

Binalara yaklaşım ve girişin erişilebilirliği konusunda bulunan bulgular ise yetersizdir. Erişilebilirlik kapsamında, sağlanan alanlar ile uygulamalar kısıtlı, ayrımcı ve yetersiz gözükmetedir.

Bu bilgiler ışığında Ankara şehrini Devlet Mahallesi aksı üzerinden örnek almak, şehrin en yoğun kullanılan ve en aktif olan ana hattı üzerindeki erişilebilirliğin incelenmesi, Ankara şehrini erişilebilirlik konusunda kendini nasıl yenileyebileceği ve yaratıcı şehir olabileceği konusunda bilgiler sunacaktır.

3.1.1. MODEL OLARAK SEÇİLEN ÇALIŞMA ALANI (DEVLET MAHALLESİ)

Atatürk Bulvarı aksı, Ankara'nın yönetim binalarının olduğu merkez; sembolik mekân, sosyal yaşam ortamı, kültürel merkez, ekonomi merkezi olarak Başkent için büyük önem taşımaktadır.

Görsel 49. Başkent Ankara'nın Atatürk Bulvarı Boyunca Gelişmiş Kent Aksı

(Kaynak: Google Harita Üzerinde Çalışma)

Çalışma alanı olarak spesifik seçilen bölge Atatürk Bulvarının Kızılay'da Güven Anıtı ile başlayan daha sonra bakanlık binalarını geçerek ve TBMM binalarını kapsayarak Kavaklıdere'ye ulaşan, tarihsel ve doğal değeri yüksek kent aksını ve bu aks ile bağlantılı yaya alan ve şehir yollarını kapsamaktadır.

Araştırma çalışması için gözlem ve inceleme amaçlı seçilen anahtar bölge Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla Başkent olarak anlam kazanmıştır. Kızılay-Bakanlıklar bölgesi içerisindeki üçgen alandır. Aynı zamanda kalbe benzeyen şekli ile de Türkiye'nin kalbi durumundadır. Daha spesifik tanımla Güven parkla başlayan ve Türkiye Millet Meclisi Binası ile son bulan Devlet Mahallesi, Ankara'nın ve Türkiye'nin siyasal, sosyal, ekonomik ve sanatsal alanlardaki değişimini her anlamda bünyesinde barındıran fiziksel çevre özellikleri, yapıları, alışveriş yerleri, meydanları, prestij mekanları, açık ve yeşil alanları, ulaşım ağı konularında gösterge konumuna sahiptir. Bu konudaki erişilebilirlik çalışması ülke ve kamu yararı adına önemli bulunmaktadır. Cumhuriyetin kurulduğu yıllardan bugüne planlanarak oluşturulmuş tasarım ve mekânsal nitelikleri itibariyle tarihe de tanıklık etmektedir. Özünde kentsel çevre tasarım alanı olarak değerlendirilmesi gereken bir çalışma alanıdır. Türkiye'nin ve Ankara'nın erişilebilirlik ve tasarım kenti olma konusundaki eksikleri görmek ve sorunlarını giderebilmek için tam anlamıyla, mimari ve plancı tasarımcıların müdahalesine ihtiyaç duyulan multidisipliner bir çalışma alanı olduğu değerlendirilmiştir.

Seçilen çalışma alanı sosyal, kültürel ve fiziksel açıdan önemli bir çevredir. Çevre tasarımı alanının tarihsel geçmişi Türkiye ve Ankara kentsel gelişimi ile iç içe görülmektedir. Çalışma alanının başkentte merkezi konumda bulunmasının yanı sıra bu aksın oluşumunda hedeflenen yeni Cumhuriyet'in sembolleştirilmesi hedefinin yadsınamaz önemini taşımaktadır. Bu nedenle; çalışma alanının görsel ve işlevsel fonksiyonel değişim süreci bir anlamda Türkiye oluşan politik-ekonomik dönemsel değişimleri, kuşaklar arası farklılıkları, toplumsal dönüşümlerini gösterir durumdadır.

Jansen'in kent planına göre şekillenen Devlet Mahallesi, C. Holzmeister tarafından tasarlanmış ve kendisinin önerdiği çoğu bina yapılmıştır.

Görsel 50. Cumhuriyetin göstergelerini taşıyan Devlet Mahallesi'nin Hava Fotoğrafı
(Kaynak: Google Earth)

Güven Parktaki Güven Anıtı'ndan başlayan aks simetrik biçimde yerleştirilmiş Bakanlık binaları ile oluşturulmuş ve son ucunda Meclis binaları ile bu alan kesintisiz olarak planlanmıştır. Alanın bu dönemde bir erişilebilirlik problemi bulunmamaktadır. Ankarada nüfus atışının neden olduğu ciddi sorunlar yaşanmıştır. Alanın şekillenmesinde ve çözüm bulunmasında yetersiz kalınmıştır.. Sonradan dönemlerde bu durum kısıtlanmıştır. Güven park dolmuş durakları ile Bakanlıklardan ayrılmıştır. Devlet Kurumları kendi duvarları içinde kalmıştır. Kent merkezi olan bu alan gerçek bir kamusal alan olması gerekirken, günümüzde bir gelip geçme mekânı durumundadır. Aynı zamanda çalışma alanı siyasal ve toplumsal aşamaların şekillendirmesi ile değişim göstermektedir. Yaratıcı şehirlerde bulunması gereken güvenlik kriteri alınan çok sayıdaki tedbir ile sağlanabilmektedir. Kentli bu tedbirlerden mağdur olmakta, çoğu yerde erişim sorunu yaşamakta ve hareketleri güvenlik tedbirleri nedeni ile kısıtlanmış olmaktadır.

Kentlerin gelişimi için zaman içinde planlama ve tasarım önerilerinin de sürekli yenilenmesi gerektiği bu çalışmada bir ön kabul olarak görülmektedir. Alana dair olan tartışmalara, İç Mimari ve Çevre Tasarımı meslek disiplini paradigmasıyla çözüme yönelik Ankara için mekânsal öneriler ile katkı sunmak hedeflenmiştir.

3.1.1.1.ALAN ÇALIŞMASINDA KULLANILAN MATERYAL VE METOT

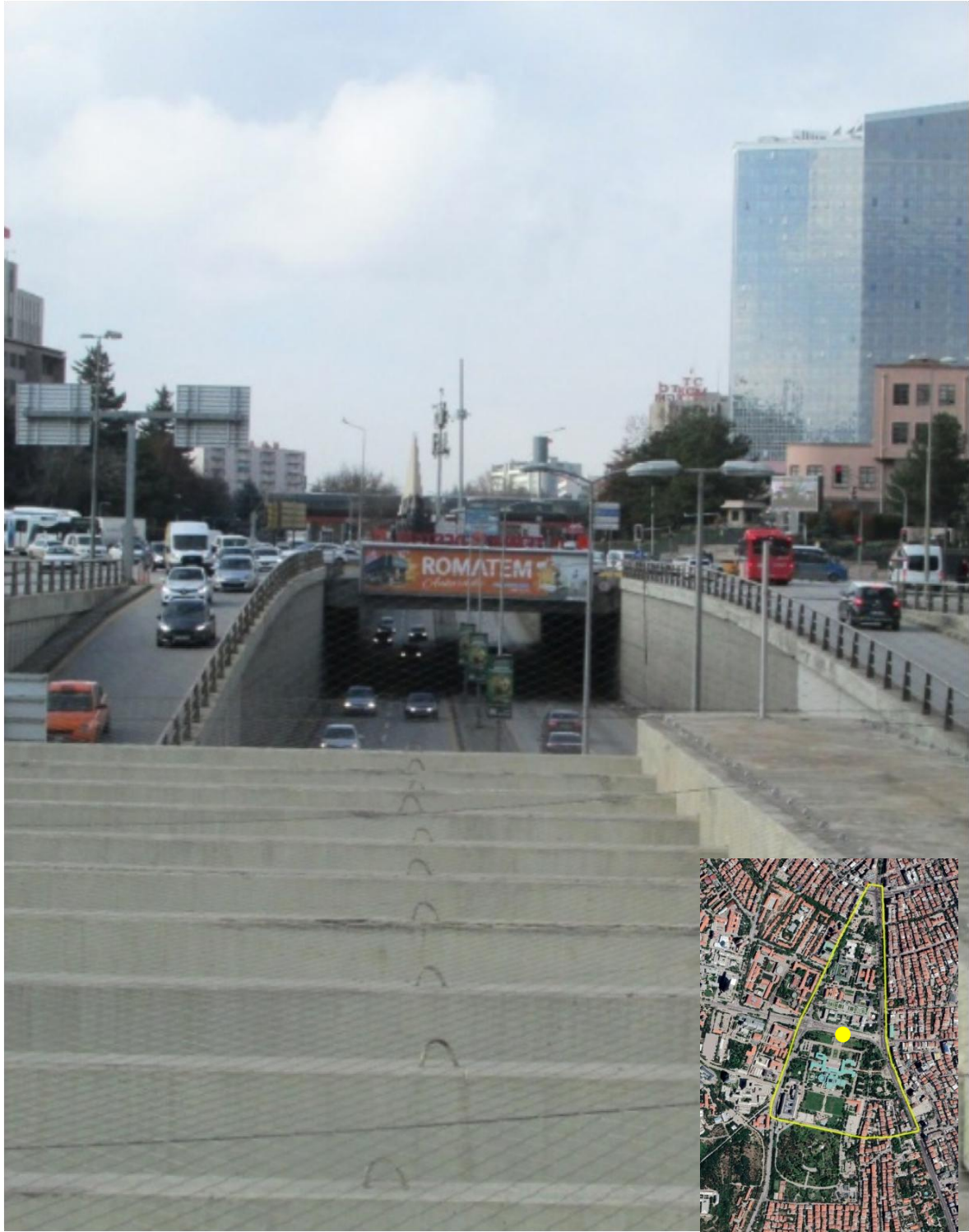
Çalışmanın materyali olarak ilgili kitaplar, ulusal ve uluslararası konu ile ilgili hazırlanmış makale ve tezler, uydu fotoğrafları, arşiv kayıtları, gazete haberleri, internet siteleri, meslek odalarının yayınları, fotoğraflar, gibi yazılı ve görsel kaynaklardan faydalanılmıştır. Çalışmada Auto CAD ve Photo shop yazılımları kullanılmıştır.

Bulunan kaynaklar ile saha çalışmasının alt yapısı oluşturulmuştur. sanal ortamda ve yerinde yapılan tespitlerle elde edilen verilerin sentezi ile birlikte seçilen anahtar bölgenin tarihçesinden bugüne mekansal dönüşüm

araştırması, görüşme, gözlem ve harita üzerinde yapılan alan çalışmalarının karşılaştırılması, çalışma alanlarından tasarım kapsamında konuya ilişkin farklı yaklaşımların ortaya çıkarılması, elde edilen tüm verilerin değerlendirilmesi ve yorumların oluşturulması ve bir tartışma çerçevesinde sonuçlara ulaşılması hedeflenmiştir. İnsanların tanımlı spesifik alandaki sosyal ihtiyaçlarının neler olduğu ve nasıl karşılandığı ve daha nelere ihtiyaç olduğu incelenmiş ve gözlemlenmiştir. Bu ihtiyaçlar erişilebilirlik kapsamındaki dolaşım alanları ile ilgili boyutları standartlar ve mevzuatlar çerçevesinde harita lejantı üzerinde tespit edilerek özgün olarak belgelendirilmiştir. Fotoğraflar ile çalışma alanındaki mevcut belgelendirilen durumların dünya standartları ve beklentilere uymayan detayları ortaya çıkarılmıştır. Bu şekilde elde edilen verilerden faydalı bilgilere ulaşılmıştır. Seçilen bölgedeki sistemin ve kullanıcılarının sergilenmesi sonucunda standart bilgiler ile karşılaştırılarak son aşama akademik bir çalışma olarak sonuçların fikir ortamına aktarılması olarak belirlenmiştir.

3.1.1.2.ARAŞTIRMA ALANI İLE İLGİLİ YAPILAN GÖZLEM VE TESPİTLER

Alan çalışması 3 farklı günde (hafta içi iki ve hafta sonu), günün farklı zaman dilimlerinde (sabah-öğlen-akşam) gerçekleştirilmiştir. Kullanıcı hareketleri, trafik durumu, yoğunluk, kullanılan malzemeler, toplanma yerleri, ulaşım ve park olanakları, güvenlik tedbirleri, plastik öğeler ve peyzaj, çevreye uyumluluk, tarihsel kültürel değerler vb. gözlemlenmiş ve belgelendirilmiştir. Kullanıcılar ile görüşme yapılmış ve alanda incelemede bulunulmuştur. Kaynak araştırması ile teorik alt yapı oluşturulmuştur. Sanal ortamda elde edilen veriler ve yerinde yapılan tespitlerle öneri geliştirmek için temel oluşturulmuştur.

Görsel 51. (Kaynak: kişisel arşiv) Devlet Mahallesindeki aks bölünmüş ve yaya erişimi trafik yolu ile kesilmiştir. Ankara Devlet Mahallesi içerisinde bulunan Güven Parktan başlayan ana yaya aksı, Meclis Binası Şeref holü ve salkımlı kapı ile Genel Kurul Salonuna ve salonun merkezinde bulunan “Halk Egemenliğini” ifade eden Atatürk çiçeklerine kadar ulaşmaktadır. Kentsel Planlamada hissedilen büyük erişim problemi burada görülmektedir. Anlam ve önemi olan bu aks trafik nedeni ile kesilmek zorunda kalmıştır.

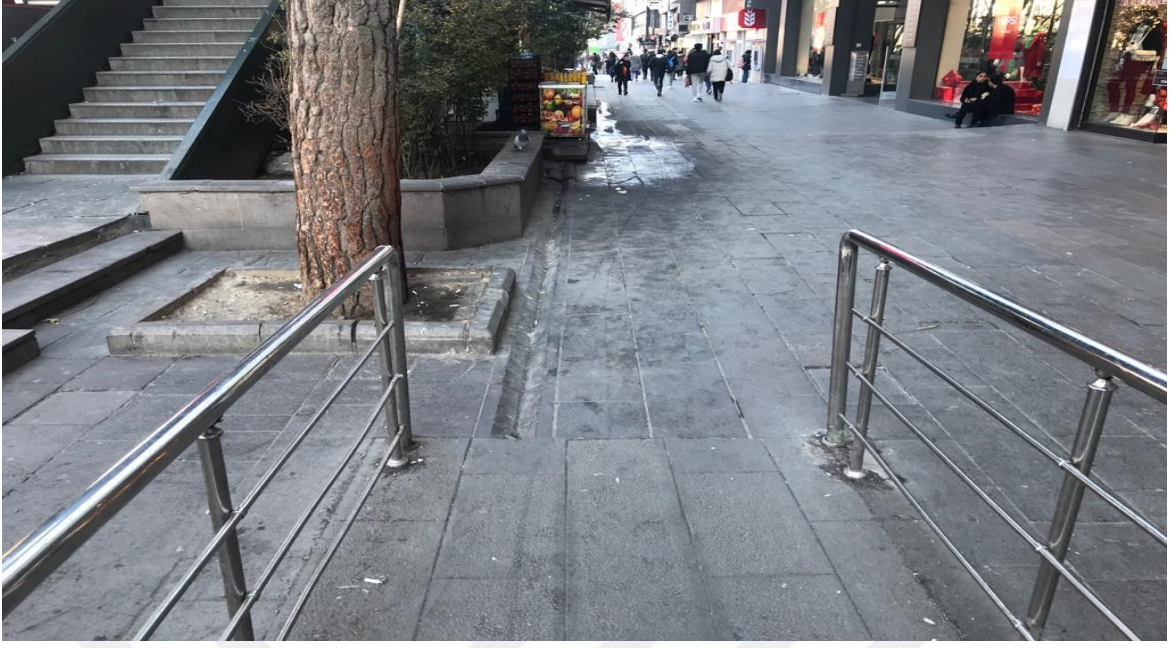
Görsel 52. (Kaynak: kişisel arşiv) Merdiven sağ ve sol tarafından tırabzan (korkuluk) bulunmamaktadır. Erişilebilirlik izleme ve denetleme formlarına göre merdivenlerde her iki tarafta 90 cm tırabzan / küpeşte uygulanmalıdır. Merdiven başlangıç ve bitişlerde görme engelliler için hissedilebilir yürüme yüzeyi olan uyarı yüzey uygulaması yapılmalıdır. Bahsi geçen uygulamalar ilave edildiğinde daha kullanışlı bir merdiven haline gelecektir. Ankara Şehrinde Meclis Aksında yaya ulaşım yollarının hissedilebilir yüzeyleri, ıslak kuru kaymayan bir yapıdadır fakat bakım onarıma ve ilave uygulamalara ihtiyacı bulunmaktadır.

Görsel 53. (Kaynak: kişisel arşiv) Cadde kaldırım birleşimindeki kaldırım rampası bitiminde rögar kapağı bulunmaktadır. Rögar kapağı ve zemin bakımsızlığı nedeni ile yaya geçidinde engebe ve kotlar oluşturmaktadır. Bu hali ile yaya ulaşımında rampa ve yaya yolu olarak seçildiğinde tekerlekli sandalye, bebek arabalıları vb. için kullanımı sorunlu bir geçiş haline gelmiştir.

Görsel 54. (kaynak: kişisel arşiv) Atatürk Bulvarında rampa, merdiven ve hissedilebilir yürüme yüzeyleri standartlara uygun görülmemektedir. Uygulamada eğimli bir alanda konumlandırılan merdiven basamakları ve kaldırım 3 cm kaldırım rampasında kot bulundurmaktadır. Kotlar nedeni ile geçişler engellilere sorun yaratmaktadır. Merdivenlerde ise tırabzan (korkuluk) olmalıdır. Görme engelliler için oluşan kot farkları ve uygun yürüme yüzeyi olmaması kullanımlarını zorlaştırmaktadır.

Görsel 55. (kaynak: kişisel arşiv) Rampa, Merdiven, Küpeşte, Korkuluk ve Yağmur Suyu Oluğu Uygulamasında hatalar bulunmaktadır. Dış mekânda bulunan rampa eğimi %8 uygun olup konumlandırma yerinde ağaç ve yağmur oluğu bulunması nedeni ile kullanım güçlüğü oluşmaktadır. Rampa bitimi 2 cm eğimli kot geçişi kısmen engellemektedir. Rampa eğimi %8 uygun olup konumlandırma yeri üst geçit yaya bağlantısı ile ilişkilendirilmesi uygun olabilir. Rampa bitimindeki 2 cm eğimli kot geçişinin giderilmesi durumunda daha erişilebilir hale gelecektir.

Görsel 56.(kaynak: kişisel arşiv) Ana ulaşım aksındaki yaya kaldırımında rampa uygulamasında eğimin fazla (%18) olması nedeni ile kullanımı zor bir rampadır. Rampa bitimindeki yağmur ızgarası geçişi kısmen engellemektedir. Ayrıca merdivenlerde de korkuluk bulunması gereklidir.

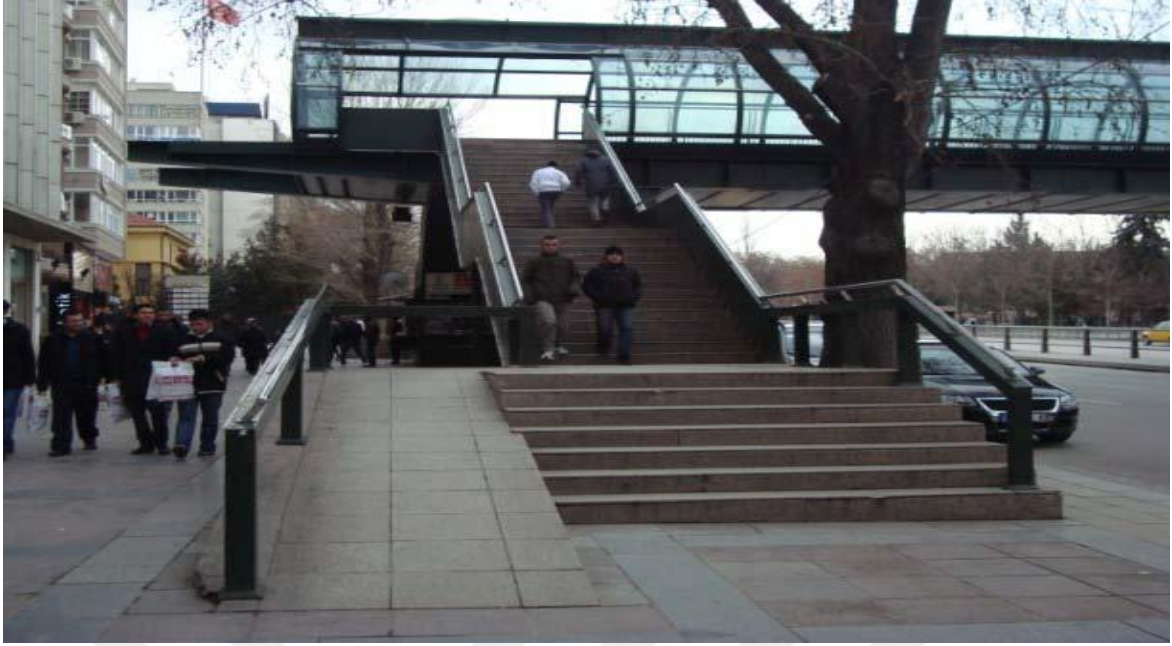
Görsel 57. (kaynak: kişisel arşiv) Ankara Şehrinin seçilen bölgesinde (Milli Egemenlik Parkında) yeşil alan ve parklarda rampa ve merdiven uygulamasında eğim ve dönüş problemleri bulunmaktadır. Rampa bitişinde hemen havuz ile karşılaşılmaktadır. Küpeşte yoktur. Dış mekân zemininin düz, sabit olmaması ve engebeleri nedeni ile rampalı geçişe daha uygun yaklaşımlar önerilmektedir.

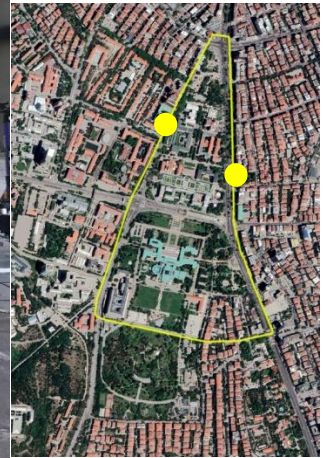
Görsel 58. (Kaynak: kişisel arşiv) Yaya yolları başlangıç ve bitişleri algılanamamaktadır. Başlangıç ve bitişlerin malzeme seçimi ve renklerle hatta sesli ikazlar ile belirlenmiş olması gerekmektedir. Bu tür uygulamalar ve bakım onarım eksikliği nedeni ile yaşı, fiziksel durumu fark etmeksizin herkes sorun yaşayabilmektedir. Eğimi uygun kaldırım rampası olmasına karşın hissedilebilir yürüme yüzeyi (görme engelliler için) uyarıcı yüzey bulunmaması ile dikkat çekmiştir.

Görsel 59. (Kaynak: kişisel arşiv) Yol cebindeki 1,3 cm'lik yükseklik ve ızgara derinliği bisiklet ve engelli ulaşımına sorun çıkarabilmektedir. Yaya geçidinde bulunan kanal kapağının etrafı deforme olmuştur. Yaya kaldırımından yola inişte rampa kullanılması herkes için kullanım kolaylığı getirecektir.

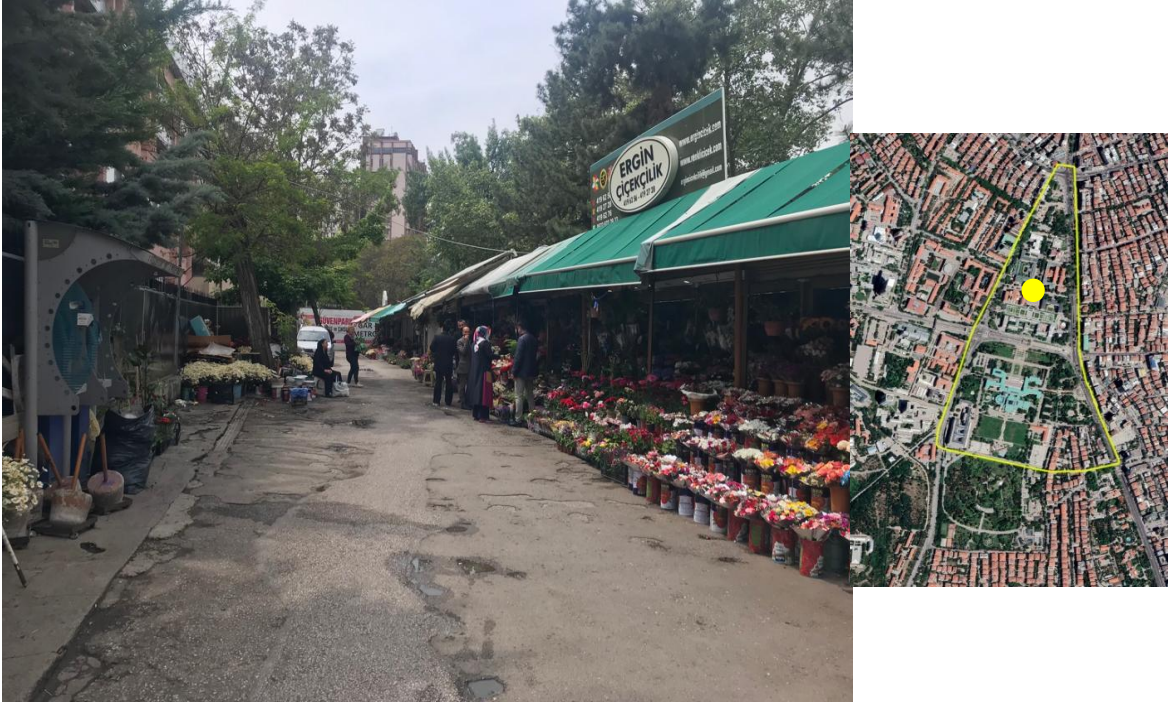

Görsel 60. (Kaynak: kişisel arşiv) Bulvar üzerinde yapılan üst geçitler ile yayaaların yürüyerek bir yere erişimleri daha güçleşmiştir. Kentsel mekanlar ve kentin sahip olması gereken değerler yol ve kavşaklara bırakılmıştır. Seçilen alandaki meydanlar hemzemin ve katlı kavşaklara dönüşmüştür. Üst geçitler günlük yaşam içerisinde artan sokak terörü (hırsızlık, dilencilik, yan kesicilik, tinercilik vs.) yayaaların geçitleri kullanimalarını zorlaştırmaktadır. Bu alanlar geceleri tercih edilmemektedir. Kamusal alanlar başta çocuklar ve kadınlar olmak üzere terk edilmek durumunda bırakılmaktadır. Ayrıca görseldeki üst geçitin ayağında sadece merdiven sahanlığına ulaşan belirsiz bir rampa yer almaktadır.

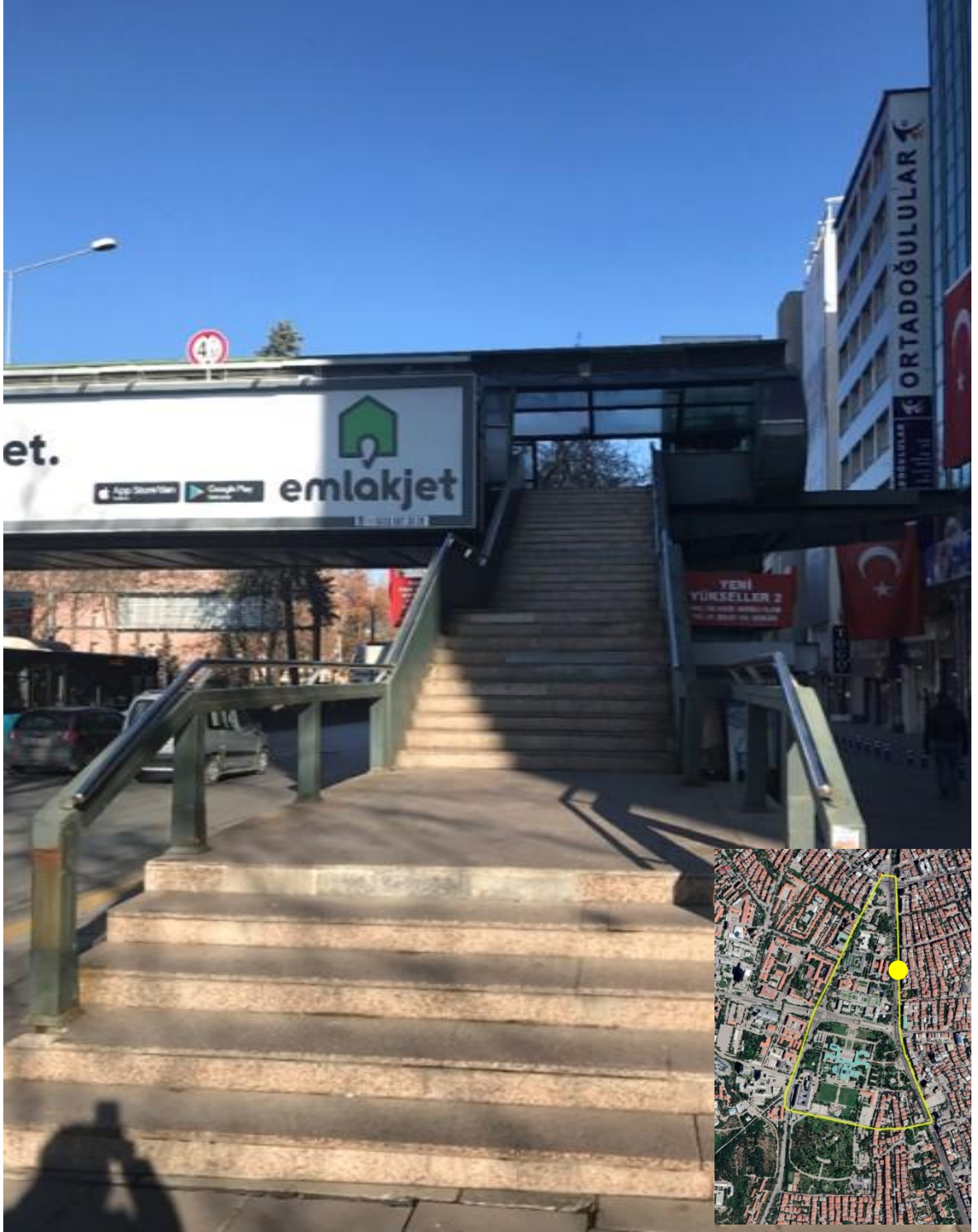

Görsel 61. (Kaynak: kişisel arşiv) Bulvar yaya aksında dış mekanda üst geçitte engelliler için yapılan asansör kullanımında bazı sorunlar bulunmaktadır.

Asansör önü kot farkının giderilmesi için rampa yapılmıştır. Fakat rampa başlangıç ve bitişlerinde 150 x 150 cmlik sahan olması gerekmektedir. Bu rampada engelli bireyler rampadan direk kapıya yönelmekte zorluk yaşamakta hatta rampayı kullanamamaktadır. Erişilebilirliğin tasarıma sonradan eklenmesi durumunda erişilebilirlik sağlamak daha güç olmaktadır. Görselde görüldüğü üzere üst geçit asansörü girişinde tekerlekli sandalye ile sabit durabilmek ve burada asılan acil durum telefonuna yüksekliği nedeni ile ulaşabilmek güçtür. Yönlendirme, bilgi levha ve işaretleri ile sesli kioks kullanmakta faydalı uygulamalar olarak önerilmektedir.

Görsel 62. (Kaynak: kişisel arşiv) Atatürk Bulvarından Milli Müdafaa caddesine ulaşan yaya yolundaki seyyar satıcılar, çiçekçiler, ayakkabı tamircileri derme çatma mekanlarda hizmet vermektedir. Çiçekçilerden akan su drenaj yapılmadığından ve yollar engebeli olduğundan yayaları rahatsız etmektedir. Bu satış alanları kullanım olarak yaya yoludur ve Bulvardan gelen yaya geçişlerini sıkıştırmaktadır.

Görsel 63. (Kaynak: kişisel arşiv) Önceliğin yaya olması gereken modern kent merkezinde motorlu taşıtların hareketlerine öncelik veren çözümler üretilmiştir. Kent sakinleri zorluğa katlanmak yerine, yapılan köprülerin ve üst geçitlerin altından geçmeyi tercih etmektedir. Yaya ve araç trafiği hemzemin geçitler de kesişerek zafiyet yaratmaktadır.

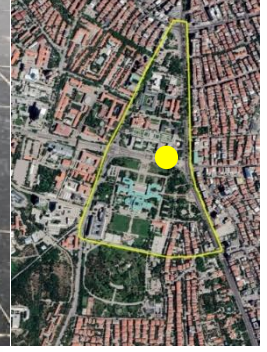
Görsel 64.(Kaynak: kişisel arşiv) Dış mekânda kullanılan ağaç ve benzeri bitkilerin heykellerin önünü kapatmayacak şekilde budanması gerekir. Kent donatıları yüksekliği standartlara göre minimum 2.2m nin altında olmalıdır. Geçmişte dikilen ağaç ve yeşilliklerin güncel bakıma ihtiyacı olduğu görülmektedir. Ağaçlardaki bakım ve budama eksiklikleri, güvenlik kulübe ve siperlikler toplum hafızasında yer alması gereken anıtları arka plana itmektedir. Toplumsal hafızamız bu tür anı ve kutlamalar ile güncelleşebilmekteyken anıtları izleyememek nedeni ile nesiller yenilendikçe toplumsal hafızamız zaman içerisinde boşalmaya yüz tutabilir.

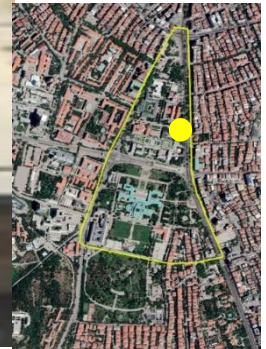
Görsel 65. (Kaynak: kişisel arşiv) Her geçen gün artan güvenlik nedenleri ile bitkiler, teller ile aniden kesilen yürüme yolları kamu binalarına erişimi zorlaştırmaktadır. Kamusal alanlarda yayalar seyir halindeyken düz, sabit, dayanıklı, sürekli, ıslak, kuru kaymayan dış mekân zeminlere ihtiyaç duyulmaktadır. Görseldeki alan yaya yolundaki girinti ve çıkıntılar, bakımsızlık nedeni ile uygun bir yaya yolu değildir. TBMM Ana Binasının ön bahçesindeki bitkiler de yaya yolunu engellemektedir. Geçiş genişliği olması gereken 1,5 m'nin üzerindedir. Ancak bakım ve onarıma ihtiyacı bulunmaktadır. Alan kullanımı uygun olup donatı ve bitkiler nedeni ile daha erişilebilir yaklaşımlar önerilmektedir.

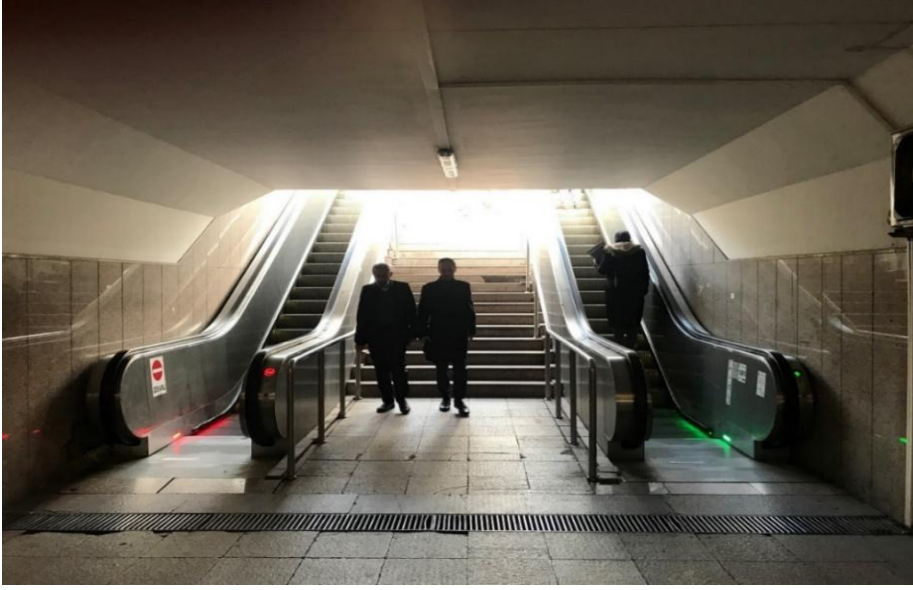
Görsel 66. (Kaynak: kişisel arşiv) Anıta değer veren içinde bulunduğu topluluğa anlattıkları bulunduğu yerin insanlarına sunduklarıdır. Fakat kentin imgelerinden olan Devlet Sanatçısı Metin Yurdanur tarafından 1992’de yapıp Ankara Olgunlar Sokak başına yerleştirilen Madenci Anıtı hakkında hiçbir bilgilendirme bulunmamaktadır. Anıt, 1991 yılında yüz bin maden işçisinin sendikal hakları için Ankara’ya yürüyüşe geçmeleri sonucunda yetkililerce durdurularak, Ankara’ya gelmelerinin engellenmesi anlatılmıştır. Eserin anlatım bilgilerinin olması bulunduğu topluluğa değerini anlatabilmesi açısından önemlidir. İzleyici için anıtın korunması (tasarımın gereği olan camlarının kırılmış olması ve yenilenmemesi üzücüdür) temizlik ve bakımının yapılması gerekli görülmektedir.

Görsel 67. (Kaynak: kişisel arşiv) Zemin nemli ortamda donan ve kayan dış mekâna çok uygun bulunmayan malzeme ile kaplıdır. Bu park alanı orta refüjün değerlendirilmesi ile elde edilmiştir. Park olarak değil bir gelme geçme mekânı olarak kullanılmak istenmektedir. Geceleri her ne kadar aydınlatılsa da burası kent sakinlerince kullanılmaktan kaçınılmaktadır.

Görsel 68. (Kaynak: kişisel arşiv) Kamu alanlarında yapılan yanlış rıht yüksekliği ve kusurlu uygulamalar kullanımı olumsuz etkilemektedir. Dik eğimde rampalar, bakımsızlık, standart dışındaki ölçülerde merdiven basamakları, uyarı levhalarının az sayıda bulunması, kaydırmaz bantların ve küpeştelerin bulunmaması nedeni ile kullanım zorlaşmaktadır.

Görsel 69. (Kaynak: kişisel arşiv) Çözüm bulmak için yapılan alt geçitlerde bazı kullanım sorunları bulunmaktadır. Yayalar, yürüme yollarının bakımsızlığı, yürüyen merdivenlerin çalışmaması ve güvenlik amaçlı tedirginlikler nedeni ile geçitleri kullanmayı tercih etmemektedir. Bu durum kavşaklarda trafik karmaşasına neden olmaktadır. Yaya bölgelerini birbirine bağlamak amaçlı yapılan alt ve üst geçitlerin hem estetik hem de kullanım açısından daha uygun çözümler ile geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca merdiven başlangıç ve bitişlerinde 60cm genişliğinde uyarıcı yüzey uygulaması; hissedilebilir yürüme yüzeyi (görme engelliler için) bulunmalıdır.

Görsel 70. (Kaynak: kişisel arşiv) Kamusal alanlarda açık olması gereken mekanların (tuvalet, lavabo, engelli tuvaleti ve bebek emzirme odalarının) güvenlik nedeni ile kullanılmaktan çekinilmesi herkes için eşitlik ilkesini yerine getirememektedir.

Görsel 71.-72. (Kaynak: kişisel arşiv) Atatürk Bulvarı üzerindeki yaya yolları ve kavşak adaları dahi otopark alanı için yeterli sayıyı sağlayamamaktadır. Kentin nüfus ve yaya yoğunluğunun dikkate alınarak düzenlemelere gidilmesinin gerekli olduğu görülmektedir. Yaya zemininde geçit çizgileri uygulanmamış her ne kadar rampa eğimi uygun olarak yapılmış olsa da kaldırımların ve kavşak adalarının otopark olarak kullanımı hareket kısıtlılığı yaşayanlar için uygun taşıtlar için güvenli değildir.

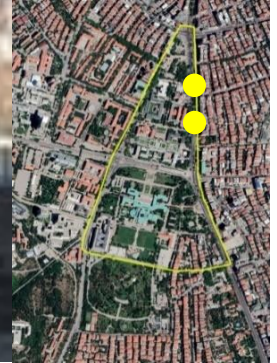
Görsel 73.-74. (Kaynak: kişisel arşiv) Kaldırım geçiş genişliğinde yapılarda bulunan esnaf ve bina kullanıcılarının mülkiyet hakkı, hak kullanımını aşmaktadır. Yayanın yürüme yolu kısıtlı hale gelmiştir. Bu durum kullanıcıların fazladan enerji harcamasına neden olmaktadır ve yaratıcı kentler için istenmeyen bir haksız durumu ortaya koymaktadır.

Görsel 75.-76.(Kaynak: kişisel arşiv) Yaya ve karayolları alanları imar kanununa göre kamunun yararı düşünülerek kullanılmalıdır. Görülen uygulamalarda yaya yolu olan kaldırım işgal edilmektedir. Kaldırımlar özel kullanımlara ve mülkiyete dahil edilemeyeceğinden yönetimler bu alanlar için daha köklü ve estetik çözümler geliştirmelidir.

Görsel 77.-78. (Kaynak: kişisel arşiv) Kaldırımlar amaçları dışında kullanılmaktadır. Metro girişleri, alt geçitler daha algılanabilir olmalıdır. Seyyar satıcılar için Başkent'in kimliğine yaraşır estetik ve fonksiyonel tasarımların geliştirilmesi gerekli görülmektedir. Kentlinin sosyo-kültürel özelliklerine katkı sunan, bulunduğu çevredeki dokuya saygılı donatı elemanları ve kent mobilyaları geliştirilmelidir.

Görsel 79.-80.-81. (Kaynak: kişisel arşiv) Üst geçitlerin merdiven ve asansörleri yaya geçişini kısmen engelleyecek şekilde kaldırımlar üzerinde yer almaktadır. Sorunlu alanlar yaratan bu yerlere büfe, dükkân gibi kullanımlar yerleştirilerek birikme alanları yok edilmiş, oluşan engeller ile yaya ulaşımı daha kötü duruma gelmiştir. Atatürk Bulvarı üzerinde Meşrutiyete dönen yoldaki kesişimde bulunan üst geçitte çoğu kez çalışmayan yürüyen merdivenler bulunmaktadır. Üst geçit ve yürüyen merdivenlere ulaşım için yapılmış sabit merdivenleri kullanmak yerine yaya daha pratik geldiğinden trafik yolunu seçmekte olduğu görülmüştür. Engelliler için ise sorunlar daha fazladır. Merdiven başlangıç ve bitişlerinde görme engelliler için 60 cm genişliğinde hissedilebilir yürüme yüzeyi uyarıcı yüzey uygulaması bulunmamaktadır. Görseldeki rampanın max. %10 olması, sabit merdivenlerde ve rampada korkuluk/tırabzan bulunması gerekli görülmektedir.

Görsel 82.-83. (Kaynak: kişisel arşiv) Güvenpark ve Güven Anıtı yapılan reklam panoları, süs öğeleri ve mekânsal düzenlemeler ile (yemek çadırı, ATM ler, büfeler, kan merkezi, belediye hizmetleri yapıları vs.) simgesel önem kaybedilmektedir. Sıhhiye’den başlayan görsel erişim engellenmektedir. Güven Anıtı’nın anlam ve önemi günümüzde oluşturulan yeni çevresiyle değişmiştir. Kamusal alanda temsil anlamı olan meydan yeni kullanımlara yönlendirildiğinden anıtın ve parkın taşıdığı görevlerinin sürdürülebilirliği zarar görmektedir.

Görsel 84. (Kaynak: kişisel arşiv) Atatürk Bulvarında yaya kaldırım uygulamasında hareket etme zorlukları bulunmaktadır. Yürüme zorluğu yaratan bakımsızlık ve güvenlik amaçlı mantarlar görülmektedir.

Görsel 85. (Kaynak: kişisel arşiv) Devlet Mahallesinde, Milli Eğitim Bakanlığı arkasında yayalar tarafından yoğun kullanılan bölge metro inşaatı ve dolmuş duraklarının düzenlenmesi sürecinde geçişe kapatılmıştır. Kullanıcıları bilgilendirmek için dahi bir uyarıcı levha bulunmamaktadır. Zemin problemleri nedeni ile günümüzde kullanılması güç görülmektedir.

Görsel 86. (Kaynak: kişisel arşiv) Millî Eğitim Bakanlığı ve Bulvardan toplu taşıma için Kumrular yönüne doğru olan yaya aksı palyatif çözümler ile sağlanabilmektedir. Dikey sirkülasyon için rampa ve benzeri uygulama ile daha erişilebilir yaklaşımlar sağlanılmamıştır. Yönlendirme levhaları yeterli sayıda ve nitelikte görülmemektedir. Geçici merdiven ıslak kuru kayabilen bir zemine sahiptir. Korkuluk/ Tırabzanlar çocuklara uygun standartları sağlamalıdır. Bu görüntüler Başkent Ankara'ya hiç uygun bulunmamakta ve kent sakinlerine zorluklar yaşatmaktadır.

Görsel 87. TBMM Yerleşkesi Engelli Dolaşım Planı

(Kaynak: TBMM İşletme ve Yapım Daire Başkanlığı Proje Arşivi)

Görsel 88. (Kaynak: kişisel arşiv) Yönetim binası ana girişinde engelli erişimi sorunludur. Bina arka kapısından sağlanan giriş güvenlik nedeni ile kapalı tutulmaktadır. Ön girişte dikey dolaşıma (merdiven) alternatif olan max. %10 eğimli rampa bulunmaması nedeni ile herkes tarafından erişilmesi güç bir yapıdır. Alanın kullanım durumu rampa yapılmaya uygun olmadığı bu gibi durumlarda ve tarihi yapılarda engelli lifti uygulanması gerekir.

Görsel 89. (Kaynak: kişisel arşiv) Tarihi önemi olan yönetim binasında engelli erişimi için merdivene alternatif engelli lifti konulmuştur. Bu durumda kullanım problemi ile karşılaşmakta ya da engellinin kent ölçeğinde her zaman kamusal yapılara erişimi yürütülen olumlu çalışmalar olsa bile henüz mümkün olamamaktadır.

Görsel 90. (Kaynak: kişisel arşiv) TBMM Ziyaretçi Kabul Salonunda özel hizmet bankosu kurulmuştur. Kamusal Bina girişindeki yüksekliği 75 cm özel hizmet danışma bankosu (tekerlekli sandalye ile gelen, bastonlu, engelli, hamile ve yaşlılar vs.) erişim sağlamaktadır. Engelliler için doğru bir şekilde hissedilebilir yürüme yüzeyleri ve bina erişim broşürleri hazırlanmış danışma bankosu ve güler yüzlü elemanları görülmektedir.

Görsel 91. (Kaynak: kişisel arşiv) Erişilebilir rampa uygulaması ve malzeme seçimi yanlıştır. Cam gibi parlak parlatılmış granit yüzeyler rampalarda koruyucu olarak tercih edilmemelidir. Eğim %9 olması nedeni ile uygundur. Rampa ve merdiven sahanlıklarında 2,10 cm altında olan derinliklerde hissedilebilir yürüme yüzeyi uygulanmamıştır. Görseldeki sahanlık genişliği 1,30cm dir. Oysa tekerlekli sandalye dönüşü için 1,50 cm gereklidir.

Görsel 92. (Kaynak: kişisel arşiv) Tarihi yapılarda erişim sorunlarının sonradan çözülüyor olması yapılarda mevcut duruma uyum konusunda tasarım problemlerini beraberinde getirmektedir. Bu tarihi yönetim binasında uygulanan modüler metal rampa %8 eğimle ve uygun genişlikte yapılarak protokol halı rengine boyanmıştır. Kapıdan engelli, servis veya çocuk arabası geçebilmesi için döner kapının kanatlarının birbiri üzerine katlanması ile geçiş genişliğinin 110 cm'ye ulaşması sağlanmıştır.

Bulvardaki refüj su ve zincirlerle yolun iki tarafını ayırmakta sağlıklı bireyi bile engeller durumdadır. Devlet mahallesi içerisinde, erişilebilirlik incelemesi doğrultusunda, rampa kullanımlarının, merdiven kullanımlarının, yaya geçidi kullanımlarının, yaya geçidi için tek yönlü veya üç yönlü rampa kullanımlarının, yardımcı hissedilebilir yürüme yüzeyi uygulamalarının, korkuluk ve küpeşte uygulamalarının, oturma yerleri ve durakların, otoparkların evrensel ölçüde diğer UCCN yaratıcı şehirleri kapsamında yeterli sayıda bulunmadığı ve güncellenmediği görülmektedir.

3.1.2.1.ÇALIŞMA ALANI İLE İLGİLİ SONUÇ VE ÖNERİLER

UNESCO' nun Yaratıcı Kentler Ağı için beklentileri güvenlik, erişilebilirlik, sürdürülebilirlik ve eşitlik ilkelerinden tasarımla ilgili olan erişilebilirlik olgusu kuramsal veri olarak ele alınıp, tanımı üzerinden ölçüt ve yaklaşımlar doğrultusunda araştırma çalışmasının gerçeğini ortaya çıkarmak üzere rasyonel bir şekilde değerlendirilme yapılmıştır.

Sosyal yapı her toplumda farklı özellikler göstermektedir. Bu özellikler bulunduğu toplumun fiziksel ve kültürel gelişmişliğini ortaya koymaktadır. Sosyal yapı, fiziksel ve kültürel yapıyı kapsamaktadır. Yaptığımız çalışma bu anlamda sosyal yapı ile ilişkili olmakla birlikte önerilerimiz fiziksel ortam ihtiyaçlarına yöneliktir. Bu nedenle; Kamusal alanların zaman içerisinde dönüştürülmesini başarısız kılan ve genellikle de karşılaşılan tasarıma ilişkin fiziksel problemler belirlenmiştir.

- oturulacak yerlerin azlığı,
- toplanma noktalarının yeterli sayıda olmadığı,
- girişlerin direk algılanmaması ve görsel olarak erişimi olmayan mekanlar,
- işlevsel olmayan özellikler,
- insanların erişmek istediği yerlere ulaşmayan yollar,
- yoğun araç kullanımı,

- mekanı tanımlayan kenarların boş duvarlar veya az kullanılan bölgeler olması,
- ideale uygun bazı düzenlemeleri gerektiren bir şekilde konumlandırılan toplu taşıma durakları,
- görev ve fonksiyonlarda zayıflık olarak sıralanmaktadır (Madden, 2001: 21-30).

Seçilen alanda sayılan fiziksel yapıya dayanan problemlerin birçoğunun bulunduğu fotoğraflar ile tespit edilmiştir.

Kaygan ve bozuk zeminler, çok yüksek ve geçiş genişliği uygun olmayan kaldırımlar, yaya yoğunluğunu kaldıramayan yollar, standartlara uygun olmayan dik rampalar, dikey dolaşımı engelleyen kamusal alana basamaklı erişim, duraklar ve araçlarda iyileştirme gerektiren tasarım sorunları, bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımında sorun yaratabilen konumlandırmalar, geçiş genişliğini engelleyen kent donatıları yoğun karşılaşılan engellerdir ve bu engeller fiziksel özrü olmayan bireylere de mekansal engel oluşturabilmektedir.

Görülen eksik düzenlemeler üzerinden geliştirici önerilerde bulunulmuştur.

- Seçilen çalışma alanında bulunması gereken Cumhuriyet'in mekansal temsili yeterince sağlanamamaktadır. Bu nedenle Yerel Yönetimler ve Bakanlıklarda var olan “Kent Estetik Kurullarının” yeniden organizasyonları yapılabilir. Kent Konseyi Ankara Araştırmaları Grubu, belediye temsilcileri, mimarlar, şehir plancıları, peyzaj mimarları, heykeltıraşlar, endüstriyel ürün tasarımcıları, psikolog, sosyolog, tarihçi, hukukçu, ilgili meslek odaları ve sivil toplum kuruluşları, temsilcilerinden oluşan Kent Merkezi Estetik Komisyonu ile sürece başlanmalı ve yapılan çalışmalar denetlenmelidir. Bu komisyon, kentin aksı, cadde ve sokak bazında erişim çözümleri, cephe silüetleri üzerine “Cumhuriyet Aksı” konsepti altında bir tasarım projesi geliştirmesi önerilmektedir.

- Seçilen alanın tümüne ait öneriler, yapılan uygulamalar, planlananlar, bilgilendirme toplantıları, gündeme ait broşür ve gazeteler, bilgilendirme pano ve levhaları, kiosklar ile kullanıcılara anlatılmalı, tasarım ve uygulama sürecine kent sakininin katılım, koruma ve geliştirmede üstüne sorumluluk alması sağlanmalıdır.
- Kızılay Meydanı yeniden tasarlanarak Kızılay Binası'nın açık ve yeşil alanları artırılarak Güven Park ve Anıtı ile kopukluğu giderilmesi, Sıhhiye ile görsel ve yeşil bağının sağlanması, tarihsel ilişkisinin kurulması düşünülmelidir.
- Kamu binalarına herkes tarafından erişimi kolay ve sağlıklı olmalıdır. Hareket kısıtlılığı yaşayan bireylerin (yaşlı, hamile, bebek arabalı, engelli vb.) kent içinde hareketleri ve bina girişlerinin erişilebilir giriş olması sağlanmalıdır.
- Kentsel kamusal alanları; şehir merkezleri, kent ve çevre tasarımının çalışma alanları olduğu değerlendirildiğinde önemli olan mekanın toplumun geliştirilmesi, yenilenebilmesi amacı ile buralara rahat erişimin sağlanması, sürdürülebilir ve güvenli olması konularında tasarım sorunlarının giderilmesi gerekmektedir.
- Toplumsal bilgi alışveriş ve iletişimi, yaşama canlılık ve hareket kazandırmak, düşünceleri aktarmak, bütünleşmeyi sağlamak ve herkesin yaşama katılımlarının olması sevgi ve saygı ortamları oluşturmak için kullanılmalıdır.
- Toplumsal ve ruhsal ilişkileri geliştirebilmek için meydanlar, anıtlar ve parklara erişim önemli bir konu olarak ele alınmalı, planlamalar bu çerçevede yapılmalıdır.
- Globalleşen dünyada küresel hedefleri gerçekleştirmek için bilgi bir yarışma unsuru görülmektedir. Ayakta durabilmek ve bilgiden gereğince faydalanabilmek ancak teknolojik gelişmeleri kullanarak, izleyerek ve geliştirerek sağlanabildiğinden “bilgiye erişimde” önemli bir

gereksinimdir. Kent mekanındaki bilgilendirme levha ve kioskları bu anlamda herkese cevap verebilmelidir.

- Kent Merkezi kültürel buluşma mekanı işlevini gerçekleştirecek çözümleri barındırmalıdır.
- Bulvar dışındaki alanlarda yaya ulaşımı özendirilmelidir. Uygun düzenlemeler ile araçlar otoparklara yönlendirilmelidir. Ulaşım ağına göre yeraltı ve üstü katlı ilave otopark alanları düşünülmelidir.
- Metro ve Ankaray alt yapılarının destekleyen çözümler ve yaya-trafik bağlantıları sağlanmalıdır.
- Yaya bölgelerinin erişimi için metro istasyonu ve yer altı çarşıları, üst geçitler, kültür-sanat işlevleri ile bütünleştiren bir ulaşım ağı projesi hazırlanmalıdır.
- Büfeler, çiçekçi, kitapçı, piyango bayii, kafe, lostra ve sokak satıcılarına ait kullanımları bütüncül şekilde alan içinde herkes için erişime uygun, sirkülasyona zarar vermeyecek biçimde mahallenin niteliklerine uygun tasarımla konumlandırılmalıdır.
- Donatı ve aydınlatmaların, havuz vb. görsel sanatsal elemanların kontrol ve bakımı düzenli olarak yapılmalıdır.
- Heykellerin korunması, yenilerinin düşünülmesi ve haklarında bilgilendirme levhaları olması gerekmektedir.
- Binaların ön mesafelerinde uygulanan farklı yaklaşımlar ve kayırmacı tutumlardan vazgeçilmelidir.
- Erişilebilirliğin yeterli olmadığı yapılara yapım ve tadilat aşamalarında ruhsat verilmeyerek zorlayıcı yaptırımlarda bulunulması düşünülebilir.
- Yaya yolları ve trafik alanlarının belirlenmesi hem zemin yaya geçitleri ve araç yolunda döşeme farklılıkları ile trafik yavaşlatılmalıdır.
- Trafik yollarında güzergahlar yeniden düzenlenebilir.
- Yönlendirme levha ve panolarının kolay anlaşılır ve kentin imajına uygun olması sağlanmalıdır.

- Güvenpark yaya bölgeleri ve otobüs ve dolmuş durakları yeniden değerlendirilmelidir.
- Toplu taşımda ucuz ve konforlu hizmeti sunulması taşıt trafiği azaltacak bu bölgedeki yaya erişimini rahatlatacaktır.
- Anıtlar bulundukları yer ile bir bütünlük içerisinde planlanmalıdır.
- Sanatsal, görsel eleman ve donatıların estetik, işlevsel olması sağlanarak imalat kalitesine ve bakımına önem verilmelidir.
- Yaya yolları ve kaldırımlar kamusal alanı kullanan kentlilerin olduğundan kenti kullananların geçişi için açılmış mekanlar yerel yönetimler tarafından yaya ulaşım yolları üzerindeki alanları ticari kazanç amacıyla kullanmamalıdır.
- Çok alt ve üst geçit olması nedeni ile kuytu ve gözden uzak alanlar oluşmakta bu durum sokak terörüne imkân sağlamaktadır. Oluşan kuytu bölgelerin gasp, kap-kaç, barınma, tuvalet alanlarına dönüştürülmemesi için önlem alınmalıdır.
- Yaya bölgesi, yayaların yürüyebilmeleri, alışveriş yapabilmeleri için düzenlenmiş olup taşıtların girişi sınırlandırılmış sokaklardan meydana gelen bölgeler olmasına karşın kaldırımlar amaçları dışında ve otopark alanı olarak kullanılmamalıdır. Dönüşüm yasasından faydalanılarak otopark alanlarının arttırılması düşünülebilir.
- Yollara yeni eklenen taksi ceplerinin kaldırılması ve yaya bölgesi çıkışlarında uygun konumlara, uygun yoğunluklarla yerleştirilmesi, var olan toplu taşıma duraklarının yeni sisteme uygun revizyonu, yaya dolaşımını daraltması vb. sorunlara yol açtığı noktalarda ise yer değişimine gidilmesi düşünülebilir.
- Kızılay'da gerekirse ücretsiz bir merkez toplu taşıma hattı kurulması (farklı bir hat üzerinde çalışan tramvay vb.) ile de trafik yoğunluğunu azaltılabilir.
- Güvenpark dahilindeki otobüs dolmuş duraklarının kaldırılarak açık yeşil alan olarak değerlendirilmesi, dolmuş ve otobüs

bekleme yerlerini kentin altına alan ve dönüşe dayalı ring taşıma sistemine dönülmesi değerlendirilebilir.

- Güven Parktaki dolmuş durakları düzenlemesi ile metro bağlantı inşaatları devam etmekte bu nedenle erişim daha zor duruma geldiğinden kolaylaştırıcı önlemler alınmalıdır.
- Kentteki rampa ve merdivenlerde küpeşte kullanımı ve korkuluklar gözden geçirilmelidir.
- Yapılan tasarımlar herkesin kullanımına olanak tanımalı herkesi kapsmalı ve yabancılaştırmamalıdır.
- Kenti herkesin kullanabilmesi için bebek alt açma odalarının ve emzirme alanlarının açık olması ve işlevini yerine getirmesi kadınlarımızın sokağa çıkabilmesine önem verilmelidir.
- Şehirde erişilebilir mekân tasarımda kot farkları giderilmeli ve kot farklarını gidermek için standartlara uygun eğimli rampalar yapılması gerekmektedir.
- Yollarda bulunan ızgara ve rögarlar rampa ilişkisi ile birlikte tasarlanmalıdır.
- Engelliler için kullanılan uyarıcı yüzey kaplamaları kent içerisinde bina ve yaklaşımları ve cadde geçişlerinde var olmalıdır.
- Engelli arabaları şarj üniteleri uygun mesafelerde yerleştirilmelidir.
- Erişilebilir kent mekanların tasarımlarında en çok dikkat edilmesi gereken konulardan biri geçiş mesafelerine uyulması gerekmektedir.
- Kamusal bina girişleri erişilebilir olmalı ve bina içerisinde erişim aynı şekilde evrensel tasarım ilkelerine göre tasarlanmalıdır.
- Yapılan her tasarım ve uygulama bakım, onarım ve yenilenmesi yapılarak sürdürülebilir olmalıdır.

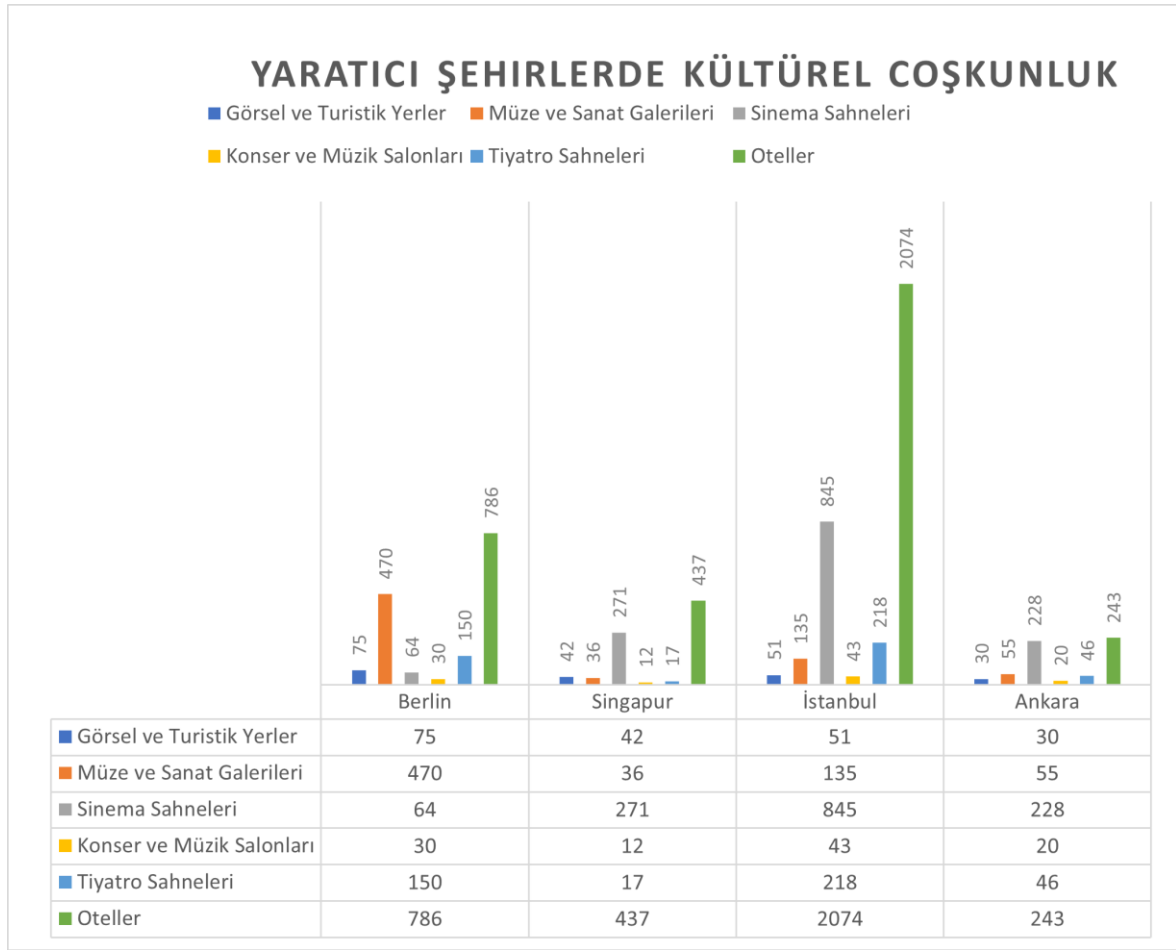
3.2. ANKARA BAŞKENTİ NASIL YARATICI ŞEHİR OLABİLİR

Ankara şehri, diğer UCCN içerisinde başkenti olan şehirler ile karşılaştırıldığında, üç ayrı gruba göre değerlendirilmiştir. Bunlar kültürel coşkunluk, yaratıcı ekonomi ve imkân sağlayan çevredir. Bu kapsamda sonuçlar, Ankara'nın sürdürülebilir ve yaratıcı ekonomi içerisinde büyüyebilir, markalaştırılabilir ve UCCN ağı içerisinde uyarlanabilir, geliştirilebilir, paylaşımcı ve ileriye odaklı bir kent olması için gereken çalışmaları ortaya çıkarmakta ve yardımcı olması hedeflenmektedir.

Kent mekânları sadece fiziksel özellikleriyle değil; toplumsal, sosyolojik, psikolojik anlamlarıyla bir bütün olarak değerlendirilmelidir. Aristoteles'in de değindiği gibi şehirleri bütün kılan içinde yaşayanların farklı hayatları, birbirleri ile ilişkileri ve bu sosyal yapının kent mekanına yansması kenti oluşturan temel değerlerdir ki bu nitelikler kentlerin kendine ait kimliklerini ortaya çıkartan, C. NorbergSchulz'un (Schulz 1980) da Genius Logi'de ifade etmiş olduğu gibi "Yerin ruhunu" ifade eden özelliklerdir. Bu anlamda hiçbir yer, hiçbir kent bir diğerine benzememektedir. (Erdönmez M.E.2015)

Çalışma süreci içerisinde Türkiye'nin Başkenti Ankara'nın kimliğini oluşturan Devlet mahallesindeki ana aksında temel değer ve erişilebilirliği üzerine incelemeler yapılmış, bu incelemelerde Aile ve Çalışma bakanlığının erişilebilirlik kapsamına göre değerlendirilmiş ve eksiklikler incelenmiştir. Elde edilen görsellerde, Aile ve Çalışma bakanlığının belirlediği erişilebilirlik kapsamlarına göre olmadığı, yetersiz kaldığı ve geliştirilmesi gerektiği açıkça belli olmaktadır.

Öne çıkan en önemli eksiklikler bu noktada tablolar aracılığı ile saptanmaktadır. Kültürel Coşkunluk, UNESCO içinde ilk sırada yer alan ve paylaşım ile ilgi çekiciliği arasında önemli bir rol oynayan pozisyonda bulunmaktadır. Bu kapsamda, örnek şehirler ve incelenen kapsamlar içerisinde belediyelerin ve organizasyonlar ile ilgilenen kurumlar aracılığı doğrultusunda edinilen bilgiler ile hazırlanan tablo aşağıdaki gibidir.

Tablo 15. Yaratıcı Şehirlerde Kültürel Coşkunun Karşılaştırması

Tablo 15’te bahsedilen UCCN içerisindeki Kültürel Coşkunun karşılaştırılmasında, Görsel ve Turistik yerler kapsamında Ankara, diğer karşılaştırılan şehirler arasında en düşük sayıya sahip durumdadır. Müze ve sanat galerileri olarak Berlin ve İstanbul’un arkasından gelen Ankara, üçüncü olarak Singapur’dan ileri olmakta fakat Ankara başkentinin özlü tarihi göz önünde bulunarak yetersiz kalmaktadır. Sinema sahneleri ve kent içerisinde sinema imkanlarının erişimi olarak Ankara, yeterli gözükmemektedir.

Konser ve müzik salonları olarak İstanbul ve Berlin’in gerisinde kalan Ankara’nın bu konu hakkında eksikliği belirlenmiştir. Tiyatro sahneleri olarak da Ankara, İstanbul ve Berlin şehrinin gerisinde bulunmaktadır. Otel sayısı ve misafir ile turistleri ağırlamak için araştırma yapıldığında Ankara’nın barındırdığı otel sayısı, diğer örnek şehirlerin

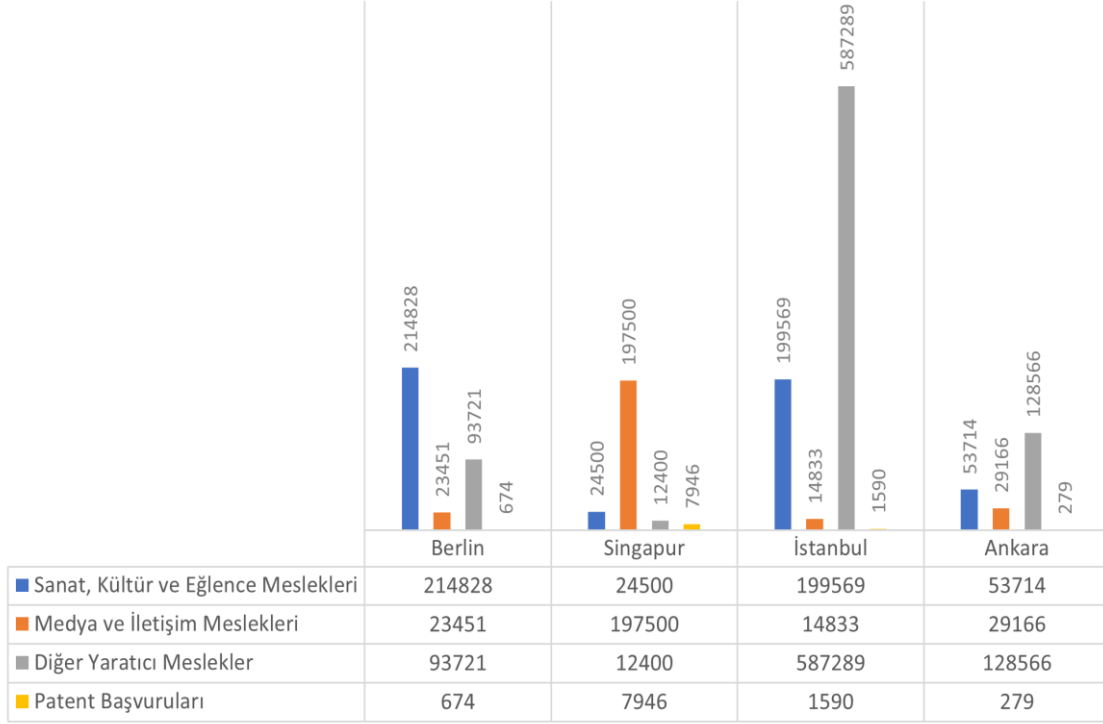
kıyaslamasında sonuncu sırada bulunmuştur. Bu tablonun oluşumu için gereken bilgiler, bir önceki bölümde kriterlerine göre şehir analizleri için kullanılan bilgiler doğrultusunda, CreateBerlin, UCCN, Horizons, VisitBerlin, Statista, UNESCO, Sage, DesignSingapore, Longmire, Singapur İstatistik Departmanı ve Singapur Ulusal Sanat Konseyi ile birlikte, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, T.C. Aile Sağlığı Bakanlığı ile İstanbulbeautiful internet sayfalarından edinilen bilgiler doğrultusunda hazırlanmıştır.

İkinci tablo üretimi, UCCN ağı içerisindeki ikinci kategori olan yaratıcı ekonominin oluşturulması ve incelenmesidir. Yaratıcı ekonominin elde edilme biçimi beşerî kuvvet ve bu kuvvetin doğru kullanılması ile bir yaratıcı kent olabilmek için üretim yapabilmesi ile ölçülmesidir.

Yaratıcı Şehirler içerisinde yapılan karşılaştırma UNESCO'nun belirlediği kriterlerin ölçülebilir durumları olarak Yaratıcı ekonomi ve bunun sağlayıcısı olan beşerî kapasite olarak ölçülmüş, bunun önemi ikinci bölümde anlatılmıştır. Beşerî sermayenin önemi olarak Esen ve Atay (2020) yaptıkları araştırmalarda Küresel Yaratıcılık Endeksin (Global Creativity Index) içerisinde Türkiye'nin yerini ve önemini ortaya çıkarırken, yaratıcılık endeksinde sadece yaratıcı endüstrilerin olmaması, beşerî sermayenin öneminden de bahsetmiştir. Bu görüşle eş değer olarak UNESCO'da, yaratıcı şehir ağı içerisindeki ikinci kısımda beşerî sermayenin, eğitim düzeyi bu mesleki dağılımın nasıl yapıldığı konusuna önem çekmiştir (2020).

YARATICI ŞEHİRLERDE YARATICI EKONOMİ

■ Sanat, Kültür ve Eğlence Meslekleri ■ Medya ve İletişim Meslekleri
■ Diğer Yaratıcı Meslekler ■ Patent Başvuruları

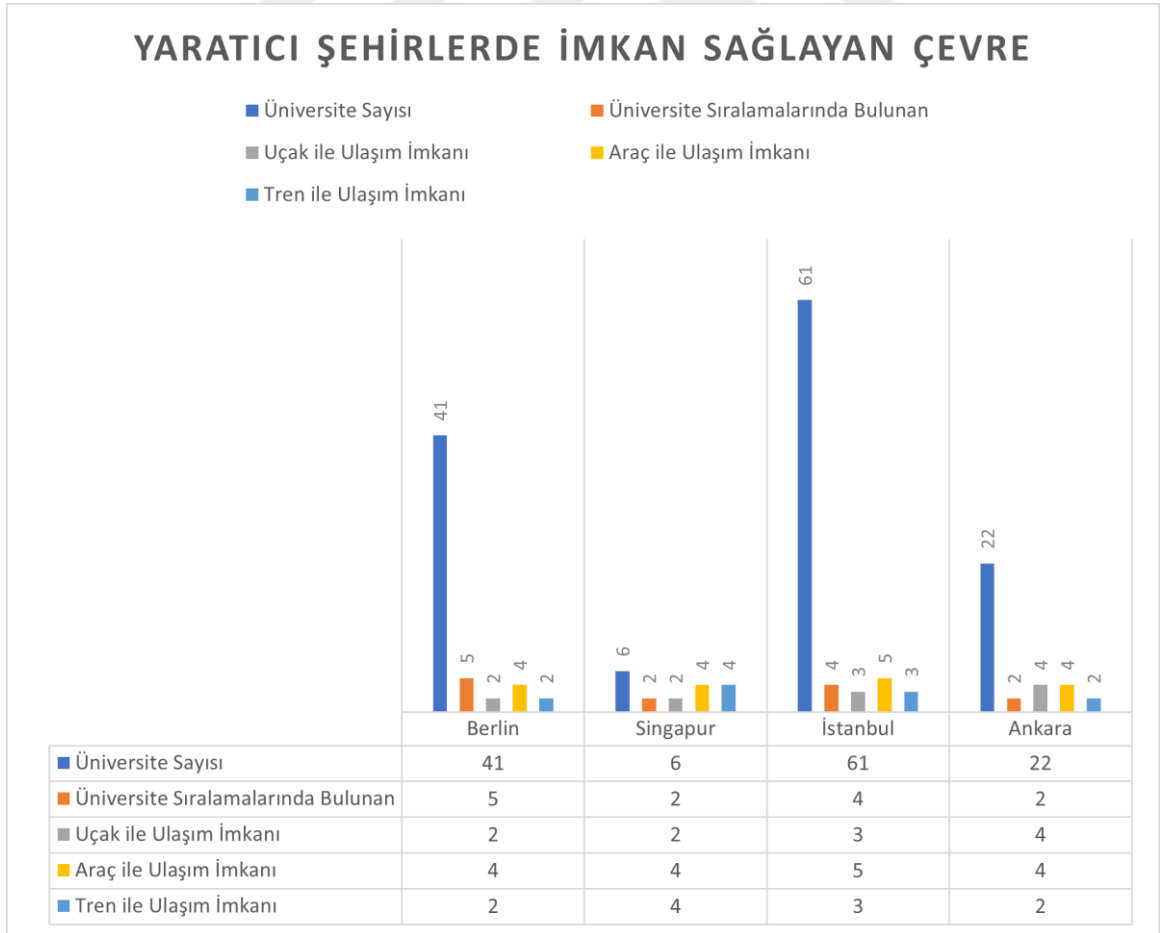

Tablo 16. Yaratıcı Şehirlerde Yaratıcı Ekonomi

Tablo 16'e göre, Ankara'nın Sanat, kültür ve eğlence meslekleri içerisinde çalışan beşerî sermayesi üçüncü sıradadır. Medya ve iletişim konusunda UNESCO ve UCCN raporları içerisinde de en ön plana çıkan Singapur şehri birincilikle bu konuda tabloda bulunurken, başkent Ankara medya ve iletişim meslekleri sayısında ikinci sırada bulunmakta ve bu alanda yeterli gözükmektedir. Diğer yaratıcı meslekler ve bunların beşerî sermayesi olarak SGK bilgilerine göre en üst sırada olan İstanbul şehrinin ardından, Ankara ikincil olarak diğer yaratıcı endüstri ve endeksine göre başarılı yeterli bulunmaktadır. Patent başvuruları olarak, istatistik ve özgün fikir olarak kabul edilen başvurular sıralamasında örnek şehirler içerisinde sırası ile Singapur, İstanbul, Berlin ve Ankara gelmekte, bu konuda Ankara, en son sırada bulunmaktadır. Bu doğrultuda tablo oluşumu için ikinci bölümde araştırılan bilgiler yine DPMA (Federal Alman İstatistik

Kurumu), Statista, Future Market Insights, WIPO (Dünya Özgün Fikir Organizasyonu), Singapur Gençlik ve Kültür Bakanlığı, T.C. Aile Sağlığı Bakanlığı, Türk patent ile TÜİK sayesinde oluşturulmuştur. Bu bilgiler ışığında Ankara'nın UCCN içerisindeki diğer şehirler ile olan dengesi ve yapması gerekenleri daha da açığa kavuşmaktadır.

Son olarak UCCN'in kriterleri için belirlenmiş bir diğer faktör de üçüncü bölümde imkân sağlayan çevre olarak belirlenmiştir. Bu anlamda imkân sağlayan çevre, erişilebilirlik ile birlikte, beşerî sermayenin oluşumu ve eğitim ile bu eğitimin kalitesi içerisinde tutulmuş ve ölçülmüştür. Bu durum içerisinde yaratıcı mesleklere dayanan yaratıcı sınıf ve bu yaratıcı sınıfı oluşumunu destekleyen eğitim düzeyine dayanan beşerî sermaye, bu yaratıcılığın erişilebilir olması ve şehrin erişim ile ulaşım olanağı tanınması olarak tanımlanmıştır.

Tablo 17. Yaratıcı Şehirlerde İmkân Sağlayan Çevre

Tablo 17’de toplanan bilgiler doğrultusunda incelenen şehirlerin erişilebilirliği ve eğitim imkanları ile yaratıcı şehirler ağı için önemli sayılan yaratıcı sınıfın oluşumunu ve yaratıcı ekonominin gelişimini sağlayıcı olarak imkanlar incelenmiştir. Bu tabloya göre Ankara Üniversite sayısı sıralamasında İstanbul ve Berlin’den sonra üçüncü olarak bulunmaktadır. Bu üniversitelerden sadece iki tanesinin dünya sıralamalarında bulunması dolayısı ile ikinci madde de Ankara şehri Singapur şehri ile üçüncülüğü paylaşmaktadır. Ulaşım imkânı olarak Ankara şehrinin diğer örnek şehirlere kıyasla erişim ve ulaşımında bir engeli bulunmamak ile birlikte boyutuna göre erişim imkanları yeterlidir gösterilse bile, meclis aksında ve devlet mahallesinde, belki de şehrin en önemli aksı içerisinde bu erişim imkanlarının erişilebilirlik ve evrensel tasarım kısmının yetersiz olduğu gözlenmektedir.

Tablo 18. Yaratıcı Endüstri ve Kültür Ekonomisi

Yaratıcı endüstrinin gelişmesi bu bağlam içerisinde kültür ekonomisini desteklemeli ve Ankara şehrinin geçmiş ile olan değeri korunarak geleceğe aktarılması sağlanması ve sanat ve kültür endüstrisinin reklamları ile bu bilginin topluma aktarılması gerçekleştirilmelidir. Yaratıcı hizmetler içerisinde bulunan şehir ve çevre planlamacılık ile mimarlık ve iç mimarlık ve çevre tasarımı meslekleri de Ankara'nın daha evrensel ulaşım ve kullanım değerlerinin artması ile birlikte yaratıcı şehirler grubu UCCN için daha uygun olması da demektir.

Bu bilgiler doğrultusunda Ankara şehrinin diğer UCCN şehirleri ve tasarım kentleri olarak eksiklikleri ortaya çıkarılarak yapılması gerekenler elde edilmekle birlikte öneri geliştirme yolunda da kolaylık sağlamaktadır. Kültürel coşkunluk kısmında en fazla yetersizlik bilgileri, kültür ekonomisinde mirasın aktarılması ve kültürel mirasın koruması ile sergilenmesi konusunda bir gelişme fikri bir temel oluştururken, yaratıcı mesleklerin yanında sanat sergilerinin ve sunumlarının da artışı kültür ekonomisini ayaklandırma odaklı olmalıdır. Kültür ekonomisi içerisinde yer alan iletişim alanındaki mesleklerin imkanları ve ulaşım alanlarının artması da kültür ekonomisinin ilerlemesi sonucu Ankara'nın UCCN içerisinde bir yer edinmesinde faydalı olacaktır.

Bu tablolar ışığında elde edilen bilgiler ile Ankara şehrinin yaratıcı şehir olması için yapması gerekenler belirlenmektedir. Esen ve Atay'ın çalışmalarına göre UNCTAD'ın 2010 yılındaki çalışmaları sonucu elde edilen ekonomi raporunda da belirtildiği gibi 2002-2008 yılları arasındaki yaratıcı ürün ihracatında, Türkiye'nin ilk yirmi ülke arasında on altıncı sırada yer aldığını belirtmişlerdir (2020, 30). Küresel yaratıcılık endeksi araştırmalarına göre ise, 2015'te yapılan çalışmalarda 139 ülke arasından Türkiye 88. Sırada yer almıştır (Global Creativity Index, 2015). Bu incelemelere ve UNESCO'nun UCCN içerisindeki bakış açısına göre bakıldığında yaratıcı endüstri ve yaratıcılık sadece bir endüstri üretimi ile birlikte kalmamakta, bu yaratıcılığı destekleyecek bir altyapı ile tüketim alanının varlığı yanında, yaratıcı endüstri içerisinde çalışacak bir beşerî sermayeden bahsetmekte, önemini vurgulamaktadır. Yaratıcılık endeksinde buna göre yüksek teknoloji ürün üretimi yapan endüstriler ve bu yüksek

teknolojiyi gelişim amaçlı kullanan gelişim noktaları dışında, bu endüstri içinde çalışacak bireylerin de yetiştirilmesi ile imkanlar sağlanması yanında çalışan insanların kent içerisinde rahat bir biçimde yaşayabilmesi, mutluluk ve refah seviyesi ile erişilebilirliği de kullanması, sergilemesi ve sunması gerekmektedir (Esen ve Atay, 2020).

Ankara için diğer örnek UCCN şehirlerinde karşılaştırma sonucu bulunan eksikler içerisinde olan az sanat, kültür ve eğlence çalışanının olması ve yaratıcı endüstrilerin olmasına rağmen diğer şehirlere kıyas ile az patent başvurusunun olması ile birlikte, turistik ve görsel yerlerin yetersizliği, müze ve sanat galerilerinin yetersizliği ile konser ile tiyatro sahnelerinin yetersizliği gözükmekte, şehrin dışarıdan karşılayacağı turist ile birlikte, reklamının yapılmasını sağlayabileceği imkanların az olması yanında otel sayısının da az olması gözlemlenmiştir.

Dolayısı ile direkt olarak öneriler üçüncü bölümde ilk tablodan elde edilen verilere göre Ankara kenti yaratıcı şehir ağı içerisinde diğer önemli ve büyük şehirler yanında bulunabilmek için; kültürel, turistik ve görsel alanlarını arttırmalı ve reklamını yapmalıdır. Ankara markasının oluşturulması için proje çalışması yürüten Poyraz Gürsoy ve ekibinin araştırmaları doğrultusunda elde edilen Ankara kentinin tarihinde bulunan önemli yapılar, korunması gereken alanlar, mimari örnekler, tarihi kalıntılar belgelenmiştir ve bu ölçekteki bir kent için önemli bir turistik nokta olmaktadır. Bu alanların erişilebilir ve eşitlikçi bir şekilde düşünülerek görsel yerler içerisinde kullanımının kolaylaştırılması, UCCN ağı için yapılması gerekenler arasında bulunmaktadır.

Diğer örnek şehirlere kıyasla az bulunan müze ve sanat galerileri hakkında Ankara'nın geçmiş güçlü tarihi, antik kentler ve kalıntılarının sergilendiği, anlatıldığı ve öğretildiği müzelerin miktarı ile Türkiye ile Başkent Ankara'nın sanat becerisinin sunulduğu sanat galerilerinin artırılması da yine Ankara markasının oluşturulması, reklamının yapılabilmesi yanında, yaratıcı endüstri içerisinde çalışacak olan beşeri sermaye ile turist arasındaki iletişimi arttırabileceği gibi, yeni imkanlar

yaratma potansiyeli yanında, refah seviyesini de arttırma potansiyelini barındırmaktadır.

İlk tablonun belki de en önemli kültürel etkinlikleri olarak, kültürel coşkunun belki de en aktif, hızlı ve önemli noktası olan konser, tiyatro ve turistler ile ziyaretçilere olanak sağlayan otellerin miktarı diğer örnek UCCN şehirleri ve Tasarım kentlerine oranla az bulunmuş ve kent refahı ile mutluluğunu arttıracak bir biçimde bu imkanların çoğaltılması, doğrusal olarak Ankara markasının oluşturulması ile birlikte, yaratıcı endüstri ve yaratıcı kesimin de çoğalması sonucunda iletişim endüstrisi ve meslek alanlarının da pozitif bir şekilde artmasını, doğal olarak, Ankara şehrinin daha fazla ön plana çıkmasını sağlayacaktır.

Yaratıcı şehirler, yaratıcı sınıfı bünyesinde barındıran, yaratıcı meslek gruplarında çalışan, eğitim düzeyi yüksek bireylerin olduğu, yüksek teknolojilere sahip, farklılıklara kapsayıcılık ve eşitlikçi gözle bakan toleranslı şehirlerdir. Dünyanın geleceğindeki ekonomik gücün kaynağı yaratıcı şehirler ağı bağlantılarının içerisinde yer alabilmektir. Yaratıcı şehirler ağının esasında gelişme ve büyümenin ana faktöründe yaratıcılık bulunmaktadır. Bu nedenle Ankara şehrinin yaratıcılık seviyesine ve gelişmişlik düzeyi arasındaki ilişkiye bakılmıştır.

Florida'nın 3 T formülü ile teknoloji, tolerans ve yetenek giren verileri ile kentlerin yaratıcılık seviyeleri hesaplanmış; daha sonra gelişmişlik düzeyleri kıyaslanarak Şehirlerin yaratıcılık sıralamaları oluşturulmuştur. Bu şekilde hesaplanmış değerlere bakıldığında; Küresel Yaratıcılık Endeksi'ndeki Yaratıcı şehir sıralamasında, Ankara ve Kocaeli ilk sırayı paylaşmışlardır (Esen, Atay, Türkiye'nin Yaratıcı Şehirleri).

Bilgiler ışığında bakıldığında Ankara'nın yaratıcılık endeksi de Yaratıcı Şehirler Ağına girme potansiyelinin olduğunu göstermektedir.

Bunların yanı sıra dikkat edilmesi gereken ana unsurlar, Ankara şehrinin daha erişilebilir olması gerektiği ve bu konuda evrensel tasarım ve erişilebilirlik kriterleri ile diğer şehirler arasında yer tuttuğudur.

3.3. ANKARA BAŞKENTİNİN YARATICI ŞEHİRLER AĞI İÇİNDE BULUNMASINI İÇİN GEREKENLER VE ANKARA İÇİN BEKLENEN ETKİLERİ

Ankara şehri, UCCN içerisinde bulunabilmek için başlıca erişilebilirlik öncelikli olması gereken mimari ve estetik uygulamalar ile ekonomik ve kültürel bütünlüğe öncelik vermeli ve bu alanlarda gelişmeleri başlatmalıdır. Şehrin erişilebilirlik ve evrensel tasarım kısmında geliştirilmesi ve bu kamusal alanlarda sürdürülebilir kent politikalarının benimsenmesi, Ankara şehrinin de UCCN için başvurmasını ve bağımsız müfettişler tarafından izlenmesine olanak tanıyacağı gibi şehir hayatını da olumlu etkileyecek ve gelişmiş bir Ankara şehri oluşturacaktır.

Ankara şehrinin gelişimi ve bu gelişimin sonucu olarak beklenen etkileri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 19. Ankara İçin Beklenen Sonuçlar

Bu uygulamalar doğrultusunda, bu tez sürecinde sunulan bilgiler ile Ankara'nın yetkili grupları bilgilendirmesi, yönlendirmesi ve aktif kullanıma sokması ile gelişmeye başlayacak mimari ve estetik görünüş, ekonomi ve Ankara'nın kültürel bütünlüğünü de geliştirecektir. Almanya Berlin ve Singapur şehirlerinin ve Türkiye İstanbul şehrinin özellikleri göz önünde bulundurularak aynı çalışmaların Ankara'da da ön plana çıkarılması ve yaratıcı şehirler içinde bulunabilmek için UCCN gereksinimlerini adım adım tamamlamalıdır. Tespit edilen problemlerin UCCN içerisinde ve bakanlıklar tarafınca belirlenmiş erişilebilirlik ölçütleri ile birlikte giderilmesi, geliştirilmesi ve gelecek göz önünde bulundurularak uygulanması gereklidir.

UCCN içerisinde bulunan ve evrensel tasarımla erişilebilir olan şehirler, UNCRPD'nin ana unsurları Avrupa Engellilik Stratejilerine yansıtılmıştır ve şehirlerinde uygulanmış olarak herkese aynı erişim hakları sağlamakta ve sunmaktadır.

3.3.1. ÖRNEK ŞEHİRLERDE VE ANKARA'DA ERİŞİLEBİLİRLİK

Bu bölümde Türkiye'nin Başkenti Ankara'nın erişilebilirlikte nerede bulunduğu örnek başkentlerin sayısal veriler ile incelemeleri yapılmış mevcut durum saptanmıştır. Değerlendirmeleri yapılan Almanya'nın Başkenti Berlin ve Singapur'un Başkenti Singapur Parlamentoları ve yakın çevrelerindeki araştırmalarda erişilebilirlik üzerinden ilerleyerek görsel detaylar ile erişilebilirlik konusu irdelenmek istenmiştir.

Görsel 93. Berlin'de bulunan Alman Federal Meclisi tarihi bir devlet binasıdır. 1991 yılında binanın parlamento olarak kullanılması kararı sonrasında yeniden tasarlanmış, herkes tarafından kullanılabilir şekilde hayata geçirilmiştir.

(Kaynak: <https://www.viator.com/Berlinattractions/Reichstag/overview/d488-a625>)

Görsel 94. (Kaynak: kişisel arşiv) Devlet Mahallesi C. Holzmeister'in projesinde Güven Parktan Meclis'e kesintisiz ulaşabiliyorken günümüzde bu aks alt geçit ve güvenlik tedbirleri nedeni ile parçalanmış durumdadır.

Görsel 95. Berlin Parlamentosu ziyaretçileri, restorasyonu sırasında eklenen cam kubbeden 360 derecelik bir bakış açısı ile hem çevreyi hem de Genel Kurul üzerinden çalışmalarını izleyebilme özelliğine sahiptir.

(Kaynak: <https://www.berlin.de/en/tourism/guides/x/5397724-5426434-guided-city-tour-government-quarter-with.en.html>)

Görsel 96. Meclise Genel Kurul çalışmalarını izlemek için izinsiz parlamentoya girilememektedir. Halk çalışmaları basın ve özel dinleyici localarının arkasında kendilerinin kullanmaları için tasarlanmış Halk Locasından izleyebilmektedir. (Kaynak: <https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/cumhurbaskani-erdoganin-meclisteki-yemin-torenden-kareler,civKmV0JVUm1DOFejPuC7w>)

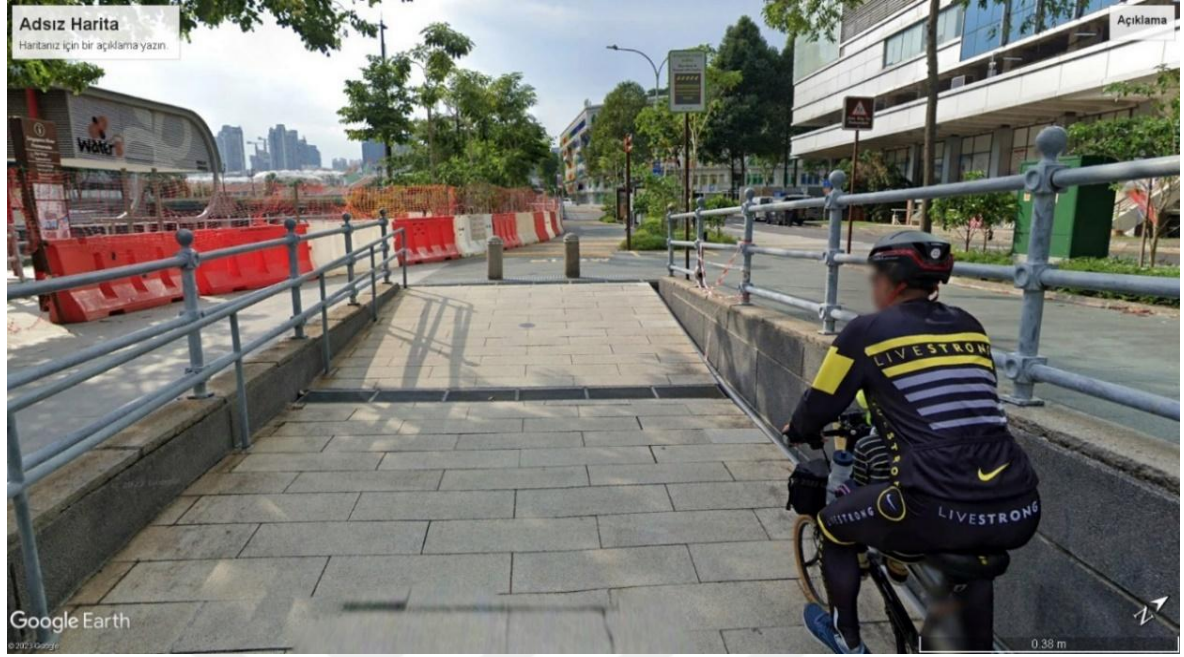

Görsel 97.-98. Almanya Federal Meclisi erişilebilirlik prensibi doğrultusunda planlanmıştır. Tekerlekli sandalye kullanıcılarının Reichstag binasına girişi rampalardan ve buna ek olarak Batı kapısı C “engelliler girişi” üzerinden mümkündür. Tekerlekli sandalye kullanıcılarının Deutscher Dom (Alman Katedrali) binasının ev sahipliğini yaptığı parlamento tarihi sergisine de giriş engelsizdir. Engelli girişi, uygun bir eğim oranı ve yapıyı bozmayan şeffaf küpeşterleri ile görselde görülmektedir.

(Kaynak: <https://www.cpreview.org/blog/2020/2/reckoning-with-the-past-in-germany-and-the-united-states>)

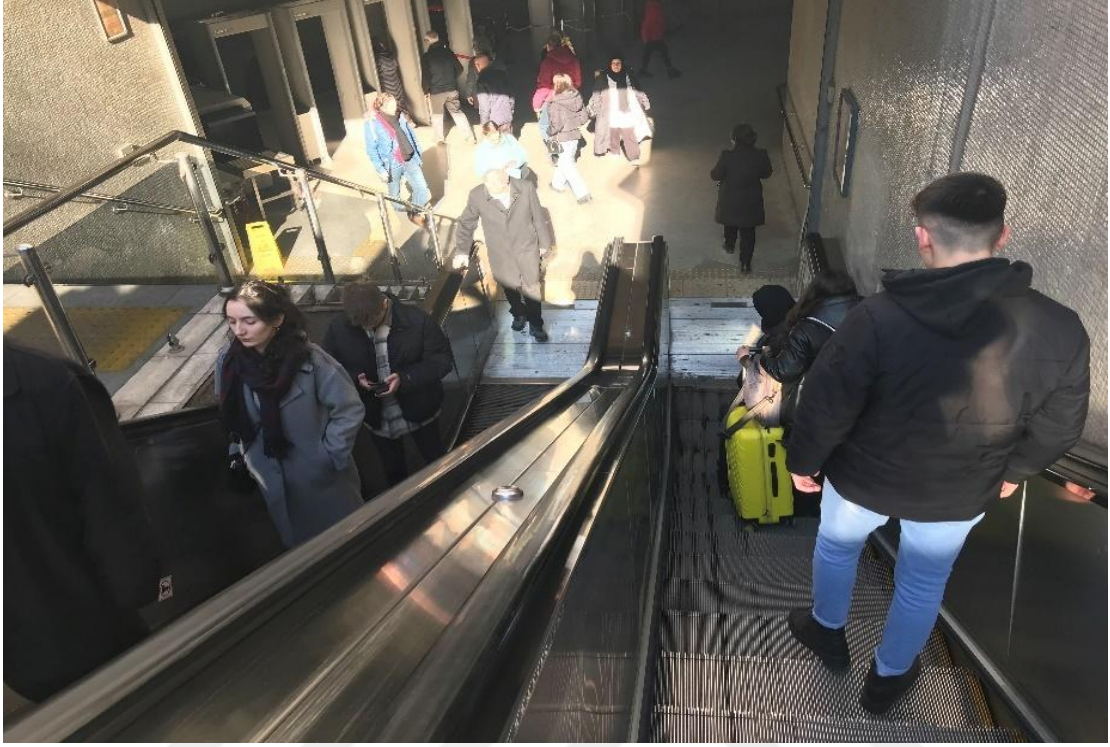
(Kaynak: <https://www.sagetraveling.com/Reichstag-Accessibility>)

Görsel 99.-100. Singapur Parlamento Yakın Çevresi görüntüleri, Bisiklet Yolu ve Rampalı Alt Geçit

(Kaynak: Google Earth'den faydalanılmıştır.)

Görsel 101.-102. (Kaynak: kişisel arşiv) Ankara Devlet Mahallesiinde bulunan metro girişi ve alt geçit

Görsel 103. Singapur’da Engellinin kamu Yapısında kiosklara Erişimi

(Kaynak: <https://www.sgenable.sg/your-first-stop/accessibility-assistive-technology/accessibility>)

Görsel 104. (Kaynak: kişisel arşiv) Ankara’da kamu yapısında kiosk kullanımına örnek bir çalışma

Görsel 105. Singapur’da Engellinin Toplu Taşıım Aracı Kullanımı

(Kaynak: <https://www.todayonline.com/singapore/sbs-rolls-out-six-new-wheelchair-accessible-bus-services>)

Görsel 106. Ankara’da Engellinin Toplu Taşıım Aracı

(Kaynak: <https://www.ankara.bel.tr/haberler/ego-otobuslerinin-tamami-engelli-erisimine-uygun-10660>)

Ankara'nın UCCN içerisinde yer alabilmesi için öncelikle Başkente yaraşır erişilebilir bir şehir olması gerektiği değerlendirilmektedir.

Erişilebilirlik her şeyden önce bir vizyon, misyon ve etik meselesi olarak görülmektedir. Engellilik temel bir hak, erişilebilirlik bu hakların önde geleni olduğu düşüncesi ile insan temel haklarına dayanan özgür ve eşitlikçi, kapsayıcı görüş açısına sahip olmak kentleşmenin vazgeçilmez unsurlarındandır. Bu düşüncelerin Ankara'da uygulanmaya başlaması ile birlikte gelişim, erişebilirlik ve evrensellik ile büyüme düşüncesi baz alınmalı, erişilebilirlik konusunda bir an önce doğru adımlar atılmalıdır.

Ankara'nın Yaratıcı Şehirler Ağına girmesi için erişilebilirlik kriteri dışında her şeyden önce konu ile ilgili bir kamu otoritesi tarafından ciddi bir başvuru yapılmasının gerektiği ve Ankara'nın kültür taşıyıcılığındaki lider durumu ve konumu nedeni ile önemi değerlendirilmektedir.

3.1.2. ANKARADA YEREL YÖNETİMİN ERİŞİLEBİLİRLİĞE BAKIŞI

Ankara Büyük Şehir Belediyesince (ABB), Belediye alanı içerisinde yaşayan dezavantajlıların kent içinde başkasına ihtiyaç duymadan kolaylıkla ihtiyaçlarını giderebilmelerini sağlayacak çalışmalar yürütülmektedir. Yerel yönetimin, sağlık, eğitim, spor, sosyal, kültürel ve bilişim alanında engelli vatandaşlar için çözümler geliştirmek, kaynaştırma programları hazırlamak, rehabilite ederek topluma kazandırmak amaçları arasındadır. Tüm dezavantajlı vatandaşları kucaklamayı amaç edinerek sosyal, kültürel ve sağlık konularında destekleme, rehberlik etme ve her türlü ihtiyaçları ücretsiz gidermek için çalışılmaktadır.

Dezavantajlı hizmetleri ile ilgili Mola Evleri, Yaşlılar ve Gençler Bilgi Erişim Merkezi, Görme Engelliler Eğitim ve Teknoloji Merkezi bulunmaktadır. Engellilerin il sınırı içindeki Devlet kurum ve kuruluşlarına erişimini sağlamak amacıyla liftli araçlar ile yardım edilmektedir. Sosyal ve kültürel etkinlik olarak Engelliler haftası kutlanıp, kamplar yapılmaktadır. Belediyenin bünyesinde tekerlekli sandalyesi olanlar için

bakım onarım atölyesi vardır. Tekerlekli sandalye kullanan engelli vatandaşların sandalyeleri mobil servis aracıyla yerinden alınarak ücretsiz bakım onarım hizmeti verilmektedir.

Belediyede akülü tekerlekli sandalye, tekerlekli sandalye, beyaz baston, hasta bezi temini gibi sosyal yardım hizmetleri de vermektedirler. Ciddi sağlık sorunu olanlara ev temizliği, beden ve kişisel bakım, yemek ve bulaşık, basit onarım, tamiratlar, boya badana, marangozluk, cenaze işlemleri konularında yardımcı olunmaktadır.

Belediye 153 nolu telefon hattı ile iletişime açık çalışmalarını yürütmektedirler. Ankaralıların her türlü şikâyet ve önerilerini hızlı bir şekilde iletebilmeleri için mobil platform oluşturulmuştur.

Başkent'te ulaşımın daha rahat ve güvenli olmasına öncelik veren yeşil alanların bakımı ve korunması konularında kenti kullananların görüşüne başvuran “Kare kod Anket” sonuçlarını uygulamaya geçirmiştir.

ASKİ Online İşlem Merkezi ile akıllı kent yönetim sisteminde aboneler; fatura borç bilgilerini öğrenmekte, otomatik ödeme yapabilmekte, abonelik işlemlerini gerçekleştirmekte ve su kesintilerine harita ve konum bilgilerinden erişebilmektedirler.

“Şeffaf Ankara ve Açık Veri Platformu” ile veri kaybına/belirsizliğine son veren bir uygulama hazırlanmıştır. Harita tabanlı ve en kapsamlı açık veri şehir platformu olarak vatandaşlara bilgi sağlamak amacıyla paylaşılmaktadır.

Ankara'nın ilçelerinde üretilen doğal ürünlerin uygun fiyata ve komisyonsuz olarak tüketiciye ulaştığı yedi adet market açılmıştır.

Ahmetler, Altındağ, Batıkent, Mamak ve Sincan Çocuk Kulüplerinde Oyuncak Kütüphaneleri kurularak; oyuncağa erişimi olmayan ihtiyaç sahibi ailelere oyuncaklar dağıtılmıştır.

ABB'nin tüm Genel Kurul Toplantıları halkın erişimine açık bir şekilde yapılmaktadır. (Kaynak: <https://www.ankara.bel.tr/sosyal-hizmetler/engelli-hizmetleri>)

Başkent'in ilk "Ankara Bisiklet Stratejisi ve Master Planı" T.C. Şehircilik ve Çevre Bakanlığı tarafından hazırlanmıştır. (Kaynak: https://webdosya.csb.gov.tr/db/cygm/menu/turkiye_bisiklet_yolu_agi_mas_ter_plani_cilt1_20211221042955.pdf).

Başkent'te bisiklet kullanımının artması, çevre dostu bisiklet yol ağının kurulması, şehirdeki hareketliliği, erişilebilirliği ve kentlilerin sağlığını arttırmayı da hedefleyen proje çalışmaları devam etmekte olan "Ankara İklim Eylem Planı'nı da desteklemektedir. 9 etapta yapılması planlanan 53,6 kilometrelik bisiklet yolu projesi ile birlikte Başkent'e toplam 275 kilometre uzunluğunda 87 güzergâh ve 38 istasyonla oluşacak bisiklet yolu kazandırılması hedeflenmiştir.

Projenin ilk etabı olan Milli Kütüphane-Anıtkabir arasındaki 900 metrelik 1. Etap güzergahı tamamlanmıştır. 2. etap olan Üniversiteler (ODTÜ, Bilkent, Hacettepe Üniversiteleri) güzergahı çalışmaları devam etmektedir. Eryaman 6.etapta bulunan bisiklet yolu 2021 yılında tamamlanmıştır.

Avrupa Birliği EIT (Avrupa Yenilikçilik ve Teknoloji Enstitüsü) hibe projesiyle Ankara'da elektrikli bisiklet paylaşım sisteminin kurulmasına yönelik pilot projenin hayata geçirilmesi ile; Ankara'nın topoğrafyasına uygun olacak şekilde elektrikli bisikletler kullanılarak, şehir hareketliliğinin yoğun olduğu lokasyonlarda metro ağına entegre olacak şekilde bisiklet şarj istasyonları konumlandırılması çalışmaları sürdürülmektedir. (Kaynak: ABB 2019-2023 Proje Dizini, Genel Sekreterlik, Mayıs 2023)

ABB Kültür ve Tabiat Varlıkları Dairesi Başkanlığı'nın 21.01.2022 onay tarihli ihalesinde "Atatürk Bulvarı Sıhhiye- bina cephe rölöve, sokak sağlıklaştırma, kentsel tasarım Projelerinin hazırlanmasını kapsamaktadır. Proje, Bulvarın iyi bir şekilde sağlıklaştırılmasını sağlamak için planlanmıştır.

Tablo20. Atatürk Bulvarı Sıhhiye-TBMM Arası Cephe İyileştirme ve Kentsel Tasarım Projesi Hizmet Alım İşi Hali Hazır Pafta
(Kaynak: Kamu İhale Kurumu Resmî Web Sitesinden, 2022/18094 Numaralı İhale Dokümanı, Sipariş Cetvelinden temin edilmiştir.)

Belediyenin ihaleye çıktığı ihale evrakları arasında bulunan teknik şartnamede erişilebilirlikle ilgili özel bir başlık bulunmamakla birlikte ihtiyaç programı içerisindeki alt başlıklarda ve detaylar kısmında bu konuya yer vermiştir. Özel bir şirkete projeler yaptırılmıştır. Bu proje yüksek maliyeti nedeni ile henüz uygulanmamış ve bütçe ayrıldıktan sonra yapılmak üzere beklemektedir. Projenin Yaratıcı şehir olmak için belirlenen hedeflerden biri olan erişilebilirlik için de bir başlangıç olacağı düşünülmekte ve konuya eğilim görülmektedir.

Başkent'te rasyonel, adil, şeffaf, sorumlu ve hesap verebilir katılımcı yönetim anlayışının oluşumuna katkıda bulunan, ilgili mevzuatla kurulmuş olan Ankara Kent Konseyi (AKK); 28 çalışma grubu, 5 meclis ve yaklaşık 3000 çalışma grubu üyesiyle Ankara için, Ankara Büyükşehir Belediyesi Meclisi başta olmak üzere karar vericilere uygulanabilir proje önerileri hazırlamaktadır.

4.BÖLÜM: SONUÇ

Bu çalışma içerisinde yapılan araştırmalarda ve toplanılan bilgilerde erişilebilirlik ve geleceğin kenti olma unsuru tartışılarak bunların Türkiye Cumhuriyeti'nin Başkenti Ankara'ya uyarlanması, Ankara'nın UNESCO'nun UCCN içerisinde başarılı bir şekilde yer alabilmesi, bu süreçler için ne yapması gerektiği bilgilerinin yanında, eksikliklerini de ortaya çıkarmaktadır.

Erişilebilirlik konusu öncelikle sosyal haklar ile ilgili bir konudur. Çünkü bu konuda kamu yararı, toplum bilinci ve toplumsal hafıza gibi konular devreye girmektedir. Ülkenin Erişilebilirlik ile ilgili sosyal politikaları olmalıdır. Erişilebilirlik Bütçede Ülkenin Beş Yıllık Kalkınma Planında yer alabilmelidir. 2-3 yıllık sürelerde elden geçirilmelidir. Erişilebilirlik konusu derinlemesine incelendiğinde aslında ülkelerin, şehirlerin geleceğinden bahsedildiği açıkça anlaşılmaktadır. Şehirlerde Erişilebilirliğin olmaması şehirlerin geleceğinin şekillenmesini engellemekte, kısıtlamaktadır. Şehrin geleceğine de gölge düşürmektedir. Bu konunun incelenerek, değerlendirilerek toplum için en iyi şekilde sonuçlandırılması gerekmektedir. Kültürel, siyasal, ekonomik ve sosyal güç anlamında erişilebilirliğin en iyi” *kamu reformu*” niteliğinde olduğu düşünülebilir.

Erişilebilirliği bireysel olmaktan çok toplumsal ve çevresel öğelere bağlı gören günümüz modern kentlerinin çağdaş anlayışı, erişilebilirliği aynı zamanda haklar konusu bağlamında görmektedir. Erişilebilirlik hakkının kullanılamaması toplumsal sorunlara neden olmaktadır.

Erişilebilirlik fiziksel çevre, sanal kaynaklara ve hizmetlere ulaşabilme, bunlardan yarar görme anlamına gelmektedir. Erişilebilir kent, bu haklardan yararlanmaya yönelik bir yaklaşım biçimi görülmektedir.

Kentler günümüzün temel yerleşim birimleridir. Dolayısıyla yerleşimlerde engellilerin erişim problemlerinin çözülmesi günümüz politikalarının başta gelen amaçlarından olmalıdır.

Erişilebilir kent için yapılan girişimlerinin sayısı giderek artmaktadır. Ancak bu girişimlerin bazıları başarıya ulaşabilmektedir. Yerel yönetimlerin, siyasal öncelikleri, parasal sorunları, erişilebilirliğe ilişkin algısı gibi birçok neden bu konudaki girişimleri sekteye uğratmaktadır. Bu nedenle erişilebilir kent girişimlerinin uzun süreli bir planlama ve kentteki tüm paydaşları içeren bir politika ile değerlendirilmesi gerekmektedir.

Erişilebilirlik konusunda uzmanlık önem gerektiren bir konudur. Uzmanlaşma işi farklı meslek gruplarına bırakılmadan ele alınmalı ve bunun herkes için eşit, kapsayıcı, güvenli olması gerektiği ve bir tasarım sorunu olduğu konusu değerlendirilmelidir. Erişilebilirlikte uzman bilirkişiler veya danışmanlar yetiştirilmelidir. Tasarım grubunun farkındalık alanı genişletilmelidir. Evrensel tasarım, herkes için tasarım kriterleri amaç olmalıdır. Projelerin tasarım aşamalarında konu ele alınmalıdır. Tasarımdan dolayı “engelli” durumuna düşmemelidir. Erişilebilirlik disiplinler arası bağ kurabilmeli ve en gereklisi de toplumsal farklılığın artırılabilmesi amacıyla yapılacak eğitimlere yer verilmesidir. İşin ekonomik boyutu da değerlendirildiğinde yerel yönetimlerde farkındalık arttırılması daha da önem kazanmaktadır. Erişilebilirlik konusunda para ayırma ve aktarma görevleri olduğu için yerel yönetimlere ve Sivil Toplum Kuruluşlarına görev düşmektedir.

Malzemeler çeşit olarak kısıtlı bulunmaktadır. Zenginleştirilmesinin yanında doğru yerde doğru ürün seçilmesi ve malzemelerin düzgün uygulanması gereklidir. Uygulamalara yapılan denetimlerde bakıldığında yeterli görünmemektedir. Cezai yaptırımlar ise yetersiz kalmaktadır. Erişilebilirlik adına yapılan uygulamalar ise çoğu kez “destek” değil “köstek” olmakta, tasarım ya da uygulama hataları yüzünden kullanıcılar engelli duruma düşmektedirler.

Cumhuriyetin 10. Yılında Ankara'yı konu alan şiiri Mehmet Ali Ertekin tarafından yazılan Ankara Marşı;

“Ankara, Ankara; güzel Ankara!

Seni görmek ister her bahtı kara.

Senden yardım umar her düşen dara.

Yetersin onlara, güzel Ankara.

Burcuna göz diken dik başlar insin.

Türk gücü orada her zoru yensin!

Yoktan var edilmiş ilk şehir sensin.

Var olsun toprağın, taşın Ankara.”

Sözlerinde, herkesin görmek ve gücünden faydalanmak isteyeceği bir şehir olan Ankara’ya erişmek istenen, Cumhuriyetin temellerinin zor koşullarda atıldığı yoktan var edilen, bir Başkentten bahsetmektedir.

Ankara için düşündüğümüzde Ankara’da erişilebilirliğin bu şiirdeki vizyon ile ele alınarak genişletilmesi gerektirmektedir. Başkent olmanın ayrıcalığına yaraşır şekilde önder olma konumu sürdürülmelidir. Devlet Mahallesi Ankara toplumsal hafızasının kaydettiği tarihi referanslar ile yüklüdür. Atatürk Bulvarı, Bakanlıklar, Güven Anıtı, TBMM Binası vb. Bu kentsel alanın belge olma, tarihe not düşme niteliği bulunmaktadır. Her şeyden önce bu özelliği korunmalıdır. Erişilebilirlik konusunda Ankara şehri evrensel tasarımı ve erişilebilirliğini arttırmak üzerine, özellikle şehrin en çok kullanılan aksları üzerinde kamusal mekanları yeniden evrensel standartlara göre düzenlenmesi başta yapılacak işler arasında yer almalıdır.

TBMM buradadır ve yasalar burada hazırlanmakta ve çıkmaktadır. Türkiye’de “*erişilebilirlik*” yasa, mevzuat, standart gibi kurallar ile yerini almış olduğu görülmektedir. Ayrıca geliştirilen kuralların aynı zamanda güncellenmesi gerekmektedir. Erişilebilirlik ilkesi ile geldiğimiz yere ve yapılan mekânsal uygulamalara bakıldığında ise sahada uygulama eksiklikleri ve aksaklıklar görülebilmektedir.

Ülkemizde yapılan işlerdeki görülen en önemli eksik ve aksaklık “erişilebilirlik” ve “evrensel tasarım” konusunda yeterli bilgi ve bilinç düzeyinin olmamasıdır. Mimarlık fakülteleri, yerel yönetimler, meslek odaları gibi birçok kamu ve kuruluşlarını da kapsayan geniş çaplı bir eğitim programı düşünülmelidir.

Tüm kurallar ve içerikler mevzuat ve yönetime ait sistemlerin içerisine dahil olmuştur. Tasarım sürecinde birçok etken göz önüne alınırken erişilebilirliğe gereken önem verilmesi gerekmektedir.

Erişilebilirlik ilkesi proje aşamasında düşünüldüğünde “insan odaklı” bir yaşam gerçekleşmiş olacaktır. Uygulama yapan firma ve mühendislik dalları projedeki tasarıma uyduklarından erişilebilirliğin sağlanamaması durumunda sorumlulukları olmamaktadır. Meslek grupları ve disiplinler arası bağ ve çalışmaların olması gereklidir.

İnsanlar sosyalleşerek yaşıyor ve hayatta kalıyorlar. Bir sorunla karşı karşıya gelen engelliler eve mahkûm tutulup insanların yaşadığı ortak kullandığı alanları paylaşamayarak toplumdan ayrılmaktadırlar. Hayatı paylaşmak için “mekân engel” olmamalıdır. Sağlıklı bireyler bile yapılan yanlış uygulamalar ve yanlış malzeme seçimlerinden dolayı ne yazık ki engelli duruma düşüyorlar. “Özür bedende olsa da engel mekânda” olmaktadır.

Bireylere ve engelli bireylere yasal hakları konusunda gerekli hukuki destek sağlanmalıdır. Çünkü engelli bireyler yasal hakları konusunda çok fazla bir bilgiye sahip değiller.

Mevcut yapılar için sonradan yapılan erişilebilirlik standartlarına uyulmaya çalışılması bazen faydadan çok zarara neden olmaktadır. Zaman, maliyet ve kullanımdan kaynaklı zararlar hesaplandığında ciddi bir kayıptan söz edilebilir. Tasarımla ilgili meslek grupları çalışmalarında evrensel tasarımı öncelik tanıdığına herkes için erişilebilir bir yaşamdan bahsedebiliriz.

Tüm çalışmalarda olduğu gibi ülkemizde de malzeme konusunda standart eksikliği ve sektör sorunu yaşanmaktadır. Örneğin; erişilebilirlik için engelli lifti gibi malzemelerin ithal edilmesi yerli üretimin olmaması ve buna benzer ürünlerin standardının oluşmaması sebebi ile malzeme tedarik konusunda olumsuzluklar yaşanmaktadır. Böylelikle genel geçer ve günü kurtaran çözümlerle sürdürülebilir olmayan çalışmalar ile

karşılaşılmaktadır. Eğer bu konu hakkında gerekli ilgi gösterilirse ciddi anlamda sektör haline gelebilecek bir pazar söz konusudur.

Mevcut yapılarda değişim ve dönüşüm işlemlerinde yeterli fon bulunamaması, bilgi ve bilinç düşüklüğü ve öncelik gösterilmemesi erişilebilirliği sağlayamamaktadır. Bu konuda en büyük eksiklik denetim mekanizmasının zayıf ve işlevsiz oluşudur. Her ilde kurulmuş olan denetleme masası görevlilerinin yeterli düzeyde konuya hâkim olmaması denetim sürecinde yanlışları beraberinde getirmektedir. Her ilde farklı çalışmaların olması ve ilgili bakanlık olan Aile, Sosyal ve Çalışma Bakanlığının bu konuda kontrol eksikliği nedeni ile denetimler yetersiz kalmaktadır. Ceza uygulamaları sözde olmakla beraber ciddiyetini koruyamaması konunun önceliğini kaybettirmektedir.

Kamu alanında yapılarda, ulaşımda ve bilgi ve iletişim teknolojilerinde yoğun çalışmalarını yürüten yerel yönetimlerin “evrensel tasarım” ve “erişilebilirlik” kavramlarından uzak çalışmaları hareket kısıtlılığı yaşayan bireylerin yaşam hakkını aksatmaktadır.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığının yapı denetim firmalarına bir form niteliğinde ek madde olarak ilave ettiği erişilebilirlik, fiziksel mekanlarda yeterli düzeyde sağlanamamaktadır. Her vatandaş için eşit hakkı olan erişilebilirliği elde etmesi çalışmalarının toplumu daha bütüncül yöntemlerle kapsıyor olması gerekmektedir.

Engelli, yaşlı, hareket kısıtlılığı yaşayan tüm bireyler kimseye ihtiyaç duymadan evinden çıkıp, cadde ve sokak kaldırımını, toplu taşımayı, park ve bahçeleri kısaca tüm sosyal alanları kullanabilmelidir. Sosyal hayata katılamayan her birey yaşamdan soyut şekilde kaldığı sürece hayatını devam etmekte zorlanır ve bu beraberinde birçok yıkımı getirir.

Yeni planlanan projelerde “evrensel tasarım” anlayışı özen ve dikkatle tasarlanmalıdır. Tasarım aşamasındaki erişilebilir projeler ileride karşılaşılabilecek tüm kamu zararının önüne geçmekle kalmayıp aynı zamanda vatandaşın kullanımına açık olması birçok faydayı beraberinde getirecektir.

Evrensel Tasarım konusunda kamu spotları ve ilgili çalışmalar sağlanmalıdır. Böylelikle vatandaşların tümünün konuya hassasiyetleri artacaktır.

Sosyal projelerin içeriği sadece rehabilitasyon amaçlı olmayıp “erişilebilirlik” üzerine çalışmalarla desteklenmelidir.

Ayrıca bilgiye erişimde de problemler yaşanmaktadır. Bilgi edinme hakkı, devlet kurum ve kuruluşlarının tanımlı görevlerinden dolayı sahip oldukları bilgilere bireylerin ulaşabilmesini gerektirmektedir. Vatandaşlar kendileriyle ilgili olsun veya olmasın, herhangi bir bilgiyi elde edebilmeliler. Ancak bu şekilde kamu kurum ve kuruluşları şeffaflaşır ve bilgi demokratik ortamda paylaşılır. Bilgiye erişimde mekânsal desteklerin de sağlanması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- 10.04.2021. <http://portal.unesco.org/culture>
- Adams, R. (2005). *What makes a creative city?* Australian Planner, Cilt: 42, Sayı:1, Sayfa:20-21, DOI: [10.1080/07293682.2005.9982398](https://doi.org/10.1080/07293682.2005.9982398)
 - Ajanovic, E. (2015). *Unesco Yaratıcı Kentler Ağı ile Antalya Kentinin Değerlendirilmesi*. Mediterranean Journal of Humanities, Cilt: 5, Sayı: 1. <https://doi.org/10.13114/mjh.2015111365>
 - Alves, P. (2017). *Strategies for sustainable development of the UNESCO Creative Cities: conclusions from the XI UCCN Annual Meeting*, Actas - VI Congreso Internacional de Ciudades Creativas, ISBN: 978-54-15816-25-6.
 - Arandelovich, B. (2018). *Public Art and Urban Memorials in Berlin*. Springer. Sayfa: 1-23.
 - Arın, C. (2003). *Sanayi Devrimi Kenti Berlin I: Kent Gelişimi Sürecine Bir Bakış*, Mimarlık Dergisi, Ankara, Sayı: 313, Eylül-Ekim.
Kaynak: <http://www.mo.org.tr/mimarlikdergisi/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=6&RecID=82>
 - Ateş, M. (2018). *The concept of 'Smart City' and criticism within the context of its transforming meaning*. MEGARON / Yıldız Technical University, Faculty of Architecture E-Journal, Cilt: 14, Sayı: 1.
Kaynak: <https://doi.org/10.5505/megaron.2018.45087>
 - Berlin.De. (2022). Cinemas. Erişim: 20/08/2022, Kaynak: <https://www.berlin.de/en/cinemas/>
 - Boyacıoğlu, E. Z. (2014). *Alternatif Turizmde Marka Kentler: Marka Kent Yaratma Süreci. Hititlerin Başkentinde Kentsel Bellek ve Turizm, Çorum*. Çorum Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Sayfa: 132-145.
 - Caragliu, A., Del Bo, C.F. (2015). *Smart Specialization Strategies and Smart Cities: An Evidence-Based Assessment of EU Policies*. The Rise of the City, Cheltenham, UK. Sayfa: 55-82.
 - Cities of Design Network (2020). *Singapore*. Erişim: 12/08/2022, Kaynak: <https://www.designcities.net/city/singapore/>
 - Clarke, N. (2009). *Town Twinning in Britain since 1945: A Summary of findings*. School of Geography, University of Southampton. Erişim: 01.05.2021.
 - Cochrane, A., Jonas, A. (1999). *Reimagining Berlin: World City, National Capital or Ordinary Place?* European Urban and Regional

Studies. Cilt: 6, Sayı: 2, Sayfa: 145-164.

- Communian, R. (2011). *Rethinking the Creative City: The Role of Complexity, Networks and Interactions in the Urban Creative Economy*. Urban Studies. Cilt: 48, Sayı: 6, Sayfa: 1157-1179.
- CRPD. (2022). *Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi Uygulama Klavuzu*, Birleşmiş Milletler.
- D'Orville, H. (2019). *The relationship between sustainability and creativity. The Wealth of Nations Revisited New Perspective on Major Global Issues*. CADMUS. Cilt: 4, Sayı: 1, Sayfa: 65-73.
- Department Of Singapore Statistics. (2021). *Labour, Employment, Wages & Productivity*. Erişim: 21/08/2022, Kaynak: <https://www.singstat.gov.sg/publications/reference/ebook/economy/labour-employment-wages-and-productivity>
- DPMA. (2022). *Patents*. Erişim: 16/08/2022, Kaynak: https://www.dpma.de/english/our_office/publications/statistics/patents/index.html
- Duranton, G., Puga, D. (2004). *Micro Foundations of Urban Agglomeration Economies*. Henderson, J., V., Thisse, Jacques François (Editorler), Handbook of Regional and Urban Economics. Cilt: 4. Elsevier, Amsterdam. Sayfa: 2063-2117.
- Enlil, Z., Evren, Y. (2011). *Yaratıcı İstanbul/ Yaratıcı Sektörler ve Kent*, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdönmez, E., Çelik, F. (2016). *Kentsel mekânda kamusal alan ilişkileri*. Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi, 14, Sayfa: 145–163. Erişim 11.04.2021. Kaynak: <https://doi.org/10.22520/tubaked.2016.0006>
- Erdönmez, M. E., Apak, H. (2015). *Kentsel Bellekte Meydan San Marco Meydanı*. Kent Akademisi, Cilt: 8, Sayı: 23, Sayfa: 73-96. Kaynak: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kent/issue/34397/379889>
- Erten, E., Aktel, M. (2020). *Engellilerin Erişebilirlik Hakkı: Engelsiz Kent Yaklaşımı Çerçevesinde Bir Değerlendirme*. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 28, Sayfa: 898–912. Kaynak: <https://doi.org/10.21076/vizyoner.691690>
- European Commission. (2022). Access City Awards. Erişim: 22.12.2022. Kaynak: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=88&langId=en&furtherEvents=yes&eventsId=1977#navItem-7>
- Federal Statistical Office. *Federal Germany Statistical Office*. Erişim: 20/08/2022, Kaynak:

https://www.destatis.de/EN/Home/_node.html;jsessionid=8AB7FE07714094C935468E2519F53862.live731

- Florida, R. (2004). *The Rise of the Creative Class*. Basic Books, New York.
- Future Market Insights. *Singapore Tourism Market*. Erişim: 21/08/2022, Kaynak: https://www.futuremarketinsights.com/reports/singapore-tourism-spend-analytics-forecast?utm_source=adwords&utm_medium=ppc&utm_source=adwords&utm_medium=ppc&id=5&gclid=CjwKCAjwo_KXBhAaEiwA2RZ8hHksnVKN9EBpVawJ4b9Mlzwk4NchjD8Gl4rROxp4sGgSYII3CVwYaRoCAkwQAvD_BwE
- GetYourGuide. (2022). *The BEST Istanbul Tours and Things to Do in 2022*. Erişim: 12/08/2022, Kaynak: https://www.getyourguide.com/-156/?cmp=ga&cq_src=google_ads&cq_cmp=15505369413&cq_con=130578798653&cq_term=istanbul%20wheelchair%20access&cq_med=&cq_plac=&cq_net=g&cq_pos=&cq_plt=gp&campaign_id=15505369413&adgroup_id=130578798653&target_id=kwd-425935581567&loc_physical_ms=1012776&match_type=b&ad_id=572978543177&keyword=istanbul%20wheelchair%20access&ad_position=&feed_item_id=&placement=&device=c&partner_id=CD951&gclid=CjwKCAjw0dKXBhBPEiwA2bmObbsAl7wAixNhAIt7-SgCnp1eIXYd9tuGhL2P_pdgYcmwbly-B0hxhoCs1MQAvD_BwE
- Gökçek Karaca, N. (2019). *Uluslararası İlke ve Standartlar Bağlamında Yaşlı Hakları ve Sosyal Hizmet Uygulamaları*. Sosyal Güvenlik Dergisi. Cilt: 9 Sayı: 2, Sayfa: 255-274. DOI:10.32331/sgd.658637
- Gökçen, E. (2018). *Kamusal sanat ve kültür eksenli kentsel dönüşüm*. International Journal of Interdisciplinary and Intercultural Art, Cilt: 6, Sayı: 6, Sayfa: 215–236. <https://doi.org/10.29228/ijiia.6.68>
- Hartley, J., Potts, J., Cunningham, S., Flew, T., Keane, M., Banks, J. (2013). *Key Concepts in Creative Industries*, London: SAGE Publications Ltd.
- Horizons, D. (2018). *Disability and travel: why Berlin and Hamburg are definitely worth visiting*. Disability Horizons. Erişim: 11/08/2022, Kaynak: https://disabilityhorizons.com/2018/09/disability-and-travel-why-berlin-and-hamburg-are-definitely-worth-visiting/?gclid=Cj0KCQjwrs2XBhDjARIsAHVymmqON5ZFU8RERXW9DDDLpELWv2tTgXgB4kcyGIZqIw-baY7dTlvEtAaAtBdEALw_wcB

- Howkins, J. (2002). *The Creative Economy: How People Make Money from Ideas*, Penguin Global, USA.
- IPOS. *Updates*. Erişim: 16/08/2022, Kaynak: <https://www.ipos.gov.sg/news/updates>
- Istanbulbeautiful. (2021). *Accessible Istanbul (Things to Do, Places to Eat, Stay, How to Get Around)*. Erişim: 12/08/2022, Kaynak: <https://istanbeautiful.com/accessible-istanbul/>
- Işık, ř. (2005). *Türkiye de Kentleşme ve Kentleşme Modelleri*. Ege Coğrafya Dergisi, Cilt: 14, Sayfa: 57-72.
- Kaplan, H. (2011). *Yerel Yönetimler İçin Ulaşılabilirlik Temel Bilgiler Teknik El Kitabı*. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- Koca, D., Yılmaz, M. (2017). *Engelliler için Mekân Düzenlemelerinde Kapsayıcı Tasarım*. Yüksek Öğretim Kurumu, Ankara.
- Landry, C. (2000). *The Creative City: A Toolkit for Urban Innovators*. Earthscan Publications Ltd., London.
- Landry, C. (2022). *Creative Cities Index*. Erişim: 16/08/2022, Kaynak: <https://charleslandry.com/themes/creative-cities-index/>
- Landry, C., Bianchini, F. (1995). *The Creative City*. Demos, Londra.
- Lanz, S. (2013). *Be Berlin! Governing the City Through Freedom*. International Journal of Urban and Regional Research. Cilt:37, Sayı:4, Sayfa: 1305-1324.
- Lin, L.C., Watada, J. (2010). *Building a Decision Support System For Urban Based on the Creative City Concept*. L.C. Jainand C.P. Lim(Editörler): Handbook on Decision Making, ISRL 4, Sayfa: 317–346. Springer-Verlag Berlin Heidelberg
-
- Longmire, S. (2018). *Tips for Getting Around Singapore in a Wheelchair*. Spin the Globe. Erişim: 12/08/2022, Kaynak: <https://spintheglobe.net/dir/2018/03/01/tips-getting-around-singapore-wheelchair/>
- Madden, K. (2001). *How to Turn A place Around, A Handbook for Creating Successful Public Spaces*, A. Schwartez, ed., Project for Public Spaces Inc., New York.
- Manza, J. (2020). *Eşitsizlik*. (Çev.) Çağrı Muta. İçinde Sosyoloji Sözlüğü. Editor, Bryan S. Turner. Sayfa: 288-293. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

- McCarthy, J. (2006). *Regeneration of Cultural Quarters: Public Art for Place Image or Place Identity*. Journal of Urban Design, Cilt: 11, Sayı: 2, Sayfa: 243-262.
- Mevzuat Bilgi Sistemi. *İmar Mevzuatı*. Erişim: 12/08/2022, Kaynak: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=23722&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- MEXT. *MEXT: History of UNESCO*. Erişim:08.04.2021. Kaynak: <https://www.mext.go.jp/en/unesco/title03/detail03/1373237.htm>
- Miles, M. (1997). *Art, Space and the City: Public Art and Urban Futures*, London and New York. Routledge.
- My German University. *Study in Berlin: 41 Universities, 418 English programs*. Erişim: 16/08/2022, Kaynak: <https://www.mygermanuniversity.com/cities/Berlin>
- Norberg-Schulz, C. (1980). *GeniusLoci: Towards a Phenomenology of Architecture*. New York, Rizzoli.
- Özdemir, N., Özdemir, E. (2020). *Yaratıcı Kentler ve Yaşayan Kültür*. Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 4, Sayfa: 2-23. Erişim 11.04.2021. Kaynak: <https://dergipark.org.tr/en/pub/uhad/issue/54670/744777>
- ÖZİDA (2001). *Özürllüler İçin Ülke Raporu: 1995-2000*, Başbakanlık Özürllüler İdaresi. Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Park, R. (1967). *On Social Control and Collective Behavior*. Chicago. Chicago University Press. Sayı: 3.
- Pearson, D., Pearson, T. (2017). *Branding food culture: UNESCO creative cities of gastronomy*. Journal of Food Products Marketing, Cilt: 23, Sayı: 3, Sayfa: 342-355. doi: 10.1080/10454446.2014.1000441
- Peker, A. E. (2006). *Kentlerin Markalaşma Sürecinde Çağdaş Sanat Müzelerinin Rolü: Kent Markalaşması ve Küresel Landmark*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Resmî Gazete (2009). *Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme; Karar Sayısı: 2009/15137*. Erişim: 11/08/2022, Kaynak: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/07/20090714-1.htm>
- SBM Museum. (2020). *The Staatliche Museen zu Berlin Welcome More than 4 Million Visitors in 2019*. Erişim: 20/08/2022, Kaynak: <https://www.smb.museum/en/whats-new/detail/the-staatliche-museen-zu-berlin-welcome-more-than-4-million-visitors-in-2019/>

- Seoul Metropolitan Government. *International Cooperation: SisterCities.seoul.go.kr*. Orijinalinden 10 Kasım 2007’de arşivlenmiştir. Erişim:30.04.2021.
- Singapore Land Transport Authority (LTA). *Getting Around*. Erişim: 17/08/2022, Kaynak: https://www.lta.gov.sg/content/ltagov/en/getting_around.html#driving_in_singapore
- Singapore Ministry of Culture, Community and Youth. (2021). *Singapore Cultural Statistics 2021*. Ministry of Culture, Community and Youth. Kaynak: https://www.nac.gov.sg/docs/default-source/resources-files/research/others/scs-2021.pdf?sfvrsn=3b80503d_2
- Singapore Ministry of Manpower. *Statistical Table: Employment*. Erişim: 21/08/2022, Kaynak: <https://stats.mom.gov.sg/Pages/EmploymentTimeSeries.aspx>
- Singh, P. (2020). *The Formation of UNESCO*. 5th Voice News. Erişim:08.04.2021. Kaynak: <https://5thvoice.news/legalnews/OTE3Mg==/The-Formation-of-UNESCO>
- Statista. *Statista -TheStatistics Portal*. Erişim: 20/08/2022, Kaynak: <https://www.statista.com/>
- T.C. Aile ve Sağlık Bakanlığı. (2020). *2020/3 sayılı Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Formları hakkında Genelge*. Erişim: 12/08/2022, Kaynak: <https://www.aile.gov.tr/ErrorPages/tr-TR/400.html?aspxerrorpath=/eyhgm/mevzuat/ulusal-mevzuat/genelgeler/2020-3-sayili-erisilebilirlik-izleme-ve-denetleme-formlari-hakkinda-genelge/>
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. *Erişilebilirlik, İzleme ve Denetleme Yönetmeliği*. Erişim: 12/08/2022, Kaynak: <https://www.aile.gov.tr/ErrorPages/tr-TR/400.html?aspxerrorpath=/eyhgm/mevzuat/ulusal-mevzuat/yonetmelikler/erisilebilirlik-izleme-ve-denetleme-yonetmeliği/>
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2020). *Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü*, Turizm İstatistikleri.
- Tan, A. (2020). *Singapore Budget 2020: New coastal and flood protection fund to protect Singapore against rising sea levels*. The Straits Times. Singapore. Erişim: 20/02/2020

- Tarihi Kentler Birliği. *Tarihi Kentler Birliği*. Erişim: 12/04/2021, Kaynak: <https://www.tarihikentlerbirligi.org/>
- The Straits Times. (2016). *How Singapore's six public universities differ*. Erişim: 16/08/2022, Kaynak: <https://www.straitstimes.com/singapore/education/how-singapores-six-public-universities-differ>
- TMMOB. *Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu*. Mimarlar Odası Ankara şubesi. Erişim: 16/08/2022, Kaynak: <http://www.mimarlarodasiankara.org/?id=964>
- TUIK. (2022).
- TÜRKPATENT. *Türk Patent Enstitüsü*. Erişim: 16/08/2022, Kaynak: <https://www.turkpatent.gov.tr/en>
- Ulutaş, E. (2019). *İmgeden Gerçekliğe: Kamusal Bir Mekân Olarak Meydan*. İctimaiyat Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: 3, Sayı: 2. <https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.644739>
- UN (2022). *Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları*. Erişim: 11/08/2022, Kaynak: <https://turkiye.un.org/tr/sdgs>
- UN Web TV. (2013). *Ban Ki-moon, Launch of the United Nations Accessibility Centre*. Erişim: 11/08/2022, Kaynak: <https://media.un.org/en/asset/k1e/k1ebg7f9ju>
- UN. (2015). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. NY: United Nations. Erişim:09.04.2021. Kaynak: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>
- UNESCO Türkiye Millî Komisyonu. *UNESCO Türkiye Millî Komisyonu*. Erişim: 11.04.2021. Kaynak: <https://www.unesco.org.tr/Pages/88/129/UNESCO-Yarat%C4%B1c%C4%B1-S%CC%A7ehirler-Ag%CC%86%C4%B1>
- UNESCO. (2016a). *Culture Urban Future – Global Report on Culture for Sustainable Urban Development*. Erişim 09.04.2021. Kaynak: <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002459/245999e.pdf>
- UNESCO. (2016b). *Berlin UCCN Gözlem Raporu*. Senate for Economics, Technology and Research. Kaynak: https://en.unesco.org/creative-cities/sites/default/files/monitoring_reports/Report_Berlin_UNESCO_CREATIVECITIES%20Network_final.pdf

- UNESCO. (2019'a). *Reporting and monitoring. Creative cities network*. Kaynak: <https://en.unesco.org/creative-cities/content/reporting-monitoring>
- UNESCO. (2019b). *UCCN Kütahya 2019 Annual report*. Erişim: 09.04.2021. Kaynak: https://en.unesco.org/creative-cities/sites/default/files/creative_kutahya_2019_annual_report_0.pdf
- UNESCO. (2019c). *UNESCO Creative Cities Network 2021 Annual Conference Host Candidate City Istanbul*. Kaynak: <https://www.designcities.net/wp-content/uploads/2019/06/%C4%B0istanbul-Annual-Meeting-Bids-presentation-komprimiert.pdf>
- UNESCO. (2021'a). *UNESCO in brief -Mission and Mandate*. Erişim: 10.04.2021, Kaynak: <https://en.unesco.org/about-us/introducing-unesco>
- UNESCO. (2021b). *The Creative Cities Network Culture*, Erişim:
- UNESCO. (2021c). *UNESCO Creative Cities Network Call For Applications 2021*. Erişim: 21/08/2022, Kaynak: https://en.unesco.org/creative-cities/sites/default/files/2021-uccn_application-guidelines__0.pdf
- UNESCO. (2022'a). *Berlin | Creative Cities Network*. Erişim : 11.07.2022. Kaynak: <https://en.unesco.org/creative-cities/berlin>
- UNESCO. (2022b). *Singapore | Creative Cities Network*. Erişim: 12/08/2022, Kaynak: <https://en.unesco.org/creative-cities/singapore>
- UNESCO. (2022c). *Istanbul | Creative Cities Network*. Erişim: 12/08/2022, Kaynak: <https://en.unesco.org/creative-cities/istanbul-0>
- visitBerlin. (2022). *Cinemas*. Erişim: 16/08/2022, Kaynak: <https://www.visitberlin.de/en/cinemas>
- Visiting Singapore. *Accessibility—Navigating Singapore with ease*. Erişim:01.05.2021. Kaynak: <https://www.visitsingapore.com/travel-guide-tips/getting-around/accessibility/>
- WIPO. *Statistical Country Profiles - Singapore*. Erişim: 16/08/2022, Kaynak: https://www.wipo.int/ipstats/en/statistics/country_profile/profile.jsp?code=SG
- Yaşar, İ. (2021). *World heritage in Turkey: Historical areas of Istanbul with marvelous masterpieces*. Daily Sabah. Erişim: 16/08/2022, Kaynak: <https://www.dailysabah.com/life/travel/world-heritage-in-turkey-historical-areas-of-istanbul-with-marvelous->

[masterpieces](#)

- YÖK. (2022).
- Zengin, H., Kılınç Ürkmez, G. (2013). *Yaratıcılık, Yaratıcı Stratejiler ve Anadolu Kentleri: Kayseri Üzerinden Bir Değerlendirme*. İDEALKENT, Cilt: 4, Sayı: 8, Sayfa: 86-111.
- Esen, Ülkühan Bike ve Özlem Atay (2020). “Türkiye’nin Yaratıcı Şehirleri”. *bilig – Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi* 92: 29-54.

EK-1: ERIŞİLEBİLİRLİK TANIMLARI VE KULLANILAN STANDARTLAR(Bkz.sayfa)77

Erişilebilirlik tanımlarına ve fiziksel ölçülerine bakmadan önce, küresel ve şehrsel olarak anlamların incelenmesi, evrensellik ve tanımları içerisinde erişilebilirliğin pozisyonunu anlamak için önemli olabilir. Bu bağlamda, algısal ve dijital olarak sistemlerin birbirine bağlanabilir olması, ekonomik olarak ilişkili sistemlerin kurulması, iş imkanları ve eğitim imkanlarının bu bağlamda sunuluyor olması, ev imkanları ve barınma içerisinde bu erişilebilirlik ve farkındalık uygulanıyor olması, komünitenin ve sosyal alt yapının bu evrensel tasarım ile erişilebilirlik kavramlarının bilincinde olup, kentsel mekanlarda ve komünitelerin vakit geçirdiği mekanlar arasında uygulanıyor olmasının farkındalığını ön plana çıkarmaktadır.

Her ülkenin bütün ziyaretçileri ve ülkenin vatandaşları tarafından rahatça kullanılabilecek, güvenli hissettirecek, kolayca anlaşılabilir, keyif alınabilecek ve kullanımda efor içeren engeller olmaması ile kolay kullanım sağlayacak mekanlar üretmesi ve bu mekanları herkes tarafından kullanılabilir kılması önemli ve UN, UNESCO ve UCCN içerisinde şart kılınmış, UCCN içerisinde tasarım kenti olabilmek için ise uygulamaların ortalamanın üstünde gerçekleşmiş olması ile algılanabilir olması anlamına gelmektedir.

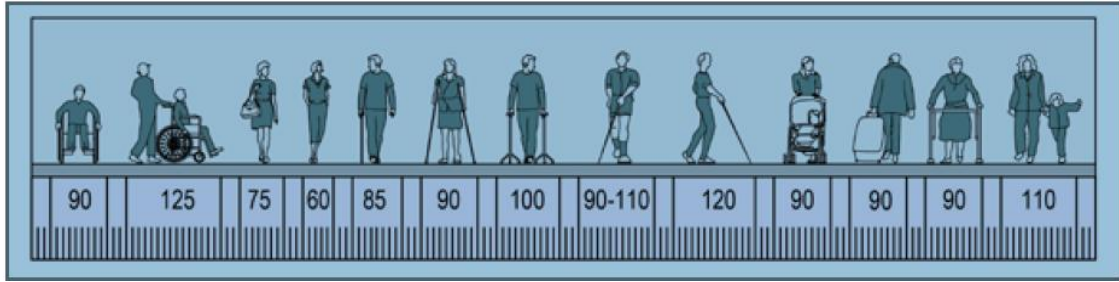
UN kuralları ve standartlarına göre, erişilebilirlik ve gereklilikleri kapsamında fiziksel çevre kullanımında, hükümetler ve belediyeler, fiziksel çevrelere ve kentsel çevrelere erişimi ve ulaşımı destekleyici ve etkileyici faktörleri inceleyip, bu sisteme engel olan birimleri ve problemleri ortadan kaldıracak uygulamalar yapmalı ve gelişim sağlamalıdır.

Erişilebilirliğin ölçümü UN (2006) içerisinde, sivil ve sosyal ortamlarda eşit erişim sağlanması ile kültürel ve eğlence kullanımı içerisinde erişimin tam ölçüde olması ve sürekli insanın kullanımı için düşünülmesi olarak anlatılırken, bariyerlerin kaldırılması ve kullanıma

engel olabilecek sistemlerin engellenmesi ile minimum standartların entegre edilmesi ile uygulanması kabul edilmektedir.

T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından yayınlanan Erişilebilirlik Kılavuzu (2020)'na göre hazırlanan kılavuz, erişilebilirlik mevzuatı içerisinde 3194 sayılı imar kanunu, UN'in Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanunu göz önünde bulunduran, TS 9111, TS 12576, TS 12460, TS ISO 23599, TS 12536, ISO 23600, TS 13622, TS 13882 standartlarını içermektedir. Bu standartlar TSE'den temin edilmelidir ve bir uygulama sırasında veya iyileştirme çalışması içerisinde uygulayıcı ile tasarım/planlayıcı içerisinde aktif olarak referans alınmalıdır (Erişilebilirlik Kılavuzu, 2020, 10-11).

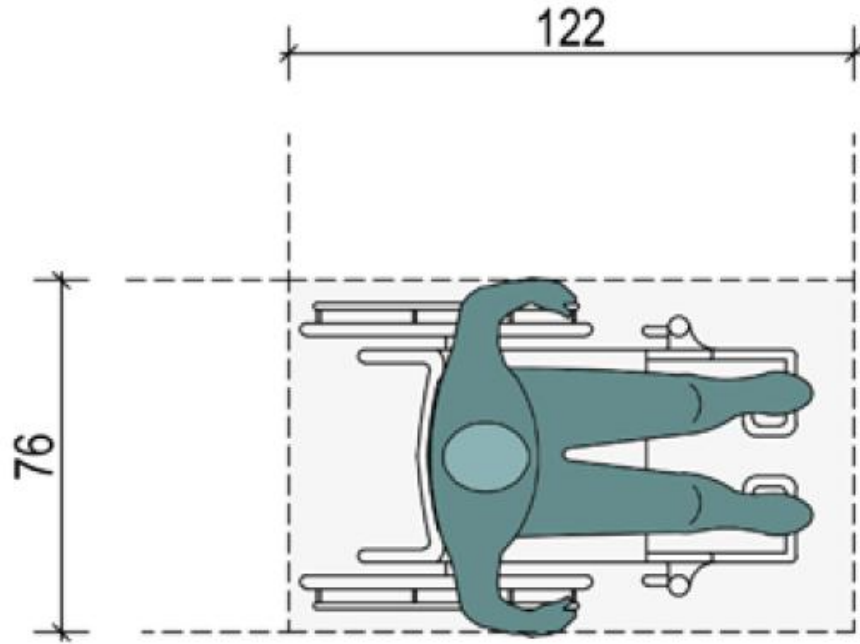
Bu bilgiler ışığında Erişilebilirlik Kılavuzu referans alınarak, erişilebilirlikte ölçüler bahsedilebilir. Kentsel mekân ve yapılı çevrenin yapılmasında temel alınacak ölçüler erişilebilirlikte aşağıdaki görselde gösterilmektedir.

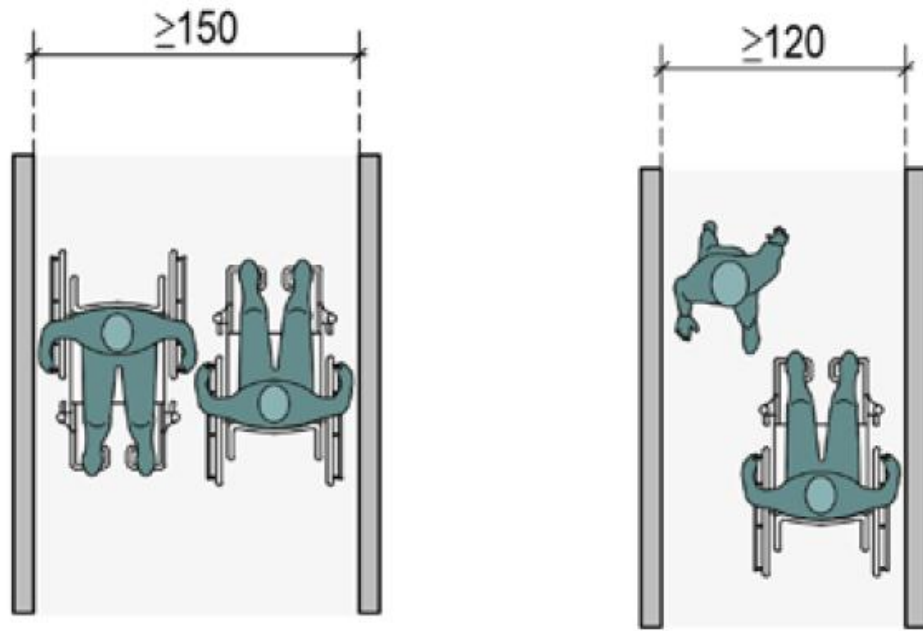
Görsel 107. Erişilebilirlikte Genel Ölçüler

(Kaynak: T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Erişilebilirlik Kılavuzu, 2020, s.15)

Erişilebilir kent ve mekanların tasarımlarında en fazla dikkat edilmesi gereken ölçüler bu durumda, tekerlekli sandalye kullanımı olmaktadır. Tekerelekli sandalyenin hareketi hem düzlemsel alanlarda hem de dikey alanlarda dikkat edilmesi ve gereken alanlar göz önünde bulundurularak tasarım yapılması gereken bir biçimde olmaktadır.

Görsel 108. Tekerlekli Sandalyenin Net Ölçüleri
 (Kaynak: T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Erişilebilirlik Kılavuzu, 2020, s.16)

Not: Rahat geçiş için ≥ 150 gereklidir.

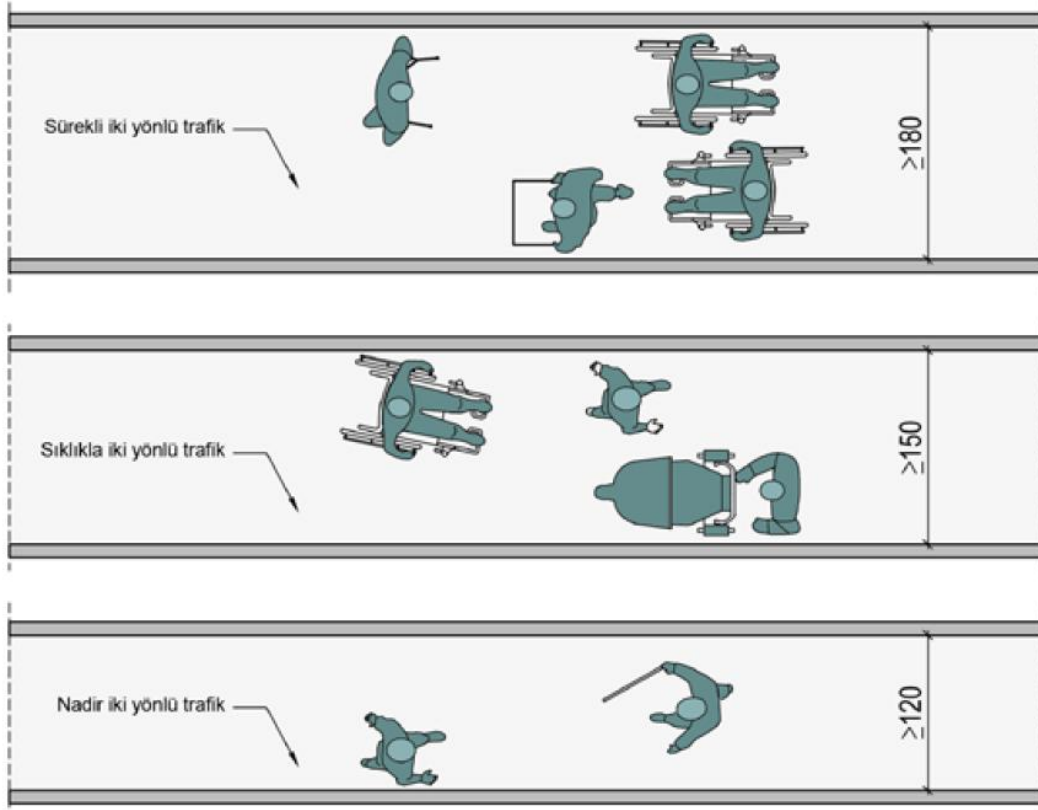
Not: Rahat geçiş için ≥ 120 gereklidir.

Görsel 109. Tek ve Çift Akışlı Trafikte Tekerlekli Sandalyenin Rahat Geçiş İçin Gereken Alan Gereksinimi

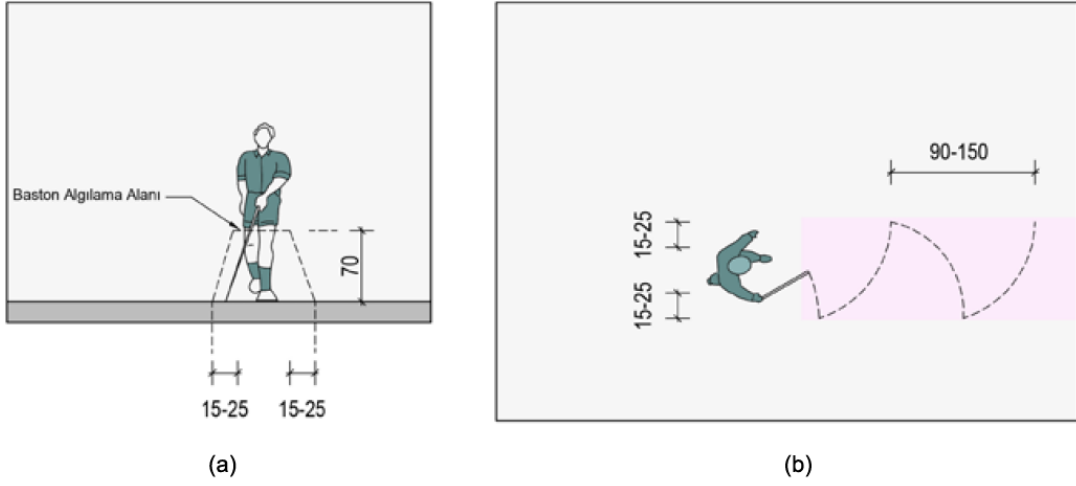
(Kaynak: T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Erişilebilirlik Kılavuzu, 2020, s.16)

Tek bir tekerlekli sandalye kullanıcısının gerekli olarak her zaman ihtiyaç duyduğu alan 122 cm x 76 cm olarak gözükürken, yürüyen bir kişi ile bir tekerlekli sandalyenin minimum 120 cm, yan yana geçen iki tekerlekli sandalyenin minimum 150 cm alan, rahat geçiş için sağlanmalıdır.

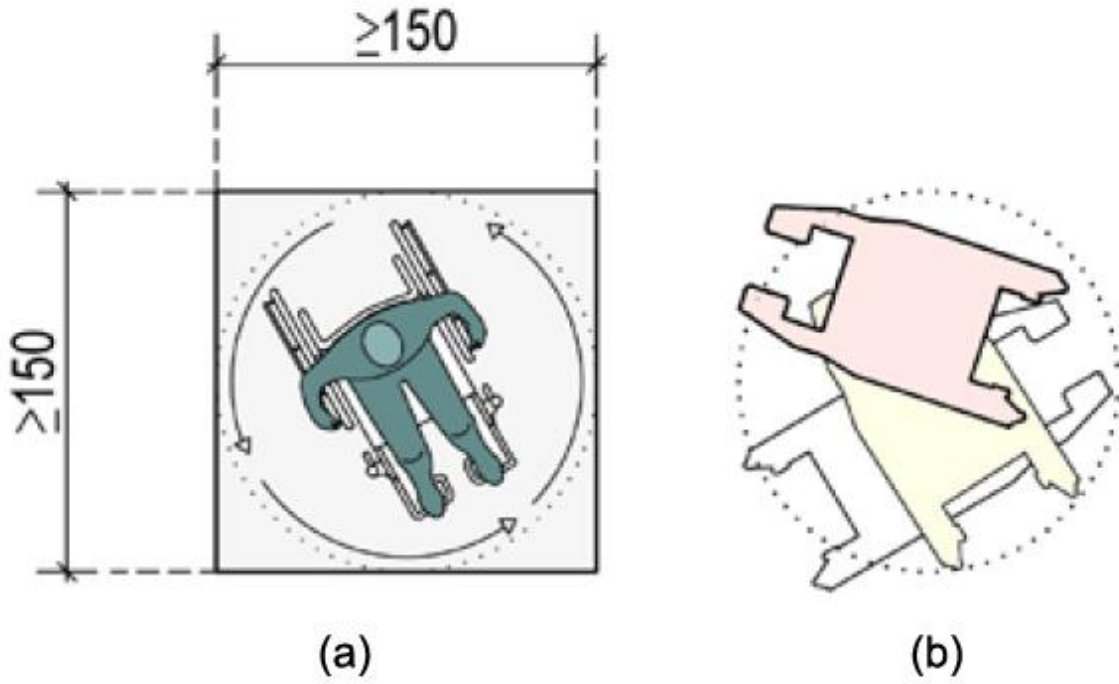
Yapılı çevre içerisinde bu geçiş genişlikleri belirlenirken dikkate alınması gereken kullanıcı yoğunluğu ve buna bağlı olarak kullanıcı trafiği sıklığı ile birlikte düşünülmeli ve bu bilgiler ışığında sürekli iki yönlü trafik durumunda minimum 180 cm, ortalama iki yönlü trafik durumunda minimum 150 cm, nadir olarak iki yönlü trafik durumunda ise minimum 120 cm alan kullanıma bırakılmalıdır.

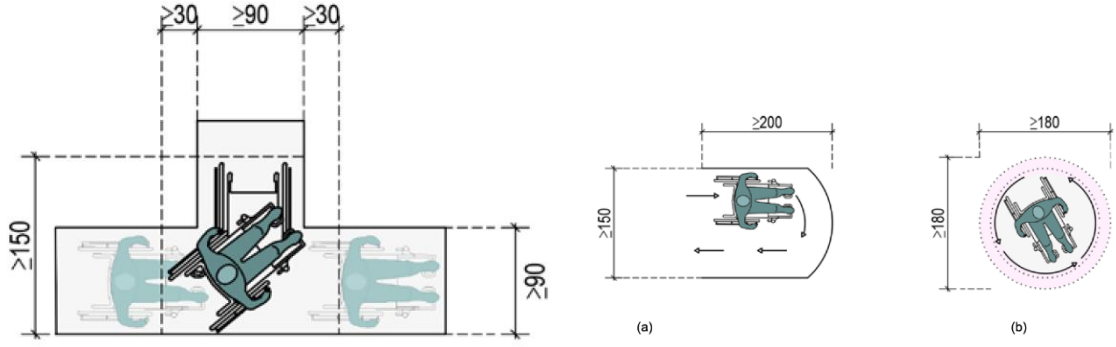
Görsel 110. Hareket Kısıtlılığı Olanlar için Farklı Geçiş Genişlikleri
(Kaynak: T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Erişilebilirlik Kılavuzu, 2020, s.17)

Görsel 111. Beyaz Baston Kullanımında Alan Gereksinimi
 (Kaynak: T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Erişilebilirlik Kılavuzu, 2020, s.17)

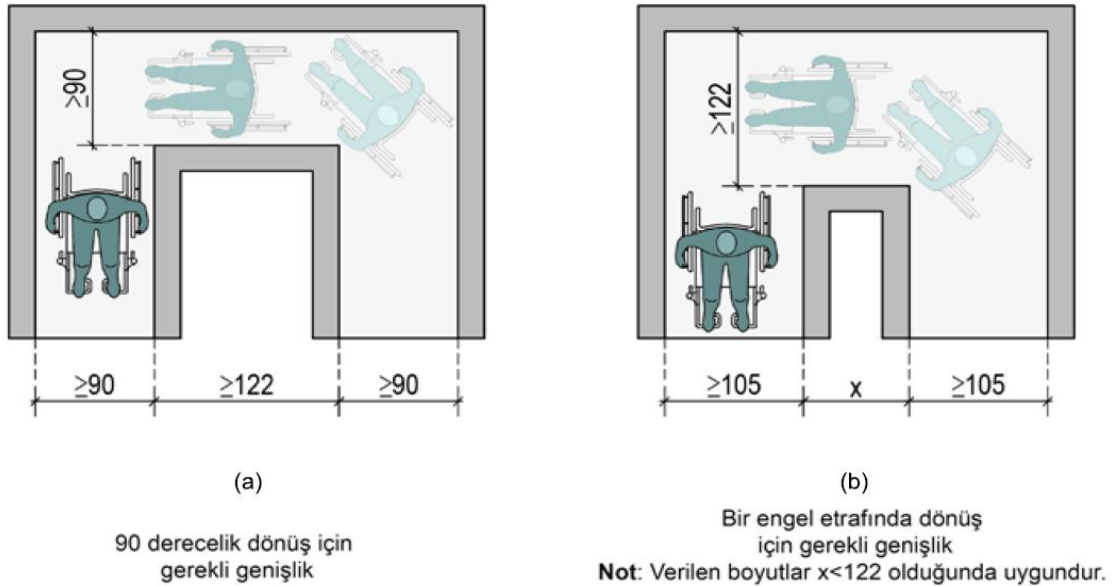

Görsel 112. Tekerlekli Sandalye Kullanımında Dönüş Alanı Gereksinimi
 (Kaynak: T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Erişilebilirlik Kılavuzu, 2020, s.18)

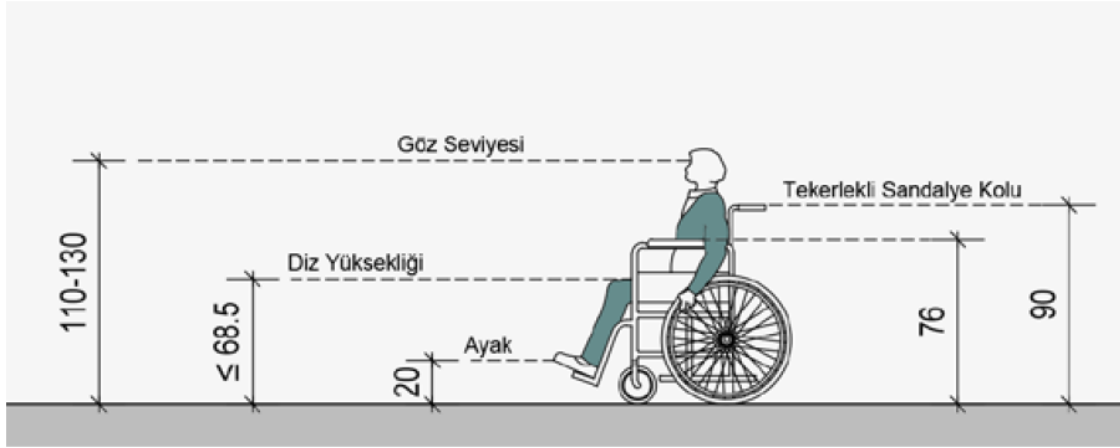

Görsel 113. Tekerlekli Sandalye Kullanımında 90° Dönüş Alanı Gereksinimi ve Akülü Sandalyenin 360° Dönüş Yapabilmesi İçin Alan Gereksinimi
(Kaynak: T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Erişilebilirlik Kılavuzu, 2020, s.18)

Erişilebilirlik kılavuzuna göre, tekerlekli bir sandalyenin dönüş yapabilmesi için gereken minimum alan 150 cm x 150 cm olarak kabul edilirken, 90° dönüş yapan bir tekerlekli sandalye için de 90 cm'lik yol sağlanmaya devam ederken dönüşü izin verecek 30'ar cm'lik alanların kenarlarda bırakılması, akülü sandalyelerin dönüşü için en az 150 cm alan ile dönüşü tamamlayabilmesi için 200 cm'lik alan bırakılması gerekmektedir. Bir akülü sandalyenin tam tur kendi etrafında dönebilmesi için gereken minimum alan ise 180 cm x 180 cm kabul edilmektedir.

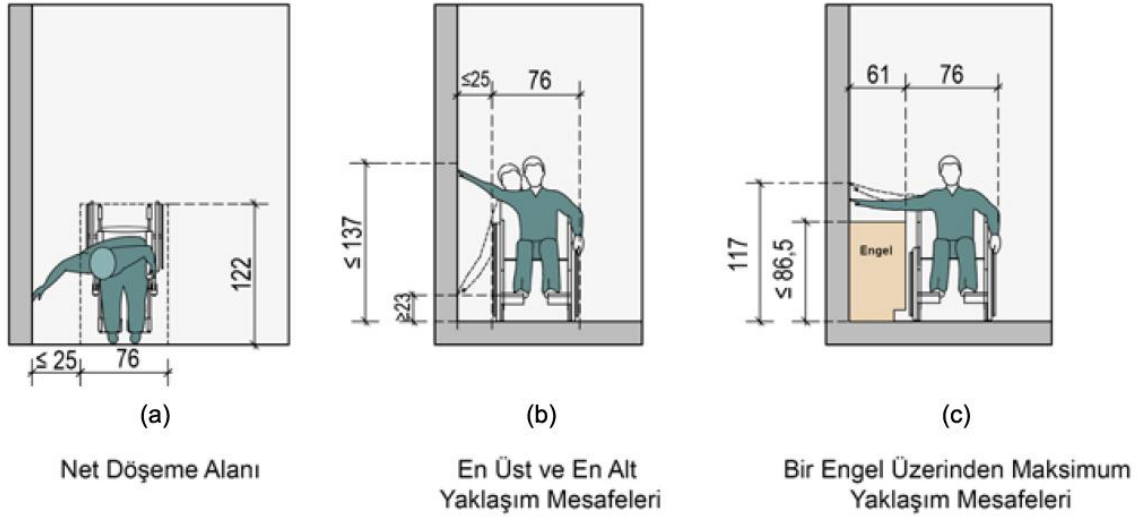

Görsel 114. Tekerlekli Sandalye Kullanımında Dönüş İçin Gerekli Genişlikler
(Kaynak: T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Erişilebilirlik Kılavuzu, 2020, s.19)

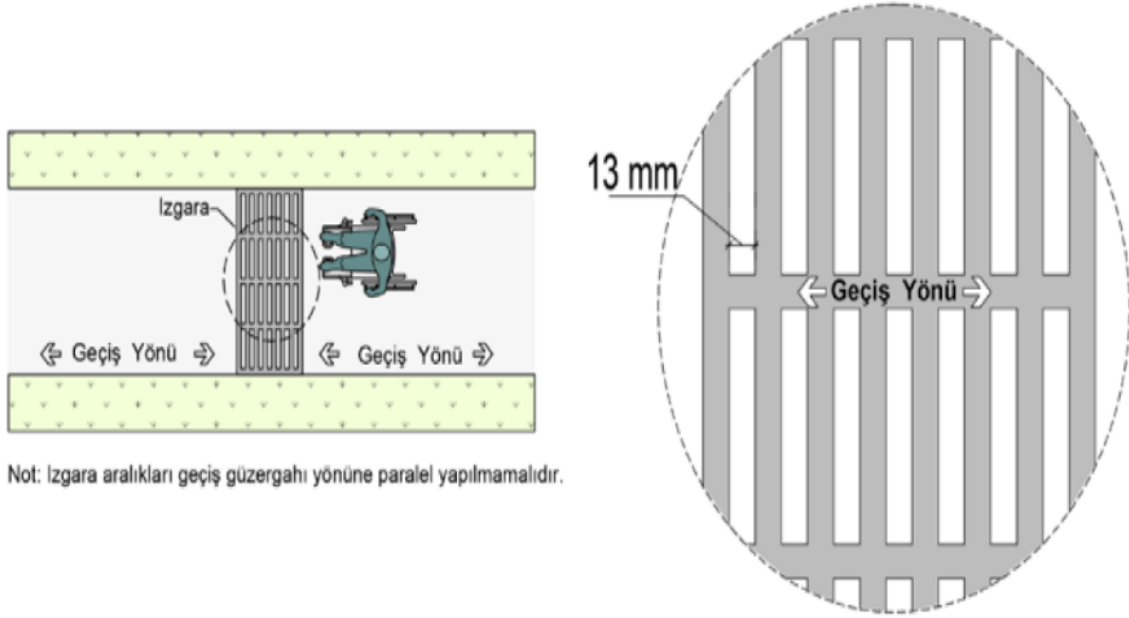
Görsel 115. Tekerlekli Sandalye Kullanımında Oturma ve Görme Yükseklikleri
(Kaynak: T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Erişilebilirlik Kılavuzu, 2020, s.19)

Tekerlekli sandalye kullanımında, engel etrafında dönüş için gereken minimum boşluklar ve geçiş alanları Görsel 114’te gösterilmiştir. Erişilebilirlik kılavuzuna göre baz alınan tekerlekli sandalyenin de oturma ve görme yükseklikleri de Görsel 115’te gösterilmektedir.

Görsel 116. Tekerlekli Sandalye Kullanımında Yaklaşım ve Yükseklikler
(Kaynak: T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Erişilebilirlik Kılavuzu, 2020, s.20)

Erişilebilir mekân tasarımında ve evrensel tasarım düşüncesinde tekerlekli sandalye kullanımı için yükseklikler ve yaklaşım ölçüleri bu bağlamda Görsel 116’da gösterilmiştir.

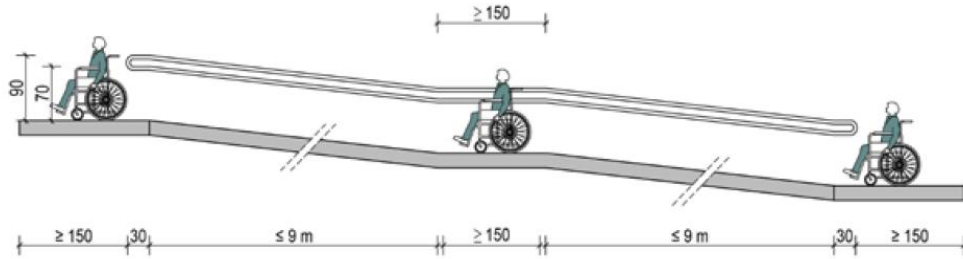

Görsel 117. Evrensel Tasarıma Göre Izgara Aralıkları ve Yönü
(Kaynak: T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Erişilebilirlik Kılavuzu, 2020, s.22)

Erişilebilir mekân tasarımda ve şehirlerde bu doğrultuda yürüyüş aksında eğer kot farkı oluşuyorsa, bu kot farkları için rampalar yapılması gerekmektedir. Yollarda bulunan ızgaralar veya engeller de bu noktada hem rampa ilişkisi ile birlikte düşünülmeli hem de tekerlekli sandalye kullanımını engelleyici bir biçimde bulunmaması üzerine düşünülerek ızgara boşluklarının bu farkındalık ile bırakılması gerekmektedir. Rampa eğimleri ise bu kapsamda yine erişilebilirlik temel ve ana öncelik ele alınacak bir biçimde fiziksel olarak zorlayıcı olmayacak bir biçimde rahat aşılabilecek eğimlerde olmalıdır.

En fazla yükseklik	En fazla eğim
15 cm ve daha az	1:12 (%8)
16 cm-50 cm arasında	1:14 (%7)
51 cm -100 cm arasında	1:16 (%6)
101 cm üzerinde	1:20 (%5)

Görsel 118. Rampalarda Aşılması Gereken Kot Farkına Göre Rampa Eğilimleri
(Kaynak: T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Erişilebilirlik Kılavuzu, 2020, s.23)

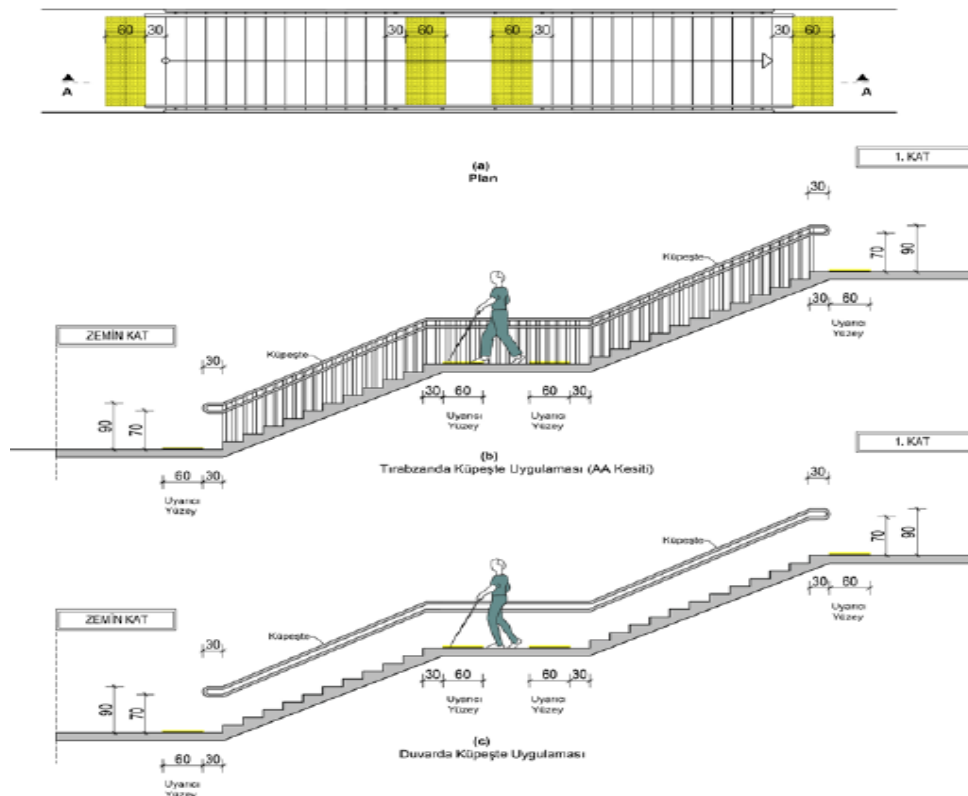

Görsel 119. Rampalarda Uzunluklarına Göre Bırakılması Gereken Sahanlık Alanlarını Gösterimi

(Kaynak: T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Erişilebilirlik Kılavuzu, 2020, s.25)

Rampa yapımında, başlangıcı ve bitişi arasındaki engel bırakılmaması gerektiği gibi, rampa giriş ve çıkışında da herhangi bir şekilde bir engel, çıkıntı veya bir çökme bırakılmamalı ve tekerlekli sandalye veya akülü sandalye kullanıcısının kot farkını aşması kolaylaştırılmalıdır. Eğer rampa kullanımı 9 metreden uzunsa, her 9 metrede bir sahanlık alanı yaratılmalıdır ve bu sahanlık alanları 150 cm'den kısa olmamalıdır. Rampa güzergâhı içerisinde kullanıcının yön değiştirme durumu da göz önünde bulundurularak bu sahanlığın üzerinde dönebilmesi için en az 150 cm x 150 cm bir alan olarak düşünülmeli, tırmanma yolu da bu doğrultuda en az 150 cm genişliğinde bir alan tanınmalıdır.

Küpeşte, merdiven korkuluğunda uygulandığı zaman duvar veya tırabzan arasında en az 4 cm mesafe içerisinde olmalı ve küpeştelerin genişliği de 3 cm ile 4,5 cm arasında olmalıdır.

(Kaynak: T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Erişilebilirlik Kılavuzu, 2020, s.29)

Yapılı çevrede herhangi bir şekilde kot farkı yapılıyor ve bu kot farkı merdiven veya rampa aracılığı ile geçiliyor ise, bu uygulamanın farkındalık yaratılması için kullanılan uyarıcı yüzeyler ise her başlangıç ile sonu arasında ve bekleme alanlarında, sahanlıklarda kullanılmalıdır.

Kullanılan uyarıcı yüzeyler, yapılı çevrede bina ve yaklaşımları içerisinde ve cadde geçişlerinde de aktif olarak kullanılmalı ve eğim farkları, kotlar, geçişler ve engeller hakkında da bilgi vermelidir.

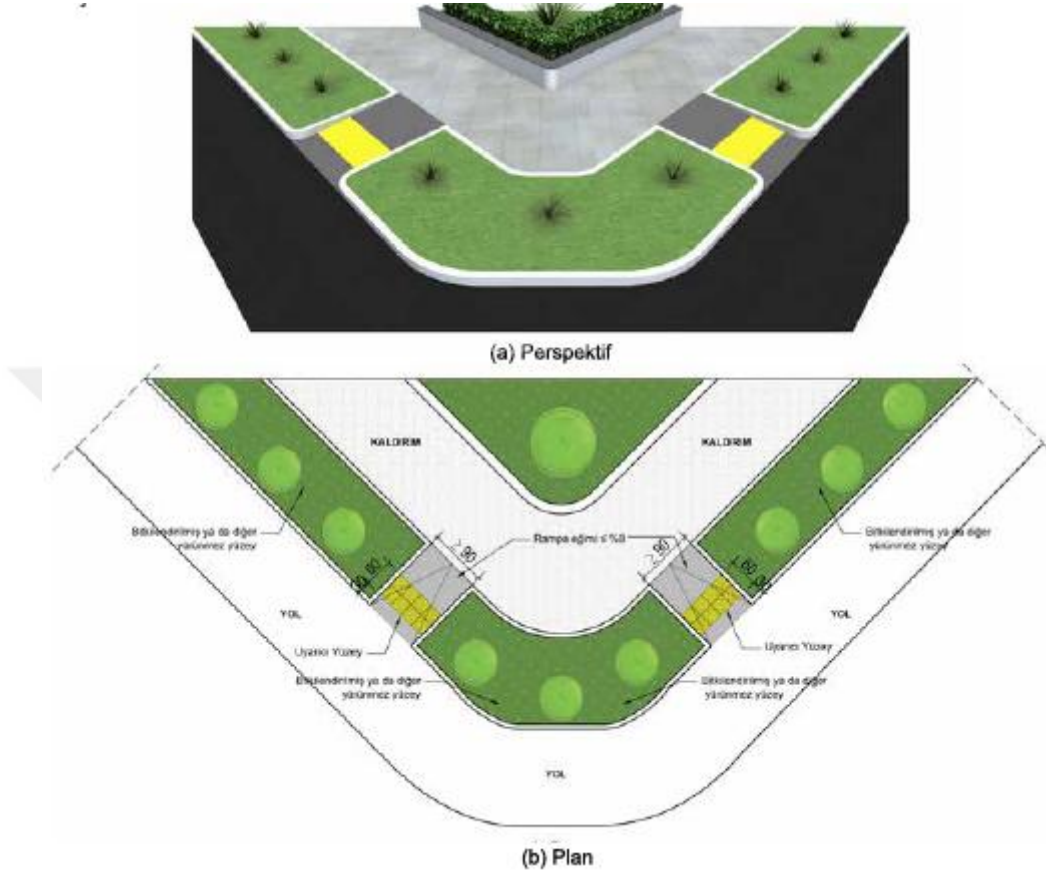

Görsel 121. Yaya Geçidinde Üç Yöne Eğilimli Rampalarda Kullanılan Uyarıcı Zemin Uygulaması

(Kaynak: T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Erişilebilirlik Kılavuzu, 2020, s.45)

Yaya geçitlerinde üç yöne eğimli rampa kullanımı ile erişilebilir ve evrensel kullanıma olanak tanıyan uygulamalar, rampa düzenlenmesi yüksekliğine uygun bir biçimde ayarlanacak ve yaya geçidi genişliğinde olarak rahat kullanıma olanak tanıyacak bir biçimde ayarlanmalı ve uyarıcı yüzeyler ile desteklenmelidir. Rampa kullanılamayacak yaya geçitlerinde ve bağlantılarda ise üç yöne ayarlanan rampa kullanımının kullanımına

benzer biçimde iki yöne de ulaşım sağlayacak eğimli alanların %8'den fazla olmayacak, genişlikleri ise 90 cm'den az olmayacak bir biçimde ayarlanması ile bu kullanım alanları içerisinde de bir engel olması ile kullanıma engel olmayacak bir biçimde planlanması gerekmektedir.

Görsel 122. Üç Yöne Eğilimli Rampa Kullanılamayan Yerlerde Uygulanan Tek Yöne Eğilimli Rampa İle Yaya Geçidi Ve Cadde Planlaması Gösterimi
(Kaynak: T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Erişilebilirlik Kılavuzu, 2020, s.45)

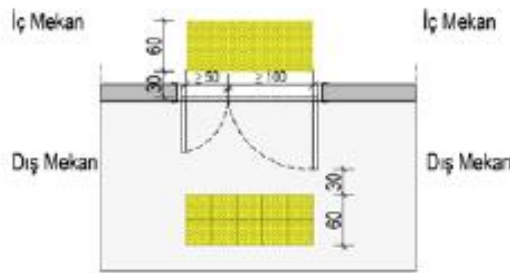
Yapılı çevre içerisinde cadde kullanımının yanında bir binaya yaklaşım ve erişim de bu erişilebilirlik kuralları ve ölçüleri içerisinde yapılmalıdır. T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın yayınladığı erişilebilirlik kılavuzuna göre bina girişleri erişilebilir olarak tasarlanmalıdır ve herkesin kullanımına olanak tanımalı kimseyi dışlamamalı ve yabancılaştırmamalıdır. Genel girişlerin erişilebilir olması

(Kaynak: T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Erişilebilirlik Kılavuzu, 2020, s.59)

Yapılara giriş rampaları daha önce sunulan rampa eğim kuralları ve aşılması gereken yüksekliklere göre hesaplanmalı ve uygulanmalıdır ve bu rampa eğimleri kullanıcıyı engellemeyecek bir biçimde düşünülürken yine, 9 m'den uzun rampalarda sahanlık yaratılarak bağlanmalıdır. Giriş kapıları, yapının girişinin kolay algılanması ve tanımlanması için açıklayıcı ve göz ile ayırt edici olmalı, kapı kasası ve malzemeleri yapının duvarları ile fark yaratacak bir biçimde olmalı, kapı açık durumdayken kapı önünde en az 150 cm x 150 cm'lik temiz manevra alanı sağlamalı, bu alan içerisinde kapının kullanımını engellemeyecek bir biçimde alan düşünülmelidir.

(a) Perspektif

(b) Plan

Görsel 124. Bina Giriş Kapısı ile Temiz Manevra Alanının Gösterimi
(Kaynak: T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Erişilebilirlik Kılavuzu, 2020, s.62)

EK-2: BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN 17 SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ.....(Bkz.sayfa)130

Hedef 1: Yoksulluğa Son

Yoksulluğun tüm şekilleriyle ortadan kaldırılması amacı, herkesin en temel insani gereksinimlerini karşılayabilmesi için ortaya konulmuş bir hedeftir. Bu hedef kapsamında; evrensel temel gelir ile yeterli besin, temiz su ve sıhhi koşullara ulaşımın yaygınlaşmasının gerekliliği de vurgulanmıştır.

Hedef 2: Açlığa Son

Açlık ve yetersiz beslenme sorununa karşı ortaya konulmuş bir hedeftir. Çocuklar dahil herkesin yeterli besine sahip olması amaçlanmaktadır. Tarımsal verimliliği artırma ve sürdürülebilir tarım pratikleri ile gıda güvenliğini sağlamak hedeflenmektedir. Ayrıca, beslenmeyi geliştirmek de bu hedef kapsamındadır.

Hedef 3: Sağlık ve Kaliteli Yaşam

Herkesin sağlıklı ve kaliteli bir yaşama sahip olması amacıyla oluşturulmuş bir hedeftir. Bu kapsamda; çocuk ve anne ölümlerinin azaltılması, AIDS, tüberküloz, sıtma gibi hastalıklarla mücadele etmek amaçlanmıştır. Bu hedef, akıl ve ruh sağlığının geliştirilmesi yoluyla mutluluğun desteklenmesini de kapsar.

Hedef 4: Nitelikli Eğitim

Yaşam boyu öğrenime desteği içeren bu hedef, herkesin kaliteli ve kapsayıcı eğitime ulaşabilmesini amaçlar. Bu kapsamda, okul öncesi eğitim dahil olmak üzere tüm çocukların ücretsiz ve nitelikli eğitime katılabilmeleri hedeflenmiştir. Ayrıca, eşit biçimde erişilebilir kaliteli teknik ve mesleki eğitime sahip olmanın gerekliliği vurgulanmıştır.

Hedef 5: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Bu hedef, toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılığın sona erdirilmesi ile ilgilidir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayanan siyasi, ekonomik ve sosyal hayatta karar verme süreçlerindeki fırsat eşitsizliğinin önüne geçilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca, her türlü istismarı kapsayan şiddete son verilmesi de vurgulanmıştır.

Hedef 6: Temiz Su ve Sanitasyon

İçme suyuna evrensel erişimin sağlanması ve su kıtlığı ile mücadele etme için ortaya konmuş bir hedeftir. Suyu daha sürdürülebilir bir şekilde yönetmek ve sağlıklı koşulları herkes için erişilebilir kılmak bu hedefin kapsamına girmektedir.

Hedef 7: Erişilebilir ve Temiz Enerji

Bu hedef, günlük hayatı yakından etkileyen enerjiye erişim ile ilgilidir. Herkesin enerjiye uygun fiyatla erişiminin güvence altına alınmasını kapsar. Sürdürülebilir ve temiz enerjiyi evrensel bir şekilde ulaşılabilir kılmak hedeflenmektedir. Ayrıca, ekonomik kalkınmayı destekleyen güvenilir bir enerji sisteminin oluşturulması amaçlanmaktadır.

Hedef 8: İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme

İnsana yakışır istihdamı artırma hedefi, kapsayıcı ve sürdürülebilir ekonomik büyüme amacını da içermektedir. Bu amaç, yeni istihdamın yanı sıra iş koşullarının iyileştirilmesi gerekliliğini de vurgulamaktadır. Bu hedefi hayata geçirmek, insan onuruna yakışan işler sayesinde adil bir yaşam elde edilmesi anlamına gelmektedir.

Hedef 9: Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı

Bu hedef, ekonomik büyüme ve sosyal kalkınma odaklıdır. Yenilikçilik ve altyapı yatırımları yoluyla sürdürülebilir gelişimi desteklemeyi amaçlamaktadır. Böylece, küreselleşmenin yarattığı eşitsizlikleri ortadan kaldırmak mümkün olabilecektir. Ayrıca, sürdürülebilir kalkınmanın getirdiği avantajlardan herkesin faydalanabilmesi için ortaya konmuş bir hedeftir.

Hedef 10: Eşitsizliklerin Azaltılması

Bu hedef, tüm ülkelerde ve uluslararası alanda eşitsizliklerin azaltılması ile ilgilidir. Bu doğrultuda; yaş, cinsiyet, engel durumu, ırk, etnik köken, din veya herhangi bir statüye bağlı olarak yapılan eşitsizliklerin ortadan kaldırılması hedeflenmektedir.

Hedef 11: Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar

Bu hedef, artan şehir nüfusu ile ilgilidir. Şehirlerin daha sürdürülebilir bir yapıya sahip olması hedeflenmektedir. Herkesin uygun fiyatlı konutlara ve temel hizmetlere eriştiği kapsayıcı ve güvenli sürdürülebilir şehirler inşa etme amaçlanmaktadır. Bu hedef kapsamında, dünyanın kültürel mirasının ve doğal kaynaklarının korunması amaçlanmaktadır.

Hedef 12: Sorumlu Üretim ve Tüketim

Bu hedef, üretim ve tüketim alanında sürdürülebilirliğin sağlanması ile ilgilidir. Doğal kaynakların kullanımının düzenlenmesi ve etkin bir atık yönetiminin oluşturulması bu bağlamda önemlidir. Atık üretiminin azaltılması yoluyla doğaya verilen zararı yönetmek bu hedefin kapsamındadır. Daha sorumlu üretim ve tüketim pratiklerinin benimsenmesi amaçlanmaktadır.

Hedef 13: İklim Eylemi

İklim eylemi hedefi, küresel bir kriz olan iklim değişikliği ile mücadele için acilen harekete geçilmesi gerekliliği konusundadır. İklim değişikliğinin etkilerini önlemek için gerekli önlemlerin ulusal politika ve stratejilere bütüncül bir yaklaşımla entegre edilmesi gerekmektedir. İklim odaklı riskleri yönetebilme kapasitesinin tüm ülkelerde geliştirilmesi, etkili bir iklim krizi yönetimi için gerekli görülmektedir.

Hedef 14: Sudaki Yaşam

Okyanuslar, denizler ve deniz kaynaklarının korunması hedefi, ekosistemlerin ve biyo çeşitliliğin önemini vurgulamaktadır. Bu hedef, sürdürülebilir kalkınmaya bütüncül bir yaklaşımla doğal kaynakların

korunmasını merkeze alır. Ek olarak, deniz kirliliğinin azaltılması ile yakından ilgilidir.

Hedef 15: Karasal Yaşam

Karasal yaşam, hayati önem taşıyan ormanları ve biyo çeşitliliği kapsayan bir alanı ifade etmektedir. Ormansızlaşma, kuraklık ve çölleşmenin önüne geçilmesi hedefi, doğal yaşam alanlarının korunması gerekliliği anlamına gelmektedir. Karasal ekosistemleri sürdürülebilir bir anlayışla korumak aynı zamanda biyolojik çeşitliliğin azalmasını engellemeye katkı sağlar.

Hedef 16: Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar

Bu hedef, sürdürülebilir kalkınmanın sosyal boyutu ile ilgilidir. Her türlü şiddeti azaltma amacını içermektedir. Kapsayıcılık ve adalet gibi değerleri merkeze alan toplumlar inşa etmeyi teşvik etmektedir. Ayrıca, hesap verebilir kurumlar aracılığıyla herkesin adalete erişim sağlaması amaçlanmaktadır. Bu hedef, sürdürülebilir kalkınmanın sosyal boyutunu öne çıkarır.

Hedef 17: Amaçlar için Ortaklıklar

Diğer tüm hedeflerin tamamlayıcısı konumundaki bu hedefin konusu, sürdürülebilir kalkınma yolunda küresel ortaklığın canlandırılmasıdır. Finans, teknoloji ve ticaret gibi alanlarda uluslararası iş birliğinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, 17 sürdürülebilir kalkınma hedefini hayata geçirmek için ulusal planların desteklenmesinin önemi de vurgulanmıştır.

(Kaynak: <https://www.semtrio.com/blog/birlesmis-milletler-17-surdurulebilir-kalkinma-hedefleri>)

YAYIMLAMA VE FİKRÎ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesi'ne verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversite'ye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikrî mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin/raporumun tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalara (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin/Sanat Çalışması Raporunun kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin/sanat çalışması raporumun tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde/sanat çalışması raporumda yer alan, telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversite'ye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*** kapsamında tezim/sanat çalışması raporum aşağıda belirtilen haricinde YÖK Ulusal Tez Merkezi/ H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- ☐ Enstitü/ Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. (1)
- ☐ Enstitü/ Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. (2)
- ☐ Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. (3)

21 / 06 / 2023

Fulya ERTUĞ

- (1) Madde 6.1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmasını ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7.1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan iş birliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yüksek öğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Tez/Sanat Çalışması Raporu Yazım Yönergesi 'ne uygun olarak hazırladığım bu Tez/Sanat Çalışması Raporunda,

- Tez/Sanat Çalışması Raporu içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- Atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- Bu Tez/Sanat Çalışması Raporunun herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir Tez/Sanat Çalışması Raporu çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

21 / 06 / 2023

Fulya ERTUĞ

**Doktora
Tezi/ Orijinallik Raporu**

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü**

Tez/Sanat Çalışması Raporu Başlığı: UNESCO YARATICI KENTLER KAPSAMINDA ERİŞİLEBİLİRLİK VE ANKARA İÇİN MEKANSAL ÖNERİLER

Yukarıda başlığı verilen Tez/Sanat Çalışması Raporumun tamamı aşağıdaki filtreler kullanılarak Turnitin adlı intihal programı aracılığı ile Tez Danışmanım tarafından kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Raporlama Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı (%)	Gönderim Numarası
21.06.20 23	266	338118	31.05.2023	%2	2120368748

Uygulanan filtreler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez/Sanat Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. 23/06/2023

Fulya ERTUĞ

Öğrenci No:N18141916

Anasanat/Anabilim Dalı: İç Mimari ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı

Program (işaretleyiniz):

Yüksek Lisans	Sanatta Yeterlik	Doktora	Bütünleşik Doktora
		X	

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Prof Dr. Pelin YILDIZ

**Master's/Proficiency in Art/PhD
Thesis/ Art Work Report Originality Report**

HACETTEPE UNIVERSITY
Institute of Fine Arts

Title: ACCESSIBILITY IN UNESCO CREATIVE CITIES AND SPATIAL PROPOSITIONS FOR ANKARA

The whole thesis/art work report is checked by my supervisor, using Turnitin plagiarism detection software taking into consideration the below mentioned filtering options. According to the originality report, obtained data are as follows.

Date Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defence	Similarity Index (%)	Submission ID
21.06.2023	266	338118	31.05.2023	%2	2120368748

Filtering options applied are:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read the Hacettepe University Institute of Fine Arts Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations, I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge. I respectfully submit this for approval.
23/06/2023

Fulya ERTUĞ

Student No.:N18141916

Department: Interior Architecture and Environmental Design

Program/Degree (please mark):

Master's	Proficiency in Art	PhD	Joint Phd
		X	

SUPERVISOR APPROVAL

APPROVED
Prof. Dr. Pelin YILDIZ

